

برای دانشجو این کتاب باید مبلغ دو هزار تومان به صندوق صدقات کمیته امداد امام خمینی (ره) یا

به مسجد محل پرداخت فرمایند.

دانشجو آن برای طلاب علوم دینی، خانواده معزوم شهدا، جانبازان، سربازان و خلیفه

و خانواده های تحت پوشش کمیته امداد و سازمان بهزیستی مجانی است.

عنوان و نام پدیدآور: سبک اقتصادی و فرهنگی زندگی؛ از خود تحریمی در اقتصاد معتاد به نفت تا عزم ملی و مدیریت جهادی در اقتصاد مقاومتی // محمدحسن قدیری ابیانه.

مشخصات نشر: تهران: بنیاد بعثت، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ص. وزیری

موضوع: نفت -- یارانه‌ها -- ایران -- جنبه‌های اقتصادی - فرهنگی - تحریم‌ها -

سبک زندگی - مدیریت جهادی - پیشرفت - کارآفرینی -

موضوع: سبک اقتصادی و فرهنگی زندگی

رده بندی دیویی:

رده بندی کنگره

سرشناسه: قدیری ابیانه، محمدحسن، ۱۳۳۲ -

شابک:

شماره کتابشناسی ملی:

شناسه افزوده: بنیاد بعثت

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

نام کتاب: سبک اقتصادی و فرهنگی زندگی؛ (از خود تحریمی در اقتصاد معتاد به نفت تا عزم ملی و مدیریت جهادی در اقتصاد مقاومتی)

چاپ اول: دی ۱۳۹۳

چاپخانه: توحید

تیراژ: ۳۰۰۰ جلد

مؤلف: محمدحسن قدیری ابیانه

شابک:

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش: تهران خیابان سمیه بین شهید مفتح و فرصت

شماره ۱۷۳ تلفن: ۸۸۸۲۲۳۷۴ ص.پ: ۴۹۶۱۱-۱۵۸۱۷

کلیه حقوق، از جمله حق چاپ و انتشار از هر طریقی برای مؤلف محفوظ است.

سبک اقتصادی و فرسنگی زندگی

از خود تحریری در اقتصاد معناده نفت تا

عزم ملی و مدیریت جهادی در اقتصاد مقاومتی

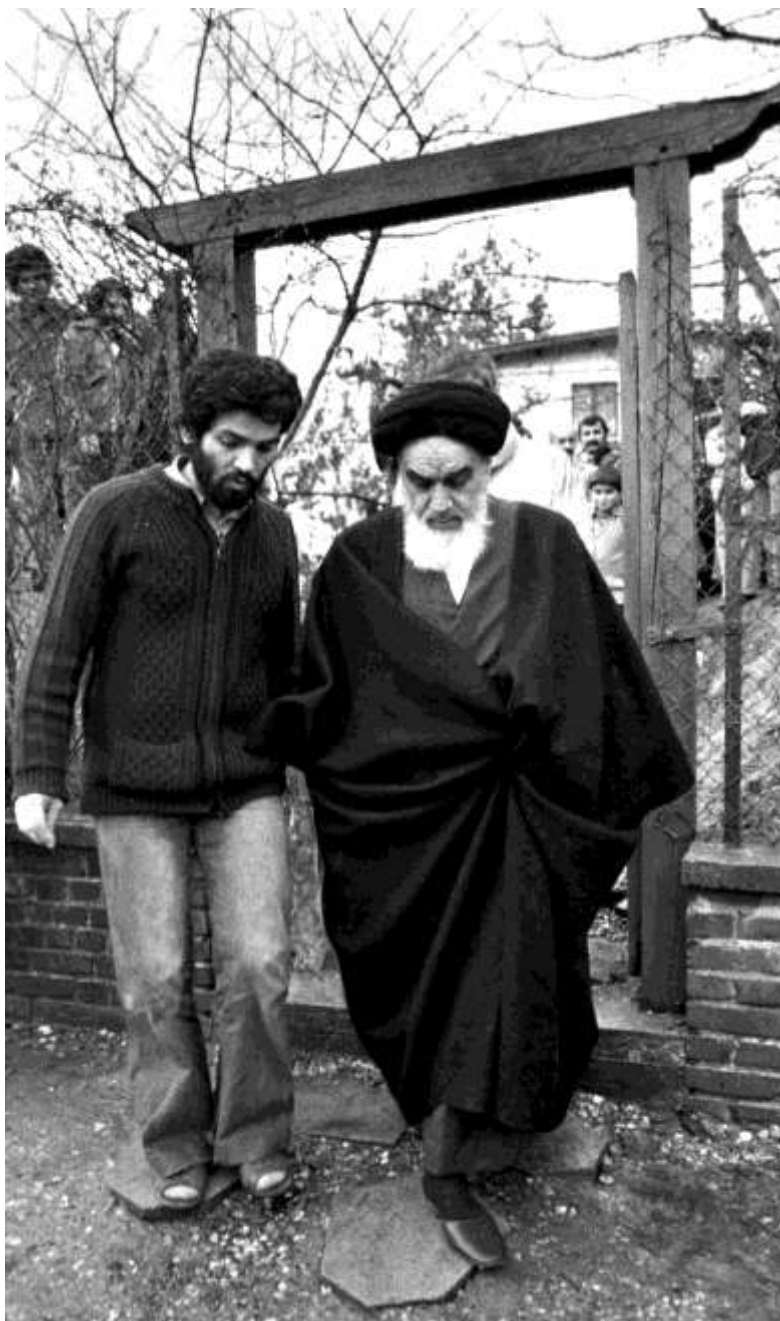
(فرسنگ کارآفرینی)

دکتر محمد حسن قدیری ایباز

www.ghadiri.ir

mh.ghadiri@gmail.com

<https://telegram.me/ghadiri1404>

قدیری ابیانه در نوفل لوشاتو در کنار حضرت امام (ره)

درباره مؤلف

دکتر محمدحسن قدیری ابیانه کارشناس عالی امور استراتژیک وزارت امور خارجه، عضو شورای بین‌المللی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، مدیر تأسیس انجمن بین‌المللی نخبگان مسلمان و عضو انجمن علمی علوم راهبردی است.

وی به سال ۱۳۳۲ در تهران به دنیا آمد. تحصیلات دانشگاهی خود را در سال ۱۳۵۱ در فلورانس ایتالیا

در رشته معماری آغاز نمود. در سال ۱۳۵۳ هنگامی که ۲۰ سال داشت، اولین انجمن اسلامی دانشجویان ایرانی در ایتالیا را پایه‌گذاری کرد و علیه رژیم سلطنتی وقت ایران و در راه پیروزی انقلاب اسلامی مبارزه کرد.

در اواخر سال ۱۳۵۷ به حضرت امام خمینی (ره) در فرانسه پیوست.

فعالیت دیپلماتیک خود را از آغازین روزهای انقلاب اسلامی به عنوان اولین رایزن مطبوعاتی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ایتالیا آغاز نمود.

در سال ۱۳۶۱ تحصیلات خود را در رشته معماری، در فلورانس ایتالیا به پایان برد و نیز دارای درجه دکتری در علوم استراتژیک با گرایش مدیریت استراتژیک از تهران می‌باشد.

وی سمت سفیری جمهوری اسلامی ایران در استرالیا، بلیز، گواتمالا و مکزیک را در سابقه دیپلماتیک خود دارد.

کتاب‌ها

اسپانیایی:

اسلام بدون تحریف = (Islam sin distorcion)

این است اسلام = (Esto es El Islam)

انگلیسی:

• این است اسلام = (This is Islam)

• زنان در اسلام = (Woman in Islam) در دست انتشار

• آیا محمد (ص) پیامبر است؟ Is Mohammad a Prophet? در دست انتشار

(موفق به دریافت لوح تقدیر از جشنواره جایزه مسابقه بزرگ پیامبر اعظم

(ص) برگزار شده توسط مجمع جهانی اهل بیت (ع) در خرداد ۱۳۹۳)

آلبانیایی: این است اسلام

فارسی:

• مسیحیت از واقعیت تا تحریف

• زن در اسلام و غرب

• عوامل و موانع فرهنگی کار، تولید و پیشرفت

• کلیدهای پیشرفت، عوامل و موانع فرهنگی کار، تولید و سرمایه

• توهم نفتی و اقتصاد استراحتی، برنامه رهایی از اقتصاد نفتی

• برنامه جهاد اداری؛ نجات ارباب رجوع

• سبک اقتصادی و فرهنگی زندگی؛ از خودتحریمی در اقتصاد معتاد به نفت

تا عزم ملی و مدیریت جهادی در اقتصاد مقاومتی

• کتاب "اسلام در مقایسه با مسیحیت" در دست انتشار

- کتاب "نیمه پنهان مسیحیت" در دست انتشار

تحقیقات

برخی از کارهای مفصل تحقیقی عبارت‌اند از:

- بیکاری و استراتژی بهینه جمهوری اسلامی ایران برای رفع آن، از دیدگاه توسعه و امنیت ملی، در ۲۵۰ صفحه؛
- عوامل و موانع فرهنگی، اجتماعی توسعه؛
- نقش روبه‌تزايد سازمان‌های غیردولتی در جهان (۸۰ صفحه، چاپ شده در نشریه علمی دانشگاه و روزنامه اطلاعات)؛
- تأثیر فرهنگ بر سازمان (۱۵۴ صفحه)
- جهاد اداری

برخی از مقالات قرائت شده در همایش‌ها:

- محور فقر در اقتصاد غیرمتکی به نفت (مقاله ارائه شده در همایش «مسئله فقر و فقرزدایی» سازمان برنامه و بودجه؛
- تأثیر عملکرد خانواده در اقتصاد کلان در همایش «مشارکت زنان و صرفه‌جویی» دفتر مشارکت امور زنان ریاست جمهوری ۱۳۷۵؛

سلسله مقالات

برخی از سلسله مقالات منتشره در رسانه‌های گروهی عبارت‌اند از:

- ضرورت هدایت سوبسید فرآورده‌های نفتی به سوی توسعه اقتصادی (سال ۱۳۷۳، روزنامه اطلاعات)
- نقدی بر سوبسید (سال ۱۳۷۴ روزنامه ایرانی، ۳۰ شماره، سال ۱۳۷۴)
- نقدی بر محور فقر (سال ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵، روزنامه اطلاعات، ۳۰ شماره)

- اشتغال، فرهنگ و توسعه (۶۰ شماره، مندرج در روزنامه اطلاعات (سال ۱۳۸۰)
- کار و قناعت دو عامل اصلی توسعه (روزنامه ایران)
- نقدی بر سازندگی، عوامل و موانع تصمیمات سرنوشت‌ساز (۱۳۷۷ روزنامه ایران)
- نقدی بر بودجه دولت؛ عدم شفافیت یارانه‌ها (روزنامه اطلاعات آذر ماه ۱۳۸۰)

مقالات

صدها مقاله اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی از ایشان در رسانه‌های گروهی منتشر شده است.

کنفرانس‌ها:

سخنرانی در بیش از هزار کنفرانس، همایش، میزگرد، مناظره، کرسی نظریه‌پردازی، کرسی آزاد اندیشی و ... در ایران و خارج از کشور.

مصاحبه‌ها:

هزاران مصاحبه با رسانه‌های گروهی و شبکه‌های رادیو تلویزیونی ایرانی و نیز رسانه‌های خارجی (خارجی زبان)

برخی از مسئولیت‌های قبلی در وزارت امور خارجه

- رایزن مطبوعاتی و سخنگوی سفارت ج.ا. ایران در ایتالیا، سالهای ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۱؛
- معاون مدیر کل روابط عمومی (۱۳۶۱ تا ۱۳۶۷)
- مدیر کل اطلاعات و مطبوعات (۱۳۶۷ تا ۱۳۶۹)
- مشاور وزیر امور خارجه (۱۳۷۱ تا ۱۳۷۳)

مسئولیت‌های جنبی در کنار مسئولیت‌های فوق‌الذکر در سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۹:

- معاونت سخنگوی وزارت امور خارجه
- عضو ستاد ۵۹۸ (قطعنامه صلح بين ايران و عراق)؛
- عضو کمیته آزاد سازی اسرای ایرانی،
- مسئولیت هماهنگی مقابله سیاسی، حقوقی، بین‌المللی و تبلیغی با گروه‌های
ضد انقلاب خارج از کشور،
- نماینده وزارت امور خارجه در مجمع تقریب بین مذاهب اسلامی،
- نماینده وزارت امور خارجه در کمیته مدارس علمیه خارج از کشور؛
- نماینده وزارت امور خارجه در کمیته تعاون جهانی اسلام،

در ریاست جمهوری:

به صورت همزمان: از سال ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۶ :

- معاون ارتباطات و تبلیغات دولت در دفتر رئیس‌جمهور،
- عضو و دبیر شورای عالی سیاست‌گذاری تبلیغات دولت

حضور در شوراهای عالی (غیر عضو)

شرکت مستمر، در جلسات شوراهای عالی زیر در سال‌های ۱۳۷۳ تا ۷۶:

- شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
- شورای عالی اداری؛

- شورای عالی اقتصاد؛
- شورای عالی جوانان؛
- شورای عالی الگوی مصرف؛
- ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار؛
- شورای عالی محیط زیست؛
- شورای عالی مناطق آزاد؛
- شورای عالی کشاورزی،
- شورای عالی آفریقا؛
- شورای عالی خلیج فارس،
- شورای عالی آسیای میانه؛
- شورای هماهنگی برنامه ایران ۱۴۰۰؛
- شورای سیاست‌گذاری تبلیغات دولت؛ (عضو و دبیر)
- و سایر شوراها؛

به طور هم‌زمان: از سال ۱۳۷۶ تا شهریور ۱۳۷۸،

- معاون سخنگوی دولت
- دبیر شورای اطلاع‌رسانی دولت
- رئیس ستاد اطلاع‌رسانی الگوهای مصرف
- رئیس کمیته شفاف‌سازی یارانه‌ها؛
- رئیس مجمع روابط عمومی‌های کشور؛
- رئیس ستاد هفته دولت

فهرست فصول کتاب

۳۹.....	توطئه‌های خارجی.....	۱
۵۱.....	توهم نفتی.....	۲
۷۷.....	یارانه‌ها.....	۳
۱۴۳.....	فرهنگ و اشتغال.....	۴
۱۶۱.....	ضعف‌ها و قوت‌ها.....	۵
۱۸۱.....	مطالبات مردمی و راهکارهای تحقق آن.....	۶
۲۱۷.....	اقتصاد استراحتی.....	۷
۲۴۵.....	اسراف‌ها.....	۸
۲۶۳.....	ریشه‌های پر طرفدار فساد اقتصادی و راه‌حل‌ها.....	۹
۲۸۱.....	دیدگاه اسلام.....	۱۰
۳۱۷.....	اشعار، جملات قصار و ضرب‌المثل‌های ایرانی و خارجی.....	۱۱
۳۴۱.....	علل پیشرفت و عقب‌ماندگی سایر ملل.....	۱۲
۳۷۵.....	بحران در غرب.....	۱۳
۳۸۷.....	بررسی محیط بین‌الملل؛ فشارها و فرصت‌ها.....	۱۴
۴۱۵.....	استراتژی‌ها.....	۱۵
۴۲۹.....	راهکارها.....	۱۶
۴۴۵.....	پیشنهادهایی برای تحقیق.....	۱۷

فهرست :

فهرست	۱۲
تقدیم	۲۸
مقدمه	۴۰

فصل اول (توطئه‌های

خارجی)..... ۳۹

دلایل وابستگی اقتصاد کشور به نفت	۴۷
توطئه علیه فرهنگ پیشرفت	۴۷
اهداف مشابه آمریکا و انگلیس	۴۹
نفوذ آمریکا و انگلیس در ایران	۴۹
سیاست‌های مشترک غرب	۴۹
استراتژی‌های غرب	۵۰
مصادیق توطئه‌های خارجی	۵۰
توطئه سازمان سیا برای ترویج اعتقاد به شانس	۵۰
تلاش انگلیس برای ترویج مصرف‌گرایی	۵۲
آلوده‌سازی مهم‌تر از مهار	۵۴
هدف سفر هیأت‌های تجاری اروپا به ایران در سال ۹۳	۵۴
برنامه اشغال هفت کشور به دلیل منابعشان از زبان کیسینجر	۵۵
ایران هدف اصلی اسرائیل	۵۵
تنها یک ابرقدرت باقی خواهد ماند	۵۷

فصل دوم (توهم

نفتی)..... ۵۱

علل پیشرفت کشورهای غیر نفتی	۵۸
منابع خداداد ایران	۵۱
ایران عضو مهم اوپک	۵۱
تصور مردم از درآمدهای نفتی	۵۳

۵۴ تولید عملی نفت در سال ۹۳
۵۴ میزان صادرات نفت خام
۵۵ صادرات نفت در قبل از انقلاب
۵۶ امید به زندگی (طول عمر متوسط)
۵۶ نسبت صادرات نفت در ایران و امارات متحده عربی
۵۶ مقایسه صادرات نفت ایران و عربستان
۵۷ ذخایر نفت و گاز ایران
۵۸ سهمیه اوپک
۵۸ اسراف در مصرف سوخت‌های فسیلی
۵۹ اسراف ۸۰ میلیون دلار گاز در روز
۶۰ نمک و زعفران
۶۰ منابع بودجه عمومی دولت
۶۰ سرنوشت درآمدهای نفتی
۶۱ نفت در بودجه سالانه
۶۱ سایر منابع درآمدی دولت
۶۲ بودجه سال ۹۱
۶۲ نفت در بودجه ۱۳۹۱
۶۴ بودجه سال ۱۳۹۲
۶۴ بودجه سال ۱۳۹۳
۶۴ بودجه سال ۱۳۹۴
۶۵ افزایش صوری درآمدها
۶۶ سرنوشت درآمد نفت صادراتی
۶۶ نسبت حقوق‌ها با درآمدهای نفتی
۶۷ سهم دانشجویان از نفت
۶۷ افزایش بودجه
۶۸ مقایسه درآمد نفتی با درآمد از تولید کالا
۶۹ ضرورت رهایی از وابستگی به نفت
۷۰ بودجه شرکت‌های دولتی
۷۱ شیوه غلط مدیریت شرکت‌های دولتی

۷۳	اختصاص عادلانه بودجه
۷۳	عوارض توهم نفتی در انتخابات
۷۳	توهم منابع
۷۴	توهم مضاعف نفتی در ایران
۷۷	فصل سوم (یارانه‌ها)
۷۷	هدفمندی یارانه‌های سوخت
۷۷	سرنوشت نفت مصرفی در داخل
۷۸	مالکیت دولت و ملت
۷۹	قیمت واقعی نفت خام
۷۹	قیمت واردات بنزین
۸۰	قیمت تمام شده فرآورده‌های نفتی
۸۱	واردات بنزین
۸۱	تفاوت یارانه نقدی و یارانه پنهان
۸۲	مقدار یارانه نقدی
۸۲	کسری بودجه برای پرداخت یارانه نقدی
۸۳	یارانه‌های پنهان سوخت در سال ۹۲
۸۳	قیمت‌ها در مراحل هدفمندسازی تدریجی
۸۳	قیمت‌ها و یارانه‌های پنهان سوخت در سال ۹۲
۸۴	ارزیابی مرحله دوم هدفمندی
۸۴	قیمت‌های سال ۹۳ سوخت و یارانه‌های پنهان آن
۸۵	جدول افزایش قیمت‌ها و یارانه
۸۵	تحلیل جدول قیمت فرآورده‌ها
۸۵	نفت سفید
۸۶	گازوئیل
۸۷	بنزین سهمیه‌ای
۸۷	بنزین آزاد
۸۷	نتیجه گیری
۸۸	برنج و بنزین

- ۸۸.....تفریح ثروتمندترها ۳۰ برابر فقیرترها
- ۸۹.....چند سناریو
- ۸۹.....برنج در پمپ بنزین
- ۸۹.....تقاضای پول بنزین از عابریین
- ۹۰.....دریافت پول تاکسی از مسافرین اتوبوس
- ۹۱.....فروش خانه
- ۹۲.....اموال عمومی
- ۹۳.....فقدان بیمه درمانی ۷ میلیون نفر
- ۹۴.....یارانه هر روز مصرف بنزین معادل بیش از دو تن طلا
- ۹۵.....مقایسه یارانه در ارتباط با تولد حضرت مسیح (ع)
- ۹۵.....۱۱ قرن تولید طلا، یارانه سه قلم سوخت طی یک سال
- ۹۶.....یارانه هر ماه بنزین هواپیما معادل بیش از ۳ تن طلا است
- ۹۷.....سود قاچاق سوخت
- ۹۷.....قاچاق سوخت به کشتی‌ها
- ۹۸.....روزانه ۲۰ میلیون لیتر قاچاق سوخت
- ۹۸.....قاچاق سوخت از زنجان به افغانستان
- ۹۹.....سالی ۹۶ تن طلا یارانه قاچاق سوخت به مرزهای شرقی کشور
- ۹۹.....انحراف در تشخیص مزیت‌های اقتصادی
- ۱۰۰.....زیان ایران از ترانزیت کالا!
- ۱۰۱.....اسراف در مصرف گاز
- ۱۰۲.....کارخانجات و طرح‌های زیان‌ده
- ۱۰۳.....در آستانه اشتباه استراتژیک در صنعت خودروسازی
- ۱۰۴.....قیمت بنزین در کشورهای فقیر و ثروتمند
- ۱۰۵.....آلودگی هوا
- ۱۰۵.....یارانه تاکسی‌ها
- ۱۰۶.....تقلب در استفاده از کارت‌های سوخت
- ۱۰۷.....مقایسه یارانه سوخت و صدقات مردم
- ۱۰۸.....اقتصاد اتلاف سرمایه‌ها
- ۱۰۸.....اسراف در مصرف سوخت

- ۱۰۹ زیان عدم سرمایه‌گذاری در منابع مشترک نفت و گاز
- ۱۰۹ رهایی از خام‌فروشی نفت
- ۱۱۰ عدم‌النفع اسراف در مصرف سوخت
- ۱۱۱ هزینه ساخت نیروگاه هسته‌ای
- ۱۱۲ معادل ۹۰۰ تن طلا، اضافه مصرف سوخت سال ۱۳۹۲
- ۱۱۲ مقایسه اسراف در سوخت با ذخایر طلای کشورها
- ۱۱۳ بیش از ۳۷ تن طلا یارانه بنزین سفرهای ۱۵ روز نوروز ۹۳
- ۱۱۳ اقتصاد اسراف و اتلاف سرمایه‌ها
- ۱۱۳ ارزیابی مرحله اول هدفمندی
- ۱۱۴ منابع یارانه نقدی
- ۱۱۵ منطق عجیب رایج
- ۱۱۵ روی دوم سکه
- ۱۱۶ آثار واقعی شدن قیمت‌ها
- ۱۱۷ هدفمندی‌سازی در شرایط تحریم
- ۱۱۷ راهکارهای هدفمندی‌سازی یارانه‌ها
- ۱۱۸ دولت جدید
- ۱۱۹ ارزیابی مرحله دوم هدفمندی‌سازی یارانه‌ها
- ۱۱۹ نفرین منابع
- ۱۱۹ ۲۰ سال روشنگری
- ۱۲۲ مقاله ۲۰ سال قبل
- ۱۲۹ نامه سری به خاتمی در سال ۱۳۷۶ در مورد یارانه‌ها
- ۱۳۰ متن نامه سری به خاتمی
- ۱۳۲ ضمیمه نامه سری: متن پیشنهادی مراحل هدفمندی‌سازی
- ۱۴۳ فصل چهارم (فرهنگ و اشتغال)
- ۱۴۳ قوت‌ها و ضعف‌های فرهنگ کار
- ۱۴۴ تأثیر فرهنگ بر اشتغال
- ۱۴۴ راه‌های تأمین سرمایه
- ۱۴۵ عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری
- ۱۴۵ مراحل تشکیل سرمایه تا حل مشکل اشتغال

عوامل و موانع تشکیل سرمایه	۱۴۶
عوامل و موانع تبدیل سرمایه به سرمایه‌گذاری	۱۴۶
پاتک به توطئه‌های دشمن	۱۴۷
الف) سخنان مقام معظم رهبری	۱۴۷
ابعاد توطئه‌های استعمار	۱۴۷
تأثیرات اسراف	۱۴۸
منکرات در جامعه	۱۴۹
نقش مردم در حمایت از تولید ملی	۱۵۰
سیاست‌های ایران در مورد کار	۱۵۲
سیاست‌های کلی اشتغال	۱۵۲
ب) حضرت امام خمینی (ره)	۱۵۴
جنگ اقتصادی در کلام امام خمینی (ره)	۱۵۴
وصیت امام خمینی (ره) برای پرهیز از کالاهای وارداتی	۱۵۶
ج) امیر کبیر	۱۵۶
د) بیانه ۱۱۰ سال پیش علمای اصفهان در حمایت از تولید داخلی	۱۵۷
ه) کریم‌خان زند	۱۵۸
فصل پنجم) ضعف‌ها و	

قوت‌ها)..... ۱۶۱

سخنان مقام معظم رهبری در مورد نقاط قوت و ضعف فرهنگی	۱۶۱
خود تحریمی	۱۶۲
نقاط ضعف فرهنگی	۱۶۴
عدم رعایت حقوق و مقررات	۱۶۴
فرهنگ کار	۱۶۵
ضعف فرهنگ و وجدان کار در ایران	۱۶۵
ضعف نگرش به کار	۱۶۵
نیمه پر، نیمه خالی	۱۶۶
ضعف فرهنگ کار گروهی	۱۶۸
باورهای غلط در سیستم اداری	۱۶۸

فرهنگ نمونه و نمونه فرهنگی.....	۱۷۰
مجازات متخصصین ایرانی غارتگر منابع مشترک.....	۱۷۴
ضعف‌های مدیریتی.....	۱۷۵
مراحل تصمیم‌گیری و اجرا.....	۱۷۶
ضعف‌های فرهنگی مدیریت.....	۱۷۷
ضعف فرهنگ عمومی در ارزیابی مدیریت‌ها.....	۱۷۷
توسعه و تورم.....	۱۷۸
فرهنگ مالیات.....	۱۷۸
فرهنگ صادرات.....	۱۷۹

فصل ششم (مطالعات مردمی و

راهکارها)..... ۱۸۱

مقدمه.....	۱۸۰
راهکار چیست؟.....	۱۸۱
۱. تورم مهار شود و اجناس ارزان گردد.....	۱۸۱
عوامل تأثیرگذار بر گرانی و ارزانی.....	۱۸۲
۲. وقتی حقوق‌ها زیاد می‌شود، قیمت اجناس گران نشود!.....	۱۸۳
نمودار عوامل مؤثر در ارزانی.....	۱۸۴
عوامل مؤثر بر گرانی کالا و خدمات.....	۱۸۳
۳. سطح عمومی حقوق‌ها افزایش یابد.....	۱۸۴
معنای ملاک قدرت خرید.....	۱۸۵
قدرت اقتصادی ایران در جهان.....	۱۸۶
شده است.....	۱۸۶
قدرت خرید هر ایرانی.....	۱۸۷
سرانه تولید ایران بر اساس روش GDP.....	۱۸۸
فهرست درآمد سرانه کشورهای جهان.....	۱۸۹
۴. قدرت خرید مردم و رفاه عمومی بهبود یابد.....	۱۹۱
۵. قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی افزایش یابد.....	۱۹۲
برخی عوامل مؤثر بر توان پول ملی هر کشوری (نوسان نرخ ارز).....	۱۹۲

- ۱۹۳..... برخی عوامل مؤثر بر کاهش ارزش پول ملی
- ۱۹۳..... برخی عوامل مؤثر بر افزایش ارزش پول ملی ایران
- ۱۹۴..... ۶. اشتغال در کشور ایجاد و بیکاری مهار گردد.
- ۱۹۴..... ۷. شرایط ازدواج جوانان بیش از پیش فراهم گردد.
- ۱۹۵..... نمودار عوامل مؤثر بر ایجاد اشتغال
- ۱۹۶..... ۸. امنیت عمومی تقویت گردد
- ۱۹۶..... ۹. جلوی فساد اخلاقی و اعتیاد گرفته شود.
- ۱۹۶..... ۱۰. سود وام بانکی کاهش یابد.
- ۱۹۸..... نمودار عوامل مؤثر بر کاهش نرخ سود وام بانکی
- ۱۹۸..... نمودار تأثیر خرید اجناس قاچاق
- ۱۹۹..... قاچاق کالا به ایران مهار گردد
- ۱۹۹..... ۱۲. کشور از وابستگی اقتصاد به فروش نفت خام رهایی یابد.
- ۲۰۰..... نمودار کاهش وابستگی به نفت
- ۲۰۰..... ۱۳. توطئه‌های اقتصادی و تحریم‌های غرب بی اثر گردد.
- ۲۰۱..... نمودار خنثی شدن تحریم‌ها
- ۲۰۱..... تصور غلط از نقش دولت و مردم
- ۲۰۲..... توقعات و امکانات
- ۲۰۳..... ریشه‌های باورهای غلط
- ۲۰۴..... تنظیم توقعات با امکانات
- ۲۰۴..... گوش مسئولان!
- ۲۰۵..... بودجه‌های ناکافی
- ۲۰۵..... هدف‌گذاری غلط رسانه‌های گروهی
- ۲۰۶..... موی خرس
- ۲۰۶..... لطفیه آمریکایی، در مورد تأمین معیشت مردم
- ۲۰۶..... مالیات و انتخابات در آمریکا
- ۲۰۸..... درآمد و هزینه دولت در سال ۹۳
- ۲۰۸..... مانع تحزب در ایران
- ۲۱۰..... رابطه دخل و خرج
- ۲۱۰..... مدیریت هلندی کمبودها

- ۲۱۰ مدیریت ایرانی کمبودها
- ۲۱۱ احساس برخورداری و فقر در ایران و غرب
- ۲۱۱ احساس فقر در آمریکا:
- ۲۱۲ احساس فقر در ایران:

فصل هفتم (اقتصاد

استراحتی)..... ۲۱۷

- ۲۱۶ مقایسه تعطیلات رسمی در ایران و سایر کشورها
- ۲۱۸ توجهات رایج برای کم‌کاری
- ۲۲۰ خستگی از کار
- ۲۲۲ شمار حقوق‌بگیران از دولت
- ۲۲۳ حراج بیت‌المال با بازنشستگی زود هنگام
- ۲۲۴ سن بازنشستگی در ایران
- ۲۲۵ کمک دولت به صندوق‌های بازنشستگی
- ۲۲۶ بازنشستگی در کشورهای پیشرفته
- ۲۲۶ جدول سن بازنشستگی در کشورهای پیشرفته
- ۲۲۶ ساعات مفید کاری ایران
- ۲۲۸ مقایسه کار مفید در ایران و کره جنوبی
- ۲۲۸ یک و نیم‌سال کار در طول عمر
- ۲۲۹ حقوق کارکنان دولت از جیب ملت
- ۲۲۹ بار تکفل
- ۲۲۹ ساعات مفید کاری خانواده
- ۲۳۰ مافیای تنبلی اجتماعی فراگیر در کشور
- ۲۳۱ زیان تعطیلات برای اقتصاد ایران
- ۲۳۱ میزان تعطیلات مناسبتی در ایران و جهان
- ۲۳۲ سیاست کاهش تعطیلات
- ۲۳۳ تعطیلات طولانی نوروژ
- ۲۳۴ مقایسه تنبلی در ایران با جهان
- ۲۳۶ تنبلی اجتماعی

۲۳۷	تنبلی و انواع آن در جامعه
۲۳۷	ویژگی‌های تنبلی فردی
۲۳۷	ویژگی‌های تنبلی اجتماعی
۲۳۸	نگاهی به عوامل ایجاد تنبلی اجتماعی
۲۳۸	علت‌گریز از کار
۲۳۹	ریشه تنبلی اجتماعی کجاست
۲۳۹	دشمن درونی ایرانیان
۲۴۰	اقتصاد استراحتی
۲۴۰	اقتصاد ریاضتی
۲۴۱	شعارهای سال کشور
۲۴۲	مرحله گذار اقتصادی
۲۴۵	فصل هشتم: اسراف
۲۴۵	مصرف و اشتغال
۲۴۶	آیات و احادیث درباره اسراف
۲۴۶	قرآن
۲۴۷	احادیث
۲۵۴	توطئه خارجی برای ترویج مصرف‌گرایی
۲۵۵	مقایسه مصرف در ایران و جهان
۲۵۵	اسراف مواد غذایی
۲۵۶	اسراف در مصرف دارو
۲۵۷	اسراف انرژی
۲۵۷	بنزین: ۲۶ میلیارد دلار بنزین مصرفی یک سال
۲۵۸	سایر موارد
۲۵۹	گزارش مؤسسه «مارکت اوراکل» از اسراف در ایران
۲۵۹	آمارهایی از اسراف در ایران
۲۶۰	رتبه ایران در مصرف لوازم آرایشی
۲۶۱	خسارات تصادفات رانندگی
۲۶۱	سه هزار پروژه نیمه‌کاره عمرانی

- فصل نهم (ریشه‌های پرترفدار فساد مالی و قاچاق و راه‌حل‌ها) ۲۶۳
- الف- یارانه‌ای بودن قیمت سوخت ۲۶۳
- ب- چند نرخى بودن دلار ۲۶۴
- ج- یارانه‌ای بودن هر کالا و یا خدمتی ۲۶۵
- د - دولتی بودن تولیدات ۲۶۶
- ه - وام‌های بانکی با سودی کمتر از میزان تورم ۲۶۷
- و - سود سپرده‌گذاری کمتر از میزان تورم ۲۶۸
- ز - کمک‌های کالایی دولت به افراد ۲۶۸
- ح - واگذاری پروژه‌های عمرانی خارج از مناقصه ۲۶۹
- ت - فروش اموال دولتی خارج از مزایده ۲۶۹
- ی - عدم شفافیت اطلاعات اداری ۲۷۰
- ک - کم‌کاری ۲۷۰
- ل- فساد در برگزاری انتخابات مجلس و مخارج زیاد نامزدها ۲۷۱
- نقش مردم در تغییر وضعیت از نگاه اسلام ۲۷۲
- سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» ۲۷۴
- فصل دهم (دیدگاه اسلام) ۲۸۱
- نقاط قوت ۲۸۱
- نقاط ضعف ۲۸۲
- نقش دین در پیشرفت جوامع ۲۸۲
- تنبلی ۲۸۳
- نقش شانس در موفقیت ۲۸۴
- آثار مخرب اعتقاد به شانس ۲۸۶
- انگیزه کار در اسلام ۲۸۷
- بالاترین تفریح ۲۹۰
- پاکیزه‌ترین کار ۲۹۲
- انتظار کمک از بیت‌المال ۲۹۴
- زینت دنیا ۲۹۶
- توقع شغل از دولت ۲۹۸

۲۰۰	مرز کار خوب و بد
۲۰۳	خوب کار کردن
۲۰۵	توقع از بودجه دولت
۲۰۷	امام علی (ع) و بودجه عمومی
۳۱۰	کار و فقر
۳۱۱	نتایج حاصل از فقر
۳۱۲	نقش حجاب در پیشرفت

فصل سیزدهم (اشعار و جملات

قصار).....۳۱۷

۳۱۷	اشعار فارسی
۳۱۹	ضرب‌المثل‌های ایرانی
۳۲۳	ضرب‌المثل‌های خارجی
۳۲۸	جملات قصار
۳۳۳	آموخته‌های برنده نوبل ادبی
۳۳۴	آموخته‌ام که:
۳۳۵	فقیر واقعی کیست؟
۳۳۵	سایر موارد
۳۳۵	برخی جملات قصار که گوینده آن برایم مشخص نشد به قرار زیرند:

فصل دوازدهم (علل پیشرفت و عقب‌ماندگی

ملل).....۳۴۱

۳۴۱	نقش کار در پیشرفت ملل
۳۴۲	تجربه سایر کشورها در پیشرفت
۳۴۵	محورهای فرهنگی عامل پیشرفت سایر ملل
۳۴۶	رابطه علم‌آموزی با ثروت طبیعی کشورها
۳۴۷	چیزی که خودتان آن را ساخته‌اید
۳۵۰	ویژگی‌های ژاپن و علل رشد اقتصادی آن و مقایسه با ایران
۳۵۰	اقتصاد ژاپن
۳۵۱	توسعه اقتصادی ژاپن و علل کلیدی آن

۲۵۲	یازده صفت اصلی ژاپنی‌ها
۲۵۵	ویژگی‌های مدارس دوره ابتدایی و راهنمایی در ژاپن
۲۵۶	رفت و آمد دانش‌آموزان مدارس ژاپن
۲۵۷	تفاوت آموزش در ایران و ژاپن
۲۵۸	۸ هزار دکتر آمریکایی پیش‌خدمت هستند
۲۵۸	قدم‌های مهم برای موفقیت
۲۵۹	پنج قدم مهم برای پیشرفت فوق‌العاده
۲۶۲	افراد مشهوری که از شکست نهراسیدند
۲۶۲	وارن بافت
۲۶۴	سوچیرو هوندا
۲۶۶	آکیو موریتا
۲۶۷	کلنل سنדרز
۲۶۸	والد دیزنی
۲۶۸	جی کی رولینگ
۲۶۹	مایکل جوردن
۲۶۹	جک لندن
۲۷۰	جیمز دایسون:

فصل سیزدهم (بحران در

غرب)..... ۳۷۵

۳۷۵	بحران در نظام سرمایه‌داری
۳۷۵	ریشه‌یابی بحران اقتصادی غرب
۳۷۵	پیشی‌گرفتن خرج بر دخل
۳۷۵	نظام‌های حزبی حاکم بر غرب
۳۷۶	نظام سرمایه‌داری
۳۷۶	نظام بانکداری در غرب
۳۷۷	ریاضت اقتصادی
۳۷۸	از هیچ پول می‌آفرینند
۳۷۹	سرمایه‌گذاری بانک‌ها در کازینوها و فساد

۳۷۹	درآمدها و بدهی‌های آمریکایی‌ها
۳۸۰	۲۰ میلیون کودک آمریکایی در گرسنگی
۳۸۱	سقوط فرانسه
۳۸۱	مالیات در فرانسه
۳۸۲	دهه پر تلاطم بحران

فصل چهاردهم (بررسی تهدیدها و

فرصت‌ها)..... ۳۸۷

۳۸۷	موضوعات فرهنگی مؤثر در وضعیت اقتصاد و اشتغال در ایران
۳۸۸	تحریم و تخریب
۳۸۹	تحریم‌های اقتصادی
۳۸۹	فهرست تحریم‌های صورت گرفته علیه ایران
۳۹۲	خسارت ۱۷۵ میلیارد دلاری آمریکا از تحریم ایران
۳۹۲	جاسوسی اقتصادی
۳۹۲	رشوه
۳۹۳	اعمال نفوذ سیاسی در سایر کشورها
۳۹۳	تبلیغ و تحریک
۳۹۳	همان‌طور که قبلاً تأکید شد، علاوه بر مصرف کالاهای خارجی، اسراف زیادی
۳۹۴	دامپینگ
۳۹۴	تخریب فرهنگ کار و تولید در کشور
۳۹۵	بازار مصرف در ایران
۳۹۵	فرهنگ مصرف‌زدگی
۳۹۶	توطئه فرهنگی
۳۹۶	تأثیر مصرف کالاهای خارجی در اقتصاد کشور
۳۹۶	قاچاق
۳۹۷	قاچاق مواد مخدر
۳۹۷	تخریب بازار ایران در خارج
۳۹۷	بازار خارجی برای کالاها و خدمات ایران
۳۹۸	فرش

۳۹۸	پسته
۳۹۸	آدامس
۳۹۹	خدمات فنی و مهندسی
۳۹۹	توطئه‌ها علیه جذب سرمایه‌ها
۴۰۰	مصادیقی از توطئه‌های خارجی
۴۰۱	مصادرهٔ اموال ایران
۴۰۱	ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی در ایران
۴۰۲	صدور حکم جرائم کلان توسط دادگاه‌های فرمایشی
۴۰۳	وام‌های توطئه‌آمیز
۴۰۴	سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور
۴۰۴	سرمایه‌های خارجی
۴۰۴	اعطای وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی
۴۰۶	نقش مهاجرت‌ها در اشتغال
۴۰۶	مهاجرت‌های اتباع خارجی به ایران
۴۰۶	مهاجرت‌های اتباع ایرانی به خارج
۴۰۷	مهاجرت‌های صورت گرفته به خارج
۴۰۷	مهاجرت‌های آینده
۴۰۸	مهاجرین خائن
۴۰۸	مهاجرت کارآفرینان
۴۰۹	اشتغال و گردشگری
۴۱۰	عزیمت گردشگران ایرانی به خارج
۴۱۰	فشارهای بین‌المللی
۴۱۵	فصل پانزدهم (استراتژی)
۴۱۵	نقاط ضعف و قوت بیکاری
۴۱۵	نقاط ضعف ناشی از بیکاری
۴۱۶	نقاط قوت ناشی از بیکاری
۴۱۷	تهدیدات بیکاری
۴۱۸	فرصت‌ها
۴۱۸	مراحل تدوین استراتژی

۴۱۹	اهداف فرهنگی اجتماعی در راستای حل معضل اشتغال
۴۱۹	سیاست‌های فرهنگی اجتماعی
۴۲۱	استراتژی‌ها
۴۲۱	استراتژی کلی
۴۲۲	استراتژی اصلاح فرهنگ عمومی
۴۲۳	استراتژی اجتماعی و اداری
۴۲۵	استراتژی توسعه نیروی انسانی
۴۲۵	استراتژی اجتماعی
۴۲۵	استراتژی تأمین اجتماعی
۴۲۵	استراتژی اصلاح ساختار اقتصاد
۴۲۷	استراتژی جامع
۴۲۹	فصل شانزدهم (راهکارها)
۴۲۹	ضعف‌های آموزشی
۴۳۰	اهداف آموزش
۴۳۱	نیازهای آموزشی
۴۳۱	آموزش بایگانی و آرشیو موضوعی
۴۳۱	آموزش حسابداری
۴۳۱	آموزش مکاتبات اداری و حقوق اساسی
۴۳۲	ثبت شرکت‌ها
۴۳۲	آموزش فیش‌برداری
۴۳۳	راهکار آموزشی
۴۳۳	اصلاح سیستم آموزشی
۴۳۴	صفت‌های دانش‌آموختگان
۴۳۴	پرورش نیروهای کارآفرین
۴۳۵	شایسته‌سالاری یا امنیت شغلی
۴۳۵	چگونگی انتصابات
۴۳۷	شفاف‌سازی اقتصادی
۴۳۷	عوارض قیمت‌های یارانه‌ای
۴۳۸	شفاف‌سازی هزینه‌های آموزشی

۴۴۰	فرهنگ‌سازی
۴۴۲	نقطه عطف حرکت اصلاحی
۴۴۴	پیشنهادهایی برای تحقیق
۴۴۹	منابع و مأخذ
۴۶۲	آثار دیگر مؤلف

تقدیم

درباره‌ی مشکلات اجتماعی‌ای که در کشور وجود دارد، تحقیق کنیم و راه ریشه‌کردن این‌ها را پیدا کنیم و به دنبال این برویم که راه مبارزه با اسراف چیست؟

اسراف یک بیماری اجتماعی است. راه مبارزه با مصرف‌گرایی چیست؟ این‌ها تحقیق می‌خواهد. در دانشگاه‌ها پروژه‌های تحقیقی بگیرید، استاد و دانشجو کار کنید، نتیجه‌ی تحقیق را به مسئولان کشور بدهید، به رسانه‌ها بدهید تا سرریز شود و فرهنگ‌سازی شود. این می‌شود پیشرفت (مقام معظم رهبری در دیدار دانشگاهیان سمنان).^۱

این کتاب را در سال "اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی" به مردم شریف ایران که در انقلاب و جنگ عزم ملی و روحیه اسلامی و جهادی کم نظیری را در تاریخ به نمایش گذاشتند تقدیم می‌کنم.

۱ - از فرمایشات مورخ ۱۳۸۵/۸/۱۸ مقام معظم رهبری

به این امید که با اصلاح سبک زندگی خویش از رخوت و سستی در کار و تلاش و از اسراف در مصرف پرهیزیم و خود را از تنبلی اجتماعی و اقتصاد ایران را از وابستگی به نفت رهایی بخشیم و با عزم ملی و مدیریت جهادی، اقتصاد مقاومتی را محقق ساخته و کشور را از ورطه سقوط در عرصه اقتصاد ریاضتی نجات دهیم و دشمن را از مؤثر بودن فشارها، تحریمها و تهدیدها ناامید کرده و در عرصه جنگ اقتصادی نیز همچون عرصه انقلاب و جنگ تحمیلی، حماسه بیافرینیم و زمینه را برای پیشرفت روزافزون کشور فراهم کنیم.

محمد حسن قدیری ابیانه

مقدمه

مقام معظم رهبری: «فرهنگ سازی و ایجاد گفتمان رایج و فراگیر برای اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ضروری است و باید محورهای اصلی این سیاستها با استدلال صحیح و منطقی برای مردم بیان شوند تا به تدریج در بخش‌های مختلف جامعه رسوخ پیدا کند و به یک مطالبه عمومی تبدیل شود. گفتمان‌سازی در خصوص اقتصاد مقاومتی و تبدیل آن به یک گفتمان عمومی، بسیاری از مشکلات را بر طرف و کارها را تسهیل خواهد کرد.»^۲

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای سال ۱۳۸۹ را سال "همت مضاعف و کار مضاعف"، سال ۱۳۹۰ را سال "جهاد اقتصادی" و سال ۱۳۹۱ را سال "تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی"، سال ۱۳۹۲ را سال "حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی" و سال ۱۳۹۳ را سال "اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی" نام نهادند.

با توجه به فرمایشات و نیز تأکیدات معظم‌له در جمع مسئولان نظام در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۰، مبنی بر ضرورت مشاهده همزمان نقاط ضعف و قوت و نیز تأکید ایشان در بهمن سال ۱۳۹۲ در رابطه با اقتصاد مقاومتی مبنی

۲- خبرگزاری فارس مورخ ۶ اسفند ۱۳۹۲، به نقل از مقام معظم رهبری در جلسه سران قوا با ایشان

بر اینکه "فرهنگ سازی و ایجاد گفتمان رایج و فراگیر برای اجرای سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی ضروری است و باید محورهای اصلی این سیاست ها با استدلال صحیح و منطقی برای مردم بیان شوند تا به تدریج در بخش های مختلف جامعه رسوخ پیدا کند و به یک مطالبه عمومی تبدیل شود. گفتمان سازی در خصوص اقتصاد مقاومتی و تبدیل آن به یک گفتمان عمومی، بسیاری از مشکلات را بر طرف و کارها را تسهیل خواهد کرد."^۳ این کتاب را به صورت حاضر تنظیم و منتشر نمودم.

پیشرفت همه جانبه کشور آرزوی هر ایرانی است. دستیابی به این مهم، بدون اصلاح سبک زندگی و از جمله حل مشکل اشتغال ممکن نخواهد شد. به عبارتی دیگر پیشرفت و اصلاح سبک زندگی لازم و ملزوم یکدیگر هستند. معضل بیکاری و اصلاح سبک زندگی که در فرهنگ کار و مصرف نیز نمود می یابد، از مهم ترین چالش های است که جمهوری اسلامی ایرانی با آن مواجه می باشد و در آینده چنانچه این امر اصلاح نگردد و معضل اشتغال حل نگردد، به مهم ترین تهدید اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی امنیتی تبدیل خواهد گردید و اقتدار ملی را تضعیف خواهد کرد. بدون برنامه ریزی برای اصلاح سبک زندگی و حل مشکل اشتغال، نمی توان به پیشرفت و توسعه مطلوب دست یافت. از طرف دیگر، حل معضل اشتغال با تحقق پیشرفت همه جانبه امکان پذیر می باشد. به عبارت دیگر در برنامه ریزی جامع برای اصلاح سبک زندگی است که پیشرفت حاصل می گردد و حل مشکل اشتغال و تقویت اقتدار ملی ممکن می شود.

عامل فرهنگ عمومی، از مهم ترین عوامل مؤثر بر سبک زندگی و توسعه و پیشرفت، اقتدار ملی و اشتغال است که در کنار سایر عوامل، نقشی تعیین کننده در موفقیت یا عدم موفقیت هر برنامه ای دارد.

۳- خبرگزاری فارس مورخ ۶ اسفند ۱۳۹۲، به نقل از مقام معظم رهبری در جلسه سران قوا با ایشان

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۰ در مورد نقاط ضعف و قوت در راه پیشرفت کشور فرمودند:

'اولین نقطه مثبت و قوت نظام اینکه نظام ثابت کرده که توانایی غلبه بر تهدیدها را دارد. پیشرفت در شرایط تحریم یکی از نقاط مهم قوت کشور است. از نقاط ضعف اینکه یک جاهایی طبق وظیفه عمل نکردیم؛ یک جاهایی مراقبت‌هایی که باید انجام بدهیم، انجام ندادیم؛ یک جاهایی دلبستگی‌های خودمان را زیر پا گذاشتیم؛ به چیزهایی که باید از آن پرهیز کرد و بر حذر بود، سرگرم شدیم. مسئله تورم، فرهنگ کار، ساعات مفید کار و ... حل نشده؛ باید فرهنگ کار در کشور جووری باشد که مردم کار را عبادت بدانند.

... برای رسیدن به یک نگاه صحیح و واقعی از وضعیت کشور باید شرایط فعلی منطقه و جهان را نیز در نظر گرفت. ... در بررسی شرایط کشور، باید هم نقاط قوت و هم نقاط ضعف را دید و از نگاه منفی و یا نگاه مثبت مطلق پرهیز کرد. ... نقاط مثبت، ظرفیت‌های کشور است و نقاط منفی، نشان‌دهنده اولویت‌های است که با در نظر گرفتن هر دو فهرست، می‌توان مسیر صحیح حرکت به سوی پیشرفت و تعالی را شناخت. ... پیشرفت در اعتماد به نفس ملی، یکی دیگر از دستاوردهای بزرگ کشور است؛ به گونه‌ای که اعتماد به نفس کنونی جوانان از اعتماد به نفس نسل اول و دوم انقلاب به مراتب بیشتر است. ... اگر نقاط منفی دیده نشوند، یقیناً ضربه خواهیم خورد. ... در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ضعف‌ها، غفلت‌ها و کوتاهی‌هایی وجود داشته که در بیشتر موارد ناشی از عمل نکردن به وظیفه بوده است. ... سرگرم شدن به منازعات و مشاجرات سیاسی، روی آوردن به رفاه‌طلبی و زندگی اشرافی، غفلت از روحیه جهادی و ایثار، غفلت از تهاجم فرهنگی دشمن، غفلت از در کمین بودن دشمن، غفلت از نفوذ دشمن در فضای رسانه‌ای کشور، و کم توجهی به حفظ بیت‌المال از جمله نقاط ضعف هستند. ... اگرچه در عرصه

اقتصادی اقدامات زیادی انجام شده است، اما هنوز مسئله اشتغال، تورم و فرهنگ کار حل نشده است. ... باید فضایی همچون صبر، شکر، زکر، احسان، مروت نسبت به دیگران، میل به خدمت و پرهیز از آزار و انیت هموعان، روز بروز در جامعه گسترش یابد. ... نقاط قوت، امیدها را افزایش می دهند و نقاط ضعف، نشان دهنده اولویت ها هستند؛ بنابراین در هر ارزیابی از شرایط کشور باید نقاط مثبت و منفی با یکدیگر دیده شوند."

در این کتاب عوامل و موانع فرهنگی اجتماعی پیشرفت، تولید، سرمایه و اشتغال مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل اول کتاب به موضوع "توطئه های خارجی" اختصاص دارد و به مصادیق این توطئه ها علیه ملت ایران استناد شده است.

فصل دوم "توهم نفتی" نام گرفته است و میزان تصور غلط مردم از درآمدهای نفتی کشور را به با اعداد و ارقام به نمایش می گذارد.

فصل سوم تحت عنوان یارانه ها " بر یارانه های فرآورده های سوختی متمرکز شده است و آماری را ارائه می دهد که در نگاه اول باورناپذیر است مگر اینکه خواننده محترم خود به ضرب و تقسیم پردازد و از فاجعه ای که در کشور گرفتار آن شده ایم آگاهی یابد.

مطالعه این فصل روشن خواهد کرد که نه تنها افزایش قیمت سوخت موجب فقیرتر شدن فقرا نخواهد شد، بلکه ارزانی مصنوعی و یارانه ای سوخت است که افراد بسیاری را فقیر و فقرا را فقیرتر کرده و ظلم بزرگی را بر کشور و محرومان تحمیل نموده و از موانع مهم عدالت و پیشرفت است. در این بخش آثار ارزانی سوخت در اسراف در مصرف، قاچاق، رانت، اتلاف سرمایه ها و محروم ماندن ایران در استفاده از این سرمایه ها در اموری مثل استفاده از انرژی های نو، و یا مانع سرمایه گذاری در منابع مشترک نفت و گاز ارزیابی شده است.

در این بخش نامه سری‌ای که در سال ۱۳۷۶ در این رابطه خطاب به رئیس‌جمهور وقت نوشته و راهکارهای هدمندسازی یارانه‌ها را با ذکر جزئیات طرح کرده بودم آمده است.

در فصل چهارم موضوع "فرهنگ و اشتغال" مورد توجه قرار گرفته است. فرمایشات مقام معظم رهبری، حضرت امام (ره)، امیرکبیر، کریم خان زند و بیانیه ۱۱۰ سال پیش علمای اصفهان در حمایت از تولید داخلی نیز ذکر گردیده است.

در فصل پنجم "ضعف‌ها و قوت‌ها" مورد ارزیابی قرار گرفته و پدیده خودتحریمی هم مورد توجه قرار گرفته و مقایسه‌ای فرهنگی بین ایران و کشوری دیگر انجام شده است.

در فصل ششم "مطالبات مردمی و راهکارهای تحقق آن" همراه با نمودارهایی که فهم موضوع را آسان می‌سازد مورد کنکاش قرار گرفته است. چرایی وجود تورم و راهکارهای حل آن، چگونگی افزایش حقوق‌ها و درآمدها و قدرت خرید کشور، راهکار افزایش قدرت پول ملی و کلاً ۱۳ مورد از مطالبات عمومی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

فصل هفتم به موضوع "اقتصاد استراحتی" پرداخته و با ذکر آمار و ارقام، وضعیت کار و تلاش از جمله مقایسه تعطیلات، ساعات مفید کاری، بار تکفل و تنبلی اجتماعی در ایران با آمار دیگر کشورهای جهان مقایسه شده است. مقایسه‌ای که باعث شرمساری است.

فصل هشتم به موضع "اسراف‌ها" پرداخته است و آمار حیرت‌آوری را ارائه می‌نماید که با مطالعه آن می‌توان پی برد که متأسفانه ملت ایران یکی از مسرف‌ترین ملت‌ها است و این یکی از موانع مهم پیشرفت کشورمان می‌باشد. صفتی که قطعاً شایسته ملت مسلمان ایران نیست.

فصل نهم به "ریشه‌های پر طرفدار فساد اقتصادی و راه‌حل‌ها" اختصاص دارد.

مردم خواستار ریشه‌کنی رانت‌ها و مفاسد و قاچاق هستند. اما وقتی برای رفع آن اقدام می‌شود خود با آن مخالفت می‌کنند، زیرا این ریشه‌ها پرطرفدارند. دوازده مورد از این ریشه‌ها ذکر شده‌اند

در فصل دهم "دیدگاه اسلام"، آیات و احادیث مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل یازدهم "اشعار، جملات قصار و ضرب‌المثل‌های ایرانی و خارجی" ذکر شدند.

فصل دوازدهم "علل پیشرفت و عقب‌ماندگی سایر ملل" را مورد بررسی و کنکاش قرار داده است.

فصل سیزدهم به "بحران در غرب" و ریشه‌های این بحران‌ها پرداخته است.

فصل چهاردهم به "بررسی محیط بین‌الملل؛ فشارها و فرصت‌ها" پرداخته است.

فصل پانزدهم "استراتژی‌ها" در ابعاد مختلف ترسیم گردیده است.

فصل شانزدهم نیز "راهکارها" را ذکر کرده است.

در نهایت "پیشنهادهایی برای تحقیق"، "منابع تحقیق" و تصاویر نمونه‌هایی از آثار مؤلف پایان‌بخش کتاب خواهد بود.

در نسخه دیجیتال کتاب به منابع لینک اینترنتی داد شده است و کافی است روی منبع کلیک شود تا صفحه اصلی باز و قابل بررسی باشد.

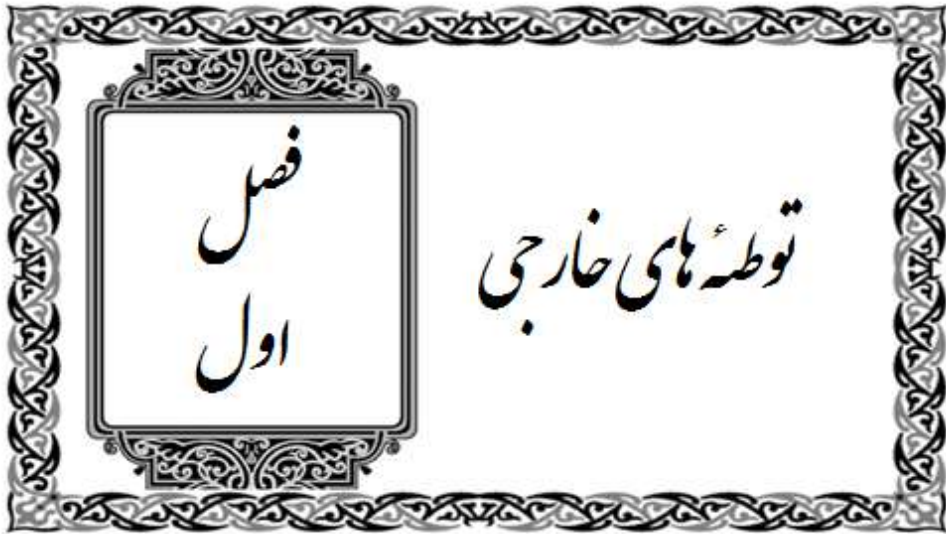
امیدوارم نگارنده را از نظرات خویش از طریق ایمیل زیر مطلع فرمایید.

محمد حسن قدیری ابیانه

www.ghadiri.ir

mh.ghadiri@gmail.com

<https://telegram.me/ghadiri1404>

دلایل وابستگی اقتصاد کشور به نفت

توطئه های استعمارگران برای به ضعف کشاندن اقتصاد ایران در وابستگی اقتصاد کشور به نفت نقش اساسی داشته است. در زیر به این موارد اشاره می گردد.

توطئه علیه فرهنگ پیشرفت

در حالی که غربی ها در کشور خود به تحکیم فرهنگ کار و انضباط اجتماعی و اداری می پرداختند، درباره کشورهای جهان سوم، به ویژه کشورهای اسلامی و به صورت خاص ایران در صدد تخریب فرهنگ عمومی بودند تا زمینه فرهنگی سلطه خویش را فراهم آورند. توطئه ها علیه فرهنگ عمومی ملت ایران توسط انگلیس آغاز شد و سپس آمریکا و صهیونیسم به آن پیوستند و مثلث شومی را

در این ارتباط تشکیل دادند و باید اذعان نمود که در زمینه‌های گوناگون فرهنگی موفقیت‌هایی را به دست آوردند؛ موفقیت‌هایی که علی‌رغم پیروزی انقلاب اسلامی و ۳۵ سال تلاش فرهنگی برای زدودن آثار زیان‌بار آن، هنوز نموده‌های آن توطئه‌ها مشهود است.

متأسفانه فرهنگ غلط کار، ضعف وجدان کاری و فرهنگ غلط مصرف و اسراف در مصرف که از موانع مهم پیشرفت می‌باشند، در زمینه‌های مختلف، آنچنان ریشه دوانده‌اند که اصلاح آن، کاری بسیار دشوار جلوه می‌کند. توطئه‌های استعمار، در انحراف فرهنگی و تضعیف فرهنگ کار و تحریف باورهای اسلامی در این زمینه، نقش مهمی داشته است و البته نباید فقط توطئه‌های خارجی را تنها عامل مؤثر دانست و ضعف‌های خود را فراموش کرد؛ لیکن این امر نباید تلاش گسترده، تاریخی و مستمر و مؤثر استعمارگران را به فراموشی بسپارد.

ایران، کشور پهناوری است و در منطقه‌ای استراتژیک واقع شده است. وسعت ایران، بیش از مجموعه وسعت کشورهای انگلستان، آلمان، فرانسه، ایتالیا و اسپانیا می‌باشد و از معادن غنی، به‌ویژه نفت و گاز برخوردار است. این کشور اسلامی از دیرباز، هدف توطئه استعمار بوده است.

استعمار انگلستان که یک‌سوم خشکی‌های زمین را مستعمره خویش ساخته بود، ایران را عملاً - اگرچه به طور غیررسمی - تحت سلطه خویش درآورده، در صدد بود سلطه استعماری خویش را بر این کشور اسلامی کامل کند. ابتدا از ایران برای درهم‌شکستن امپراتوری عثمانی سود جستند و سپس کوشیدند جلوی حاکمیت دین ضد استعماری اسلام و از جمله بر ایران را بگیرند.

سیاست‌های انگلستان در ایران در جهتی بود که زمینه گسترش حاکمیت استعمار و تأمین منافع انگلستان را فراهم سازد.

رضاخان مأمور ترویج فرهنگ مطلوب غرب و خشکاندن زمینه های اسلامی در ایران بود.

در جنگ جهانی دوم، آمریکا به میدان آمد و ضمن همکاری با انگلستان، به رقابت با آن کشور پرداخت.

اهداف مشابه آمریکا و انگلیس

اهداف آمریکا و انگلیس در ایران مشابه بودند. برخی اهداف مشترک گذشته و حال آمریکا و انگلستان در ایران عبارتند از:

- در ایران، اسلام تضعیف گردد.
- بر ایران مسلط شوند.
- نفت ایران را به تاراج ببرند.
- از موقعیت ژئو استراتژیک ایران بهره ببرند.

نفوذ آمریکا و انگلیس در ایران

در راستای تحقق اهداف فوق، دو کشور از امکانات و نفوذ گسترده ای برخوردار بودند و ضمن رقابت پنهان با یکدیگر، در موارد متعددی نیز باهم همکاری داشتند.

- هر دو کشور بر ایران نفوذ داشتند و امور کشور را به واسطه عوامل مزدورشان اداره می کردند.
- سیاست های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... ایران را با توجه به اهدافشان ترسیم کرده، به اجرا درمی آوردند.
- سفیران آمریکا و انگلستان حاکمان واقعی ایران بودند و شاه می بایست سیاست های مورد نظر آنها را اجرا کند.

سیاست های مشترک غرب

سیاست‌های مشترک غرب برای دسترسی به اهداف مورد نظر در ایران به شرح زیر بود:

- ایران نیازمند فروش نفت باشد، تا غرب بتواند نیاز خود به نفت را به راحتی تأمین کند.
- ایرانیان کالاهای مصرفی غرب را خریداری کنند تا درآمدهای حاصل از فروش نفت (پترو دلارها) به غرب باز گردد.
- ایران خود را نیازمند کشورهای غربی بداند و چاره‌ای جز همکاری با غرب و تسلیم در مقابل خواست آنان نداشته باشد.

استراتژی‌های غرب

غرب برای رسیدن به اهداف فوق، سیاست‌های مختلفی را در جنبه‌های اقتصادی، فرهنگی، اداری و ... دنبال می‌کرد که برخی از محورهای آن عبارت بودند از:

- از بین بردن تنوع محصولات تولیدی در ایران به نحوی که ایران برای ادارهٔ حتی غذای مردم خود، احتیاج به فروش نفت داشته باشد. آنچه به عنوان «انقلاب سفید شاه و ملت» نام‌گذاری شده بود، این هدف را دنبال می‌کرد.
- از بین بردن زمینه‌های فرهنگی توسعه در ایران، تا احساس احتیاج و نیاز به غرب تداوم یابد. در این راستا، از بین بردن فرهنگ کار در ایران در کنار ترویج مصرف‌گرایی از راهکارهای بسیار مهم فرهنگی بود که تأثیر آن در تمامی شئون کشور هویدا می‌باشد.

مصادیق توطئه‌های خارجی

توطئه سازمان سیا برای ترویج اعتقاد به شانس

برای آشنایی با توطئه آمریکا علیه فرهنگ کار در کشورهای اسلامی به یک نمونه که به تلاش سازمان جاسوسی آمریکا، سیا، در ترویج فرهنگ اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت مربوط می شود، اشاره می گردد:

محمدحسین هیکل، نویسنده و روزنامه نگار معروف مصری، در کتاب خود تحت عنوان "میان مطبوعات و سیاست" که به فارسی نیز منتشر شده است، مطلبی را در پاورقی کتاب^۴ به شرح زیر نوشته است:

«گزارش کمیته ویژه کنگره آمریکا ... در سال ۱۹۷۴ به ریاست سناتور چرچ تشکیل شد و وی مأمور بررسی فعالیت سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) بود.

بخشی از آن به تأسیس مؤسسات مطبوعاتی و انتشاراتی در بسیاری از کشورهای اروپایی و جهان سوم و حتی در خود آمریکا مربوط می شد. از جمله نکته های قابل توجه در این گزارش آن بود که مجله «ریدرز دایجست» که بعداً نیز با عنوان «المختار» به زبان عربی منتشر شد، در فهرست مجلاتی ذکر شده بود که سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا به انتشار آن کمک کرد و عجیب این بود که نخستین شماره عربی آن، که در مصر چاپ شد، به سردبیری فواد مصروف بود ... هم او بود که وی را به سال ۱۹۴۴ به کرمیت روزولت (عضو سیا در سفارت آمریکا در مصر) معرفی کرد ... سالی که اواخر آن مجله «الأخبار الیوم» منتشر شد و نیز المختار بعدها توسط مؤسسه اخبار الیوم منتشر شد. ارزش هایی هم که المختار ترویج می کرد، در دو مورد قابل توجه است:

اول، موفقیت بستگی به شانس دارد و بر حسب اتفاق به دست می آید.

۴- حسین هیکل، میان مطبوعات و سیاست، ترجمه محمد کاظم موسایی، انتشارات شرکت الفبا، تهران، چاپ اول، زمستان ۱۳۶۴، صفحه ۱۸۷.

دوم، عدالت اجتماعی، مرهون کرم کسانی است که حاضر به دادن اعانه و نیکوکاری باشند.»

باید بررسی کرد که سازمان سیا چه هدفی را از ترویج اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت دنبال می‌کند و چرا نزد مردم جهان سوم به تبلیغ شانس‌ی بودن پیشرفت می‌پردازد؟!

قطعاً هدف آمریکا تضعیف فرهنگ کار بوده است و ما امروز در کشورمان شاهد ضعف مفرط فرهنگ کار از جنبه‌های مختلف هستیم و باور به شانس به عنوان یک عامل مهم در تحقق آرزوها و اهداف جایگاه بالایی در ذهن بسیاری از افراد دارد و متأسفانه به طرق مختلف از جمله در بسیاری از فیلم‌ها و سریال‌ها به این باور دامن‌زده می‌شود.

متأسفانه فروشندگان کالاها و خدمات در ایران با سوءاستفاده از این ضعف فرهنگی، بر شانس‌گرایی دامن‌زده و مسابقات مبتنی بر شانس را بین خریداران کالاها و خدمات خویش برگزار می‌کنند.

تلاش انگلیس برای ترویج مصرف‌گرایی

فرهنگ مصرف‌زدگی و تجمل‌گرایی در جامعه که بسیار گسترده است، در ادارات نیز نمود می‌یابد. مصرف‌های بی‌رویه در ادارات، تجمل‌گرایی‌ها و تغییر مکرر دکوراسیون‌ها، نشئت‌گرفته از این فرهنگ غلط جاری است.

آنتونی پارسونز آخرین سفیر انگلیس در رژیم شاه که پس از پنج سال سفارت و فقط پنج روز قبل از فرار شاه از کشور، ایران را ترک کرد، در کتاب خود تحت عنوان غرور و سقوط، متن اظهاراتش را در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۲)

شمسی)، یعنی در اوج روابط انگلیس و رژیم شاه، خطاب به بازرگانان انگلیس و کسانی که دست‌اندرکار تجارت و معامله با ایران بودند، چنین نگاشته است:^۵

«نخستین کاری که اینجا می‌کنید، این است که تا می‌توانید کالاهایتان را بفروشید و فقط در صورتی سرمایه‌گذاری کنید که برای فروش کالایتان چاره‌ای جز اینکار نداشته باشید؛ اما اگر مجبور باشید در اینجا سرمایه‌گذاری کنید، به میزان حداقل ممکن، سرمایه‌گذاری نمائید و صنایعی را انتخاب کنید که قطعاً و لوازم آن از انگلستان وارد شود؛ مانند صنایع موتناژ که در واقع سوارکردن قطعاً صادراتی انگلیسی در ایران است. در این محدوده و با توجه به این نکات، من معتقدم ایران، یکی از بهترین بازارهایی است که شما می‌توانید برای مصرف کالاهای خود در جهان سوم پیدا کنید.»

اظهارات سفیر انگلیس که در اوج روابط حسنه انگلیس با رژیم شاه بیان شده است، نشان‌دهنده ماهیت سیاست انگلیس در قبال ایران و سایر ملت‌های جهان سوم می‌باشد. مسلماً برنامه‌های مقام‌های انگلیسی که مسئولیت طراحی و سازماندهی امور قانون‌گذاری، اقتصادی، گمرکات، تبلیغات و ... ایران را به عهده داشته‌اند نیز در راستای همین سیاست، برای رشد مصرف‌گرایی در ایران بوده است. آمریکا نیز همین سیاست را در مورد ایران داشته است.

صادرات کالاهای مصرفی به ایران

انستیتو سیاست خاورمیانه واشنگتن که نتیجه مطالعات سال ۲۰۰۰ میلادی خود را منتشر نموده بود، در آن تأکید کرده است:

«... صادرات کالاهای مصرفی به ایران باید از سر گرفته شود، اینکار باعث

۵- پارسونز، آنتونی، غرور و سقوط، ترجمه منوچهر راستین، تهران، انتشارات هفته، چاپ اول ۱۳۶۳، صفحه ۳۰.

کم‌شدن ارزش خارجی موجود در ایران خواهد شد...»^۶.

آلوده‌سازی مهم‌تر از مهار

جرالد سگال، مدیر مطالعات انستیتو بین‌المللی استراتژیک لندن، که در هفته‌نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ منتشر شده است، عمق سیاست غرب در قبال ایران را نشان می‌دهد. وی می‌گوید:

«... غرب باید به شیوه‌ای که کمونیسم را مهار و آلوده کرد، با سایر دشمنان خود عمل کند آلوده‌سازی، شیوه‌های فراوانی دارد که تجارت با دشمن و ... از راه‌های اصلی آلوده‌سازی جوامع است اکنون نیز باید یک استراتژی دوگانه مهار و آلوده‌سازی در دستور کار باشد مهار کافی نیست و آلوده‌سازی مهم‌تر است خوش‌بختانه آلوده‌سازی شیوه‌های فراوانی دارد که تجارت با دشمن (در کالاهای غیراستراتژیک) و ... از جمله آنهاست ...»^۷.

هدف سفر هیأت‌های تجاری اروپا به ایران در سال ۹۳

نمایندگان برخی کشورها و هیئت‌های تجاری که در اوج تحریم‌های غرب علیه ایران از اروپا عمدتاً به دنبال فروش اجناسی هستند که سال‌هاست در کشورمان وجود دارند که از جمله آن حضور یک هیئت تجاری طی اردیبهشماه ۹۳ در ایران است که برای فروش اقلامی چون داربست ساختمانی، کنتور آب، برق و گاز، بطری آب و کنسرو ماهی به کشورمان آمده‌اند در

۶- روزنامه کیهان مورخ ۱۸/۱/۱۳۸۰ به نقل از گزارش گروه مطالعات ریاست جمهوری انستیتو سیاست خارجی واشنگتن

۷- جرالد سگال مدیر مطالعات انستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن در هفته‌نامه آمریکایی نیوزویک، فروردین ماه ۱۳۷۷

حقیقت این سفرها و تجارت پیشنهادهای آنها باید در راستای پیشبرد سیاست آلوده سازی و مکمل تحریم های اقتصادی محسوب گردد.^۸

برنامه اشغال هفت کشور به دلیل منابعشان از زبان کیسینجر

«هنری کیسینجر» استراتژیست و سیاستمدار کهنه کار آمریکایی در سال ۱۳۹۱ عمق استراتژی آمریکا در مورد ایران و ۷ کشور دیگر را بیان می کند. وی در مصاحبه با پایگاه تحلیلی «گلوبال ریسرچ» مطالبی را در مورد طرح آمریکا برای رسیدن به نظم نوین جهانی، مطرح کرده و به پیش بینی آینده جهان و آنچه آمریکا باید انجام دهد، پرداخته و در بخشی از این مصاحبه گفته است:^۹

ایران هدف اصلی اسرائیل

«آمریکا در حال بازی دادن چین و روسیه است، و میخ آخر بر این تابوت نیز ایران است، که قطعاً این کشور هدف اصلی اسرائیل است. ما به چین اجازه دادیم تا توان نظامی خود را افزایش دهد و به روسیه نیز اجازه دادیم تا از دوران کمونیسم شوروی خارج شود، تا این دو کشور به غلط احساس دلیری کنند، که همین امر هم به روند نابودی آنها سرعت می بخشد. ما مثل هفت تیر کش فرضی هستیم که به رقیب تازه کار خود اجازه می دهد تا اول او اقدام به شلیک کند، و وقتی او خواست این کار را کند، ناگهان بنگ! (تیر می خورد و کشته می شود). جنگ پیش رو به حدی دشوار و سخت است که تنها یک ابرقدرت از عهده پیروزی در آن برمی آید، که آن (ابر قدرت) هم ما هستیم. به

۸ - به گزارش روزنامه خراسان مورخ ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۳، بر اساس بررسی های یک نهاد مسئول در امر تجارت خارجی کشور

۹ - به گزارش فارس، به نقل از مصاحبه پایگاه تحلیلی «گلوبال ریسرچ» با «هنری کیسینجر» ۸۹ ساله وزیر خارجه آمریکا در دولت «ریچارد نیکسون». کیسینجر این مصاحبه را در آپارتمان خود انجام داده است.

همین دلیل هم هست که اروپا اینطور با شتاب به دنبال رسیدن به یک ابردولت است، چراکه می‌داند چه چیز در حال رخ دادن است و اینکه برای بقا، باید به یک ابردولت تبدیل شود. عجله آن‌ها به من می‌گوید که آن‌ها کاملاً از نمایش بزرگی که پیش رو داریم، مطلع هستند. وای که چقدر این لحظه مسرت بخش را در رویاهای خود دیده‌ام.»

باید ۷ کشور را به دلیل منابعشان اشغال کنیم

این سیاستمدار کهنه‌کار آمریکایی ادامه داده است: «اگر شما یک آدم معمولی باشید، می‌توانید با رفتن به یک روستا و زندگی در یک مزرعه خود را برای جنگ آماده کنید (با دور شدن از جنگ جان خود را حفظ کنید)، اما حتی آنجا هم باید یک تفنگ با خود داشته باشید، چراکه جنگ‌زده‌های گرسنه در آن اطراف هم پرسه خواهند زد. همچنین، حتی اگر سران جامعه برای خود پناهگاه و مأمنی مطمئن داشته باشند، باز هم باید به همان اندازه مردم عادی جامعه احتیاط کنند، چراکه پناهگاه آن‌ها هم در معرض خطر شناسایی قرار دارد.»

«من به نظامیان گفتم که ما باید ۷ کشور خاورمیانه را به دلیل منابعی که دارند، بگیریم و آن‌ها هم تقریباً این مأموریت را انجام دادند. همه می‌دانند که منظور من از این دستور به نظامیان چه بود، اما باید متذکر شوم که این نظامیان این بار بیش از حد گوش به فرمان بودند. این آخرین پله است، و این ایران است که توازن را برهم‌زده است. اما سؤال این است که روسیه و چین تا کی می‌توانند ساکت بمانند و تنها نظاره‌گر این اقدامات آمریکا باشند؟»

اسرائیل تا حد امکان اعراب را خواهد کشت

چرت روسیه و چین زمانی پاره می‌شود که اسرائیل با تمام توان شروع به جنگ کند و هر چقدر که بتواند اعراب را بکشد. اگر همه چیز خوب پیش رود، نیمی از خاورمیانه، اسرائیلی خواهد بود.»

جوانان خود را برای جنگ آماده کرده‌ایم

کیسینجر در ادامه اشاره کرده بود که بازی‌های رایانه‌ای که در دهه گذشته در آمریکا ساخته شده، دقیقاً سناریوهایی را نشان می‌دهد که قرار است اتفاق بیافتد و آمریکا با انتشار این بازی‌ها قصد داشته جوانان خود را برای شرکت در چنین جنگ‌هایی آماده کند.

«جوانان ما در آمریکا و غرب، آماده شده‌اند، چراکه آن‌ها برنامه‌ریزی شده‌اند تا سربازان و مسئولان توپخانه خوبی باشند، و زمانی که به آن‌ها دستور داده می‌شود تا به خیابان‌ها بروند و چینی‌ها و روس‌های دیوانه را بکشند، آن‌ها از این دستور تبعیت می‌کنند.»

تنها یک ابرقدرت باقی خواهد ماند

«ما در میان خاکستر به جا مانده (از این جنگ) می‌توانیم جامعه‌ای جدید بسازیم، نظم نوین جهانی، که در آن تنها یک ابرقدرت وجود خواهد داشت، ابرقدرتی که بهترین تسلیحات را در اختیار دارد؛ ما تجهیزاتی داریم که نظیرشان را هیچ ملت دیگری ندارد، و آن‌ها را به وقتش به جهان معرفی خواهیم کرد.»

اهمیت این صحبت‌ها زمانی بیش از پیش روشن می‌شود که بدانیم کیسینجر یکی از مهم‌ترین استراتژیست‌های دولت آمریکا به شمار می‌رود که نظرات وی تأثیرات آشکاری بر سیاست‌های آمریکا دارد.

ولسی کلارک ژنرال بازنشسته ارتش آمریکا اخیراً گفت: جنگ‌های جاری در منطقه خاورمیانه از قبل طراحی و برنامه‌ریزی شده‌اند. دقیقاً بعد از حوادث یازده سپتامبر اطلاعات محرمانه‌ای به دست من رسید که حکایت از آن داشت آمریکا ظرف ۵ سال به ۷ کشور حمله خواهد کرد. آمریکا قصد داشت با حمله

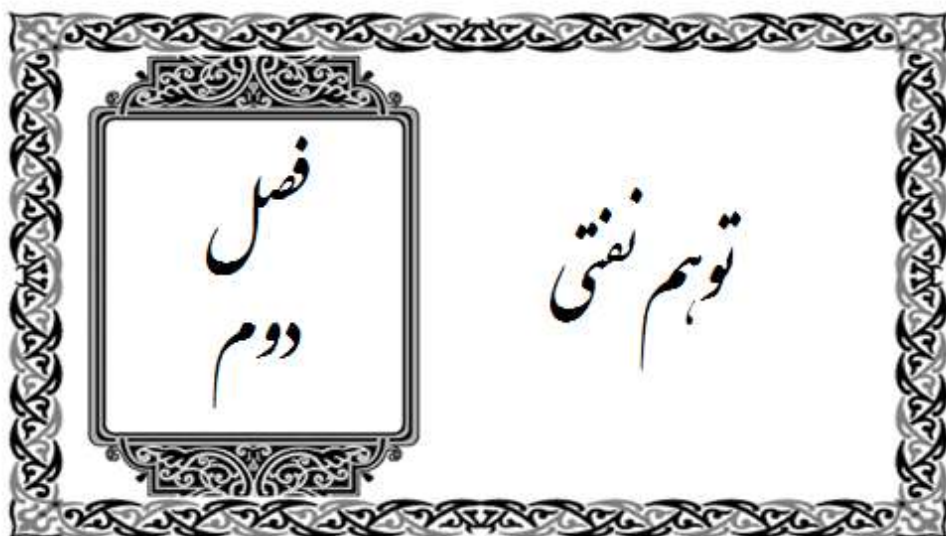
به ۷ کشور سوریه، لیبی، عراق، سودان، لبنان، سومالی و ایران دولت‌های آنها را سرنگون کند.^{۱۰}

علل پیشرفت کشورهای غیر نفتی

کشورهایی مثل آلمان، ژاپن و کره جنوبی بدون داشتن نفت به پیشرفت اقتصادی و صنعتی قابل توجهی دست یافته‌اند. عامل موفقیت آنها چه بوده است؟

از مهم‌ترین عوامل در پیشرفت این جوامع، ساعات مفید کاری بالا، تعطیلات کم و رعایت الگوهای مصرف و پرهیز از اسراف بوده است. در فصل دوازدهم به این موضوع خواهیم پرداخت.

^{۱۰} - خبرگزاری مهر مورخ ۴ تیر ۱۳۹۳ به نقل از سایت فدرال جک، به نقل از ولسی کلارک ژنرال بازنشسته ارتش آمریکا به نقل از فیلم ویدئویی که از وی منتشر شده است.

منابع خداداد ایران

ایران عضو مهم اوپک

ایران یکی از اعضای مهم اوپک و کشوری نفت خیز است. در سال‌های اخیر قیمت نفت خام در جهان بیشتر شده است و به دنبال آن، درآمدهای کشور از این نعمت خداداد فزونی یافته است. از این رو این پرسش در بسیاری از اندهان وجود دارد که:

- این درآمدها به کجا می‌روند؟
- تأثیر افزایش درآمدهای نفتی بر کشور چه بوده است؟
- چرا کشورهای فاقد این درآمدها پیشرفت بیشتری دارند؟
- چرا با وجود چنین درآمدی باید شاهد مشکلاتی در زمینه معیشت، مسکن، اشتغال، درمان، ازدواج، رفاه عمومی و تفریح باشیم؟

برای پاسخ به این پرسش‌ها ابتدا باید مشخص کرد که میزان درآمدهای نفتی ایران از صادرات نفت چه مقدار است تا بتوان در مورد چگونگی هزینه‌کردن آن پاسخ گفت.

ارقام بودجه و از جمله درآمدهای نفتی کشور موضوع محرمانه‌ای نیست و در هر نقطه از جهان می‌توان از طریق اینترنت به آن دسترسی داشت. کافی است عبارات «آمار صادرات نفت ایران» یا «Iran oil expo statistics» را در سایت‌های اینترنتی جست‌وجو کنیم.

علاوه بر منابع رسمی ایران، منابع جهانی از جمله سازمان اوپک، سازمان بین‌المللی انرژی، بانک جهانی، سازمان بین‌المللی توسعه و سایر منابع نیز به آن پرداخته‌اند.

آنچه مسلم است با نگاه به ردیف بودجه مشخص می‌شود که ارقام درآمدهای نفتی نجومی است. اعداد آنقدر درشت‌اند که تصور اندازه آن حتی برای کارشناسان دشوار است.

در این نوشتار برای اینکه عموم مردم به اندازه واقعی درآمدهای نفتی و نیز سایر درآمدها و همچنین میزان هزینه‌ها پی ببرند، ارقام بر حسب معیاری که مردم با آن سروکار دارند، محاسبه می‌شوند تا تصور درستی از میزان آن به دست آید.

معمولاً مردم درآمد خویش را ماهانه محاسبه می‌کنند؛ لذا چنانچه درآمدهای نفتی ایران به ازای هر نفر در هر ماه و به تومان محاسبه گردد، برای عموم قابل لمس خواهد بود؛ مثلاً بررسی شود که میزان درآمد نفتی به ازای هر ایرانی در هر ماه چه مقدار است؟ به عبارت دیگر، اگر بر فرض غیرواقعی، مبلغ حاصل از صادرات نفت خام در هیچ‌یک از ضرورت‌های کشور هزینه نگردد و آن را بطور مساوی بین همه ایرانیان توزیع کنند، به هر نفر در هر ماه چه

مبلغی خواهد رسید؟ در این صورت است که ارزیابی درآمد و هزینه در کشور برای عامه مردم قابل لمس و تصور خواهد شد. برای انجام این محاسبات باید رقم بودجه را به تومان در نظر گرفته، بر جمعیت کشور تقسیم نمود و سپس بر عدد دوازده (تعداد ماه‌های سال) تقسیم کرد تا میزان آن بر حسب هر نفر در هر ماه به تومان به دست آید.

تصور مردم از درآمدهای نفتی

آیا تصور مردم از میزان درآمدهای نفتی با واقعیت منطبق است؟ از خواننده این سطور درخواست می‌شود تصویری را که از میزان درآمدهای نفتی به ازای هر ایرانی در هر ماه دارد، در نظر بگیرد تا بعد از مشاهده محاسبات متوجه شود که چه مقدار تصور او با واقعیات تطابق دارد. به تصور شما میزان درآمد نفتی حاصل از صادرات نفت به ازای هر ایرانی در هر ماه چه مقدار است؟

حدود ۷۰ هزار تومان؛

حدود ۷۰۰ هزار تومان؛

حدود ۷ میلیون تومان؛

حدود ۷۰ میلیون تومان.

حدود ۷۰۰ میلیون تومان

ضمناً مناسب است مشخص کنید که به نظر شما با درآمدهای نفتی، هزینه‌های کدامیک از نیازهای ذیل قابل تأمین است:

تأمین هزینه‌های معیشت مردم؛

تأمین مسکن؛

ایجاد اشتغال؛

تأمین هزینه‌های بهداشت و درمان؛

تأمین رفاه عمومی؛

□ تأمین هزینه‌های تحصیلی؛

□ تأمین هزینه‌های ازدواج؛

پرسش دیگر این است که:

- اگر درآمدهای نفتی در اختیار شما به عنوان دولت بود، با آن چه می‌کردید و کدام نیازها را برآورده می‌ساختید؟
- آیا فکر می‌کنید دولت و مجلس شورای اسلامی که مسئول تدوین و تقسیم این بودجه در موارد مورد نیاز کشور می‌باشند، درست عمل می‌کنند؟ طرح این پرسش‌ها مقدمه مناسبی برای ورود به این مبحث است

تولید عملی نفت در سال ۹۳

اداره اطلاعات انرژی آمریکا اعلام کرد، ایران در ماه‌های جولای و آگوست ۱۳۹۴ (تیر و مرداد ۱۳۹۳) همچنان تولید نفت ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه‌ای را حفظ کرده است. این میزان تولید نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۰۰ هزار بشکه بیشتر است. که یک میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه آن به مصرف داخل و یک میلیون بشکه آن صادر می‌گردد.

این رقم یعنی میزان تولید نفت به ازای هر ایرانی در هر ماه فقط ۱/۱ بشکه بوده است که ۳۸ صدم بشکه آن صادر شده است.^{۱۱}

میزان صادرات نفت خام

در این بررسی وضعیت صادرات نفت در شرایط غیرتحریمی محاسبه شده است.

ایران در شرایط غیرتحریمی روزانه حدود چهار میلیون بشکه نفت خام تولید می‌کرد که حداکثر ۲۳۰۰۰۰۰ بشکه آن صادر و بقیه آن در داخل کشور به

مصرف می‌رسید. لذا برای محاسبه میزان صادرات نفت بر حسب بشکه در هر ماه باید آن را در عدد سی (روزهای ماه) ضرب نمود. در نتیجه ایران ماهانه حدود ۶۹ میلیون بشکه نفت صادر می‌کرده. با تقسیم ۶۹ میلیون بشکه بر جمعیت ۷۵ میلیون نفری ایران، معلوم می‌شود که کل صادرات نفت ایران به خارج به ازای هر ایرانی در هر ماه کمتر از یک بشکه (۹۲ صدم بشکه) است؛ حال آنکه تصور مردم از میزان صادرات بسیار بیشتر از این رقم می‌باشد.^{۱۲}

در بودجه سال ۹۲ و ۹۳ صادرات نفت روزانه یک میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه در روز یعنی روزانه یک میلیون بشکه کمتر از سال‌های قبل در نظر گرفته شده است. در نتیجه با توجه به جمعیت ۷۸ میلیون نفری سال ۹۳، صادرات نفت به ازای هر نفر به نیم بشکه در هر ماه در بودجه مصوب تقلیل یافته است. این در حالی است که عملاً دولت توانسته است صادرات نفت را حداکثر فقط به روزی یک میلیون بشکه برساند، یعنی ۳۸ صدم یک بشکه در هر ماه به ازای هر ایرانی، ضمن اینکه در دریافت پول آن نیز دچار مشکل و محدودیت است.

صادرات نفت در قبل از انقلاب

میزان صادرات نفت در قبل از انقلاب ۵ میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه بوده است؛ حال آنکه جمعیت ایران در زمان پیروزی انقلاب اسلامی حدود ۳۶ میلیون نفر بود.

یک ضرب و تقسیم ساده نشان می‌دهد که میزان صادرات نفت قبل از پیروزی انقلاب اسلامی به ازای هر ایرانی در هر ماه حدود ۴ و شش‌دهم بشکه بوده است. که در مقایسه با ۹۲ صدم یک بشکه در شرایط قبل از تحریم معلوم

۱۲ - حدود نیم بشکه در شرایط تحریمی.

می‌شود میزان صادرات نفت به ازای هر ایرانی در قبل از انقلاب اسلامی حدود ۵ برابر زمان حاضر (قبل از تحریم) بوده است. سرانه صادرات نفت قبل از انقلاب نسبت به میزان صادرات نفت در بودجه مصوب سال ۱۳۹۳ به ۹ برابر می‌رسد.

امید به زندگی (طول عمر متوسط)

امید به زندگی یا عمر متوسط در ایران قبل از انقلاب ۵۲ سال بوده که در سال ۱۳۹۳ به بیش از ۷۳ سال برای آقایان و ۷۴ سال برای خانم‌ها رسیده است.^{۱۳}

نسبت صادرات نفت در ایران و امارات متحده عربی

امارات متحده عربی روزانه حدود دو میلیون و هفتصد هزار بشکه نفت صادر می‌کند؛ درحالی‌که جمعیت بومی (غیر خارجی) آن حدود یک میلیون نفر و وسعت آن در حدود یک‌بیستم وسعت ایران است؛ یعنی به ازای هر نفر در هر ماه ۸۱ بشکه نفت صادر می‌کنند. به عبارت دیگر، میزان صادرات نفت در امارات متحده عربی به ازای هر نفر در یک سال معادل بیش از ۸۸ سال صادرات نفت یک ایرانی (با فرض میزان صادرات در شرایط قبل از تحریم) و معادل یک و نیم قرن (در شرایط تحریمی مطابق با بودجه سال ۱۳۹۳) می‌باشد.

این در حالی است که درآمد ایران در کل کشور وسیع ایران (حدود ۲۰ برابر کشور امارات) و با جمعیت ۷۸ میلیونی آن هزینه می‌گردد.

مقایسه صادرات نفت ایران و عربستان

^{۱۳} - خبرگزاری مهر مورخ ۲۳ شهریور ۱۳۹۳ به نقل از محمد اسماعیل مطلق مدیر کل دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس وزارت بهداشت.

عربستان سعودی با جمعیتی حدود ۱۶ میلیون نفری (بومی) روزانه ۱۰ میلیون بشکه نفت تولید می‌کند که از این مقدار حدود ۷ میلیون و ۷۶۰ هزار بشکه آن را در روز نفت صادر کرده است،^{۱۴} یعنی به ازای هر تبعه عربستانی در هر ماه ۱۴ و نیم بشکه نفت صادر می‌نماید که در مقایسه با میزان صادرات نفت در بودجه سال ۹۳، صادرات نفت در عربستان به ازای هر تبعه آن در طول یک سال، برابر با ۲۹ سال صادرات نفت به ازای هر ایرانی است. این در حالی است که ۳۹ درصد مردم عربستان زیر خط فقر به سر می‌برند،^{۱۵} بانک سرمایه‌گذاری "سی‌تی‌گروپ" در گزارشی پیش‌بینی کرده است که "عربستان سعودی تا سال ۲۰۳۰ (۱۶ سال دیگر) واردکننده نفت خام خواهد بود"^{۱۶}. بنا بر برخی گزارشات ۸۰ درصد اتباع عربستان کار نمی‌کنند.^{۱۷}

ذخایر نفت و گاز ایران

هم‌اکنون ایران دارای ۳۳.۶ تریلیون مترمکعب گاز است که معادل ۲۳۴ میلیارد بشکه نفت می‌شود. مجموع ذخایر نفتی و گازی ایران نیز ۴۰۰ میلیارد بشکه است.^{۱۸} ارزش منابع هیدروکربوری قابل استحصال موجود در کشور بیش از ۳۰ هزار میلیارد دلار برآورد می‌شود.^{۱۹} مجموع ذخایر نفت و گاز ایران از هر کشور دیگری در جهان بیشتر است.

-
- ۱۴- خبرگزاری نفت (شاننا) مورخ ۲۹ فروردین ۹۳ به نقل از شبکه خبری بلومبرگ
 ۱۵- باشگاه خبرنگاران صدا و سیما مورخ ۷ فروردین ۱۳۹۳ به نقل از "عبدالحمید العمری"، عضو جمعیت اقتصادی عربستان، به نقل از گزارش "کمیتة ملی مبارزه با فقر"
 ۱۶- باشگاه خبرنگاران صدا و سیما مورخ ۲۵ آذر ۱۳۹۲.
 ۱۷- سایت فردا نیوز مورخ ۱۱ آبان ۹۲ به نقل از روزنامه الاخبار چاپ لبنان به نقل از عامر محسن روزنامه نگار عرب
 ۱۸- گزارش ۳ اسفند ۱۳۹۲ خبرگزاری فارس، به نقل از علی ماجدی معاون امور بین‌الملل وزیر نفت
 ۱۹- به گزارش شبکه اطلاع رسانی نفت و انرژی (شاننا)، مورخ ۵ بهمن ۱۳۹۲، به نقل از محمدرضا مقدم معاونت پژوهش و فناوری سابق وزارت نفت

سهامیه اوپک

سهامیه اوپک برای هر کشور عضو بر اساس میزان تولید (و نه ذخایر آن) تعیین می‌گردد. این بدان معناست که هرچه مصرف داخلی افزایش یابد، سهامیه ایران برای صادرات نفت کاهش می‌یابد. همواره میزان مصرف نفت در داخل افزایش می‌یابد و از سوی دیگر، با افزایش جمعیت، به منابع درآمدی بیشتری نیاز است؛ حال آنکه با افزایش مصرف داخلی، میزان صادرات نفت کاهش می‌یابد؛ ضمن اینکه نفت به عنوان ماده‌ای تجدیدناپذیر، پایان‌پذیر است. با ادامه این روند، زمانی فرا خواهد رسید که ابتدا ایران توان صادرات خود را از دست خواهد داد و سپس ناچار به واردات خواهد شد. بنابراین نمی‌توان چشم خویش را بر واقعیت‌ها بست؛ بلکه باید راه‌حلهایی برای آن ارائه کرد.

به گفته رئیس سازمان بهینه‌سازی مصرف سوخت، با روند افزایش مصرف انرژی در کشور در شرایط قبل از مرحله دوم هدفمندسازی، ایران توان صادرات نفت را در سال ۱۴۰۰ از دست خواهد داد و باید همه نفت تولیدی را در کشور مصرف کند.

اسراف در مصرف سوخت‌های فسیلی

متأسفانه باید گفت اسراف زیادی در مصرف انواع سوخت روی می‌دهد که نشان می‌دهد ما قدر این مواد را نمی‌دانیم.^{۲۰}

روزانه ۱۰۰ میلیون لیتر نفت گاز، ۷۰ میلیون لیتر بنزین و ۲۰ میلیون متر مکعب سوخت سی‌ان‌جی در کشور در اختیار خودروها قرار می‌گیرد.^{۲۱}

۲۰ - رسانه‌های مورخ ۲۴ بهمن ۱۳۹۲ به نقل از نصرت‌الله سیفی، مدیرعامل شرکت بهینه‌سازی سوخت

۲۱ - خبرگزاری شانانا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

در صورتی که قیمت هر بشکه نفت را ۱۰۰ دلار در نظر گرفته شود، با احتساب مصرف گاز معادل ۷۰۰ میلیون بشکه نفت در داخل، ارزش مصرف ما ۷۰ میلیارد دلار و در صورتی که هر متر مکعب گاز را ۳۰ سنت محاسبه کنیم مصرف گاز طبیعی ۵۴ میلیارد دلار می‌شود.^{۲۲}

ارزش سالانه مصرف انرژی در کشور حدود ۱۲۴ میلیارد دلار می‌شود؛ این در حالی است که تولید ناخالص داخلی ما حدود ۵۰۰ میلیارد دلار است.^{۲۳} اما در منابع دیگر قیمت گاز را لیتری ۴۰ سنت ارزیابی کرده‌اند.

اسراف ۸۰ میلیون دلار گاز در روز

در حال حاضر روزانه ۵۷۰ میلیون متر مکعب گاز در کشور مصرف می‌شود که در فصل سرد سال بیش از ۸۰ درصد از این میزان به مصرف خانگی اختصاص می‌یابد. در حال حاضر حدود ۴۰ درصد گاز مصرفی کشور اسراف شده و به هدر می‌رود. به این ترتیب روزانه ۲۰۰ میلیون متر مکعب گاز در کشور به هدر می‌رود. بخش قابل توجهی از این اسراف مربوط به واحدهای پرمصرف بخش خانگی می‌باشد.

قیمت واقعی هر مکعب گاز ۴۰ سنت است به این ترتیب روزانه ۸۰ میلیون دلار گاز در ایران اسراف می‌شود و میزان اسراف در سال برابر ۲۹ میلیارد دلار است.^{۲۴}

به گزارش وزیر نفت میزان اسراف در مصرف مواد سوختی و انرژی‌زا در ایران در سال ۹۲ معادل ۳۰ میلیارد دلار شد.^{۲۵} این رقم بیش از ۷ برابر مبلغی است که قرار شده بود در طی ۶ ماه از پول‌های بلوکه شده نفت ایران توسط

۲۲ - خبرگزاری شانا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

۲۳ - خبرگزاری شانا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

۲۴ - خبرگزاری پیام نفت، مورخ ۱۷ دی ۱۳۹۲

۲۵ - روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۲۲ اسفند ۹۲ به نقل از آقای بیژن زنگنه وزیر نفت

آمریکا به تدریج آزاد شود^{۲۶} و ایران ناچار شد در مقابل وعده دریافت بخشی از پول نفت صادراتی خود امتیازاتی بدهد.

نمک و زعفران

اگر یک قاشق غذاخوری نمک به کف آشپزخانه بریزد همگان آن را به دور می‌ریزند، لیکن اگر یک قاشق چای‌خوری زعفران به زمین بریزد همگان آن را جمع کرده و برای غذا استفاده می‌کنند. این تفاوت رفتار نه به دلیل تبلیغ در صرفه‌جویی در مصرف زعفران بلکه به خاطر قیمت بالای آن است. در حقیقت قیمت‌ها رفتار را شکل می‌دهند.

عرضه ارزان فرآورده‌های نفتی عامل اصلی اسراف در مصرف می‌باشد.

منابع بودجه عمومی دولت

بودجه عمومی شامل موارد زیر است:

- همه درآمدهای صادراتی دولت شامل نفت و غیر نفت؛
- ۶۵ درصد از سود و سهم دولت از شرکت‌ها و مؤسسات دولتی؛
- مالیات‌ها، عوارض و جریمه‌ها و امثال آن‌ها؛
- منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی؛
- وام‌های داخلی و خارجی.
- و ...

سرنوشت درآمدهای نفتی

درآمد حاصل از صادرات نفت به خزانه دولت واریز و با برنامه پیشنهادی دولت و تصویب مجلس در غالب برنامه‌های سالانه به دستگاه‌ها و امور مختلف اختصاص می‌یابد.

۲۶ - مبلغ ۴ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار قرار شد طی اقساط مختلف بازپس داده شود.

نفت در بودجه سالانه

صادرات نفت یکی از منابع بودجه هر ساله ایران می‌باشد. اصولاً بودجه را برای سال آینده تنظیم می‌کنند و اساس آن بر پیش‌بینی میزان درآمد استوار است؛ به این معنا که پیش‌بینی می‌کنند چقدر درآمد تأمین خواهد شد، سپس بر اساس پیش‌بینی انجام‌گرفته، بودجه برای امور مختلف تقسیم و اختصاص خواهد یافت.

طبیعتاً ممکن است بودجه مطابق با پیش‌بینی محقق نگردد و بودجه واقعی کمتر یا بیشتر از پیش‌بینی باشد؛ لذا در صورتی که کمتر از میزان پیش‌بینی شده حاصل گردد، به آن "کسری بودجه" و در صورتی که بیشتر از پیش‌بینی باشد، به آن "مازاد بودجه" می‌گویند.

دولت حق برداشت از خزانة کشور را ندارد، مگر اینکه برنامه‌ای ارائه دهد و این برنامه به تصویب نمایندگان مجلس برسد. اگر درآمدی مازاد بر بودجه مصوب حاصل شود، دولت باید برای هزینه‌کردن آن نیز مجوز مجلس را به دست آورد.

سایر منابع درآمدی دولت

قطعاً درآمدهای دولت به درآمدهای حاصل از صادرات نفت منحصر نمی‌شود و درآمدهای دیگری از صادرات گاز، برق، پتروشیمی، مس، سنگ و معادن و ... نصیب کشور می‌گردد که بخشی از آن نصیب دولت می‌شود. همچنین درآمدهای دیگری نیز دارد؛ مانند مالیات‌ها، جریمه‌ها و ...

بودجه عمومی دولت، مجموعه منابع مالی دولت را تشکیل می‌دهد.

در سال ۱۳۹۱ که پیش‌بینی شده بود روزانه ۲۳۰۰۰۰۰۰ بشکه نفت صادر گردد، کشور با تحریم‌های گسترده از سوی غرب در مورد نفت مواجه شد و در ایامی از سال حتی صادرات نفت به کمتر از یک‌سوم میزان پیش‌بینی شده رسید؛ ضمن اینکه قیمت هر بشکه نفت که ۸۵ دلار پیش‌بینی شده بود، همواره

بیش از آن مبلغ و گاه تا حدود ۱۱۰ دلار در هر بشکه رسید و دلار که ۱۲۲۶ تومان فرض شده بود تا حدود ۳۰۰۰ تومان نیز بالا رفت که یکی از دلایل آن، همان کاهش فروش نفت ایران بود. در میانه سال ۱۳۹۳ قیمت نفت خام تنزل یافت به حدود ۸۰ دلار در هر بشکه رسید.

بودجه سال ۹۱

در قانون بودجه سال ۱۳۹۱ جمع مبلغ کل بودجه عمومی دولت، درج شده است.

جدول شماره ۵- درآمدها، واگذاری دارایی های سرمایه ای و واگذاری دارایی های مالی بر حسب قسمت، بخش، بند، اجرا در سال ۱۳۹۱ (ارقام به میلیون ریال)

ردیف	عنوان	عمومی			اختصاصی			جمع کل	
		ملی	استانی	جمع	ملی	استانی	جمع	جمع کل	جمع کل
	جمع	۱,۳۹۰,۵۵۴,۵۷۴	۲۹۱,۵۰۳,۵۹۵	۱,۶۸۲,۰۵۸,۱۶۹	۲۰۰,۰۸۸,۳۴۴	۴۰۰,۰۸۸,۳۴۴	۶۰۰,۱۷۶,۶۸۸	۲,۲۸۲,۲۳۴,۸۵۸	۲,۲۸۲,۲۳۴,۸۵۸

اما تقسیم عدد فوق (۱۶۴۱۱۴۶۲۳۶۰۰۰۰۰۰ ریال) بر جمعیت کشور و ۱۲ ماه نشان می‌دهد که کل بودجه عمومی که برای هزینه در امور مختلف تصویب شده بود که شامل درآمدهای حاصل از فروش نفت نیز می‌گردید، به ازای هر ایرانی در هر ماه فقط حدود ۱۸۲۳۴۵ تومان می‌شد.

نفت در بودجه ۱۳۹۱

در سال ۱۳۹۱ که پیش‌بینی شده بود روزانه ۲۳۰۰۰۰۰ بشکه نفت صادر گردد، کشور با تحریم‌های گسترده از سوی غرب در مورد نفت مواجه شد و در ایامی از سال حتی صادرات نفت به کمتر از یک‌سوم میزان پیش‌بینی رسید.

در قانون بودجه سال ۱۳۹۱ درآمد نفت بر مبنای فرضیات زیر است:

- صادرات روزانه ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه نفت؛
- قیمت هر بشکه نفت ۸۵ دلار؛

• قیمت هر دلار ۱۲۲۶ تومان.

با وجود اینکه در نظرگرفتن ۸۵ دلار برای هر بشکه نفت در تاریخ ایران بی‌سابقه بود، لکن عملاً به دلیل تحریم‌های نفتی غرب، میزان صادرات نفت ایران و نیز قدرت ریال در مقابل ارزهای خارجی تقلیل یافت، ولی قیمت نفت به بشکه‌ای ۱۱۰ دلار رسید.

بر اثر تحریم نفت، گاهی صادرات ایران به کمتر از یک‌سوم میزان پیش‌بینی‌شده و قیمت دلار نسبت به ریال، به حدود ۲/۵ برابر رسید.^{۲۷} مطابق بودجه مصوب سال ۱۳۹۱ پیش‌بینی شده است که درآمد حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی به بیش از رقم ۶۱ هزار میلیارد تومان (دقیقاً ۶۱۰۵۵۲۸۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال) برسد.

متابع حاصل از صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۹۱

جدول شماره ۳ - خلاصه واگذاری و تمسک دارایی های سرمایه ای در سال ۱۳۹۱
رقم به میلیون ریال

واگذاری دارایی های سرمایه ای	تمسک دارایی های سرمایه ای
۶۲۵,۷۰۹,۲۰۰	۳۲۲,۵۲۲,۵۱۵
۶۱۰,۵۵۲,۸۰۰	۳۸۸,۰۸۵,۸۰۳
۱۵,۱۵۶,۴۰۰	۵۵,۶۰۹,۸۱۲
	۳,۶۲۵,۸۶۱
	۳۷۷,۶۰۰
	۸۱,۲۶۶
	۲,۳۸۹,۹۹۸
	۲۳,۳۵۵,۹۴۵
	۲۳۲,۸۶۶,۸۸۵

منابع موضوع بند اول واگذاری دارایی های سرمایه ای پس از اعمال ماده ۳۳ قانون برنامه پنجم توسعه و پس از کسر سبده صندوق توسعه ملی به مبلغ حداکثر ۱۳۷۵ میلیارد دلار از محل خواب ذخایر ناشی از صادرات نفت خام و میعانات گازی به دست می آید.

اگر این رقم را بر ۷۵ میلیون نفر جمعیت ایران و نیز ۱۲ ماه سال تقسیم کنیم، رقم ۶۷۹۰۰ تومان به دست می‌آید؛ یعنی در بودجه سال ۱۳۹۱ بابت فروش نفت

۲۷ - مطابق با آخرین آمار، کل تولید کشور در شرایط تحریم در بهمن ۱۳۹۱ روزانه ۳ میلیون ۲۵۰ هزار بشکه است که یک میلیون ۸۰۰ هزار بشکه آن به مصرف داخل و یک میلیون و ۴۵۰ هزار بشکه آن صادر می‌گردد. به نقل از خبرگزاری فارس مورخ ۶ بهمن ۱۳۹۱.

به ازای هر ایرانی، ماهیانه کمتر از ۶۸ هزار تومان پیش بینی شده بود.^{۲۸} اما عملاً بودجه سال ۹۱ با کسری بودجه مواجه شد که رقم این کسری بودجه با میزان پیش‌بینی شده برای درآمد نفت برابری می‌کرد.

این در حالی است که بودجه عمومی مصوب سال ۱۳۹۱ حدود ۱۶۴ هزار میلیارد تومان بوده، فقط ۱۰۴ هزار میلیارد تومان آن محقق شده است.

رقم درآمد نفتی را با تصور خود از درآمدهای نفتی مقایسه کنید تا متوجه شوید تصور شما تا واقعیت چه فاصله‌ای نجومی دارد. قریب به اتفاق مردم و مسئولان تصورشان از درآمدهای نفتی بسیار بیشتر از رقم واقعی است.

بودجه سال ۱۳۹۲

منابع مالی بودجه عمومی مصوب سال ۱۳۹۲، رقم ۲۱۰ هزار میلیارد تومان بوده است که با توجه به جمعیت ۷۷ میلیون نفری به ازای هر ایرانی در هر ماه معادل ۲۲۷ هزار تومان می‌شود که ۸۱۵۰۰ تومان آن بابت صادرات نفت در نظر گرفته شده بود.

بودجه سال ۱۳۹۳

منابع مالی بودجه عمومی مصوب سال ۱۳۹۳، رقم ۲۳۵ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده است که با توجه به جمعیت ۷۸ میلیون نفری به ازای هر ایرانی در هر ماه معادل ۲۵۱ هزار تومان می‌شود.

از رقم فوق ۸۰۴۰۰ تومان از محل صادرات نفت پیش‌بینی شده بود.

بودجه سال ۱۳۹۴

۲۸ - رقم درج شده در جدول پس از کسر سهم شرکت ملی نفت ایران، سهم صندوق توسعه ملی و مطالبات پیمانکاران قراردادهای بیع متقابل از کل صادرات نفت و تبدیل مانده آن به ریال بدست آمده است.

در لایحه بودجه تقدیمی دولت به مجلس برای سال ۱۳۹۴ بودجه عمومی کشور ۲۶۷ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که با احتساب جمعیت ۷۹ میلیون نفری سال ۱۳۹۴ معادل ۲۸۲ هزار تومان به ازای هر ایرانی در هر ماه می‌شود.

باتوجه به کاهش قیمت نفت در نیمه دوم سال ۱۳۹۳ قیمت نفت ۷۲ دلار در هر بشکه و قیمت هر دلار ۲۸۵۰ تومان در نظر گرفته شده است. درآمد فروش نفت کلاً ۷۱ هزار میلیارد یعنی به ازای هر ایرانی حدود ۷۵ هزار تومان در هر ماه پیش‌بینی شده است. البته این بودجه باید توسط مجلس شورای اسلامی بررسی و به قانون تبدیل شود.

افزایش صوری درآمدها

در بودجه سال ۱۳۹۲ به دلیل وجود تحریم‌ها، میزان صادرات نفت، روزانه یک میلیون بشکه کمتر از سال ۱۳۹۱ در نظر گرفته شد. درست به دلیل تحریم‌ها و کاهش چشمگیر صادرات نفت و نیز عدم امکان بازگرداندن همه وجوه آن، ارزش ریال کاهش چشمگیری نسبت به قبل از تحریم را شاهد بود که در افزایش هزینه‌ها اثرگذار بود. لذا افزایش ریالی بودجه در سال‌های ۹۲ و ۹۳ افزایشی ظاهری است که با در نظر گرفتن قیمت‌های جدید برای دلار حاصل شده است. با این وجود بودجه سال ۹۲ با کسری شدیدی مواجه گردید و پیش‌بینی می‌شود بودجه سال ۹۳ نیز حاصل نگردد و بودجه دچار کسری بزرگی شود.

سرنوشت درآمد نفت صادراتی

سال	درآمد نفت	بودجه عمرانی	وزارت آموزش و پرورش	الباقی به تومان
۱۳۸۹	۴۸۰۰۰	۳۳۰۰۰	۱۳۰۰۰	۲۰۰۰
۱۳۹۰	۶۳۰۰۰	۴۷۰۰۰	۱۳۰۰۰	۳۰۰۰
۱۳۹۱	۶۷۰۰۰	۴۲۰۰۰	۱۳۰۰۰	۱۲۰۰۰
۱۳۹۲	۸۱۵۰۰	۴۱۰۰۰	۱۸۴۰۰	۲۲۱۰۰
۱۳۹۳	۸۰۴۰۰	۴۴۰۰۰	۲۱۳۶۰	۱۵۰۰۰

* جمعیت سال ۹۲ رقم ۷۷ میلیون و سال ۹۳ رقم ۷۸ میلیون نفر در نظر گرفته شده است.
 ** افزایش قیمت دلار نسبت به ریال باعث شده درآمد نفت علی‌رغم کاهش صادرات، بیشتر از سال‌های قبل جلوه کند، حال آنکه درآمدهای دلاری عملاً کاهش و هزینه‌ها افزایش یافته است.

آمار درآمد نفت در این جدول مربوط به سرانه صادرات نفت (به ازای هر ایرانی در هر ماه به تومان) مطابق با قانون بودجه می‌باشد. این ارقام از تقسیم بودجه سالانه بر تعداد جمعیت آن سال و تقسیم بر ۱۲ ماه حاصل شده است. همچنین درآمد نفت با بودجه عمرانی و آموزش و پرورش آن سال‌ها مقایسه شده است.

نسبت حقوق‌ها با درآمدهای نفتی

اگر از درآمد ۸۰۴۰۰ تومانی نفت در سال ۱۳۹۳ به ازای هر ایرانی در هر ماه، هزینه‌های تولید کسر گردد، به ازای هر نفر در هر ماه، ۷۰ هزار تومان سود خالص باقی می‌ماند و این نتیجه حاصل می‌گردد که حقوق ۷۰۰ هزار تومانی یک کارمند دولتی به این معناست که دولت معادل سهم کامل ده نفر ایرانی از نفت را به وی می‌دهد تا وی خدمت مورد نظر را ارائه کند.

در حقیقت ده نفر کپرنشین شده یا از سهم خود در نفت محروم شده‌اند تا کارمندی ۷۰۰ هزار تومان حقوق بگیرد و اگر این کارمند خواستار حقوق بیشتری است، به این معناست که توقع دارد دولت تعداد بیشتری از افراد را از سهم نفت‌شان محروم نموده و آن را به وی اختصاص دهد.

خواننده محترم حقوق و درآمد خود را بر ۷۰ هزار تومان، سرانه صادرات نفت به ازای (هر نفر در هر ماه) تقسیم کند تا مشخص شود درآمد و حقوق وی معادل سهم چند نفر از درآمد نفت کشور است، تا اگر از بیت‌المال عمومی حقوق می‌گیرد مشخص شود، چند نفر از سهم نفت‌شان محروم شده‌اند تا چنین حقوقی به وی پرداخت گردد.

سهم دانشجویان از نفت

دولت به طور متوسط بابت تحصیل یک دانشجوی لیسانس در رشته‌های عادی معادل سهم بیش از چهار نفر از نفت را خرج می‌کند. اگر دانشجویان از خوراک و خوابگاه و امکانات خود راضی نیستند و امکانات بیشتری را طلب می‌کنند، به این معناست که خواستار محرومیت عده بیشتری از سهم نفت برای رفاه و امکانات بیشتر برای خود هستند.

افزایش بودجه

هر هزار تومان در هر ماه به ازای هر ایرانی، معادل ۹۳۶ میلیارد تومان است؛ یعنی اگر قرار باشد هزار تومان به ازای هر نفر در هر ماه به امری اختصاص یابد، باید سالانه مبلغ ۹۳۶ میلیارد تومان بودجه تأمین گردد. معمولاً در ایران همگان پیشنهاد اختصاص بودجه به امور مختلف را مطرح می‌کنند^{۲۹}، بدون اینکه مشخص سازند این بودجه از کجا تأمین گردد!

۲۹ - هزار تومان ضربدر ۱۲ ماه، ضربدر ۷۸ میلیون نفر می‌شود ۹۳۶ میلیارد تومان.

مقایسه درآمد نفتی با درآمد از تولید کالا

رئیس هیات مدیره شرکت بایک موتور چین میزان تولیدات این شرکت در سال ۲۰۱۳ را ۲ میلیون و ۱۶۰ هزار دستگاه، کل فروش را ۴۴۲.۹۷ میلیارد دلار و سود خالص این گروه را ۲۶.۷۳ میلیارد دلار اعلام کرد.^{۳۰}

تحلیل آماری: محاسبه آمار فوق نشان می‌دهد که سود خالص شرکت حدود ۶ درصد بوده است.

اگر بر فرض دولت چین ۲۰ درصد سود خالص شرکت‌ها را به عنوان مالیات اخذ کند، در نتیجه ۵.۳ میلیارد دلار نصیب دولت چین خواهد شد.

لذا می‌توان نتیجه گرفت که بابت هر ۸۴ میلیارد دلار تولید و فروش، معادل یک میلیارد دلار درآمد برای دولت ایجاد خواهد شد.

اگر درآمد دولت ایران بابت نفت را در ظرف یک سال ۸۰ میلیارد دلار فرض کنیم، اگر می‌خواستیم چنین درآمدی را از طریق مالیات بر تولید کسب کنیم باید ۶۷۲۰ میلیارد دلار تولید و فروش محصولات می‌داشتیم. این رقم چندین برابر تولید ناخالص ملی ما است و ما به جای اینکه چنین ثروتی را در امور زیربنایی و تولیدی صرف کنیم، آن را در مصرف روزمره و اسراف و تبذیر از دست می‌دهیم و قدر آن را نمی‌دانیم.

۶۷۲۰ میلیارد دلار تولید ناخالص که می‌تواند موجب کسب درآمد ۸۰ میلیارد دلاری ایران از محل مالیات بر تولید (به جای نفت) بدست آید از تولید ناخالص ملی هر کشور دیگری (بجز آمریکا و چین) بیشتر است. این میزان تولید ناخالص داخلی از مجموع تولید ناخالص ملی مجموع کشورهای انگلستان (۲۳۶۶)، فرانسه (۲۲۵۳)، کانادا (۱۳۳۴) و سوئد (۳۵۶) بیشتر است.

ضرورت رهایی از وابستگی به نفت

با توجه به مطالب فوق ضروری است اقتصاد کشور از وابستگی به نفت رهایی یابد. اما ایران نه تنها اقتصادش به نفت وابسته است، بلکه افکار عمومی نیز دچار وابستگی چندبرابری ذهنی به نفت می‌باشند؛ زیرا تصور عمومی از میزان صادرات نفتی بسیار بیشتر از وابستگی واقعی اقتصاد به نفت است. تصور غلط از میزان صادرات نفتی موجب شده است که همگان همه نیازهای خود را از دولت و حکومت طلب کنند و نقش کار و تلاش خویش را در تأمین نیازهای خود نادیده بگیرند.

به ازای هر نفر در هر ماه به تومان		بودجه سال به هزار میلیارد تومان		بودجه عمومی مصوب کشور
درآمد نفت	بودجه دولت	درآمد نفت	بودجه سال	
۶۷۰۰۰	۱۸۲۰۰۰	۶۱	۱۶۴	سال ۹۱
۸۱۵۰۰	۲۲۷۰۰۰	۷۵	۲۱۰	سال ۹۲
۸۰۴۰۰	۲۵۱۰۰۰	۷۵	۲۳۵	سال ۹۳

این تصور غلط موجب مطالباتی شده است که در توان مدیریت کشور نیست؛ زیرا توهمی بیش نیست. این توقعات موجب بروز بدگمانی و سوءظن نسبت به مدیریت‌ها و در مواردی تصور ناکارآمدی نظام و یا در برخی اذهان علیل، موجب تصور ناکارآمدی اسلام را تداعی می‌کند و چنین تصور غلطی موجب ریزش افراد از دین‌باوری و جذب به جریان‌ها و افکار انحرافی شده است. مثلاً درحالی‌که بودجه عمومی سال ۱۳۹۲ معادل ۱۶۴ هزار میلیارد تومان بود، فقط ۱۰۴ هزار میلیارد تومان آن محقق گردید و لذا مطابق با بودجه‌ای که برای

درآمد نفت پیش‌بینی شده بود دولت دچار کسری بودجه گردید. به عبارتی دیگر بودجه مصوب به ازای هر ایرانی در هر ماه حدود ۱۸۲ هزار تومان بود در سال‌های ۹۲ و ۹۳ دولت دچار کسری بودجه شد. ولی فقط ۱۱۵ هزار تومان آن محقق گردید و ماهانه ۶۷ هزار تومان یعنی معادل درآمدی که برای صادرات نفت پیش‌بینی شده بود محقق نگردید.

این در حالی است که بودجه سال ۹۲ نیز دچار کسری بودجه گردید و پیش‌بینی می‌شود بودجه سال ۱۳۹۳ هم دچار کسری بودجه عظیمی گردد. در مورد افزایش ریالی درآمد نفت در بودجه‌های سال ۹۲ و ۹۳ باید توجه داشت که در بودجه میزان صادرات نفت مصوب، روزانه یک میلیون بشکه کمتر از سال‌های قبل در نظر گرفته شده و به همین دلیل و دلایل دیگر نرخ دلار نسبت به ریال افزایش یافت. در حقیقت ارزش دلاری درآمد نفت کمتر از سال‌های قبل است اما محاسبه ریالی آن بیشتر جلوه می‌کند.

بودجه شرکت‌های دولتی

بودجه شرکت‌ها در قانون بودجه مصوب سال ۱۳۹۳ حدود ۵۹۷ هزار میلیارد تومان است حال‌آنکه بودجه عمومی دولت رقم ۲۳۵ هزار میلیارد تومان می‌باشد. یعنی بودجه شرکت‌ها دو و نیم برابر بودجه عمومی کشور است.

در سال‌های گذشته نیز چنین روالی وجود داشته است. معمولاً در تنظیم بودجه، درآمدها و هزینه‌های شرکت‌ها برابر در نظر گرفته می‌شود. و البته ۶۵ درصد سود خالص را که باید به خزانه دولت ریخته شود در قسمت هزینه‌ها لحاظ می‌گردد.

اگر شرکت‌ها سود بکنند، ۶۵ درصد سود خالص آن‌ها به خزانه واریز شده و بخشی از بودجه عمومی را تشکیل خواهد داد که ۴۰ درصد سود خالص به عنوان سهم دولت از بابت سرمایه‌گذاری و ۲۵ درصد به عنوان مالیات بر سود می‌باشد.

بنابراین بودجه عمومی شامل ۶۵ درصد از سود شرکت‌ها نیز می‌شود.

شیوه غلط مدیریت شرکت‌های دولتی

اما چه بر سر شرکت‌های دولتی می‌آید و چگونه اداره می‌شوند و سود واقعی آن‌ها چقدر است؟

متأسفانه باید گفت که مدیران دولتی معمولاً واریز ۶۵ درصد از سود شرکت‌ها به خزانه دولت را برای خویش زیان و پول از دست رفته تلقی می‌کنند و به هزار ترفند برای کاهش آن متوسل می‌شوند.

از تعیین حقوق‌ها و پاداش‌های سنگین برای خود و اعضای هیئت مدیره تا افزایش حقوق و رفاهیات کارکنان خویش بدون در نظر گرفتن سطح حقوق و رفاهیات و توان اقتصادی جامعه و دیگر کارکنان دولت.

هرگاه مدیر جدیدی سکان‌دار شرکتی می‌شود برای اینکه نشان دهد که طرفدار زیر مجموعه خویش است به افزایش حقوق و مزایای کارکنان می‌پردازد و معمولاً کارکنان شرکت از مدیرانی که حقوق و مزایای آن‌ها را افزایش داده‌اند به نیکی یاد می‌کنند و دعای خویش را بدرقه راه آن‌ها می‌نمایند تا حدی که گاه حقوق دربان‌های شرکت نفت از حقوق تحصیل‌کردگان و حتی مدیران دستگاه‌های دولتی نیز بیشتر می‌شود.

البته آن‌ها برای توجیه این تفاوت حقوق بهانه‌ها می‌گیرند و به قصه‌پردازی‌ها متوسل می‌شوند. گاه هم مشکلات کارکنان زیر مجموعه خویش را مورد توجه قرار می‌دهند. البته گاه در این رابطه که کارکنان مشکلات معیشتی دارند درست می‌گویند ولی هدف از این سرمایه‌گذاری‌هایی که از بیت‌المال در تأسیس این شرکت‌ها به عمل آمده، ارتقاء وضعیت مالی و درآمدی همه کشور بوده و نه فقط کارکنان آن شرکت.

برخی مدیران شرکت‌هایی که می‌خواهند طرفدار طبقه ضعیف یا کارگر باشند، به‌ویژه در خصوصی‌سازی‌ها، تلاش می‌کنند تا اموال شرکت تحت مدیریت خود

را به قیمت پائین‌تر از نرخ واقعی نصیب مجموعه کارکنان آن شرکت نمایند. این نوع افراد در بین کارکنان مجموعه محبوب واقع می‌گردند و همیشه به نیکی از آن‌ها یاد می‌کنند، بدون اینکه توجه کنند که حق دست‌اندازی به بیت‌المالی را که متعلق به همه مردم ایران است، نه برای خود و نه برای دیگران ندارند.

این نگاه جزیره‌ای باید اصلاح شود. باید کاری کرد که شرکت‌ها در صدد تقویت اقتصاد کشور باشند، نه اینکه فقط به وضعیت کارکنان خود توجه نمایند. این شرکت‌ها تأسیس شده‌اند که وضعیت اقتصادی کشور را تقویت کنند و نه اینکه فقط به فکر کسانی باشند که در آن کارخانجات مشغول بکار هستند. یکی از دلایل گرانی خودروهای شرکت‌های دولتی داخلی در ایران همین وضعیت است. این روش آن‌ها را ناکارآمد کرده است.

چه‌بسا همین نوع نگاه و عمل موجب زیان‌ده شدن بسیاری از شرکت‌های دولتی شده است.

در محاسبه قیمت تمام شده خودروها باید این وضعیت نیز در نظر گرفته شود. یعنی آیا حقوق‌ها، پاداش‌ها و مزایای مدیران و کارکنان آن با سطح عمومی حقوق‌ها و اقتصاد کشور هم‌خوانی دارد یا نه؟

آیا تعداد کارکنان این شرکت‌ها تناسبی با کارخانجات مشابه در جهان دارد؟ آیا در استخدام کارکنان این شرکت فامیل‌بازی و قوم و قبیله‌گرایی دخیل بوده است؟

آیا کارکنان این مجموعه‌ها دقت و همت لازم را در تولید محصولات بکار می‌گیرند؟ یا با بی‌توجهی به وظیفه‌ای که بر عهده دارند به اقتصاد کشور و گاه به جان و منافع مشتریان محصولات تولیدی خویش بی‌توجه‌اند؟

دولت حتماً باید اصلاح این وضعیت در شرکت‌های دولتی را مورد توجه و تحول قرار دهد. و البته خصوصی‌سازی به روش سالم، بهترین روش برای رهایی از این وضعیت است.

اختصاص عادلانه بودجه

بسیاری از مردم بر این باورند که اگر بودجه به صورت منطقی و صحیح به امور اختصاص یابد، همه خواسته‌های آن‌ها برآورده خواهد شد. اختصاص صحیح بودجه به امور، قطعاً در بهبود وضعیت کشور مؤثر است؛ ولی قطعاً با این بودجه نمی‌توان به همه خواسته‌ها رسید. به عبارت دیگر، اختصاص بهینه و عادلانه بودجه واجب است، اما کافی نیست. برخورد با سوءاستفاده از بیت‌المال و یا ریخت‌وپاش و حیف‌ومیل بیت‌المال ضروری است و باید حتی با کوچک‌ترین سوءاستفاده‌ای نیز برخورد قاطع کرد؛ اما این امر کفایت نمی‌کند، بلکه باید به سمت تولید ثروت در کشور رفت.

عوارض توهم نفتی در انتخابات

یکی از عوارض توهم نفتی در ایام انتخابات بروز می‌کند. در این ایام نامزدها با انتقاد از وضعیت موجود وعده می‌دهند که اگر توسط مردم انتخاب شده و بر مسند امور بنشینند، با تخصیص عادلانه بودجه مشکلات را رفع می‌کنند. کسی هم از آن‌ها نمی‌پرسد بودجه آن را از کجا می‌آورند؛ زیرا همگان بر این تصورند که آنقدر بودجه هست که اگر عادلانه اختصاص یابد، مشکلات برطرف می‌شود.

تجربه نگارنده نشان می‌دهد که اغلب قریب‌به‌اتفاق نامزدهای انتخاباتی، خود نیز دچار توهم‌اند و تصورشان از میزان درآمد نفتی کشور مثل بقیه توهمی است.

توهم منابع

کنیچی اومای، چهره معروف مدیریت، در مورد "توهم منابع" می‌گوید: «کشورهایی که منابع زیرزمینی و نفتی دارند و کشورهای نفتی که از منابع طبیعی غنی برخوردارند، دچار مرضی به نام توهم منابع می‌شوند. در این

کشورها با توجه به توهم منابع، استراتژی بنگاه‌ها و شرکت‌ها و افراد به گونه‌ای طراحی می‌شود که همه می‌خواهند بخشی از این منابع را از آن خود کنند، یعنی به جای اینکه استراتژی حرکت به اتکای منابع درونی و ذاتی و توانایی‌ها طراحی شود، به این ترتیب طراحی می‌شود که سهمی از دولت بگیرند. این استراتژی، نحوه نگرش بنگاه‌های صنعتی به مسائل بازاریابی و مسائل تولید و اقتصاد را به وضع نادرستی شکل می‌دهد؛ یعنی سستی و لختی ایجاد می‌کند و کمتر کسی تحرک لازم برای بازاریابی و نوآوری‌های تکنولوژی از خود نشان می‌دهد».

واقعیت این است که بسیاری از مدیران مسئول کشور، به چنین توهمی که دانشمند ژاپنی از آن تحت عنوان "توهم منابع" یاد می‌کند، گرفتارند. گویی باور نداریم که نفت ماده‌ای تمام‌شدنی است و به‌سادگی از کنار نتیجه بررسی‌های کارشناسان می‌گذریم و بدتر از بد اینکه، بیماری‌ای که وی بدان اشاره می‌کند، در ایران به شدت رواج دارد و همه سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی و بلکه بیشتر مردم را در بر گرفته است.

درحالی‌که صاحبان صنایع در جهان با تولید ثروت و پرداخت بخشی از سود خود به عنوان مالیات به دولت در هزینه‌های عمومی شراکت می‌کنند در ایران صاحبان صنایع بیش از دیگران دست نیازشان به سوی امکانات و بودجه دولت دراز است.^{۳۱}

توهم مضاعف نفتی در ایران

علاوه بر توهم منابعی که دانشمند ژاپنی مطرح می‌سازد، در ایران مردم دچار توهم مضاعفی هستند و میزان درآمد نفت را ده‌ها، صدها و گاه هزاران برابر واقعیت آن می‌پندارند. در اینجا، این سؤال مطرح است که آیا این توهم

۳۱- هفته نامه بهن مورخ ۱۳۷۸/۲/۱.

خودبه‌خود ایجاد شده است یا دست‌هایی، آگاه یا ناآگاه، صادقانه یا مغرضانه، به آن دامن زده‌اند.

ژاپنی‌ها در کتب درسی خود، کشور خود را کشوری فقیر مطرح می‌کنند و ما خود را کشوری ثروتمند.

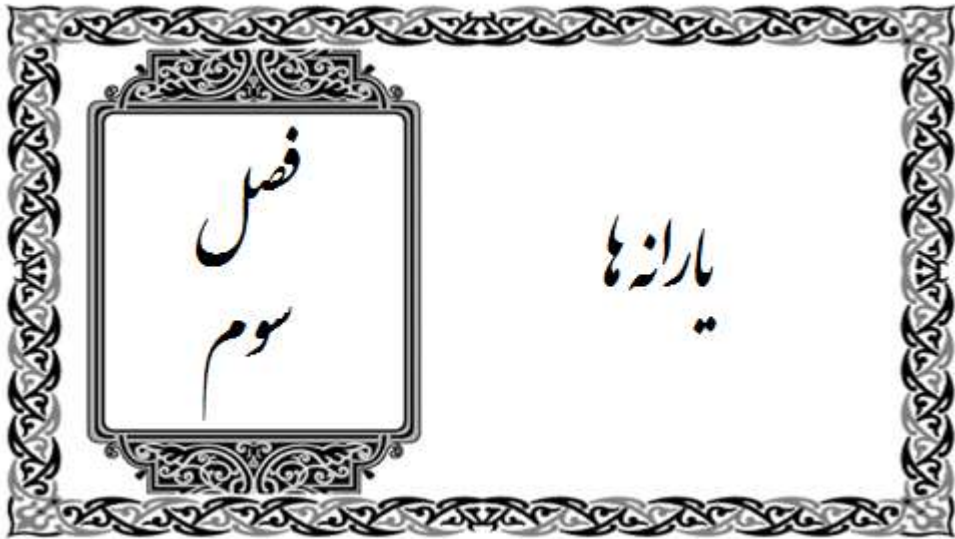
ژاپنی‌ها کتاب درسی را با «دویدن» و انگلیسی‌ها با «کتاب»^{۳۲} آغاز می‌کنند و در ایران، کتاب اول دبستان با جمله «بابا آب داد، بابا نان داد» شروع می‌شود که در آن دانش‌آموز در موضع «گرفتن» است، گرچه ظاهر فعل، کلمه «دادن» است. حال آنکه نزول قرآن با فعل «خواندن» و سپس «خلق کردن» آغاز شده است.^{۳۳} در ایران از کودکی به افراد، توقع کردن را آموزش می‌دهیم و امروز فاصله توقعات با امکانات کشور بسیار زیاد است. شعری را خاطر دارم که در دوران کودکی آن را می‌شنیدم و با «دویدن» آغاز می‌شد، ولی باز هم «دویدن» برای «گرفتن»!^{۳۴}

در ایران برخورد غلط با دارایی‌های حاصل از صادرات نفتی باعث گردیده که اقتصاد کشور متکی به نفت باشد و نه متکی به کار. در فصل هفتم در این ارتباط به تفصیل توضیحاتی داده شده است.

۳۲. BOOK

۳۲. (اقرأ باسم ربك الذي خلق ...) علق، آیه ۱.

۳۴. دویدم و دویدم سرکوهی رسیدم، دوتا؟ دیدم، یکیش به من آب داد، یکیش به من نون داد!

هدفمندی یارانه‌های سوخت

بخشی از نفت تولیدی در ایران صادر می‌شود و درآمد حاصل از فروش نفت به خزانه دولت واریز می‌گردد و- همان‌طور که قبلاً توضیح داده شد- دولت و مجلس به صورت مشترک در مورد نحوه تخصیص آن تصمیم می‌گیرند. بخش دیگر نفت، در داخل مصرف می‌گردد. مبحث هدفمندی سازی مربوط به بخشی از نفت است که در داخل مصرف می‌گردد.

به طور طبیعی تمام نفت تولیدی، چه آنچه صادر می‌گردد و چه بخشی که در داخل مصرف می‌شود، متعلق به همه مردم ایران است و دولت و مجلس به عنوان امانت‌داران مردم باید در مورد بهترین روش اختصاص این بخش از ثروت عمومی نیز تصمیم بگیرند. اما چه بر سر نفت مصرفی در داخل کشور می‌آید؟

سرنوشت نفت مصرفی در داخل

نفت خام ابتدا باید پالایش شود و سپس محصولات آن، اعم از مواد سوختی یا بخشی که به عنوان ماده اولیه تحویل صنایع پتروشیمی و غیره می‌گردد، به مقصد حمل و توزیع گردد.

در اینجا به فرآورده‌هایی اشاره می‌گردد که به عنوان مواد سوختی، مثل بنزین، نفت سفید و گازوئیل (نفت گاز) در سراسر کشور توزیع می‌گردد.

مالکیت دولت و ملت

همان‌طور که گفته شد، منابع نفتی به همه مردم تعلق دارد و اموال دولتی نیز در حقیقت اموال همه ملت است؛ هرچند متأسفانه در ایران مردم، بودجه دولت و اموال عمومی را اموال خود محسوب نمی‌کنند.

از آنجا که پالایشگاه‌ها و شرکت پخش فرآورده‌های نفتی و انبارهای آن به دولت تعلق دارند و حقوق پرسنل آن نیز توسط دولت تأمین می‌گردد. بنابراین محصولات نهایی آن نیز در مقصد به بیت‌المال و در نتیجه به همه ملت تعلق دارد و هر ایرانی در آن سهم می‌باشد. نفت خام تولیدی همواره تحویل پالایشگاه‌ها می‌شود، درحالی‌که قیمت نفت خام در سال ۹۲ نیمه اول سال ۹۳ حدود ۱۱۰ دلار در هر بشکه است.^{۳۵}

پالایشگاه‌ها نفت خام را تصفیه کرده، محصولات آن را به شرکت پخش فرآورده‌های نفتی می‌دهند و این شرکت با تقبل هزینه‌های حمل و نقل و انبارداری و توزیع آن، این محصولات را در سراسر کشور در اختیار مصرف‌کنندگان قرار می‌دهد.

بنزین، گازوئیل و نفت سفید بهترین و گران‌ترین محصول پالایشگاه‌هاست که ارزش جهانی آن با هم برابر و بلکه معمولاً قیمت نفت سفید و گازوئیل از بنزین

۳۵ - در دی ماه ۱۳۹۱ در حالی که در این شرایط در تحریم نفتی به سر می‌برد و یکی از دلایل افزایش قیمت نفت، خود تحریم نفت ایران است. ضمناً قیمت نفت در نیمه دوم سال ۹۳ به ۸۰ دلار در بشکه کاهش یافت.

گران‌تر است. لیکن در ایران، در مرحله دوم هدفمندسازی یارانه‌ها در سال ۹۳، بنزین را لیتری ۷۰۰ تومان به صورت سهمیه‌بندی و ۱۰۰۰ تومان به صورت آزاد و نفت سفید را لیتری ۱۵۰ تومان یعنی بشکه ای معادل ۸ دلار و گازوئیل سهمیه‌ای را لیتری ۲۵۰ تومان، معادل ۱۳ دلار در بشکه و آزاد آنرا لیتری ۵۰۰ تومان یعنی معادل ۲۶ و نیم دلار در هر بشکه عرضه می‌کند که بسیار ارزان‌تر از قیمت واقعی این فرآورده‌ها است.

قیمت واقعی نفت خام

در اولین معامله نفت خام به ریال در بورس ایران در سال ۱۳۹۳، هر بشکه نفت خام ۳۰۶ هزار تومان یعنی لیتری ۱۹۲۵ تومان معامله شد. اگر ملاک محاسبه قیمت نفت خام را بشکه‌ای ۱۱۰ دلار در نظر بگیریم، قیمت هر لیتر نفت خام حدود ۷۰ سنت آمریکا می‌شود.^{۳۶} این قیمت مربوط به فوب خلیج فارس است. اگر نرخ آزاد دلار ۳۰۰۰ تومان فرض گردد، قیمت هر لیتر نفت خام که به صورت عمده صادر می‌گردد، بیش از ۲۰۰۰ تومان خواهد شد؛ یعنی ایران نفت خام را به طور عمده لیتری ۲۰۰۰ تومان صادر می‌کند. حال آنکه قیمت واردات این سه قلم فرآورده، بشکه‌ای حدود ۱۳۰ دلار از خارج خریداری شده و یا با همین هزینه پالایش می‌شود که البته قیمت تمام شده آن با هزینه‌های حمل و نقل و انبارداری و توزیع به رقم ۱۶۰ دلار در بشکه می‌رسد.

قیمت واردات بنزین

۳۶- هر بشکه نفت صادراتی ۱۵۸ ممیز ۹۱ صدم لیتر می‌باشد. در نتیجه هر لیتر نفت خام معادل ۶۹ ممیز ۲۲ سنت می‌شود. هر دلار آمریکا ۱۰۰ سنت است.

میانگین قیمت فروش هرتن بنزین^{۳۷} در بین روزهای ۲۸ خرداد تا ۱۳ تیرماه ۹۳ در بازار خلیج فارس حدود هزار و ۸۰ دلار بود.^{۳۸} هر لیتر بنزین وارداتی از آسیا با احتساب نرخ آزاد دلار بدون احتساب هزینه حمل و نقل (به ایران)، لیتری ۲۵۰۰ تومان می باشد^{۳۹}

قیمت تمام شده بنزین وارداتی با احتساب هزینه های حمل و نقل و توزیع در ایران لیتری ۳۴۰۰ تومان ارزیابی شده است.^{۴۰}

قیمت تمام شده فرآورده‌های نفتی

اما قیمت تمام شده بنزین و گازوئیل و نفت سفید چه مقدار است؟ اگر هزینه‌های پالایش و انبارداری و حمل و نقل و توزیع را پنجاه درصد قیمت نفت خام فرض کنیم، بنابراین قیمت هر لیتر از نفت سفید، گازوئیل و بنزین با احتساب قیمت دلار آزاد، حدود ۳۰۰۰ تومان می باشد.

این فرآورده‌ها به قیمت واقعی متعلق به دولت و به عبارت دیگر متعلق به همه ملت است و همه مردم ایران به طور مساوی در آن سهیم می باشند.

اما دولت با در نظرگرفتن قیمت ارز آزاد، نفت سفید را به یک بیستم قیمت، گازوئیل را یک دوازدهم قیمت و بنزین سهمیه‌ای را کمتر از یک چهارم و آزاد آن را به یک سوم قیمت عرضه می دارد.

۳۷ - با توجه به وزن مخصوص فرآورده های نفتی که سبک تر از آب است، یک تن بنزین معادل حدود ۱۳۵۱ لیتر، یک تن نفت سفید معادل ۱۲۶۶ لیتر و یک تن گازوئیل معادل ۱۱۹۰ لیتر است.

۳۸ - خبرگزاری تسنیم مورخ ۱۷ تیر ۱۳۹۳، به نقل از بولتن منتشر شده توسط امور بین الملل شرکت ملی نفت ایران.

۳۹ - خبرگزاری تسنیم مورخ ۱۷ تیر ۱۳۹۳

۴۰ - سایت تابناک مورخ ۱۷ تیر ۱۳۹۳.

قبل از هدمندسازی اول، نفت سفید و گازوئیل لیتری شانزده و نیم تومان عرضه می‌شد؛ یعنی دولت نفت سفید و گازوئیل را بشکه‌ای ۲۵۰۰ تومان عرضه می‌کرد.

دولت در سال ۹۲ بنزین را لیتری ۴۰۰ تومان به صورت سهمیه‌بندی و ۷۰۰ تومان به صورت آزاد و نفت سفید را لیتری ۱۰۰ تومان یعنی بشکه‌ای معادل ۵.۳ دلار و گازوئیل سهمیه‌ای را لیتری ۱۵۰ تومان، معادل ۸ دلار و آزاد آن را لیتری ۳۰۰ تومان، یعنی معادل ۱۶ دلار عرضه می‌کرد که بسیار ارزان‌تر از قیمت تمام شده یعنی بشکه‌ای ۱۶۰ دلار بود.

واردات بنزین

وزیر نفت اعلام کرد که ایران روزانه به واردات ۱۰ میلیون لیتر بنزین نیاز دارد.^{۴۱}

این در حالی است که قیمت واردات هر لیتر بنزین بیش از ۸۰ سنت آمریکا می‌باشد. در نتیجه ایران به واردات حدود ۳ میلیارد دلار بنزین نیازمند می‌باشد. میزان یارانه برای فروش ارزان این مقدار بنزین، بیش از ۲ میلیارد دلار است که باید هزینه‌های حمل و نقل و توزیع را نیز به عنوان یارانه به آن اضافه کرد.

تفاوت یارانه نقدی و یارانه پنهان

درحالی‌که قیمت فرآورده‌های نفتی لیتری حدود ۳۰۰۰ تومان ارزش دارد، دو نوع یارانه به آن تعلق می‌گیرد.

۴۱ - خبرگزاری فارس مورخ ۱۶ اردیبهشت ۹۳ به نقل از آقای بیژن زنگه وزیر نفت.

مثلاً قبلاً نفت سفید لیتری ۱۶ و نیم تومان بود که در مرحله اول به ۱۰۰ تومان در لیتر و در مرحله دوم در سال ۹۳ به ۱۵۰ تومان افزایش یافت. یارانه نقدی که به مردم پرداخت می‌شود مربوط به افزایش قیمت نفت سفید از ۱۶ و نیم تومان به ۱۵۰ تومان است و یارانه پنهان مربوط به فاصله قیمت واقعی یعنی لیتری ۳۰۰۰ تومان تا قیمت عرضه آن یعنی ۱۰۰ تومان و ۱۵۰ تومان است که البته هر دو نوع یارانه مربوط به کل انواع فرآورده‌ها است.

مقدار یارانه نقدی

میزان یارانه بگیران کشور از مرز ۷۶ میلیون نفر گذشته است. میزان یک سال یارانه نقدی حدود ۴۲ و نیم هزار میلیارد تومان است.^{۴۲} این مقدار معادل ارزش ۴۲۵ تن طلا است. به عبارتی دیگر دولت ماهانه معادل حدود ۳۵ و نیم تن طلا به یارانه نقدی اختصاص داده است که این مقدار غیر از یارانه پنهان سوخت است. یارانه پنهان سوخت بسیار بیشتر از یارانه نقدی‌ای است که به سوخت اختصاص یافته و متأسفانه هیچ انعکاسی در بودجه کشور ندارد، زیرا ارزش نفت خام تحویلی به پالایشگاه‌ها هیچ انعکاسی در قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کشور ندارد! این عدم انعکاس در سال‌های قبل و نیز در بودجه سال ۱۳۹۳ ادامه داشته و موجب عدم شفافیت بودجه کشور شده است. در این کتاب وقتی از یارانه‌های سوخت صحبت به عمل می‌آید، منظور همان یارانه پنهان سوخت است مگر اینکه به یارانه نقدی تأکید گردد.

کسری بودجه برای پرداخت یارانه نقدی

درآمد حاصل از هدفمندی یارانه‌ها در سال ۹۲ مبلغ ۲۸ هزار میلیارد تومان بود. این در حالی است که به خانواده‌ها ۴۳ هزار میلیارد تومان پرداخت شد که

۴۲ - خبرگزاری ایرنا مورخ ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۳ به نقل از آقای اکبر کمیجانی قائم مقام رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

این رقم بیش از یک ونیم برابر درآمدی است که دولت از هدفمندی یارانه‌ها به دست آورده است.^{۴۳}

یارانه‌های پنهان سوخت در سال ۹۲

با توجه به قیمت‌های تمام شده می‌توان نتیجه گرفت که دولت بابت هر لیتر بنزین سهمیه‌ای ۲۶۰۰ تومان و بابت بنزین آزاد لیتری ۲۳۰۰ تومان یارانه می‌داد.

به عبارت دیگر دولت-با احتساب نرخ آزاد- بابت سهمیه شصت لیتری بنزین ماهانه ۱۵۶ هزار تومان و سالانه ۱۸۷۲۰۰۰ تومان یارانه می‌پرداخت. با هربار پرکردن یک باک بنزین ۷۵ لیتری به صورت آزاد، ۱۷۲ هزار تومان یارانه از بیت‌المال عمومی هزینه می‌گردید.

قیمت‌ها در مراحل هدفمندسازی تدریجی

چرا باید بنزین سهمیه‌ای لیتری ۴۰۰ تومان (حدود ۲۱ دلار در هر بشکه) و بنزین آزاد لیتری ۷۰۰ تومان (حدود ۳۷ دلار در هر بشکه)، گازوئیل لیتری ۳۰۰ تومان (کمتر از ۱۶ دلار در هر بشکه) و نفت سفید لیتری ۱۰۰ تومان (بشکه‌ای کمتر از ۵ و نیم دلار در هر بشکه) عرضه می‌گردید؟

قیمت‌ها و یارانه‌های پنهان سوخت در سال ۹۲

اگر بخواهند هدفمندسازی را به تدریج انجام دهند باید بگویند که در مرحله اول به قیمت نفت خام در بنادر (۲۱۰۰ تومان) عرضه می‌شود. سپس هزینه پالایش آن را نیز به آن اضافه کنند (۲۵۰۰ تومان) و در مرحله بعد هزینه‌های حمل و

۴۳ - خبرگزاری شاننا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

نقل و توزیع (۳۰۰۰ تومان) را هم بگیرند. اما متأسفانه ترمیم قیمت‌ها در سال ۹۳ بسیار ناچیز بود.^{۴۴}

نسبت قیمت واقعی به یارانه‌ای	میزان یارانه در بشکه به دلار	قیمت عرضه هر بشکه به دلار	یارانه در لیتر به تومان	قیمت عرضه به تومان	فرآورده
۳۰ برابر	۱۵۵.۵	۵.۳	۲۹۰۰	۱۰۰	نفت سفید
۲۰ برابر	۱۵۲	۸	۲۸۵۰	۱۵۰	گازوئیل سهمیه‌ای
۱۹ برابر	۱۴۴	۱۶	۲۷۰۰	۳۰۰	گازوئیل آزاد
۷.۶ برابر	۱۳۹	۲۱	۲۶۰۰	۴۰۰	بنزین سهمیه‌ای
۴.۳ برابر	۱۲۳	۳۷	۲۳۰۰	۷۰۰	بنزین آزاد

* قیمت تمام شده هر لیتر از فرآورده‌های فوق، لیتری حدود یک دلار، معادل ۳۰۰۰ تومان، با احتساب هزینه‌های پالایش و حمل و نقل و توزیع است.
 ** هر بشکه نفت صادراتی حدود ۱۵۸.۹۹ (۱۵۸ ممیز ۹۹ صدم) لیتر است.
 *** قیمت تمام شده هر بشکه از فرآورده‌های فوق حدود ۱۶۰ دلار است.

ارزیابی مرحله دوم هدفمندی

قیمت‌های سال ۹۳ سوخت و یارانه‌های پنهان آن

۴۴ - اگر قیمت هر بشکه نفت خام ۱۱۰ دلار باشد قیمت هر لیتر آن می‌شود بیش از ۲۰۰۰ تومان. آنهم در جزیره خارک. نفت خام به پالایشگاه می‌رود و به بنزین، نفت سفید و گازوئیل (نفت گاز) و سایر محصولات تبدیل می‌شود. قیمت بنزین در پالایشگاه (یا در بندر اگر وارد شود بیش از ۸۰ سنت یعنی حدود ۲۵۰۰ تمام می‌شود) که باید به آن هزینه‌های انبارداری، حمل و نقل و تولید را اضافه کرد.

دولت در اردیبهشت ماه سال ۹۳ در دومین مرحله از هدفمندسازی نرخ‌های جدید را اعلام کرد.

جدول افزایش قیمت‌ها و یارانه آن به شرح زیر است:^{۴۵}

به دلار		یارانه پنهان سال ۹۳		به تومان		نوع فرآورده	
یارانه هر بشکه	قیمت تمام شده	قیمت یارانه‌ای هر بشکه	۶۰ لیتر تومان	لیتر تومان	قیمت سال ۹۳		قیمت سال ۹۲
۱۵۲	۱۶۰	۸	۱۷۱۰۰۰	۲۸۵۰	۱۵۰	۱۰۰	نفت سفید
۱۴۷	۱۶۰	۱۳	۱۶۵۰۰۰	۲۷۵۰	۲۵۰	۱۵۰	گازوئیل سهمیه‌ای
۱۳۲	۱۶۰	۲۸	۱۵۰۰۰۰	۲۵۰۰	۵۰۰	۳۰۰	گازوئیل آزاد
۱۲۳	۱۶۰	۳۷	۱۳۸۰۰۰	۲۳۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰	بنزین سهمیه‌ای
۱۰۷	۱۶۰	۵۳	۱۲۰۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۷۰۰	بنزین آزاد

تحلیل جدول قیمت فرآورده‌ها:

نفت سفید:

۴۵ - قیمت نفت خام بر اساس بشکه‌ای ۱۱۰ دلار حدود لیتری ۲۱۰۰ تومان در بندر صادراتی قیمت دارد. قیمت واردات بنزین و گازوئیل و نفت سفید حدود ۸۰ و اندی سنت معادل ۲۵۰۰ تومان است. قیمت تمام شده نفت سفید و بنزین و گازوئیل با احتساب هزینه‌های پالایش و پخش لیتری ۳۰۰۰ تومان است. ملاک‌های فوق و نیز محاسبه هر دلار معادل ۳۰۰۰ تومان مبنای تنظیم جدول زیر قرار گرفته است.

نفت سفید از لیتری ۱۰۰ تومان به لیتری ۱۵۰ تومان افزایش یافته است که معادل ۸ دلار در بشکه می‌باشد که هنوز یک بیستم قیمت تمام شده است و هرکس که فقط روزی ۱۰ لیتر نفت سفید مصرف کند ماهانه ۸۵۵۰۰۰ تومان و سالانه بیش از ۱۰ میلیون تومان یارانه پنهان به او اختصاص می‌یابد که معادل یارانه نقدی حدود ۱۹ نفر است.

معمولاً یک خانه ۱۸۰ متری در زمستان روزانه ۶۰ لیتر و ماهانه حداقل ۲۰۰۰ لیتر و در یک زمستان ۶۰۰۰ لیتر نفت سفید برای گرمایش خانه استفاده می‌کند. با توجه به اطلاعات فوق میزان یارانه دریافتی هر خانه برای گرمایش یک ماه معادل ۵ میلیون و ۷۰۰ میلیون تومان و در یک زمستان بیش از ۱۷ میلیون تومان یارانه دریافت می‌دارد.

گازوئیل:

هر کامیون روزانه ۳۰۰ لیتر سهمیه گازوئیل دارد. نرخ جدید گازوئیل ۲۵۰ تومان در لیتر است.

لذا یارانه هر روز با نرخ‌های جدید معادل ۸۲۵۰۰۰ تومان، هر ماه ۲۴ میلیون و ۷۵۰ هزار تومان و سالانه ۳۰۰ میلیون تومان یارانه می‌گیرد. در حقیقت یارانه گازوئیل سهمیه‌ای هر کامیون، سالانه بیش از ارزش کامیون و معادل قیمت دو کامیون نو می‌باشد.

این مقدار یارانه معادل یارانه نقدی ۵۵۰ نفر است. می‌توان گفت هر کامیون به اندازه یارانه یک روستای ۵۵۰ نفری یارانه می‌گیرد.

۵۵ درصد سوخت یارانه‌ای را بخش حمل و نقل استفاده می‌کند. در ۴۸ ساعت ۲۵۰ میلیون لیتر گازوئیل در کارت سوخت کامیونها شارژ می‌شود درحالی‌که فقط حدود ۵۵ میلیون لیتر، مصرف دارد. و بقیه قاچاق می‌گردد.

۱۱ هزار کامیون هیچ فعالیتی نکرده و سود قاچاق سوخت آن بیش از سود حمل بار است.

بنزین سهمیه‌ای:

بنزین سهمیه‌ای لیتری ۷۰۰ تومان تعیین گردیده است. لذا بابت هر لیتر ۲۳۰۰ تومان و بابت سهمیه ۶۰ لیتری ۱۳۸۰۰۰ تومان در هر ماه و یا ۱۶۵۶۰۰۰ تومان در هر سال یارانه دریافت می‌دارد که معادل یارانه نقدی سه نفر است.

بنزین آزاد:

قیمت بنزین آزاد لیتری ۱۰۰۰ تومان تعیین گردیده است. یعنی بابت هر لیتر ۲۰۰۰ تومان یارانه پنهان اختصاص یافته است.

هر خودرویی که روزانه ۱۰ لیتر بنزین آزاد مصرف کند ماهانه ۶۰۰۰۰۰ تومان و سالانه ۷۲۰۰۰۰۰ تومان یعنی معادل یارانه نقدی ۱۳ نفر یارانه دریافت می‌دارد. هر کس بیشتر بنزین مصرف کند بیشتر یارانه خواهد گرفت.

به عبارتی دیگر، یک کارگر باید برای دریافت ۶۰۰ هزار تومان از بیت‌المال یک ماه کار کند، لیکن اگر کسی روزی ۱۰ لیتر بنزین آزاد مصرف کند، چنین مبلغی را از بیت‌المال برداشت می‌نماید و هرچه بیشتر سوخت بسوزاند، میزان بیشتری یارانه از بیت‌المال برداشت می‌کند.

نتیجه گیری:

عملاً اقدام اساسی‌ای برای هدفمندسازی انجام نشده است و اگر این روال ادامه یابد باید گفت مهمترین اقدامی را که باید انجام گیرد، انجام نگرفته است که خود یکی از دلایل مهم ادامه عقب‌افتادگی کشور و عدم سرمایه‌گذاری چنین ثروت عظیمی در امور اساسی خواهد بود.

مهمتر از انصراف افراد از دریافت یارانه نقدی که آنهم به نوبه خود از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است (که محقق نگردید)، واقعی شدن قیمت فرآورده‌های نفتی و استفاده از این ثروت کلان در جای بهتر است که ظاهراً جرأت اقدام به آن وجود ندارد.

برنج و بنزین

یارانه ۷۲ لیتر بنزین آزاد در سال ۹۳ معادل مصرف یک سال برنج مصرفی یک نفر است.^{۴۶}

هر چه مصرف سوخت بیشتر باشد میزان یارانه اختصاص یافته به آن هم بیشتر می‌شود.

در حقیقت پرداخت یارانه به مثابه این است که از سهم خانوارهای فاقد خودرو و یا محروم از ثروت عمومی کشور برداشت شود و به صاحبان خودرو اهدا گردد.

تفریح ثروتمندترها ۳۰ برابر فقیرترها

این در حالی است که پولدارترها ۳۰ برابر فقرا یارانه سوخت می‌گیرند و ۳۵ برابر فقرا تفریح می‌کنند.^{۴۷} قطعاً این پول‌های کلانی که صرف یارانه سوخت

۴۶ - اگر قیمت هر کیلو برنج چهار هزار تومان در نظر گرفته شود، یارانه هر ۷۲ لیتر بنزین ۱۰۰۰ تومانی با احتساب نرخ آزاد ارز، حدود ۱۴۴ هزار تومان یعنی معادل حدود ۳۶ کیلو برنج است که معادل سرانه مصرف سالانه برنج در ایران می‌باشد.
معنای این سخن آن است که یارانه ۷۲ لیتر بنزین آزاد در سال ۹۳ معادل مصرف یک سال برنج یک نفر است.

۴۷ - گزارش مشرق به نقل از خبرآنلاین مورخ ۱ دی ۱۳۹۲

می‌شود را می‌توان در جای بهتری هزینه کرد.

چند سناریو

برنج در پمپ بنزین

حال این پرسش مطرح است که اگر مثلاً قرار باشد در سال ۹۳، هرکس که به پمپ‌بنزین مراجعه می‌کند، برای برداشت ۷۲ لیتر بنزین می‌بایست علاوه بر آنچه پرداخت کند، یک کیسه حدوداً ۳۶ کیلویی برنج نیز تحویل دهد، آیا شاهد این همه ماشین‌های تک‌سرنشین خواهیم بود؟
آیا دارندگان خودرو می‌دانند که ارزانی بنزین دریافتی را از جیب افراد پیاده و فاقد خودرو تأمین می‌کنند؟
آیا این عده حاضرند افراد پیاده را سوار خودروی خود کنند؟ و آن‌ها را به مقصد برسانند؟

تقاضای پول بنزین از عابرین

اگر کسی مثلاً باک بنزین خودروی بنز خود را پر کند و سپس عابرین پیاده را ترغیب به پرداخت پول بنزین خود نماید، کسی حاضر به پرداخت پول آن خواهد بود؟
اگر فرد مذکور در ترغیب عابرین پیاده که ثروتی کمتر از صاحب خودرو دارند به آن‌ها بگوید که "پول بنزین مرا بدهید تا زیر دست و پا له نشوید و فقیرتر نگردید" کسی به او اعتنا می‌کند؟
واقعیت این است که دولت از سهم عابریان پیاده از بیت‌المال برداشت کرده و آن را برای ارزانی سوخت مصرفی صاحبان خودروها هزینه می‌کند و لازم نیست عابرین با آن موافقت کنند.
عده‌ای نیز در توجیه این اقدام می‌گویند "اگر صاحبان خودروها، خود هزینه بنزین مصرفی را بپردازند، فقرا زیر دست و پا له می‌شوند!"

دریافت پول تاکسی از مسافری اتوبوس

یکی از استدلال‌هایی که در مخالفت با واقعی شدن قیمت بنزین انجام می‌گیرد این است که اگر بنزین گران گردد کرایه تاکسی‌ها هم گران خواهد شد. البته اگر بنزین گران شود کرایه تاکسی‌ها هم گران خواهد گردید.

اما فرض کنید که فردی سوار بر تاکسی شود و سپس در کنار صف افرادی که در انتظار اتوبوس هستند بایستد و از آن‌ها بخواهد که کرایه تاکسی مرا بپردازند! آیا کسی چنین خواهد کرد؟ اگر فرد مذکور به منتظرین در ایستگاه اتوبوس بگوید که شما بخشی از کرایه تاکسی مرا بپردازید تا تاکسی برای من ارزان‌تر تمام شود به آن مبادرت خواهند ورزید؟ قطعاً چنین نخواهند کرد.

اما لازم نیست مسافری تاکسی چنین تقاضایی را از مسافری اتوبوس‌ها و یا از افراد پیاده بکنند، زیرا دولت خود از سهم مردم از بیت‌المال عمومی از جمله از سهم اتوبوس‌سواران و نیز پیاده‌ها برداشت و به تاکسی‌ها می‌پردازد تا مبلغ کمتری برای بنزین مصرفی خود پرداخت کنند و کرایه کمتری از مسافری تاکسی بگیرند!

متأسفانه بسیاری از تاکسی‌ها با وجود دریافت یارانه بابت سوخت مصرفی‌شان، فقط به دنبال سوار کردن مسافری دربستی بوده و از سوار کردن سایرین خودداری می‌کنند.

حال سؤال این است که آیا بهتر نیست که مسافری تاکسی‌ها خود هزینه رفت و آمد با تاکسی را بپردازند و پولی که امروز به عنوان یارانه سوخت به تاکسی‌ها داده می‌شود به تقویت حمل و نقل عمومی مثل اتوبوس و مترو و قطار اختصاص یابد؟

میزان بنزین یارانه‌ای برای تاکسی‌های درون شهری ماهانه ۳۰۰ لیتر و برای تاکسی‌های بین شهری ۶۰۰ لیتر است. با توجه به قیمت بنزین سهمیه‌ای در سال ۹۳ که ۷۰۰ تومان در لیتر است (و یارانه ۲۳۰۰ تومانی برای هر لیتر

بنزین مصرفی آنها) دولت از جیب عموم مردم برداشت و به تاکسی‌ها می‌پردازد.

متأسفانه بسیاری از تاکسی‌ها از سوار کردن مسافرین خودداری کرده و به دنبال مسافر دربستی هستند؛ حال آنکه یارانه سوخت آنها از جیب همه مردم پرداخت می‌شود.

میزان یارانه‌ای که یک تاکسی درون شهری از بیت المال عمومی برای بنزین سهمیه‌ای خود دریافت می‌دارد، سالانه بیش از ۸ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان و برای تاکسی‌های بین شهری حدود ۱۶ و نیم میلیون تومان است!

آیا بهتر نیست این پول‌هایی که امروز صرف یارانه سوخت خودروها و از جمله یارانه بنزین تاکسی‌ها می‌گردد، صرف توسعه حمل و نقل عمومی مثل اتوبوس‌رانی، راه آهن، مترو، ساخت بزرگراه‌ها و ... شود و کسانی که مایلند از تاکسی برای تردد استفاده کنند، خود هزینه آن را بپردازند؟

فروش خانه

اگر مالک خانه‌ای منزل خویش را بفروشد و آن را از مالک جدید رهن کرده و در همان‌جا به اقامت خود ادامه دهد، مبلغ قابل توجهی در اختیارش قرار می‌گیرد که می‌تواند با آن مبلغ، رفاه بیشتری را تجربه کند. لیکن او بعد از چند سال رفاه، آن پول را از دست داده و مالکیت خانه را نیز که قبلاً واگذار کرده بود و به فلاکت خواهد افتاد.

هیچکس توصیه نمی‌کند خانه را بفروشند و بدینگونه خوش باشند. ما داریم با سرمایه‌مان یعنی منابع طبیعی همین کار عبث را انجام می‌دهیم اما متوجه از دست دادن این سرمایه‌ها نیستیم، چون نفتی را صادر می‌کنیم که آن را نمی‌بینیم زیرا در اعماق زمین قرار دارد.

حال آنکه نفت تمام شدنی است، ضمن اینکه این نفت به نسل‌های بعدی یعنی فرزندان خودمان نیز تعلق دارد و ما حق نداریم آن را در اسراف در مصرف از دست بدهیم.

اموال عمومی

ممکن است در اینجا مطرح شود که این نفت مال ملت است و از جیب دولت نیست و دولت برای ایجاد نفت خام در زمین اقدامی نکرده است. پاسخ این است که بله این نعمت خدادادی است، ولی این ثروت عظیم همچون آنچه صادر می‌شود، به همه ملت تعلق دارد و نه فقط به بخشی از مردم که از سوخت استفاده می‌کنند.

در حقیقت بنزین تولیدی در داخل کشور متعلق به همه ملت است؛ لیکن فقط دارندگان اتومبیل این ثروت عمومی را به خود اختصاص داده‌اند و بقیه مردم به نحوی از آن محروم‌اند و هرکس تعداد بیشتری اتومبیل داشته باشد و بیشتر به سیر و سفر پردازد و بیشتر سوخت مصرف کند، بیشتر از دیگران از این ثروت عمومی بهره می‌برد.

اگر کسی اتومبیل داشته باشد، بدون محدودیت به پمپ‌بنزین رفته، بنزین می‌زند، درحالی‌که اگر افراد فاقد خودرو خواستار اختصاص یارانه دو باک بنزین برای خرید دوچرخه شوند، از آنان دریغ می‌گردد.

بنابراین ضروری است اختصاص یارانه‌ها و استفاده از بیت‌المال عمومی به نحوی باشد که همه مردم از آن به طور مساوی برخوردار شوند و نه انحصاراً قشر ثروتمندتر جامعه. هرچند باید به فقرا سهم بیشتری اختصاص یابد تا به خروج آن‌ها از فقر کمک گردد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که دهک اول جمعیتی کشور، یعنی هفت میلیون ونیم نفر از ثروتمندترین اقشار جامعه، قبل از مرحله اول هدفمندی یارانه‌ها ۴۰ تا ۷۰ برابر همین تعداد افراد از فقیرترین اقشار جامعه یارانه می‌گرفتند. این رقم بعد

از مرحله اول هدفمندسازی یارانه‌ها به ۳۰ برابر کاهش یافته است؛ ولی هنوز ثروتمندترها ۳۰ برابر بیشتر از بیت‌المال عمومی مربوط به سوخت برداشت می‌کنند و با اجرای مرحله دوم این نسبت کمتر می‌گردد، لیکن هنوز ثروتمندان نسبت به فقرا برداشت خیلی بیشتری از بیت‌المال دارند.

هرکس خانه بزرگ‌تری داشته باشد، برق بیشتری مصرف کند، در منزل خویش از سونا و استخر برخوردار باشد، از بابت همه آن‌ها و از بابت گرمایش و سرمایش آن، یارانه بیشتری از بیت‌المال عمومی را به خود اختصاص می‌دهد. به عبارتی دیگر، در سیستم توزیع یارانه به صورت فعلی، هرکس بامش بیش به جای اینکه برفش بیشتر باشد، سهمش از بیت‌المال بیشتر خواهد بود.

فقدان بیمه درمانی ۷ میلیون نفر

این در حالی است که حدود هفت تا هشت میلیون نفر دفترچه بیمه ندارند که تقریباً سه درصد جمعیت ۲۳ میلیونی روستاها و حدود ۲۲ درصد جمعیت حاشیه کلان شهرها و حدود یک میلیون نفر از جمعیت شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر را شامل می‌شود.

خوشبختانه دولت اعلام کرد که از محل مرحله دوم هدفمندسازی یارانه‌ها در سال ۹۳ همه ایرانیان از دفترچه بیمه درمانی بهره‌مند می‌گردند.^{۴۸} به عبارتی دیگر برای اینکه بنزین ارزان باشد، تا کنون حدود ۷ میلیون نفر از مردم کشورمان را از بیمه درمانی محروم کرده بودیم. در حقیقت بخشی از سهم آن‌ها از ثروت عمومی را به جای اختصاص به بیمه درمانی خود آن‌ها به ارزانی سوخت ثروتمندترها اختصاص داده بودیم. هنوز متأسفانه، تا مرحله نهایی هدفمندی، کماکان سهم فقرا نصیب ثروتمندترها می‌گردد.

۴۸ - به گزارش خبرگزاری ایرنا مورخ ۲۵ فروردین ۹۳، به نقل از «انوشیروان محسنی بندپی» مدیرعامل سازمان بیمه سلامت ایرانیان

یارانه هر روز مصرف بنزین معادل بیش از دو تن طلا

ایران هر ساله حدود ۲ تن طلا از معادن طلای کشور استخراج می‌کند. در سال ۹۲ به طور متوسط روزانه حدود ۶۹ میلیون لیتر بنزین مصرف شده است که یارانه آن در یک سال معادل ۷۷۲۳۴ میلیارد تومان یعنی معادل ۷۷۲ تن طلا و روزانه بیش از ۲ تن طلا شده است. نرخ طلای ۱۸ عیار، گرمی حدود ۱۰۰ هزار تومان است.^{۴۹}

یعنی ایران در هر ۵ ماه به اندازه کل ارزش معادن شناخته شده طلای کشور برای بنزین یارانه داده است که برای استخراج و استحصال آن ۱۷۰ سال حدود ۴ قـرن تولید طلای کشور به یارانـه بنزین اختصاص داده است و این مقدار غیر از یارانه نقدی بیش از ۴۲ هزار میلیارد تومانی است که دولت سالانه به مردم نقداً پرداخت نموده است. یارانه نقدی خود معادل سالی ۴۲۵ تن طلا می‌باشد.^{۵۰}

همچنین آمار نشان می‌دهد که در طی مدت ۱۰ ماه اول سال ۱۳۹۱ به طور متوسط روزانه ۶۰۰۰ تن گازمایع، ۱۱ و میلیون ۳۰۰ هزار لیتر نفت سفید، ۹۵ میلیون لیتر نفت گاز و ۵۳ میلیون لیتر نفت کوره مصرف شده است.

۴۹ - این نرخ در تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۹۳ برای طلای ۱۸ عیار حدود ۱۰۳ هزار تومان و برای طلای ۱۷ عیار کمتر است. در این محاسبات هر گرم طلا ۱۰۰ هزار تومان ملاک قرار گرفته است. به عبارتی هر کیلو طلا در بازار آزاد ۱۰۰ میلیون تومان و هر تن آن ۱۰۰ میلیارد تومان می‌باشد.

۵۰ - دولت سالانه حدود ۴۲۵۰۰۰ میلیارد تومان یارانه نقدی برای سوخت به مردم پرداخت کرده است. این مقدار معادل حدود ۴۲۵ تن طلا می‌باشد. این بدین معنی است که دولت ماهانه معادل ۳۵ و نیم تن طلا فقط یارانه نقدی به مردم داده است. یعنی طی هر ماه معادل ۱۷ سال تولید طلای کشور فقط یارانه نقدی به مردم پرداخت شده است. این مقدار همان‌طور که گفته شد غیر از یارانه‌ی پنهانی است که برای عرضه ارزان سوخت اختصاص یافته است.

قیمت نفت خام بشکه‌ای ۱۱۰ دلار، یعنی لیتری حدود ۷۰ سنت، در نتیجه با احتساب هزینه پالایش و حمل و نقل و توزیع قیمت هر لیتر گازوئیل، نفت سفید و گازوئیل حدود یک دلار، یعنی (با احتساب دلار در بازار آزاد) ۳۰۰۰ تومان می‌شود.

فقط یارانه مجموع نفت سفید و گازوئیل حدود دو برابر یارانه بنزین می‌باشد. به عبارتی دیگر روزانه بیش از ۶ تن طلا و سالانه معادل حدود ۲۲۰۰ تن طلا یارانه بنزین، نفت سفید و گازوئیل می‌باشد که معادل ۱۱ قرن تولید طلای کشور است. این در حالی است که کل معادن طلای کشور ۳۴۰ تن است که با احتساب تولید سالانه حدود ۲ تن طلا از این معادن، ۱۷۰ سال طول خواهد کشید تا کل این طلاها استخراج گردد.

یعنی ما در ایران در طی هر دو ماه، ثروتی بیش از ارزش کل معادن طلای کشور را به صورت یارانه بخشی از سوخت دود می‌کنیم و از آلودگی ناشی از آن رنج می‌بریم.

به عبارتی دیگر ما هر ۳۳ روز به اندازه حدود یک قرن تولید طلای کشور (۲۰۰ تن طلا) فقط برای ارائه ارزان قیمت نفت سفید، بنزین و گازوئیل اختصاص می‌دهیم.

آیا واقعاً راه‌های بهتری برای هزینه‌کردن این ثروت عظیم وجود ندارد؟!

مقایسه یارانه در ارتباط با تولد حضرت مسیح (ع)

اگر از زمان تولد حضرت عیسی (ع) سالانه یک تن طلا تا کنون کنار گذاشته می‌شد، جمعاً کمتر از یارانه پنهان سه قلم فرآورده نفتی یعنی نفت سفید، گازوئیل و بنزین در ظرف سال ۱۳۹۲ بود.

۱۱ قرن تولید طلا، یارانه سه قلم سوخت طی یک سال

یارانه سه قلم فرآورده (نفت سفید، گازوئیل و بنزین) در سال ۱۳۹۲ معادل ارزش حدود ۲۲۰۰ تن طلا بود. یعنی معادل ۱۱ قرن تولید طلای کشور. البته‌هایی که وجود ندارد.^{۵۱}

۵۱ - ایران سالانه حدود ۲ تن طلا از معادن طلای کشور استخراج می‌کند و کل معادن طلای شناخته‌شده طلای کشور حدود ۳۴۰ تن است.

یارانه هر ماه بنزین هواپیما معادل بیش از ۳ تن طلا است.

دولت در سال ۹۱ بنزین را لیتری ۲۰۰ تومان تحویل شرکت‌های هوایی می‌داد که با احتساب روزانه ۴ میلیون لیتر مصرف آن در ایران، یارانه آن روزانه به بیش از ۱۱ میلیارد تومان و سالانه بیش از ۴۰۸۸ میلیارد تومان می‌شد؛ یعنی معادل ارزش ۴۲ تن طلا.^{۵۲} یعنی هر ماه معادل بیش از سه ونیم تن طلاست. این در حالی است که کل تولید طلا از معادن طلای کشور سالانه حدود ۲ تن طلا می‌باشد.^{۵۳}

با افزایش قیمت سوخت هواپیما در سال ۹۳ به لیتری ۵۰۰ تومان برای شرکت‌های هوایی داخلی، کماکان دولت روزانه یارانه‌ای حدود ۱۰ میلیارد تومان و سالانه حدود ۳۶۵۰ میلیارد تومان برای پرواز هواپیماهای مسافربری اختصاص داده است یعنی برای سال ۱۳۹۳ معادل ۳۶ و نیم تن طلا و ماهانه بیش از ۳ تن طلا به یارانه برای ارزانی بنزین هواپیما و در نتیجه ارزانی بلیط هواپیما اختصاص یافته است.

با توجه به اینکه بودجه و امکانات و ثروتی که در اختیار دولت است، به همه ملت ایران تعلق دارد این پرسش مطرح است که چرا باید دولت از جیب همه مردم و از جمله محرومان برای پرواز یارانه بدهد؟ و اصولاً چرا کسانی که می‌خواهند از هواپیما برای سفر استفاده کنند، باید پول سفرشان از کیسه ملت تأمین گردد؟

آیا بهتر نیست دولت این وجوه را در حمل‌ونقل عمومی زمینی، مثل رفع نقاط حادثه خیز جاده‌ها و یا توسعه راه‌آهن هزینه کند؟

۵۲ - نرخ طلای ۱۸ عیار در تاریخ ۱۵ اردیبهشت ۹۳ گرمی حدود ۱۰۰ هزار تومان بود.

۵۳ - با احتساب نفت خام بشکه‌ای ۱۱۰ دلار قیمت هر لیتر بنزین هواپیما به لیتری بیش از یک دلار یعنی ۳۰۰۰ تومان با احتساب ارز آزاد می‌رسد، به‌ویژه که هزینه حمل و نقل و توزیع آن، گران‌تر از هزینه حمل‌ونقل بنزین معمولی می‌شود.

چرا باید برای اینکه برخی‌ها به دبی و آنتالیا و تایلند و یا سایر نقاط پرواز کنند، از جیب مردمی برای ارزانی بلیط هواپیما هزینه شود که حتی شاید از داشتن جاده‌های استاندارد هم محرومند؟! اگر پیشنهاد شود که به ازای هر بلیط، مالیاتی اخذ گردد تا با آن به محرومیت-زدایی بپردازیم، فریاد مسافران هواپیما در می‌آید که چرا ما باید به فقرا کمک کنیم، اما خودشان توقع دارند از جیب محرومان برای ارزانی بلیطشان هزینه گردد!

سود قاچاق سوخت

تفاوت ۲۳۰۰ الی ۲۹۰۰ تومانی هر لیتر قیمت سوخت (نفت سفید و گازوئیل و بنزین قبل از مرحله دوم هدفمندسازی) با نرخ واقعی، با توجه به اینکه کشورهای همسایه علاوه بر قیمت سوخت مالیات نیز اخذ می‌کنند، موجب می‌شود که قاچاق سوخت ایران به سایر کشورها سودی بیش از حتی قاچاق مواد مخدر داشته باشد و قاچاقچیان مرتباً در صدد قاچاق فرآورده‌های نفتی باشند؛ به نحوی که حتی فرآورده‌های نفتی ایران به کشورهای نفت‌خیزی مثل عربستان، کویت، امارات و قطر نیز قاچاق می‌شود و ده‌ها میلیارد دلار از سرمایه‌های کشور این‌گونه هدر می‌رود.

این مطلب بدان معناست که ایران به قاچاقچیان و کشورهایی که نفت ایران به آنجاها قاچاق می‌شود نیز یارانه پرداخت می‌نماید. اگر قیمت‌ها واقعی بود، هرگز چنین قاچاقی معنا پیدا نمی‌کرد؛ همچنان‌که هرگز سوخت از این کشورها به ایران قاچاق نمی‌شود.

قاچاق سوخت به کشتی‌ها

کشف خط لوله انتقال سوخت قاچاق به طول حدود ۱۰ کیلومتر که توسط قاچاقچیان سوخت از روستای گچین از توابع بندر عباس به سمت دریا احداث

شده بود، نمونه‌ای از راهکارهای قاچاقچیان برای سود کلان از قاچاق است. قاچاقچیان از این خط لوله بطور دائم بوسیله پمپ از یک نقطه در روستای گچین به کشتی‌ها در آب‌های بندرعباس سوخت می‌رساندند.^{۵۴}

روزانه ۲۰ میلیون لیتر قاچاق سوخت

روزانه حداقل ۱۰ میلیون لیتر سوخت فقط از طریق مرز آبی قاچاق می‌شود که با جمع‌میزان قاچاق سوخت از طریق مرزهای کشور به رقم ۲۰ میلیون لیتر در روز می‌رسد.^{۵۵}

قاچاق سوخت از زنجان به افغانستان

در قاچاق سوخت، استان زنجان مرکز دپو است و بخش زیادی از سوخت‌های قاچاق در زنجان جمع‌آوری شده و به کشورهایمانند افغانستان منتقل می‌شود. ساده‌ترین روش قاچاق سوخت دادن کارت‌های سوخت به جایگاه‌های عرضه سوخت برای فروش بنزین مازاد بر نیاز راننده‌ها است.

حمل سوخت در باک‌های غیر استاندارد اضافی تعبیه شده در خودروهای سنگین و ترانزیتی از دیگر روش‌های قاچاق سوخت است.

بخش دیگری از سوخت قاچاق مکشوفه در استان زنجان توسط مرغداری‌ها و دامداری‌ها قاچاق می‌شده است.

پرونده‌های قاچاق و سوخت واصله به اداره کل تعزیرات حکومتی استان زنجان از نیمه سال ۱۳۹۱ تعداد ۲۹۰ پرونده اعلام شده است.^{۵۶}

۵۴ - سایت خبری ممتاز نیوز مورخ ۲۷ شهریور ۱۳۹۱ به نقل از احمد مرادی فرماندار بندرعباس.

۵۵ - روزنامه کیهان مورخ ۲۵ خرداد ۱۳۹۳ به نقل از خبرگزاری مهر به نقل از آقای حبیب‌الله حقیقی رئیس ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز

۵۶ - سایت خبری ممتاز نیوز مورخ ۲۳ شهریور ۱۳۹۱ به نقل از حسین نجف زاده، مدیر کل تعزیرات حکومتی استان زنجان

سالی ۹۶ تن طلا یارانه قاچاق سوخت به مرزهای شرقی کشور
روزانه حدود ۱۰ میلیون لیتر سوخت از مرزهای شرقی کشور به صورت قاچاق خارج می‌شود... روزانه ۳ الی ۴ هزار وانت اقدام به قاچاق سوخت می‌کنند که رقم قابل توجهی است.^{۵۷}

با توجه به مطلب فوق و اینکه اغلب مواد سوختی قاچاق گازوئیل است و با توجه به اینکه یارانه هر لیتر گازوئیل در سال ۹۲ حدود ۲۸۵۰ تومان است، می‌توان نتیجه گرفت که سالانه ۳ میلیارد و ۳۶۵ میلیون لیتر فقط از مرزهای شرقی ایران قاچاق می‌شد. در نتیجه ایران سالانه ۹۶۰۰ میلیارد تومان فقط یارانه بابت قاچاق سوخت به کشورهای شرق کشور می‌پردازد که با احتساب قیمت هر تن طلا ۱۰۰ میلیارد تومان معادل ۹۶ تن طلا یا قریب به نیم قرن طلای تولیدی کشور می‌شد.

انحراف در تشخیص مزیت‌های اقتصادی

ارزانی کالاها و خدمات یارانه‌ای نیز موجب عدم تشخیص مصالح عمومی در مصرف و در نتیجه موجب اسراف در مصرف شده است؛ به نحوی که ایران جزو مسرف‌ترین کشورها در مصرف بنزین، برق، گاز و سایر اقلام می‌باشد. در واقع سرمایه‌ای که باید در تولید ثروت بکار رود، در مصرف بی‌رویه سوخت هزینه و تلف می‌گردد و این امر در کنار کاهش تولید، موجب افزایش مصرف شده که نتیجه طبیعی آن ایجاد تورم و کاهش قدرت خرید می‌باشد.

۵۷ - اسماعیل کوثری، رئیس کمیته دفاعی مجلس، در گفت‌وگو با باشگاه خبرنگارانبا اشاره به قاچاق سوخت از مرزهای شرقی کشور.

زیان ایران از ترانزیت کالا!

ایران از ترانزیت کالا به جای سود زیان می‌بیند. یارانه‌ای که دولت بابت سوخت کامیون‌های ترانزیتی پرداخت می‌کند بیش از جوهی است که از آن‌ها دریافت می‌دارد.^{۵۸}

۵۸ - در اواسط خرداد ۱۳۹۳ به سیستان و بلوچستان و از جمله میرجاوه سفر داشتم. گزارش زیر مربوط به یافته‌های مربوط به ترانزیت کالا از ایران است. یک کامیون‌دار افغانی به اینجانب (قدیری ابیانه) گفت:

- ۱۶۲۰۰۰۰ تومان در مرز برای ورود به ایران و رفتن به بندر عباس و برگشت با بار پرداخت کرده است.
- فاصله میرجاوه تا بندر عباس ۱۲۰۰ کیلومتر است.
- با ۹۰۰ لیتر گازوئیل این سفر انجام می‌شود.
- گازوئیل را به ماشین‌های خارجی نمی‌فروشند.
- کامیون‌های خارجی گازوئیل را لیتری ۸۵۰ تومان از افراد غیرمجاز می‌خرند.

ملاحظات:

- دولت گازوئیل را لیتری ۲۵۰۰ تومان از خارج وارد می‌کند.
- با هزینه حمل و نقل و توزیع گازوئیل قیمت تمام شده لیتری ۱ دلار یا ۳۰۰۰ تومان می‌شود.
- دولت گازوئیل سهمیه‌ای را لیتری ۲۵۰ تومان به کامیون‌داران ایران می‌فروشد.
- دولت برای ۹۰۰ لیتر گازوئیل سهمیه‌ای ارائه شده به کامیون‌داران ۲۴۷۵۰۰۰ یارانه می‌دهد.
- کامیون‌دار ایرانی با فروش ۹۰۰ لیتر گازوئیل به قیمت لیتری ۸۵۰ تومان ۵۴۰ هزار تومان سود می‌کند.
- هر کامیون روزی ۳۰۰ لیتر سهمیه گازوئیل دارد.
- هر کامیون بابت گازوئیل سهمیه‌ای ماهی ۲۵ میلیون تومان و سالی ۳۰۰ میلیون تومان یارانه می‌گیرد که مساوی با پول دو کامیون نو هست.

در نتیجه:

- کامیون افغانی ۱۶۲۰۰۰۰ تومان برای ورود به ایران پرداخت می‌کند.
- دولت ۲۴۷۵۰۰۰ تومان بابت ۹۰۰ لیتر گازوئیل مصرفی آن یارانه می‌دهد.
- دولت بابت ترانزیت این کامیون ۸۵۵۰۰۰ تومان زیان می‌بیند.

اسراف در مصرف گاز

مصرف گاز در ایران به اندازه مصرف گاز کل اتحادیه اروپا است. این در حالی است که گاز مصرفی ایران عمدتاً در بخش خانگی سوزانده می‌شود.

در سال ۱۳۹۲ حدود ۲۱۰ هزار میلیارد تومان سوخت در کشور سوزانده شد که پیش‌بینی می‌شد در سال ۹۳ در صورت اجرایی نشدن مرحله دوم هدفمندسازی به رقم ۲۵۴ هزار میلیارد تومان افزایش یابد.^{۵۹}

مطابق با اظهارات وزیر نفت، مابه‌التفاوت قیمت فروش نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی با قیمت واقعی در منطقه در سال ۱۳۹۲ معادل حدود ۸۰ میلیارد دلار بود که حدود ۳۰ میلیارد دلار از این مبلغ از طریق اسراف، کیفیت بد سوخت خودروها و رعایت نکردن استانداردهای مصرف، به هدر رفته و تلف شده است.^{۶۰}

اما آقای ترکان مشاور عالی رئیس‌جمهور آمار متفاوتی ارائه می‌دهد: میزان مصرف انرژی سالانه را در کشور معادل یک هزار و ۷۹۹ میلیون بشکه نفت اعلام کرد و افزود: ۷۰۰ میلیون بشکه از این میزان نفت است و بخش عمده آن در داخل مصرف می‌شود. از میان فرآورده‌های تولیدی در داخل، تنها نفت

- استهلاك جاده، آلودگی هوا هم زیان بیشتر است.
- پس ایران به خاطر یارانه‌ای بودن سوخت به جای اینکه از مسیر ترانزیتی سود ببرد زیان می‌بیند.
- ۱۱ هزار کامیون در ایران که سهمیه می‌گیرند اصلاً بار نمی‌برند چون بابت فروش آزاد سوخت سودی بیشتر از باربری می‌برند.
- هر کامیون‌دار اگر بنزین سهمیه‌ای خود را لیتری ۸۵۰ تومان بفروشد ۵ میلیون تومان در هر ماه سود می‌کند، حال آنکه دولت ۲۵ میلیون تومان زیان می‌بیند.
- ۵۹ - خبرگزاری تابناک مورخ ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از مدیر عامل شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت.

۶۰ - روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۲۲ اسفند ۹۲ به نقل از آقای بیژن زنگنه وزیر نفت

کوره (به دلیل تولید مازاد) صادر می‌شود و افزود: ۲۵ درصد از ۷۰۰ میلیون بشکه نفت تولیدی، نفت کوره است، ضمن آن که بخشی از بنزین و گازوییل از خارج وارد می‌شود.^{۶۱}

روزانه ۱۰۰ میلیون لیتر نفت گاز، ۷۰ میلیون لیتر بنزین و ۲۰ میلیون متر مکعب سوخت سی‌ان‌جی در کشور در اختیار خودروها قرار می‌گیرد.^{۶۲}

در صورتی که قیمت هر بشکه نفت را ۱۰۰ دلار در نظر بگیریم با احتساب مصرف ۷۰۰ میلیون بشکه نفت در داخل، ارزش مصرف ما ۷۰ میلیارد دلار و در صورتی که هر متر مکعب گاز را ۳۰ سنت محاسبه کنیم مصرف گاز طبیعی ۵۴ میلیارد دلار می‌شود.^{۶۳}

ارزش سالانه مصرف انرژی در کشور حدود ۱۲۴ میلیارد دلار می‌شود؛ این در حالی است که تولید جی.دی.پی ما حدود ۵۰۰ میلیارد دلار است

کارخانجات و طرح‌های زیان‌ده

وقتی می‌خواهند کارخانه‌ای را احداث یا طرحی را اجرا کنند باید مزیت‌های اقتصادی آن را بررسی نمایند.

مطالعه‌کنندگان، در تشخیص مزیت‌های اقتصادی، قیمت‌های یارانه‌ای کالاها و از جمله سوخت را در نظر می‌گیرند و به همین لحاظ نیز بسیاری از کارخانجات به ظاهر سودده عملاً به ضرر اقتصاد ملی احداث می‌شوند زیرا قیمت‌های یارانه‌ای را ملاک محاسبه مزیت‌های اقتصادی قرار می‌دهند و لذا وقتی صحبت از هدفمندی یارانه‌ها می‌شود، حتی وقتی قیمت سوخت به قیمت

۶۱ - خبرگزاری شانا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

۶۲ - خبرگزاری شانا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

۶۳ - خبرگزاری شانا مورخ یکشنبه، ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از اکبر ترکان

یک بیستم قیمت واقعی به آنها عرضه می‌گردد، ابراز می‌دارند که ورشکسته خواهند شد.

این یکی از آثار زیانبار قیمت‌های یارانه‌ای است که نمونه زیر یکی از این موارد است:

در آستانه اشتباه استراتژیک در صنعت خودروسازی

عرضه پائین‌تر قیمت گازوئیل نسبت به بنزین، مسئولین را نیز دچار اشتباه کرده و دولت و مجلس و صنایع خودروسازی در آستانه یک اشتباه بزرگ استراتژیک هستند.

معاون وزیر نفت با تشریح جزئیات برنامه‌های دولت برای افزایش سهم گازوئیل در سبد سوخت خودروهای شخصی از آغاز عرضه این فرآورده نفتی از پایان سال ۱۳۹۲ خبر داد و اعلام کرد که سهم گازوئیل تا سقف ۲۴ درصد در سبد سوخت افزایش می‌یابد.

حسین امیری سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی نیز ضمن دفاع از این سیاست گفت: پایین‌تر بودن قیمت گازوئیل و کم‌مصرف بودن گازوئیل نسبت به بنزین سبب می‌شود تا از نظر اقتصادی نیز این کار برای مردم به‌صرفه باشد.

وی با اشاره به اینکه با تغییر سوخت مصرفی، خودروها نیز باید تغییر یابند، اظهار داشت: با اجرای سیاست جدید سوختی، خودروها نیز باید پایه سوختی خود را تغییر داده و بر اساس گازوئیل سوز باشند.^{۶۴}

۶۴ - سایت فردا نیوز مورخ ۲۷ آبان ۱۳۹۲ به نقل از معاون وزیر نفت و نیز به نقل از سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس

البته آن دو، موضوع تأثیر منفی کمتر استفاده از گازوئیل در آلودگی هوا را نیز مورد تأکید قرار داده‌اند. لیکن قطعاً باید در تغییر نوع سوخت خودروها، قیمت‌های غیریارانه‌ای سوخت ملاک محاسبه و ارزیابی قرار گیرد، در غیر این صورت زیان ملی دیگری را تجربه خواهیم کرد.

قیمت بنزین در کشورهای فقیر و ثروتمند

در جهان، چه کشورهای فقیر و چه ثروتمند، نه تنها برای مصرف سوخت پول سوخت و سود آن را می‌گیرند، بلکه بابت مصرف سوخت و جبران آلودگی و بیماری‌های ناشی از آن مالیات نیز اخذ می‌کنند.

کشور	هر لیتر به دلار	قیمت ۱۰۰۰ لیتر بنزین نسبت به درآمد سرانه
هلند	۲۰۰۹	۵۰۳
هند	۱۰۴۲	۱۰۰
ترکیه	۲۰۳۲	۲۰۷
زامبیا	۱۰۴۹	۹۹۰۳
نروژ	۲۰۶۷	۲۰۶
پاکستان	۱	۱۲۶

جدول فوق بدین معنی است که درآمد سرانه (یک سال) یک پاکستانی به اندازه ۱۰۰۰ لیتر بنزین هم نیست و درآمد سرانه یک هندی معادل ۱۰۰۰ لیتر بنزین است. اما دولت‌ها به دلیل فقر مردم، سوخت را ارزان نمی‌فروشند، بلکه از آن مالیات هم می‌گیرند. ترکیه ثروت هلند را ندارد اما بنزین آن گران‌تر از هلند عرضه می‌شود. نروژ که خود کشور نفت‌خیزی است سوخت را بالاتر از همه

به فروش می‌رساند. اما متأسفانه در ایران جهت مصرف سوخت، یارانه هم داده می‌شود. قیمت هزار لیتر بنزین به نرخ آزاد در ایران یک میلیون تومان است

آلودگی هوا

به عبارتی دیگر در ایران هرکس محیط‌زیست را بیشتر تخریب و هوا را آلوده کند، برای آن یارانه بیشتری دریافت می‌کند و بعد هم چاره‌ای جز تعطیلی شهرها و کار و تلاش برای مواجهه با آلودگی هوا باقی نمی‌ماند و با این وجود بیش از ۴۰۰۰ نفر نیز سالانه بر اثر آلودگی هوا جان خود را از دست می‌دهند. کارشناسان آسیب‌های ناشی از آلودگی هوا را حدود ۱۸ میلیارد دلار در سال ارزیابی می‌کنند. سهم خودروها در آلودگی هوا بیش از ۸۰ درصد است.^{۶۵}

یارانه تاکسی‌ها

تاکسی‌های بین شهری در سال ۹۲ ماهانه ۶۰۰ لیتر بنزین از قرار لیتری ۴۰۰ تومان می‌گرفتند. با احتساب قیمت تمام شده بنزین از قرار لیتری ۳۰۰۰ تومان یارانه این ۶۰۰ لیتر ماهانه ۱۵۶۰۰۰۰ تومان (بیش از یک و نیم میلیون تومان) و سالانه ۱۸۷۲۰۰۰۰ تومان (قریب به ۱۹ میلیون تومان) می‌شد.

در حقیقت سالانه پول یک ماشین را به هر تاکسی بین‌شهری از بیت‌المال عمومی یارانه می‌دادیم و این در حالی است که معمولاً اقشار برخوردارتر از این تاکسی‌ها استفاده می‌کنند. این یارانه از جیب همه مردم به تاکسی‌ها و در حقیقت به مسافری تاکسی‌ها پرداخت می‌شود.

آیا درست است از جیب کسی که جاده هم ندارد برداشت کنیم و چنین یارانه‌ای بپردازیم؟!

۶۵ - خبرگزاری فارس مورخ ۷ آذر ۱۳۹۲ به نقل از مهرداد بائوج لاهوتی نایب رئیس فراکسیون محیط زیست مجلس شورای اسلامی

آیا بهتر نیست کسانی که می‌خواهند تاکسی سوار شوند، پول کرایه تاکسی را خودشان بپردازند؟

تقلب در استفاده از کارت‌های سوخت

قیمت‌های یارانه‌ای سوخت و تعیین سهمیه برای خودروها عوارض متعددی داشته که اگر قیمت‌ها واقعی بود هیچ‌کدام از این عوارض و زیان‌ها تحقق نمی‌یافت. ذیلاً به بخشی از تخلفات مربوطه اشاره می‌گردد:

"حدود ۲۴ میلیون کارت سوخت طی سال‌های اخیر صادر شده که تاکنون ۶ میلیون کارت سوخت باطل شده است.

برخی از این کارت مربوط به خودروهایی بودند که اصلاً وجود خارجی نداشتند.

کارت‌های سوخت باطل شده مربوط به خودروهای فرسوده و اسقاطی و موتورسیکلت‌های فاقد هویت است^{۶۶}.

در زمان واگذاری کارت‌های سوخت، برخی افراد با مراجعه به کلانتری‌ها با ارائه یک مدرک، کارت سوخت برای موتورسیکلت دریافت می‌کردند درحالی‌که مشخص شده امروز چنین موتورسیکلت‌هایی وجود خارجی ندارند.

برخی خودروها در تصادفات از بین رفته و یا کار اسقاط آنها به پایان رسیده بود، اما همچنان از کارت سوخت آنها استفاده می‌شد.

با ابطال ۶ میلیون کارت سوخت تاکنون ۵۰۰ میلیون لیتر در مصرف بنزین صرفه‌جویی شده که ارزش اقتصادی آن حدود یک هزار میلیارد تومان برآورد می‌شود.

۶۶ - به گزارش ایرنا مورخ ۱۳۹۳/۳/۲۴ به نقل از حسین هاشمی معاون ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت کشور

با ابطال ۶ میلیون کارت سوخت، روزانه حدود ۶ میلیون لیتر در مصرف بنزین یارانه‌ای صرفه‌جویی شده است. در سال‌های گذشته، ۲۵۰ هزار کارت سوخت برای آژانس‌های مسافربری و اتوموبیل کرایه صادر شده که ماهانه بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ لیتر سهمیه بنزین یارانه‌ای دریافت می‌کنند. بخشی از کارت‌های سوخت صادر شده در اختیار افرادی قرار گرفته است که هیچ نقشی در جابجایی مسافر ندارند. برخی افرادی که پیش از این در آژانس‌های مسافربری فعالیت می‌کردند، پس از خروج از این مراکز هنوز از سهمیه بنزین یارانه‌ای آژانس استفاده می‌کنند. برخی از جایگاه‌داران نیز سهمیه‌های آژانس را خرید و فروش می‌کنند. کار ابطال ۱۰۰ هزار کارت سوخت خودروهایی که فعالیتی در آژانس‌های مسافربری ندارند، انجام می‌شود. با ابطال ۱۰۰ هزار کارت سوخت مورد اشاره، مصرف روزانه ۸۰۰ هزار لیتر بنزین یارانه‌ای کاهش می‌یابد."

مقایسه یارانه سوخت و صدقات مردم

ماهانه ۱۵ میلیارد تومان صدقه در کشور جمع‌آوری می‌شود. این رقم سالانه به ۱۸۰ میلیارد تومان می‌رسد.^{۶۷} مصرف روزانه بنزین در ایران در سال ۹۲ حدود ۶۹ میلیون لیتر در روز بوده است. قیمت تمام شده بنزین ۳۰۰۰ تومان و قیمت عرضه آن متوسط لیتری ۵۰۰

۶۷ - روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۲ آذر ۱۳۹۲ به نقل از سعید ستاری معاون مشارکت‌های مردمی کمیته امداد

تومان بوده است. بنابراین یارانه یک روز بنزین بیش از ۱۸۴ میلیارد تومان است.

در نتیجه یارانه (صدقه) دولت برای ارزانی بنزین در هر روز بیش از صدقه سالانه همه مردم به کمیته امداد است!

اقتصاد ائتلاف سرمایه‌ها

ضمناً بر اثر نبود بودجه، از سرمایه‌گذاری کافی در برداشت از سهم خود در منابع مشترک و عظیم نفت و گاز در خلیج فارس و دریای خزر محروم مانده‌ایم.

اسراف در مصرف سوخت

درحالی‌که به دلیل مصرف بی‌رویه انرژی در کشور سهم مصرف داخلی نفت افزایش می‌یابد، سهم ایران برای صادرات نفت به دلیل محدودیت سهم در اوپک (سازمان کشورهای صادرکننده نفت) کاهش یافته است.^{۶۸} این در حالی است که جمعیت کشور همواره رو به افزایش است.

در سال ۱۳۹۲ حدود ۲۱۰ هزار میلیارد تومان سوخت در کشور سوزانده شد که پیش‌بینی می‌شد در سال ۹۳ در صورت عدم اجرای مرحله دوم هدفمندی این رقم به ۲۵۴ هزار میلیارد تومان افزایش یابد.^{۶۹}

به گفته رئیس سازمان بهینه‌سازی مصرف سوخت، با روند مصرف انرژی در سال ۹۲ کشور، در سال ۱۴۰۰ نفت و گازی برای صادرات نخواهیم داشت.^{۷۰}

۶۸- سهمیه اوپک بر اساس میزان تولید است و نه صادرات، لذا هرچه میزان مصرف داخلی افزایش یابد از میزان صادرات نفت ایران کاسته می‌شود.

۶۹ - خبرگزاری تابناک مورخ ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از مدیر عامل شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت.

زیان عدم سرمایه‌گذاری در منابع مشترک نفت و گاز

مبلغ ۳۰ میلیارد دلار اسراف در مصرف سوخت در یک سال، برابر هزینه ساخت مجموعاً دو فاز استاندارد فارس جنوبی با ظرفیت تولید روزانه ۵۰ میلیون مترمکعب گاز طبیعی شامل سکو، خطوط لوله دریایی و پالایشگاه ساحلی، بعلاوه ساخت پنج نیروگاه یک‌هزار مگاواتی، بعلاوه ساخت سه پالایشگاه نفت ۳۰۰ هزار بشکه‌ای، بعلاوه ساخت خط لوله یک‌هزار کیلومتری ۵۶ اینچی انتقال گاز بعلاوه ساخت دو انبار نفت هر یک با ظرفیت ۳۵۰ میلیون لیتر می‌باشد.

این بدین معنی است که اسراف در مصرف سوخت در طول یک سال، زیانی به اندازه عدم ساخت پروژه‌های فوق را به کشور تحمیل کرده است که باید به آن عدم‌النفع‌ها را نیز اضافه کرد.

رهایی از خام‌فروشی نفت

با ۳۰ میلیارد دلار که معادل اسراف در مصرف سوخت در سال ۱۳۹۲ است می‌توان ۸ پالایشگاه، جمعاً به ظرفیت ۲ و نیم میلیون بشکه نفت خام را تأسیس نمود که برای پالایش تمامی نفت خام صادراتی در حجم قبل از تحریم کفایت می‌کند.

عدم‌النفع اسراف در مصرف سوخت

مدیرعامل شرکت ملی نفت اطلاعاتی را در این رابطه مطرح کرده است که ذکر آن در اینجا ضروری است:

"برای تحقق اهداف توسعه پارس جنوبی باید ماهانه یک میلیارد دلار منابع مالی در توسعه این میدان مشترک گازی هزینه شود، زیان هر روز تأخیر در توسعه پارس جنوبی را ۱۰۰ میلیون دلار اعلام کرد.^{۷۱}

برای تحقق کامل توسعه تمامی فازهای پارس جنوبی تا دو سال آینده باید حدود ۲۵ میلیارد دلار سرمایه در این میدان مشترک گازی سرمایه‌گذاری شود. اگر درآمد هر فاز از پارس جنوبی حدود ۲ و نیم میلیارد دلار در سال باشد، از مجموع ۱۲ فاز توسعه نیافته پارس جنوبی سالانه ۳۰ میلیارد دلار درآمد حاصل می‌شود.

با هر روز تأخیر در بهره‌برداری پروژه‌های پارس جنوبی، کشور از درآمد ۱۰۰ میلیون دلاری، بی‌نصیب خواهد ماند و این رقم بزرگی است و باید با احساس مسئولیت زمان را از دست ندهیم." اسراف ۳۰ میلیارد دلاری در مصرف سوخت در سال ۹۲ در حالی است که زیان ناشی از عدم سرمایه‌گذاری این مبلغ در فازهای پارس جنوبی در یک سال معادل ۳۶ نیم میلیارد دلار می‌باشد. اگر این مبلغ را با میزان اسراف ۳۰ میلیارد دلاری جمع بزنیم رقم سرسام‌آور ۶۶ و نیم میلیارد دلار بدست می‌آید. لازم به ذکر است که اگر این وجوه را در فازهای پارس جنوبی سرمایه‌گذاری می‌کردیم هر ساله چنین درآمدی حاصل می‌شد بدون اینکه نیاز به تکرار هزینه‌های آن باشد.

۷۱ - روزنامه اطلاعات مورخه ۳ آبان ۱۳۹۲ به نقل از مدیرعامل شرکت ملی نفت و سایر مقامات

تعداد پروژه	پروژه عمرانی	هزینه هر واحد (میلیون دلار)	جمع به (میلیارد دلار)
۲	ساخت یک فاز استاندارد پارس جنوبی با ظرفیت تولید روزانه ۵۰ میلیون مترمکعب گاز طبیعی شامل سکو، خطوط لوله دریایی و پالایشگاه ساحلی	۵۰۰۰	۱۰
۵	ساخت یک نیروگاه یک هزار مگاواتی	۱۰۰۰	۵
۲	انبار نفت با ظرفیت ۳۵۰ میلیون لیتر	۵۰۰	۱
۳	پالایشگاه نفت ۳۰۰ هزار بشکه‌ای	۳۵۰۰	۱۰.۵
۱	خط لوله یک هزار کیلومتری ۵۶ اینچی انتقال گاز	۱۵۰۰	۱.۵
	جمع کل	۳۰۰۰۰	۳۰

اگر زیان عدم سرمایه‌گذاری در سایر منابع مشترک نفت و گاز با همه کشورهای همسایه را نیز در نظر بگیریم متوجه ابعاد فاجعه‌بار این زیان‌ها خواهیم شد.

هزینه ساخت نیروگاه هسته‌ای

ژاپن و فرانسه برای ساخت نیروگاه هسته‌ای برای تولید ۵ هزار مگاواتی ترکیه (۵ برابر ظرفیت نیروگاه هسته‌ای بوشهر) قراردادی را به مبلغ حدود ۲۲ میلیارد دلار با ترکیه منعقد کردند که قرار است در سال ۲۰۲۳ یعنی طی ۱۰ سال وارد فاز اجرایی شود.

بنابراین با مبلغ ۳۰ میلیارد دلار اسراف شده در مصرف سوخت طی سال ۹۲ در ایران، می‌توان نسبت به ساخت نیروگاه‌های هسته‌ای برای تولید ۷ هزار مگاوات برق، یعنی (به اندازه ۷ نیروگاه هسته‌ای بوشهر) اقدام کرد.^{۷۲}

معادل ۹۰۰ تن طلا، اضافه مصرف سوخت سال ۱۳۹۲

در سال ۹۲ مصرف روزانه ۶۹ میلیون لیتر بنزین بود و با فرض ۲۵۰۰ تومان یارانه در هر لیتر، یارانه یک سال مصرف بنزین معادل ۶۲۹۶۲ میلیارد تومان می‌شد.^{۷۳}

در نتیجه یارانه بنزین مصرفی به تنهایی در یک سال معادل ۶۶۰ تن طلای ۱۸ عیار می‌شد. ۳۰ میلیارد دلار، فقط میزان اضافه مصرف یا اسراف در مصرف سوخت است. یعنی معادل ۹۰ هزار میلیارد تومان یعنی معادل ۹۰۰ تن طلا.

مقایسه اسراف در سوخت با ذخایر طلای کشورها

مقایسه اضافه مصرف سوخت در سال ۱۳۹۲ در ایران (یعنی ۹۰۰ تن طلا) با میزان ذخایر رسمی طلای جهان و کشورها^{۷۴} می‌تواند ابعاد فاجعه را برای مردم روشن نماید.

جدول ذیل به این معنی است که مثلاً میزان اسراف در مصرف سوخت در سال ۹۲ بیش از ذخایر رسمی هر یک از کشورهای ژاپن، هند و هلند است.

۷۲ - خبرگزاری ایرنا اردیبهشت ۹۲

۷۳ - قیمت هر گرم طلای ۱۸ عیار در ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۳ مبلغ ۱۰۰ هزار تومان یعنی هر تن ۱۰۰ میلیارد تومان بوده است.

۷۴ - گزارش خبرگزاری ایسنا مورخ ۲۴ آذر ۱۳۹۲ در مورد میزان ذخایر طلای کشورهای مختلف به نقل از گزارش شورای جهانی طلا مورد استفاده قرار گرفته است.

تداوم اسراف

این در حالی است که اسراف در مصرف سوخت مختص سال ۹۲ نیست و ما طی دهه‌های گذشته همواره اسراف فوق‌العاده در مصرف سوخت داشته‌ایم که دلیل آن یارانه سنگینی بوده که موجب گردیده فرآورده‌های نفتی به ثمن بخش عرضه گردد و در نتیجه مردم متوجه ابعاد رفتار زیان‌آور خود و اسراف‌هایی که مرتکب می‌شوند نگردند.

بیش از ۳۷ تن طلا یارانه بنزین سفرهای ۱۵ روز نوروز ۹۳

در سفرهای نوروزی سال ۹۳، یک و نیم میلیارد لیتر بنزین مصرف شد. یارانه این مقدار بنزین حدود ۳۷۵۰ میلیارد تومان است. بنابراین میزان یارانه بنزین نوروزی معادل بیش از ۳۷ و نیم تن طلا شده است.^{۷۵} این رقم بیش از هزینه ساخت یک نیروگاه هزار مگاواتی است.

اقتصاد اسراف و اتلاف سرمایه‌ها

این اقتصاد یارانه‌ای را نه می‌توان جهاد اقتصادی خواند و نه اقتصاد مقاومتی، نه حماسه اقتصادی و نه اقتصاد ریاضتی، بلکه باید آن را «اقتصاد اسراف و اتلاف سرمایه‌ها» نامید. اقتصادی که متأسفانه طرفداران سرسختی نیز دارد!

ارزیابی مرحله اول هدفمندی

در ابتدای اجرایی کردن طرح هدفمند کردن یارانه‌ها ترجیح داده شد که مدیریت وجوه یارانه‌ای اختصاص‌یافته به خود مردم واگذار شود و وجه آن به حساب آن‌ها واریز گردد. اگر کسانی نخواهند جلوی اسراف را بگیرند، مبلغ فوق تکافوی اسراف آن‌ها را نخواهد داد و دلیلی وجود ندارد که از بیت‌المال عمومی هزینه سونا و استخر اختصاصی آن‌ها یا سایر اسراف‌ها پرداخت شود.

۷۵ - قیمت هر گرم طلای ۱۸ عیار در روز ۱۶ اردیبهشت ۹۳ حدود ۱۰۰ هزار تومان بوده است.

مردم اگر بتوانند در مصرف خود تعدیل نمایند، این مبلغ تا حدودی جبران حذف یارانه‌ها را خواهد نمود و اگر بهره‌وری و پرهیز از اسراف را سرلوحه روند زندگی خویش قرار دهند، خواهند توانست از این مبالغ در امور دیگر نیز استفاده کنند.

البته پرداخت نقدی یا کالایی بهترین راهکار نیست و باید بهترین راهکارها که می‌توانند به نفع مردم و پیشرفت کشور کمک کنند شناسایی شوند.

تن طلا	دارنده ذخایر	تن طلا	دارنده ذخایر
۱۰۴۰	سوئیس	۸۱۳۳	آمریکا
۱۰۱۵	روسیه	۳۳۸۷	آلمان
۷۶۵	ژاپن	۲۴۵۱	ایتالیا
۶۱۲	هلند	۲۴۳۵	فرانسه
۵۵۷	هند	۱۰۵۴	چین
ذخایر رسمی طلای کل جهان ۳۲۰۰۰ تن است.			

منابع یارانه نقدی

درآمد حاصل از هدفمندی یارانه‌ها را در سال ۹۲ مبلغ ۲۸ هزار میلیارد تومان بود. این در حالی است که به خانواده‌ها ۴۲ هزار میلیارد تومان پرداخت می‌شود که این رقم بیش از یک‌ونیم برابر درآمدی است که دولت از هدفمندی یارانه‌ها به دست آورده است.

در سال ۹۲، بنزین سهمیه‌ای لیتری ۴۰۰ تومان (حدود ۲۱ دلار در هر بشکه) لیتری ۷۰۰ تومان (حدود ۳۷ دلار در هر بشکه)، گازوئیل لیتری ۳۰۰ تومان

(کمتر از ۱۶ دلار در هر بشکه) و نفت سفید لیتری ۱۰۰ تومان (بشکه‌ای کمتر از ۵ و نیم دلار در هر بشکه) عرضه می‌شد!^{۷۶}

منطق عجیب رایج

بسیاری معتقدند اگر سوخت گران شود، همه کالاها گران می‌شود. در نتیجه به فقرا فشار وارد می‌شود و آنان فقیرتر می‌گردند. در نتیجه برای پیش‌گیری از این رخداد، باید قیمت سوخت ثابت بماند و برای اینکه قیمت سوخت افزایش نیابد، باید به اموال عمومی دست برد و از سهم فقرا در بیت‌المال برداشت کرد و به اقشار برخوردارتر یارانه داد!!

در حقیقت باید گفت برای عرضه ارزان سوخت، از سهم فقرا از بیت‌المال برداشته و آن را تحویل ثروتمندان داده‌ایم و فقر فقرا ناشی از عرضه ارزان قیمت فرآورده‌های سوخت می‌باشد و ادامه این روند فقرا را فقیرتر نموده و زیر دست و پا له می‌کند.

روی دوم سکه

گران‌شدن سوخت قطعاً روی همه کالاها اثر می‌گذارد و قیمت‌ها افزایش می‌یابد، در نتیجه اقشار ضعیف در تنگنا قرار می‌گیرند؛ لیکن این موضوع در صورتی رخ می‌دهد که سکه فقط یک رو داشته باشد و آن حذف یارانه سوخت باشد. اما قرار نیست ثروتی که به عنوان یارانه به سوخت اختصاص یافته است، حذف یا معدوم شود، بلکه برعکس، باید در جای بهتری و به نفع کشور و به‌ویژه به نفع اقشار فقیر و به سود عمران و آبادانی و ایجاد اشتغال در کشور هزینه گردد. آیا هزینه کردن ثروتی که به عنوان یارانه سوخت می‌سوزد و از دست می‌رود و محیط‌زیست را نیز آلوده می‌کند، در صورتی که به تقویت تولید اختصاص یابد، بی‌اثر است؟

یارانه به معنای تقویت‌کننده است. اگر یارانه به مصرف داده شود، مصرف یعنی تقاضا تقویت می‌گردد و در نتیجه موجب اسراف در مصرف می‌شود؛ اما چنانچه این مبلغ در عمران و آبادانی، تولید و ایجاد اشتغال هزینه گردد، موجب تقویت تولید و در نتیجه افزایش عرضه کالا و خدمات خواهد شد و اثر ضدتورمی دارد؟

آیا غیر از این است که عرضه و تقاضا در تورم مؤثرند؟!
 آیا شایسته است روزانه بیش از ۲ تن طلا به یارانه مصرف بنزین اختصاص یابد و از اختصاص آن در جای بهتر دریغ گردد؟
 در صورتی که ثروت عمومی به جای تلف شدن، به عنوان یارانه در مصرف سوخت، به تقویت تولید و کارهای عمرانی و ایجاد اشتغال مولد و سرمایه-گذاری در استخراج سهم ایران از منابع مشترک نفت و گاز و نیز در فقرزدایی اختصاص یابد، در نتیجه ثروت عمومی کشور افزایش و تورم کاهش یافته و قدرت خرید مردم بیشتر خواهد شد. طرح هدفمندسازی یارانه‌ها در همین راستاست.

قرار نیست یارانه‌ها حذف و هدر شود، بلکه قرار است این ثروت عظیم به نحو بهتر و عادلانه‌تری در خدمت ملت عزیز ایران قرار گیرد.

آثار واقعی شدن قیمت‌ها

در هر صورت، با واقعی‌تر شدن قیمت‌ها، مردم و مسئولان قدرت تشخیص مصلحت خویش و مصلحت عمومی و مزیت‌های اقتصادی را بیش از گذشته خواهند داشت. به عبارت دیگر، علائم اقتصادی صحیح، راه درست را مشخص خواهند ساخت.

ضرورت انجام این عمل جراحی و حیاتی اقتصادی کشور انکارناپذیر است و ضروری است همگان، مسئولان را در تحقق اهداف هدفمندسازی یارانه‌ها یاری رسانند و از این طریق راه را برای پیشرفت هرچه سریع‌تر و بهبود وضعیت اقتصادی هموار سازند.

وقتی یک پهلوان تحت عمل جراحی قرار می‌گیرد، در دوران نقاهت بعد از عمل جراحی، نیاز به رسیدگی و حمایت دارد. هدفمندسازی یارانه‌ها نیز دوران نقاهتی دارد و همگان باید برای اینکه این پهلوان زودتر این مرحله را طی کند، به آن یاری رسانند. دشمنان خارجی و عوامل داخلی آن‌ها بر این باورند که باید نهایت استفاده سوء را از دوران نقاهت هدفمندسازی یارانه‌ها ببرند و توطئه‌های خود را بر این امر متمرکز سازند. طبیعتاً همه باید با توطئه‌ها مقابله کنند و در این صورت توطئه‌ها به جایی نخواهد رسید و توطئه‌گران در این ترفند خویش نیز زمین‌گیر و منکوب خواهند گردید و ملت سرافراز ایران این مرحله حساس و این عمل جراحی ضروری را به‌خوبی خواهند پیمود.

هدفمندسازی در شرایط تحریم

برخی‌ها به مشکلات اقتصادی کشور و از جمله رکود تورمی اشاره کرده، آن را بهانه قرار می‌دهند تا با هدفمندسازی مخالفت کنند. اما چون اقتصاد کشور دچار مشکل است، اتلاف سرمایه‌های کشور و ریختن آن در باک بنزین خودروها اشتباه بزرگ‌تری است و هدفمندسازی اولویت بیشتری پیدا می‌کند. لذا وجود رکود تورمی مانعی برای هدفمندسازی نیست. البته بهتر بود در شرایط اقتصادی مطلوب‌تر، این تحول عظیم رخ می‌داد، لیکن آن زمان نیز به بهانه‌های مختلف عده‌ای مانع این تحول اساسی گردیدند.

راهکارهای هدفمندسازی یارانه‌ها

راهکارهای مختلفی برای هدفمندسازی یارانه‌ها وجود دارد. پرداخت نقدی یارانه‌ها مزایایی دارد، لیکن اگر به میزان افزایش نقدینگی، تولید نیز افزایش نیابد، موجب تورم لجام‌گسیخته خواهد شد.

اگر وضع موجود در پرداخت یارانه‌ها تداوم یابد، بدترین وضعیت را به دنبال خواهد داشت و آن تلف شدن سرمایه‌های کشور از یک طرف، و بهره‌مندی اقشار برخوردار از آن به صورت چند ده برابری نسبت به فقیرترین اقشار از سوی دیگر خواهد بود.

لذا باید اصل را بر هدفمندی گذاشت، لیکن تلاش کرد بهترین راهکار با کم‌ترین عوارض منفی را شناسایی کرد و به اجرا گذارد.

در رابطه با مرحله اول هدفمندسازی عمل به آن، آثار بسیار مثبتی بر جای گذاشت، لیکن عوارض منفی نیز در پی داشت، لیکن اجرای آن با همین وضعیت، بهتر از عدم اجرای آن بود.

افزایش قیمت‌های سوخت در مرحله دوم هدفمندسازی ضروری بود، هرچند میزان افزایش قیمت سوخت کافی نبود و هنوز با قیمت‌های واقعی فاصله زیادی دارد.

دولت جدید

در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۲ مردم با شرکت گسترده در انتخابات و برگزیدن رئیس‌جمهور مورد نظر خود حماسه سیاسی را محقق کردند. تحقق حماسه سیاسی خود موجبات کاهش قیمت ارز و سکه را تا حدودی موجب گردید.

اینک آنچه ضروری است، این است که دولت جدید باید هدفمندسازی یارانه‌ها را در دستور کار خویش به عنوان مهم‌ترین عامل تحول اقتصادی قرار دهد و حداکثر طی دوره ۴ ساله خویش آن را به طور کامل به اجرا گذارد.

تحریم‌های خارجی از یک طرف و تحقق حماسه سیاسی و اعلام سال ۱۳۹۳ به عنوان سال "اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی" از سوی رهبر معظم انقلاب از سوی دیگر، فرصت مناسبی است تا با همراهی و همکاری همه مردم و مسئولان، جهت قطع وابستگی اقتصاد کشور به فروش نفت خام و

تکمیل منطقی طرح هدفمندسازی یارانه‌ها و پیشرفت همه‌جانبه اقتصاد کشور، گام‌های بزرگی برداشته شود.

اگر بخواهند هدفمندسازی را به تدریج انجام دهند باید بگویند که در مرحله اول به قیمت نفت خام در بنادر عرضه می‌شود. سپس هزینه پالایش آن را نیز به آن اضافه کنند و در مرحله بعد هزینه‌های حمل و نقل و توزیع را هم بگیرند.

ارزیابی مرحله دوم هدفمندسازی یارانه‌ها

متأسفانه نحوه افزایش جزئی قیمت‌ها در سال ۹۳ نشان داد که با این روال هدفمندسازی در طی ۴ سال عملیاتی نخواهد شد. این پول‌های کلانی که صرف یارانه سوخت می‌شود را می‌توان در جای بهتری هزینه کرد.

نفرین منابع

متأسفانه باید گفت که اقتصاد ایران دچار پدیده "نفرین منابع"^{۷۷} شده است. متأسفانه مردم و اقتصاد ایران به نفت معتاد شده‌اند و مردم بر این تصورند که نفت باید بر سر سفره‌ها آورده شود. ضروری است این نگرش تغییر کند.

۲۰ سال روشنگری

اینجانب (قدیری ایبانه) حدود ۲۰ سال است که به روشنگری در رابطه با فاجعه اختصاص یارانه به سوخت پرداخته‌ام.

۷۷ - اصطلاح "نفرین منابع" را اولین بار در مقاله آقای سید غلامحسین حسن تاش، رئیس اسبق مرکز مطالعات بین‌المللی انرژی و کارشناس اقتصاد انرژی، مشاهده کردم.

مقالات سال ۱۳۷۳ در مورد زیان‌های پرداخت یارانه به سوخت نمونه آن است. لازم به ذکر است در آن زمان هنوز عبارت یارانه برای عبارت سوبسید ابداع نشده بود.

در مقاله سال ۱۳۷۳ در مورد مقایسه یارانه سوخت با امور دیگر آمده بود:

- با سوبسید هر روز می‌توان هزینه ساختمان دانشگاه برای ۵۴۷۹ نفر را تأمین کرد.
- با سوبسید یک سال می‌توان ۸۰۰۰۰۰ آپارتمان ۱۰۰ متری یا یک میلیون آپارتمان ۸۰ متری یا ۲ میلیون آپارتمان ۴۰ متری ساخت.
- با سوبسید یک سال می‌توان ۱۰۰ هزار مدرسه ۱۰ کلاسه ساخت.
- سوبسید فرآورده‌های نفتی سالانه برابر ۲۰۰۰۰۰ اتوبوس سوپر دولوکس است. قابل توجه آنکه شرکت واحد اتوبوسرانی تهران حدود ۴۰۰۰ اتوبوس دارد.
- با سوبسید یک سال می‌توان ۲۰۰۰ کیلومتر پل ساخت.
- با سوبسید یک سال می‌توان ۱۱۰۰۰۰۰ تراکتور وارد ایران کرد.
- با سوبسید یک سال می‌توان ۲ هزار کیلومتر تونل طولانی با تجهیزات کامل تهویه و روشنایی ایجاد کرد

اطلاعات ۳۱ خرداد ۱۳۷۳

نگاهی گذرا به برخی عوامل و موانع توسعه اقتصادی در ایران

ضرورت هدایت سوبسید فرآورده‌های نفتی

به سوی توسعه اقتصادی

به قلم: محمد حسن قدیری ایبانه

● با سو بسید هر روز میتوان هزینه
ساختمان دانشگاه برای ۵۴۷۹ نفر را
تامین کرد

● با سو بسید يك سال می توان ۸۰۰۰۰۰
آهاریمان ۱۰۰ متری یا يك میلیون آهاریمان ۸۰
متری یا ۲ میلیون آهاریمان ۴۰ متری ساخت.

● با سو بسید يكسال می توان ۱۰۰ هزار مدرسه
۱۰ کلاسه ساخت.

● سو بسید فراورده های نفتی سالانه برابر
۲۰۰۰۰۰ اتوبوس سوپرد ولوکس است. قابل
توجه آنکه شرکت واحد اتوبوسرانی تهران
حدود ۴۰۰۰ اتوبوس دارد.

● با سو بسید يكسال میتوان ۲۰۰۰ کیلومتر
ساخت.

● با سو بسید يك سال می توان ۱۱۰۰۰۰۰ هزار
تراکتور وارد ایران کرد.

● با سو بسید يك سال میتوان ۲ هزار کیلومتر
تونل طولانی با تجهیزات کامل تهویه و
روشنایی ایجاد کرد.

اطلاعات

شماره ۲۲ به شماره ۴۰۱۳۳۳ ریح اول ۱۲۱۵ - ۱۵ آبرت ۱۹۹۴ شماره ۲۰۹۶۶

سو بسید فراورده های نفتی یکی از
موانع بزرگ توسعه اقتصادی ایران

به قلم: محمدحسن قدیری اهبانه

۲ مرداد ۱۳۷۳

بر اساس آمارهای دقیق

۵۰ درصد درآمد سالانه کشور

صرف پرداخت سو بسید

فراورده های نفتی می شود

مقاله ۲۰ سال قبل

بخشی پایانی مقاله ۳۱ خرداد ۱۳۷۳ (۲۰ سال قبل) قدیری ابیانه در مورد یارانه‌های سوخت:

به نام خدا

... راه‌هایی که در پیش است

حقیقت این است که با توجه به واقعیات موجود، دو راه در مقابل ما وجود دارد:
 ۱- ادامه پرداخت سوبسید به نحو کنونی که قطعاً اسراف عمومی در مصرف سرمایه‌های ملی و از بین بردن منابع خداداد نفتی و تکیه بودجه کشور بر صادرات محدود نفتی که ضعف کشور در نیمه دوم دهه آینده و بحران‌های جدی‌تر در آتیه را به دنبال خواهد داشت.

۲- حذف سوبسید و مصرف سرمایه‌های ملی در رشد اقتصادی و تلاش روزافزون و خستگی‌ناپذیر تمامی اقشار در پیشرفت سریع در همه زمینه‌ها که شکوفائی اقتصاد و پرکردن فاصله موجود با کشورهای پیشرفته امروزی را به دنبال دارد و البته مستلزم تحمل عوارض محدود و گذرائی است که اجتناب‌ناپذیر و در عین حال مشکل‌گشا می‌باشد.

کسانی که با تعدیل قیمت مواد نفتی مخالفت می‌کنند، به تأثیر آن در افزایش سایر کالاها اشاره دارند. البته تعدیل قیمت مواد سوختی و انرژی‌زا بر قیمت سایر مواد تأثیر می‌گذارد ولی فراموش نشود که صرف این سرمایه در سایر زمینه‌ها نظیر سدسازی، خانه‌سازی، کشاورزی، راه و ... اثرات این گرانی را خنثی خواهند کرد. همچنین چنانچه فرض شود که مواد سوختی نیز باید شامل سوبسید شوند، صرف نیمی از سرمایه سالانه مملکت برای اینکار غیرمنطقی و مضر می‌باشد.

طبق منطق مدافعین وضع موجود، ارزانی فوق‌العاده مواد نفتی در ایران موجب رونق اقتصادی است. بر اساس این منطق لابد افزایش سوبسید مواد سوختی و مثلاً عرضهٔ مجانی نفت برای اقتصاد مملکت مفید تشخیص داده می‌شود!

آیا صحیح است که نفت خام را که هزینه استخراج آن بشکه‌ای ۳ دلار می‌باشد و در بازار جهانی ۱۵ دلار (گاه کمتر و گاه بیشتر) مشتری دارد با هزینه سنگینی تصفیه کرده و با تقبل هزینه حمل تا جایگاه توزیع، آنرا به صورت نفت سفید بشکه‌ای کمتر از یک دلار و به صورت بنزین بشکه‌ای ۳ الی ۴ دلار به فروش برسد؟

در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که آیا برای تعیین قیمت مواد نفتی باید قیمت این فرآورده‌ها را در مثلاً اروپا یا آمریکا ملاک قرار داد؟ در پاسخ باید گفت که اگر قرار باشد نفت خام زیرزمین به صورت مجانی هم در اختیار مصرف کننده داخلی قرار گیرد، باید هزینه استخراج، تصفیه و حمل آن از مصرف کننده اخذ گردد. و در جهتی که به نفع عموم مردم باشد به مصرف برسد. ضمن اینکه عادلانه است ارزش نفتی که استخراج می‌شود نیز از مصرف کننده اخذ گردد و در جهت ایجاد تعادل در جامعه و رفع محرومیت‌ها و کمک به مناطق محروم و... به مصرف برسد.

ذکر این نکته ضروری است که پرداخت سوبسید را نمی‌توان در همه موارد منفی و مضر دانست. در برخی موارد پرداخت سوبسید می‌تواند موجب رشد اقتصادی کشور شود، لیکن باید چند نکته را مدنظر قرار داد:

۱- در هیچ کشوری درصد سوبسید پرداختی نسبت به درآمد کل کشور، به اندازه ایران نیست.

۲- در کشورهای دیگر معمولاً پرداخت سوبسید شامل موارد سوختی نمی‌شود بلکه علاوه بر سود حاصل از فروش این مواد، از مصرف‌کنندگان مالیات نیز اخذ می‌کنند و بدینوسیله علاوه بر تأمین مالی پروژه‌های ضروری کشور، مصرف مواد نفتی را نیز محدود می‌نمایند و راه را برای استفاده و رونق سایر منابع انرژی هموار می‌سازند. دولت فرانسه، که سوبسید قابل توجهی را برای صادرات محصولات کشاورزی به کشاورزان می‌پردازد، بابت مصرف مواد نفتی (که با ایران برابر است) حدود ۴۰ میلیارد دلار مالیات می‌گیرد و این غیر از سود کلانی است که کمپانی‌های نفتی از خرید و فروش این فرآورده‌ها عایدشان می‌شود.

۳- کشورها، عمدتاً به تولیدکنندگان و به صادرکنندگان سوبسید می‌دهند تا تولید و صادرات را تشویق و تقویت کنند، حال آنکه در ایران عمده سوبسید به

مصرف‌کنندگان پرداخت می‌شود که اسراف در مصرف را موجب گردیده است. مسلماً در صورت واقعی شدن قیمت بنزین و سایر مواد سوختی، موضوع اسراف در مصرف منتفی شده و لذا مقدار کمتری نفت در کشور مصرف خواهد شد. در اینصورت خواهیم توانست واردات این محصول را قطع کرده، محصولات پالایش شده نفتی؛ نظیر بنزین، گازوئیل، نفت سفید و.. را به قیمت بین‌المللی آن به خارج فروخته، درآمد بسیار بیشتری در مقایسه با فروش خام عاید مملکت کرده و آنرا نیز به نفع کشور به مصرف برسانیم.

همچنین در صورت واقعی شدن قیمت مواد نفتی، راه برای رونق استفاده از سایر منابع انرژی، نظیر انرژی تمام نشدنی خورشیدی و بادی و بکارگیری سیستم بیوگاز در ایران هموار خواهد شد.

نکته دیگر این است که، دولت برای پیشبرد طرح‌های اقتصادی مورد نیاز کشور چندین میلیارد دلار از خارج وام گرفته است و در عین حال سالی ۱۱ میلیارد دلار سوبسید به مواد سوختی و انرژی‌زا تعلق گرفته است. به عبارت دیگر می‌توان گفت که دولت از خارج وام می‌گیرد و بهره می‌پردازد تا نفت خام بشکه‌ای ۱۵ دلار را استخراج، تصفیه و حمل نماید تا آنرا بشکه‌ای ۳ تا ۴ دلار در معرض اسراف عمومی قرار دهد.

آیا بهتر نبود دولت بجای پرداخت سالانه ۱۱ میلیارد دلار سوبسید مواد سوختی و انرژی‌زا این مبلغ را صرف امور زیربنایی می‌کرد و مجبور نمی‌شد از خارج وام بگیرد؟ برخی‌ها در ایران با هر اقدامی مخالفت می‌کنند، هم با لغو سوبسید و واقعی کردن قیمت مواد نفتی مخالفند و هم با گرفتن وام از خارج و توجه ندارند که در صورت عدم تلاش جهت بسیج همه امکانات برای رشد اقتصادی و نجات کشور، بحران در دهه آینده گریبان کشور را خواهد گرفت، بحرانی که همه کشورهای اسلامی تولید کننده نفت را در آینده تهدید می‌کند. برخی از افراد در حالی که عدم وابستگی اقتصاد به نفت را مفید به حال کشور می‌دانند در عمل با اتخاذ سیاست‌های اقتصادی لازم برای این رهائی مخالفت نموده و تلاش می‌کنند برنامه‌های دولت در

اصلاحات اقتصادی را که لازمه رهایی از وابستگی به نفت و به ویژه به نفع اقشار مستضعف جامعه است عقیم گذارند.

اگر ایران بخواهد راه ترقی و توسعه را طی کند و آینده درخشانی برای خویش فراهم آورد، باید بودجه اداره کشور از نفت منفک گردد و کشور به مرحله‌ای برسد که بتواند درب چاه‌های نفت را بسته و با تصفیه و پالایش آن در مجتمع‌های پتروشیمی محصولات متنوع آنرا تولید و از این محصولات پتروشیمی، کالاهای نهایی تهیه و صادر کند و اقتصاد کشور را پیش ببرد. این یک آرزوی بزرگ است که با همت، پشتکار و صبر تمامی اقشار قابل حصول است.

باید منابع غنی زیرزمینی کشورمان را جهت پرکردن فاصله خود با غرب بکارگیریم، این خواست قابل تحقق است و باید با امید به پیروزی در این راه گام برداریم و این فرمایش حضرت امام (ره) را باور داشته باشیم که «اگر بخواهیم می‌توانیم».

ایران با مردمی باهوش و مسلمان و با فرهنگ اصیل و زنده، تحت لوای حکومت اسلامی، در کشوری با وسعت بسیار زیاد و جایگاه ژئواستراتژیک و آب و هوای متنوع و منابع غنی زیرزمینی، مطمئناً زمینه رشد و توسعه بسیار زیادی دارد. لیکن لازمه این توسعه، رشد فرهنگ و وجدان کاری، سرمایه‌گذاری در تولید، تقید و اهتمام عموم مردم به مصرف کالاهای ساخت داخل و صرفه‌جویی در مصرف و انضباط اجتماعی و همچنین صرف منابع ملی در امور زیربنایی و عام‌المنفعه می‌باشد.

منافع جایگزینی سوبسید

همچنانکه گفته شد، به نفع ملت و کشور است که بودجه‌ای که اینک صرف پرداخت سوبسید مواد سوختی و انرژی‌زا می‌شود صرف ساختن خانه، مدرسه، دانشگاه، سد، جاده، راه‌آهن و... گردد. البته ساخت تأسیسات فوق‌الذکر چند سال طول می‌کشد، لیکن پس از آغاز بهره‌برداری از این پروژه‌ها تأثیرات قطعی آن در کاهش تورم نمایان می‌شود. نکته قابل توجه آنکه از زمان تحقق تعدیل قیمت مواد نفتی تا زمان ساخت تأسیسات، بروز آثار ضدتورمی آن چند سالی به طول می‌انجامد و این سال‌ها، سال‌های سختی است و باید با ارائه خدمات جبرانی و فراهم نمودن تسهیلات

لازم مراقب بود که اقشار کم درآمد و محروم که ولی‌نعمتان انقلاب هستند با مشکلات لاینحل مواجه نشوند.

با گران شدن بنزین طبیعتاً سایر اجناس نیز (به نسبت استفاده از مواد سوختی و انرژی‌زا در تولید آن) گران خواهند شد. این امر ایجاب می‌نماید که حقوق کارگران و کارمندان افزایش یابد. همچنین عده‌ای که توان کار کردن ندارند دچار مشکلاتی خواهند شد و نخواهند توانست خود را با شرایط جدید کاملاً وفق دهند و لذا باید بودجه کمیته امداد و سازمان بهزیستی به شدت افزایش یافته و امور تأمین اجتماعی جهت یاری آنان شدیداً تقویت گردد.

تأمین بودجه لازم برای این کار از محل تعدیل قیمت مواد نفتی ممکن می‌باشد و خوشبختانه این امر مورد توجه خاص رئیس‌جمهور و هیأت دولت می‌باشد.

اقشار مختلف نباید احساس کنند که حذف سوبسید به ضررشان است. حذف سوبسید در وهله اول به ضرر قشر متمکن است، که امروز بیشترین استفاده از سوبسیدها را به خود اختصاص داده است، لیکن اقشار ضعیف و کم‌درآمد علی‌رغم اینکه حذف سوبسید مواد سوختی و مصرف آن در سازندگی کشور به نفعشان است، بیشتر نسبت به حذف آن ابراز نگرانی می‌کنند. البته بهبود وضع اقتصادی مملکت در نهایت به نفع تمامی اقشار اعم از فقیر و غنی خواهد بود.

گرچه انجام طرح‌های بزرگ و بلند مدت مؤثرتر و مفیدتر است، لیکن به نظر می‌رسد برای اینکه مردم ارجحیت مصرف این بودجه در سازندگی را زودتر لمس کنند و لذا بیشتر و بهتر از این از تحقق این امر حمایت نمایند، مناسب است در چندسال اول تعدیل قیمت نفت، بیشتر در مواردی سرمایه‌گذاری شود که نتیجه آن زودتر حاصل می‌گردد. نظیر افزایش وسایل حمل و نقل عمومی، ساخت مدرسه، افزایش گنجایش دانشگاه‌ها، تسریع در اتمام پروژه‌های نیمه‌تمام، افزودن بر وام‌های تحصیل، مسکن، ازدواج، بهبود وضع بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها، ایجاد مجتمع‌های ورزشی و تفریحی و مثلاً چنانچه همزمان با اعلام تعدیل کامل قیمت مواد نفتی، تعداد ۱۰۰۰ دستگاه اتوبوس به شرکت واحد تهران و به تناسب میزان مصرف بنزین به سایر شهرها اضافه شود، مردم در امر جابجایی با مشکلی مواجه نشده و رفت و آمد شهری بسیار

آسان‌تر خواهد شد و مردم خصوصاً اقشار کم‌درآمد و متوسط وضع جدید را به بنزین ارزان همراه با معطلی سرسام آور در صف‌های اتوبوس ترجیح خواهند داد. بودجه خرید این اتوبوس‌ها می‌تواند از طریق وام بانکی تأمین شود و بانک بعداً از محل درآمد افزایش قیمت بنزین طلب خود را برداشت نماید.

قابل توجه اینکه در تهران روزانه ۸ میلیون لیتر بنزین و ۲ میلیون لیتر گازوئیل مصرف می‌شود. این بدین معنی است که روزانه حدود ۲۵۰ میلیون تومان فقط به عنوان سوبسید بنزین و گازوئیل در تهران به مصرف می‌رسد. به جای این سوبسید می‌توان روزانه ۳۵ اتوبوس وارد سیستم حمل و نقل تهران کرد. به عبارت دیگر به جای پرداخت سوبسید بنزین و گازوئیل مصرف تهران می‌توان سالانه بیش از ۹۰۰۰ دستگاه اتوبوس وارد سیستم حمل و نقل کرد، این در حالی است که تعداد کل اتوبوس‌های شرکت واحد تهران حدود ۴۰۰۰ دستگاه می‌باشد.

همین موضوع در مورد سایر پروژه‌ها از جمله پروژه عظیم و افتخارآمیز پتروشیمی بندر امام خمینی (ره) و پروژه‌هایی نظیر سدسازی، ساخت انواع کارخانه، نیروگاه‌های برق، بنادر، جاده، راه آهن و... نیز صادق است.

تجربه مردم در زندگی عادی، خود می‌تواند در تفهیم این موضوع مورد استفاده قرار گیرد. بطور مثال، بسیاری از خانواده‌های ایرانی که در خانه استیجاری زندگی می‌کنند، با بسیج امکانات و صبر و حوصله، مشکلات و دشواری‌های دوران ساخت مسکن خویش را با متانت و به راحتی تحمل می‌کنند. خانواده‌ای را تصور کنید که با حقوق یا درآمد ماهیانه، زندگی آن‌ها نسبتاً تأمین است و تصمیم می‌گیرند خانه‌ای را ساخته و از حالت اجاره‌نشینی بیرون آیند. در مدت حدوداً دو سالی که در حال ساخت خانه هستند، سختی‌های زیادی را تحمل می‌کنند. هم باید هزینه ساخت خانه را فراهم آورند و هم باید در این مدت، همچون گذشته به پرداخت اجاره منزل استیجاری بپردازند. شاید مجبور شوند خانه کوچک‌تری را در مدت ساخت خانه اجاره نمایند. شاید مجبور شوند برخی از وسائل ارزشمند خویش نظیر طلا و جواهرات زن خانه و فرش و... را نیز جهت تأمین هزینه خانه در حال ساخت به فروش برسانند و همچنین از بانک وام بگیرند تا اینکه بالاخره ساختمان به پایان

رسیده و این خانواده در آن مستقر می‌شود و در این حالت دیگر نه هزینه ساخت می‌دهند و نه اجاره پرداخت می‌کنند. مسلم است که در این حالت، رفاه بیشتری نسبت به زمانی که مستأجر بودند دارند و مسلم است که در زمان ساخت خانه، وضعیت رفاهی آنان بسیار پایین‌تر از قبل از شروع ساخت خانه بوده است. پدر خانواده، همسر و فرزندان از آنجا که تأمین آینده خود را در ساخت خانه می‌دانند، سختی‌های دو سال زمان ساخت را با امید و شغف تحمل می‌کنند.

وضعیت کشور نیز به عنوان خانواده بزرگ ملت ایران از همین قانون برخوردار است، با این تفاوت که دوران ساخت پروژه‌های بزرگ نظیر فولاد مبارکه چند سال طول می‌کشد.

در طول دوران ساخت مجتمع عظیم مبارکه، سالانه حدود یک میلیارد دلار صرف ساخت این مجتمع می‌شد و در همین مدت نیز سالانه حدود یک میلیارد دلار صرف واردات همین محصولات می‌گردید، لیکن پس از تکمیل این مجتمع و آغاز بهره‌برداری از آن، هم هزینه ساخت پایان یافت و هم واردات بسیاری از محصولات آن قطع شد و بلکه محصولات این مجتمع صادر نیز گردید و درآمد ارزی قابل توجهی را برای کشور به ارمغان آورد.

همین موضوع در مورد سایر پروژه‌ها از جمله پروژه عظیم و افتخارآمیز پتروشیمی بندر امام خمینی (ره) و پروژه‌هایی نظیر سدسازی، ساخت انواع کارخانه‌ها، نیروگاه‌های برق، بنادر، جاده‌ها، راه آهن و... نیز صادق است.

نامه سری به خاتمی در سال ۱۳۷۶ در مورد یارانه‌ها

اینجانب (قدیری ابیانه) در سه سال پایانی دوره ریاست جمهوری آقای هاشمی رفسنجانی معاون دفتر ایشان در امور ارتباطات و تبلیغات دولت بودم. وقتی آقای خاتمی به ریاست جمهوری رسید نیز تا زمانی که آقای ابطی به ریاست دفتر برگزیده شود کماکان در این سمت باقی ماندم و با آمدن وی اولین معاونی که جایگزین گردید اینجانب بودم.

برای خداحافظی با رئیس‌جمهور جدید با ایشان ملاقات کردم و در این ملاقات بر ضرورت حذف یارانه‌ها و اختصاص این مبالغ کلان به توسعه و عمران و آبادانی کشور تأکید نمودم.

وی گفت سلسله مقالات مرا که در روزنامه اطلاعات تحت عنوان "نقدی بر محور فقر" نوشته بودم (طی ۳۰ شماره) همه را خوانده است و آن را قبول دارد و به خاطر همین هم در تبلیغات انتخاباتی اصلاً بر موضوعات اقتصادی تأکید نکرده است.

به او گفتم اگر یارانه‌ها را هدفمند ننمایند، طی ۴ سال دوره ریاست جمهوری وی، یا هشت سال در دوره بعدی، کشور را فقیرتر تحویل رئیس‌جمهور بعدی خواهد داد و آمادگی خویش را برای کمک به وی در این راستا اعلام کردم. با توجه اظهار علاقه وی به عمل به حذف یارانه‌های سوخت که بعداً نام هدفمندسازی یارانه‌ها بر آن نهاده شد، اینجانب به عنوان شخصیت حقیقی اقدام به تهیه طرحی کردم که در آن زمان، طبقه‌بندی سری را برای آن انتخاب و برای ایشان ارسال نمودم.

خاتمی در دوران ریاست جمهوری خود هدفمندسازی یارانه‌ها را به اجرا در نیاورد، هر چند به دلیل اینکه مجلس ششم عملاً در دست وی بود انجام آن امکان‌پذیر بود. خاتمی در پایان دوره ریاست جمهوری خویش از اینکه نتوانسته است یارانه‌ها را هدفمند کند اظهار تأسف کرد. اقدامی که خوش‌بختانه در دولت دکتر احمدی نژاد آغاز شد، هرچند ناقص انجام گردید و نیمه‌تمام ماند.

متن نامه سری به خاتمی^{۷۸}

بسمه تعالی

حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای خاتمی

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

موضوع: پیشنهاد مراحل مختلف برای اصلاح سیستم پرداخت یارانه‌های

مواد سوختی و انرژی‌ها همراه با طرح تبلیغی آن

با عرض سلام به استحضار می‌رساند:

۷۸ - از آنجا که طبقه‌بندی نامه مذکور توسط شخص اینجانب به عنوان شخصیت حقیقی سری تعیین شده بود و اینک اشکالی در انتشار آن نمی‌بینم، آن را منتشر می‌نمایم و اینکار از نظر حقوقی انتشار اسناد محرمانه دولتی محسوب نمی‌گردد.

در راستای پیشنهاد حذف یارانه سوخت و بکارگیری آن در جهت مصالح واقعی ملت و کشور پیشنهاد عملی و مرحله‌ای را که با شفافیت یارانه سوخت آغاز می‌گردد به پیوست تقدیم می‌نمایم.

استحضار دارید که نفت مصرفی در داخل به صورت مجانی در اختیار پالایشگاه‌ها قرار می‌گیرد و پالایشگاه‌ها نیز آن را در اختیار شرکت پخش فرآورده‌ها قرار می‌دهد. لذا نفت مصرفی در داخل و ۱۱ میلیارد دلار یارانه مواد سوختی و انرژی‌زا هیچ نمودی در بودجه‌ی دولت ندارد.

طرح شفافیت یارانه سوختی، با درج قیمت نفت تحویلی به پالایشگاه‌ها در بودجه کشور و ثبت میزان یارانه (حتی اگر میزان یارانه تغییری نیابد) در بودجه و ارائه مبلغ یارانه به شرکت پخش به عنوان مقدمه لازم برای اطلاع افکار عمومی مطرح گردیده و مراحل تکمیلی و مقدمات لازم برای ورود به آن به‌ویژه از دیدگاه تبلیغاتی ذکر گردیده است.

گرچه می‌دانم وقت حضرتعالی ارزش فراوانی دارد و نباید انتظار داشت گزارش هفت صفحه‌ای را مطالعه فرمایید، لیکن اختصار ممکن در آن ملحوظ شده و مطالعه آن را برای بررسی راه‌های گذشتن از آتش اصلاحات پیشنهاد می‌کنم و معتقدم تمام امکانات دولت باید برای اجرای آن بسیج شود و بودجه سال ۱۳۷۷ که در دولت در دست بررسی است، بهترین زمان برای آغاز آن می‌باشد. اقدامی که جمهوری اسلامی ایران را در جهت مثبت به سرعت به پیش خواهد برد.

ضمناً چنانچه دولت بنای حذف یارانه‌ها نیز نداشته باشد انجام مراحل اول و دوم را کماکان سودمند می‌دانم.

با احترام

محمد حسن قدیری ابیانه

ضمیمه نامه سری: متن پیشنهادی مراحل هدفمندسازی

بسمه تعالی

موضوع: پیشنهاد مراحل مختلف برای اصلاح سیستم پرداخت یارانه مواد سوختی و انرژی‌زا

متأسفانه حدود ۱۱ میلیارد دلار یارانه سوخت هیچ انعکاسی در بودجه‌ی کشور ندارد و این امر موجب می‌شود ابعاد آن برای مردم و حتی مسئولین و کارشناسان و از جمله نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، اساتید، مطبوعات و غیره روشن نباشد.

تولید نفت کشور حدود ۲۵ میلیارد دلار است که حدود ۱۴ میلیارد دلار آن صادر می‌شود، که در بودجه منظور می‌گردد. لیکن ۱۱ میلیارد دلار باقیمانده بدون اینکه در بودجه ثبت شود تحویل پالایشگاه‌های کشور می‌گردد. پالایشگاه‌ها آن را تصفیه نموده تحویل شرکت پخش فرآورده‌های نفتی می‌نمایند و این شرکت نیز آن را توزیع می‌کند و فقط اینجاست که بودجه‌ای محدود در درآمدهای دولت ثبت می‌گردد.

پیشنهاد:

پیشنهاد می‌شود جهت شفافیت یارانه سوخت و درج آن در بودجه اقدامات ذیل صورت گیرد:

مرحله اول:

۱- وزارت نفت، نفت خام را با احتساب قیمت صادراتی آن (با احتساب هر دلار ۳۰۰۰ ریال) به پالایشگاه‌های کشور تحویل داده، مبلغ حاصله جزو درآمدهای دولت محسوب گردد.

۲- پالایشگاه‌ها با احتساب هزینه‌های تولید، نرخ فرآورده‌ها را بر اساس قیمت تمام شده و سود عادلانه یا بر اساس نرخ صادرات فرآورده‌ها و یا بر اساس پیش‌بینی قیمت صادرات نفت خام در بودجه محاسبه و آن را تحویل شرکت پخش فرآورده‌های نفتی نماید.

۳- دولت یارانه مورد نظر را از بودجه دولت در اختیار شرکت فرآورده‌های نفتی قرار داده و آن شرکت نیز فرآورده‌ها را به قیمت یارانه‌ای در اختیار مصرف‌کنندگان قرار دهد.

مکانیسم فوق بدون اینکه نیاز به جابجایی دلار یا ریال داشته باشد، موجب می‌گردد، درآمدها، هزینه‌ها و یارانه‌ها در بودجه کشور نقش بسته و شفاف شود و امکان تجزیه و تحلیل بهتر بودجه فراهم گردد.

این مسئله به ظاهر یک عملیات بانکی اضافی را بر سیستم بانکی و دستگاه‌های اداری تحمیل می‌کند، ولی بر اثر شفافیت بودجه، موجبات افزایش آگاهی‌های عمومی فراهم آمده، تجزیه و تحلیل وضعیت بودجه کشور برای کارشناسان میسرتر می‌گردد.

۴- در جهت شفافیت یارانه‌ها، مثل یارانه برق ضرورت دارد در برگ هزینه‌ی برق تحویلی به مشترکین، قیمت واقعی برق مصرفی و میزان یارانه اختصاص یافته ذکر و مبلغی که مصرف‌کننده باید بپردازد مشخص گردد.

مثلاً در برگ هزینه برق مصرفی نوشته شود:

برق مصرفی مشترک ۱۰۰۰۰۰ ریال - یارانه دولتی ۸۰۰۰۰ ریال

پرداختی توسط مشترک ۲۰۰۰۰ ریال

۵- اقدام فوق در مورد یارانه‌های سایر کالاها و خدمات نیز قابل اجرا و بلکه لازم‌الاجراست و انجام آن پیشنهاد می‌شود.

مثلاً در مورد برگ صورت هزینه آب، گاز، و تلفن و ...

همچنین در مورد بلیط‌های صادره توسط شرکت‌های هواپیمایی، کشتی‌رانی، راه‌آهن، اتوبوس‌رانی و ... و نیز برگه‌های رسید عبور از اتوبان‌ها قابل اجراست.

۶- درج قیمت‌های اصلی، میزان یارانه و قیمت برای مصرف‌کننده بر روی بسته‌بندی‌های کالاهایی نظیر کره، پنیر، شیر، روغن، برنج شکر و قند.

۷- در مورد محصولات نظیر نان، بنزین، نفت سفید و گازوئیل نیز با نصب تابلوهایی در محل فروش به مصرف‌کنندگان که قیمت واقعی، میزان یارانه و قیمت برای مصرف‌کننده ذکر شده باشد قابل اجراست.

در مورد فرآورده‌هایی که با نفت‌کش‌ها به منازل و ... تحویل می‌گردد نیز قیمت‌ها قابل درج بر روی نفت‌کش می‌باشد.

مرحله دوم :

در مرحله دوم باید فرآورده‌ها به قیمت واقعی عرضه شوند و کسانی که مستحق دریافت یارانه هستند، یارانه را متناسب با میزان مصرف مجاز از سازمان یا مرکزی که مسئول اعاده وجه به مصرف‌کنندگان بابت یارانه است دریافت دارند. به عبارت دیگر با یک دست قیمت واقعی را پرداخت می‌کنند و با دست دیگر یارانه را دریافت می‌دارند.

مثلاً کارخانه‌ای سوخت را به قیمت واقعی دریافت داشته و وجه آنرا می‌پردازد و با ارائه رسید به مرکزی در وزارت صنایع مراجعه و وجه مورد نظر به عنوان یارانه را دریافت می‌دارد.

یا شرکت واحد مواد سوختی را به قیمت واقعی خریده و سپس یارانه را از مرکز ویژه‌ای دریافت می‌دارد.

مردم نیز پول مواد سوختی را به طور کامل پرداخته و وجه یارانه آنرا از مراکز ذی‌ربط دریافت می‌دارند.

در این مرحله شاید ایجاد مرکزیت واحدی برای پرداخت یارانه ضروری باشد و شاید وزارت اقتصاد و دارایی که مسئول جمع‌آوری مالیات است، برای پرداخت یارانه مناسب‌تر باشد که این موضوع قابل بررسی است.

مرحله سوم :

تا مرحله سوم، شیوه امور بدین طریق است که هرکس مصرف بیشتری داشته باشد، یارانه بیشتری را به خود اختصاص می‌دهد.

با توجه به غیر عادلانه بودن روش فوق، دولت سقفی را به عنوان حداکثر سقف یارانه قابل دریافت مشخص می‌سازد و فقط یارانه را تا آن سقف پرداخت می‌کند.

مثلاً سقف پانصد هزار ریال در ماه یا بیشتر از آن را به عنوان سقف یارانه دولتی برای مواد سوختی و انرژی‌زا برای هر خانوار مشخص می‌سازد و به مصرف بیشتر آن یارانه نمی‌دهد.

چنین سقفی را می‌توان برای مجموع کل یارانه‌های دولتی تعیین کرد.

در مورد کارخانه و سایر موارد نیز دولت ضوابطی را مشخص می‌سازد. این اهرم همچنین به دولت این امکان را می‌دهد که در قبال پرداخت این یارانه‌ها به مراکز تولیدی، در جهت‌گیری مثبت آنان نقش بهتری ایفاء نماید.

انجام مرحله سوم موجب می‌شود شیوه ناعادلانه‌ی موجود (که افراد هرچه ثروتمندتر، پرمصرف‌تر و مسرف‌تر باشند سهم بیشتری از بیت‌المال را به صورت یارانه به خود اختصاص می‌دهند) اصلاح شود.

به‌ویژه تعیین سقف ریالی حداکثر یارانه در ماه برای هر خانوار موجب می‌شود افراد معدودی که ثروتمندتر هستند مجبور به پرداخت هزینه بیشتری شوند و اکثریت در مقابل اجرای آن مقاومت نکنند، بلکه با توجه به عادلانه بودن آن، از آن حمایت نمایند. در نتیجه دولت خواهد توانست این سرمایه‌هایی را که امروزه بر باد می‌رود در جهت رفع محرومیت از محروم‌ترین اقشار و در جهت توسعه و عمران و آبادانی و پیشرفت کشور و در سایر امور لازم بکار گیرد.

مرحله چهارم :

در مرحله نهایی باید یارانه مواد سوختی فقط به کسانی تعلق گیرد که زیر خط فقر قرار دارند و بقیه بودجه در جهت بهبود وضع اقتصادی و رفاهی مردم از طریق افزایش تولید و انجام طرح‌های عمرانی، آموزشی، بهداشتی، درمانی و تقویت پول ملی و در نتیجه افزایش قدرت خرید مردم بکار رود.

با توجه به اینکه یارانه مواد سوختی و انرژی‌زا یک ونیم برابر کل بودجه عمرانی کشور و معادل با کل ارز مورد نیاز برای امور کشور است، تسریع در انجام مراحل فوق و تنظیم صحیح و شفافیت بودجه ضروری و فوری ارزیابی می‌شود.

چگونگی آغاز و انجام طرح‌های پیشنهادی :

چنانچه دولت تصمیم به انجام پیشنهادات ارائه شده بگیرد، باید از افشای کل طرح خودداری و هر مرحله را با طرح مقدمات لازم به اجرا گذارد.

چنانچه دولت حتی قصد کاهش یارانه‌ها و انجام تمام مراحل را نداشته باشد، انجام مراحل اول و دوم که موجبات شفافیت یارانه‌ها و روشن شدن وضعیت واقعی اقتصادی کشور می‌شود به تنهایی آثار مثبت را به بار خواهد آورد.

الف : مقدمه مرحله اول

۱- مناسب است رئیس‌جمهور طی پیامی یا سخنرانی‌ای موضوع ضرورت آگاهی‌رساندن به مردم را مورد تأکید قرار داده، اطلاع داشتن از امور توسط مردم را

لازمه تحقق مشارکت مطلوب مردم عنوان سازند و توزیع عادلانه اطلاعات را در راستای عدالت اجتماعی مورد تأکید قرار دهند و از مردم بخواهند دولت را در این امر راهنمایی نمایند.

یکی از سازمان‌ها، مثلاً وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یا سازمان برنامه و بودجه و یا وزارت امور اقتصاد و دارایی می‌توانند برای جمع‌آوری نظرات مردم معرفی شوند.

۲- ارائه سازماندهی شده پیشنهادهای در رسانه‌ها برای شفافیت هرچه بیشتر بودجه و بیان ساده آن برای مردم، مقدمات مرحله بعدی را فراهم می‌سازد.

۳- رئیس محترم جمهور طی موضع‌گیری‌ای برای افزایش آگاهی عمومی و جلوگیری از اتلاف سرمایه‌ها، ایجاد موانع در راه سوءاستفاده و نیز برای امکان نظارت بیشتر عمومی، از جمله توسط مجلس شورای اسلامی و مطبوعات، بر لزوم شفافیت بودجه و ثبت معادلات دولتی مورد تأکید قرار دهند.

۴- موضوع شفافیت بودجه در دولت مطرح و مرحله اول طرح تصویب و در راستای شفافیت بودجه به اطلاع عموم برسد و تأکید گردد که از عموم انتظار دارند که با آگاهی از هزینه‌های واقعی از اسراف بپرهیزند تا بتوان از سرمایه‌ها در جهت بهتر استفاده کرد.

چنانچه در همین جلسه هیئت دولت تصویب گردد که صرفه‌جویی حاصل از مصرف فرآورده‌های نفتی، صرف رفع محرومیت از مناطق محروم، فقر زدایی، بهداشت، درمان و صرف آموزش و امثالهم خواهد شد، اثر مثبتی در افکار عمومی خواهد داشت.

همچنین از کلیه تولیدکنندگان و مدیران خواسته شود که در طراحی‌های خود هزینه‌های ملی و واقعی و در نتیجه منافع ملی را مد نظر قرار دهند، گرچه خود یارانه می‌گیرند و هزینه واقعی را پرداخت نمی‌کنند.

ب : مقدمه مرحله دوم

انجام مرحله اول موجب می‌شود وضعیت ناصحیح قبل روشن شده، روشنگری‌های بیشتری برای اصلاح امور صورت گیرد. تأکید بر دریافت سهم بیشتر توسط ثروتمندترها از یارانه‌ها و عمومی ساختن این باور، زمینه را برای ورود به مرحله دوم فراهم می‌سازد.

قبل از ورود به مرحله دوم و هنگام اعلام اتخاذ تصمیم به اجرای آن، باید تأکید شود یارانه هر قدر بشود دولت آن را پرداخت خواهد کرد. این امر مقاومت‌های اجتماعی را خنثی خواهد کرد.

ج: مقدمه مرحله‌ی سوم

با استناد به پرداخت‌های انجام شده به عنوان یارانه می‌توان موارد بسیاری را بدست آورد که افراد ماهانه چند صد هزار تومان یارانه می‌گیرند و این اقشار عمدتاً از ثروتمندترها هستند. با ارائه اینگونه اسناد و طرح آن در مطبوعات می‌توان از موضع عدالت خواهانه خواستار تعیین سقفی به عنوان حداکثر یارانه برای هر خانوار شد.

ضمناً باید برای مردم روشن شود که پول‌های حاصله از صرفه‌جویی از پرداخت یارانه صرف مصالح عمومی شده و به هیچ وجه در تشریفات و هزینه‌های زاید بکار نخواهد رفت. در این راستا باید اقدامات زیر صورت بگیرد.

- طی بخشنامه‌هایی تأکید شود که حق ندارند از این بودجه در امور تشریفاتی، مراسم و یا حتی امور جاری هزینه کنند.
- تأکید شود که این بودجه صرف امور عمرانی و زیربنایی، بهداشتی و آموزشی و رفاهی در مناطق محروم و برای محرومین می‌گردد.
- تقویت حمل و نقل عمومی از محل این بودجه انجام و امر حمل و نقل با سرعت و شتاب زیاد بهبود یابد.
- برای اطمینان از صحیح هزینه شدن این بودجه، شورایی نظارتی تشکیل گردد و افراد مورد اعتماد مردم در آن حضور یابند.

د: مقدمه مرحله چهارم

با طی مراحل سه‌گانه و مشخص شدن میزان یارانه و عواقب آن و ناعادلانه بودن آن و به‌ویژه با مشخص ساختن راه‌های بهتر برای هزینه کردن بودجه‌های دولت در جهت مصالح عمومی، می‌توان مقدمه مرحله چهارم را فراهم ساخت. از ارائه نتایج صرفه‌جویی‌های به عمل آمده از محل عدم پرداخت یارانه اضافی به اقشار ثروتمندتر، در فراهم کردن زمینه‌ی اجرای مرحله چهارم باید استفاده کرد.

همچنین باید این مسئله را مطرح ساخت که ثروتمندان نه تنها نباید یارانه بگیرند، بلکه باید مالیات نیز بپردازند، این امر زمینه حذف یارانه برای ثروتمندان را فراهم می‌سازد و این سؤال مطرح می‌شود که پس چه کسانی باید یارانه بگیرند. در اینجا بحث خط فقر مطرح می‌گردد. در مورد کارمندان دولت باید حقوق‌ها را اضافه کرد و آن را در عوض حذف یارانه آنان مطرح ساخت.

ضروریات طرح :

- ۱- می‌بایست مرحله اول، یعنی شفافیت بودجه و درج قیمت نفت مصرفی کشور و یارانه آن را در بودجه سال ۱۳۷۷ گنجانند. لذا مقدمات مرحله اول و انجام آن باید به سرعت آغاز شود.
- ۲- قبل از هر چیزی باید مقام معظم رهبری مدظله العالی و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام در جریان امر قرار گرفته و در صورت موافقت آنان، طرح به اجرا گذاشته شود. قبل از آغاز کار همچنین می‌بایست روسای قوای مقننه و قضائیه، رؤسای نیروهای نظامی و انتظامی و مقامات عالی مذهبی در جریان امر قرار بگیرند و حمایت لازم را از طرح به عمل آورند.
- ۳- کل امکانات کشور در جهت توجیه افکار عمومی و خنثی نمودن توطئه‌های داخلی و خارجی که مطمئناً فعال خواهد شد بکار رود.
- ۴- مرکزی قوی هدایت امور پژوهشی و تبلیغی و هماهنگی مربوط به حذف یارانه سوخت را به عهده گیرد. هرچه این مرکز قوی‌تر و مؤثرتر عمل کند، عوارض امنیتی کمتری برای کشور پیش خواهد آمد.
- ۵- نیروی انتظامی و امنیتی باید آمادگی لازم را برای برخورد لازم در مواقع ضروری با اخلالگران داشته باشند.
- ۶- چون در مقطع اجرای مرحله دوم و سوم دستگاه‌های اجرایی درگیر پرداخت یارانه، آن هم به مبلغ بیش از ۱۱ میلیارد دلار می‌شوند و بر اختیارات دستگاه‌های دولتی و در نتیجه اختیارات کارشناسان و کارمندان مربوطه آن به شدت افزوده می‌شود، زمینه و احتمال بروز فساد اداری و مالی به شدت افزایش می‌یابد و لذا ضمن اینکه باید تلاش کرد این دو مرحله هرچه کوتاه‌تر شده و زودتر پشت سر گذاشته شود، ضروری است نظارت و بازرسی قوی‌ای در این ایام حاکم گردد.

۷- گرچه بهتر است بودجه حاصله از صرفه‌جویی در طرح‌های دراز مدت هزینه شود، لیکن برای هموار ساختن و عملی نمودن طرح‌ها و پذیرش افکار عمومی، در سال‌های اول باید این بودجه صرف امور زود بازده گردد. مثلاً افزایش وسائل نقلیه عمومی، تکمیل بیمارستان‌ها، مدارس و....

۸- همان‌طور که قبلاً گفته شد، برای اطمینان مردم از صرف این بودجه حاصل از صرفه‌جویی در مواردی که منافع عامه مردم را در بر دارد و اطمینان عموم از آنکه این بودجه‌ها به دست مدیران اجرایی صرف امور تشریفاتی، اجرایی و احیاناً زائد نخواهد شد، مناسب است شورایی متشکل از مسئولین و افراد مورد اعتماد مردم برای نظارت بر چگونگی هزینه شدن این بودجه تشکیل گردد.

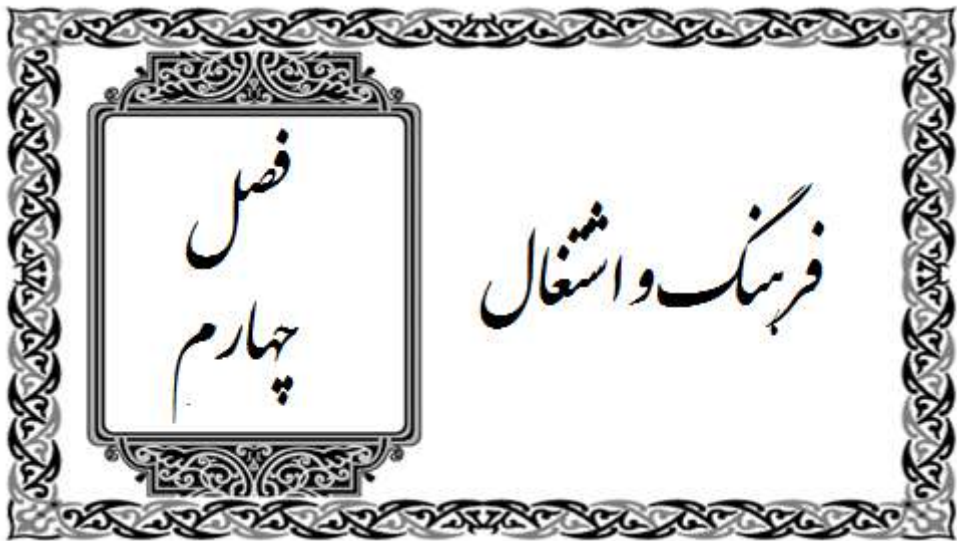
۹- حذف یارانه‌ها می‌بایست از حذف یارانه مواد سوختی و انرژی‌زا آغاز گردد و پس از تکمیل آن در صورت ضرورت حذف سایر یارانه‌ها در دستور کار قرار گیرد. در نتیجه حذف سایر یارانه‌ها به هیچ وجه نباید مطرح گردد.

ملاحظات :

از آنجا که در مراحل اول و دوم بدون اینکه یارانه حذف شود و بدون اینکه بودجه دولت و دستگاه‌های اجرایی اضافه شود، حجم وظایف و کارهای اداری و بوروکراتیک دستگاه‌های مالی و اداری افزوده خواهد شد، پیش‌بینی می‌شود مسئولین مالی و اداری کشور از طرح فوق استقبال نکنند.

فقط با توجه به ملاحظات تبلیغاتی و در نتیجه امنیتی و سیاسی است که انجام کار به صورت مرحله‌ای را می‌طلبند و در حقیقت دو مرحله اول طرح، مراحل مقدماتی هستند که لازمه ورود به مراحل بعدی و موجب عبور مطمئن‌تر و امن‌تر از آتش اصلاحات می‌گردد.

محمد حسن قدیری ابیانه

قوت‌ها و ضعف‌های فرهنگ کار

معضل بیکاری، از مهم‌ترین چالش‌هایی است که جمهوری اسلامی ایران با آن مواجه می‌باشد و در آینده چنانچه این موضوع حل نگردد، به مهم‌ترین تهدید اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی امنیتی تبدیل خواهد گردید و اقتدار ملی را تضعیف خواهد کرد. بدون برنامه‌ریزی برای حل مشکل اشتغال، نمی‌توان به توسعه و پیشرفتی مطلوب دست یافت. از طرف دیگر، حل معضل اشتغال با تحقق پیشرفت همه‌جانبه امکان‌پذیر می‌باشد. به عبارت دیگر در برنامه‌ریزی جامع برای تحقق پیشرفت است که حل مشکل اشتغال و تقویت اقتدار ملی ممکن می‌گردد.

فرهنگ عمومی، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه و پیشرفت، اقتدار ملی و اشتغال است که در کنار سایر عوامل، نقش تعیین‌کننده در موفقیت یا عدم موفقیت هر برنامه‌ای دارد.

تأثیر فرهنگ بر اشتغال

برای ایجاد میلیون‌ها شغل مورد نظر در جامعه امروز ایران، به سرمایه‌گذاری و در نتیجه به سرمایه نیاز می‌باشد. برای ایجاد هر فرصت شغلی جدید، بسته به اینکه این شغل‌ها در کدام حوزه‌ی خدمات، کشاورزی یا صنایع و ... باشند، ده‌ها میلیون‌ها تومان مورد نیاز می‌باشد.

راه‌های تأمین سرمایه

در اینجا این پرسش مطرح است که چنین سرمایه‌ای را از کجا می‌توان تأمین کرد؟!

در پاسخ باید گفت که سرمایه، از طرق مختلف، از جمله موارد زیر فراهم می‌گردد:

- افزایش کمی و کیفی تولیدات که از لوازم آن، برخورداری از فرهنگ قوی کار و بهره‌وری می‌باشد.
- توسعه صادرات که لازمه آن، برخورداری از فرهنگ صادرات است.
- صرفه‌جویی در مصرف که نیازمند فرهنگ مصرف صحیح و پرهیز از اسراف است.
- مالیات که لازمه‌ی اخذ آن، شناخت اهمیت پرداخت آن و برخورداری از فرهنگ بالای مالیاتی است.
- پس‌انداز که تحقق آن، نیازمند برخورداری از فرهنگ پس‌انداز است که خود به نوعی ناشی از فرهنگ کار و مصرف می‌باشد.
- حذف یارانه‌های سوخت و در نتیجه، سرمایه حاصل از اخذ قیمت واقعی سوخت.
- کاهش مصرف سوخت.

عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری

برای استفاده بهینه از سرمایه‌های حاصل از روش‌های فوق و سایر روش‌هایی که به آن اشاره نگردید، باید زمینه‌های لازم برای تبدیل این سرمایه به سرمایه‌گذاری در امور اشتغال‌زای مولد و مفید فراهم گردد. در این راستا، برخی از عوامل مؤثر بر تبدیل سرمایه به سرمایه‌گذاری عبارت‌اند از:

- تربیت و جذب نیروی انسانی کارآمد و کارآفرین که در این زمینه متأسفانه فارغ‌التحصیلان آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها معمولاً در بهترین حالت «کاردان» هستند و نه «کارآفرین». از سوی دیگر شاهد فرار مغزها هستیم که عامل فرهنگی، از جمله ضعف عرق‌ملی و اسلامی در اینگونه افراد و ضعف فرهنگ و وجدان اجتماعی در آنان در این امر مؤثر است.
- اصلاح قوانین و مقررات کشور.
- کاهش تصدی‌گری دولتی.
- وجود فرهنگ مثبت دربارهٔ سرمایه‌گذاری در تولید کالا یا خدمات مفید.
- وجود فرهنگ تعاون و مشارکت در امور در عموم مردم.
- وجود امنیت اقتصادی و مهم‌تر از آن، وجود احساس امنیت اقتصادی.

مراحل تشکیل سرمایه تا حل مشکل اشتغال

۱. تشکیل سرمایه؛
۲. سرمایه‌گذاری در صنایع، کشاورزی، خدمات و...؛
۳. ایجاد اشتغال؛
۴. حل مشکل اشتغال؛

عوامل و موانع تشکیل سرمایه

راه‌های تشکیل سرمایه	موانع فرهنگی تشکیل سرمایه
افزایش تولیدات کمی و کیفی با سرمایه‌ی موجود	ضعف شدید فرهنگ و وجدان کاری و بهره‌وری
توسعه صادرات	<ul style="list-style-type: none"> • ضعف فرهنگ صادرات در صادرکنندگان و در عموم مردم • موانع قانونی
صرفه‌جویی در مصرف	فرهنگ غلط در دستگاه‌های دولتی و نیز مردم
پرداخت مالیات	<ul style="list-style-type: none"> • ضعف فرهنگ عمومی در ارتباط با مالیات • فساد در دستگاه‌های دولتی کسب مالیات‌ها

عوامل و موانع تبدیل سرمایه به سرمایه‌گذاری

راه‌های رسیدن به هدف	ضعف‌ها و موانع
تربیت نیروهای کارآمد و کارآفرین	ضعف سیستم آموزشی در پرورش نیروهای کارآمد و کارآفرین
کاهش تصدی‌گری دولت	<ul style="list-style-type: none"> • مقاومت کادرهای دولتی • موانع قانونی
اصلاح قوانین و مقررات	تغییرات پی‌درپی مقررات و عدم اجرای آن
تقویت فرهنگ پس‌انداز و سرمایه‌گذاری	<ul style="list-style-type: none"> • رواج فرهنگ مصرف‌گرایی • مخالفت‌های عملی فرهنگی با سرمایه‌گذاری

متأسفانه در ایران در تمام زمینه‌های فوق ضعف‌های عمیق فرهنگی وجود دارد که از موانع مهم توسعه و پیشرفت و در نتیجه از موانع مهم حل معضل اشتغال می‌باشند و برای حل این معضلات، باید این ضعف‌ها برطرف گردند.

در بررسی بستر توسعه و پیشرفت هر کشوری، ابتدا باید ویژگی‌های فرهنگی آن کشور مورد بررسی قرار گیرد؛ همان‌طور که برای بررسی زمینه کشاورزی در یک منطقه، ابتدا باید اطلاعاتی در مورد میزان بارندگی و جو آب و هوایی آن به دست آورد. نقش فرهنگ در توسعه و پیشرفت، همچون نقش آب و هوا در کشاورزی، از اهمیت بالایی برخوردار است. طبیعتاً از منطقه‌ای کویری، نمی‌توان انتظار رشد و توسعه‌ای چون نقاط پرباران را داشت. در فصول مختلف کتاب، وضعیت فرهنگ عمومی کشور، در ارتباط با موضوع کار، تولید و پیشرفت، مورد کنذوکاو قرار گرفته است.

پاتک به توطئه‌های دشمن

(الف) سخنان مقام معظم رهبری

ابعاد توطئه‌های استعمار

«... از این خطرناک‌تر، این است که سررشته همین تحولات منفی در سطح بین‌المللی در دست کسانی باشد که آن‌ها به وسیله این تحولات می‌خواهند اهداف خودشان را - که یا زراست یا زور - تأمین کنند و برای آن‌ها چیزی به نام هویت ملت‌ها اصلاً ارزش ندارد که متأسفانه این در صد سال، صدوپنجاه سال اخیر در دنیا اتفاق افتاده است؛ یعنی تحولات کشورهای آسیایی و آفریقایی و آمریکای لاتین در دام طراحی باندهای قدرت بین‌المللی افتاده است و طراح این‌ها صهیونیست و سرمایه‌داران بین‌المللی بوده‌اند. برای این‌ها آنچه مهم بوده، کسب قدرت سیاسی است که بتوانند در کشورها و دولت‌های اروپایی و غیره نفوذ کنند و این‌ها و قدرت سیاسی را در دست بگیرند و پول

کسب کنند و این کمپانی‌ها سرمایه‌های عظیم، کارتل‌ها و تراست‌ها را به وجود آورند. هدف این بوده است؛ آن وقت اگر اقتضا می‌کرده است که اخلاق جنسی ملت‌ها را خراب کنند، راحت می‌کردند، مصرف‌گرایی را در بین مردم ترویج کنند، به راحتی این کار را انجام می‌دادند؛ بی‌اعتنایی به هویت‌های ملی و مبانی فرهنگی را در آن‌ها ترویج کنند، این کار را می‌کردند. این‌ها اهداف کلان آن‌ها بوده است که تصویر می‌کردند. آن وقت همیشه لشگری هم از امکانات فرهنگی و رسانه‌ای و روزنامه‌ای فراوان و مسائل گوناگون تبلیغات در مشت این‌ها بوده است ... حالا یک ناتوی فرهنگی هم به وجود آورده‌اند. این، بسیار چیز خطرناکی است. البته حالا هم نیست؛ سال‌هاست که این اتفاق افتاده است. مجموعه زنجیره به هم پیوسته رسانه‌های گوناگون - که حالا اینترنت هم داخلش شده است و ماهواره‌ها و تلویزیون‌ها و رادیوها - در جهت مشخص حرکت می‌کنند تا سررشته تحولات جوامع را به عهده بگیرند؛ حالا که دیگر خیلی هم آسان و رو راست شده است.»^{۷۹}

تأثیرات اسراف

«یک اقدام اساسی در زمینه همین پیشرفت و عدالت ... مسئله مبارزه با اسراف، حرکت در سمت اصلاح الگوی مصرف، جلوگیری از ولخرجی‌ها و تضييع اموال جامعه است؛ این بسیار مسئله مهمی است. ... لازم است به عنوان یک سیاست، ما صرفه‌جویی را در خطوط اساسی برنامه‌ریزی‌هایمان در سطوح مختلف اعمال کنیم. مردم عزیزمان توجه داشته باشند که صرفه‌جویی به معنای مصرف نکردن نیست؛ صرفه‌جویی به معنای درست مصرف کردن، بجا مصرف کردن، ضایع نکردن مال، مصرف را کارآمد و ثمربخش کردن است. اسراف در اموال و در اقتصاد این است که انسان مال را مصرف کند،

بدون اینکه این مصرف اثر و کارایی داشته باشد. مصرف بیهوده و مصرف هرز، در حقیقت هدر دادن مال است. جامعه ما باید این مطلب را به عنوان یک شعار همیشگی در مقابل داشته باشد؛ چون وضع جامعه ما از لحاظ مصرف، وضع خوبی نیست. این را من عرض می‌کنم؛ ما باید اعتراف کنیم به این مسئله. عادت‌های ما، سنت‌های ما، روش‌های غلطی که از این و آن یاد گرفته‌ایم، ما را سوق داده است به زیاده روی در مصرف به نحو اسراف. یک نسبتی باید در جامعه میان تولید و مصرف وجود داشته باشد؛ یک نسبت شایسته‌ای به سود تولید؛ یعنی تولید جامعه، از تولید موجود کشور استفاده کند؛ آنچه که زیادی هست، صرف اعتلای کشور شود. امروز در کشور ما این جوری نیست. مصرف ما به نسبت، از تولیدمان بیشتر است؛ این، کشور را به عقب می‌رساند؛ این، ضررهای مهم اقتصادی بر ما وارد می‌کند؛ جامعه دچار مشکلات اقتصادی می‌شود. در آیات شریفه قرآن بارها راجع به پرهیز از اسراف در امور اقتصادی تأکید شده؛ این به خاطر همین است. اسراف، هم لطمه فرهنگی می‌زند. وقتی جامعه‌ای دچار بیماری اسراف شد، از لحاظ فرهنگی هم بر روی او تأثیرهای منفی می‌گذارد. بنابراین مسئله صرفه جویی و اجتناب از اسراف، فقط یک مسئله اقتصادی نیست؛ هم اقتصادی است، هم اجتماعی است، هم فرهنگی است؛ آینده کشور را تهدید می‌کند.^{۸۰}

منکرات در جامعه

منکراتی که در سطح جامعه وجود دارد و می‌شود از آنها نهی کرد و باید نهی کرد، از جمله اینهاست: اتلاف منابع عمومی، اتلاف منابع حیاتی، اتلاف برق، اتلاف وسایل سوخت، اتلاف مواد غذایی، اسراف در آب و اسراف در نان. ما این همه ضایعات نان داریم؛ اصلاً این یک منکر است؛ یک منکر دینی است؛ یک

۸۰. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مشهد مقدس در تاریخ اول فروردین ۱۳۸۸

منکر اقتصادی و اجتماعی است؛ نهی از این منکر هم لازم است؛ هر کسی به هر طریقی که می‌تواند؛ یک مسئول یک طور می‌تواند، یک مشتری نانوايي یک طور می‌تواند، یک کارگر نانوايي طور دیگر می‌تواند. طبق بعضی از آمارهایی که به ما دادند، مقدار ضایعات نان ما برابر است با مقدار گندمی که از خارج وارد کشور می‌کنیم! آیا این جای تأسف نیست؟! همه اینها منکرات است و نهی از آنها لازم است. طبق نهج البلاغه، امیرالمؤمنین نهی از اینها را یکی از محورهای اصلی توصیه‌های خود قرار داده است.^{۸۱}

"اسراف فقط در زمینه فردی نیست؛ در سطح ملی هم اسراف می‌شود. همین برق و انرژی که گفتیم اسراف می‌شود، بخش مهمی از این اسراف در اختیار مردم نیست؛ در اختیار مسئولین کشور است. این شبکه‌های ارتباطاتی، شبکه‌های انتقال برق، سیم‌های برق، اینها وقتی فرسوده شود، برق هدر می‌رود. برق را تولید کنیم، بعد با این شبکه فرسوده آن را هدر بدهیم، که بخش مهمی هدر می‌رود یا شبکه‌های انتقال آب اگر فرسوده باشد، آب هدر می‌رود. اینها اسراف‌های ملی است؛ در سطح ملی است؛ مسئولین آن، مسئولین کشورند. اسراف در سطح سازمان هم اتفاق می‌افتد."^{۸۲}

نقش مردم در حمایت از تولید ملی

"شعار امسال [۱۳۹۱] را قرار دادیم «تولید ملی»؛ دنباله‌اش توضیح داده شده: «حمایت از کار و سرمایه ایرانی»؛ یعنی شما وقتی کالای داخلی را مصرف می‌کنید، به کارگر ایرانی دارید کمک می‌کنید، اشتغال ایجاد می‌کنید، به سرمایه ایرانی هم دارید کمک می‌کنید، رشد و نمو ایجاد می‌کنید. این فرهنگ غلطی است-که متأسفانه در بخش‌هایی از ما حاکم است-که مصنوعات خارجی را

۸۱- از فرمایشات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران مورخ ۱۳۷۹/۲۵۹

۸۲- از فرمایشات مقام معظم رهبری ۱/۱/۱۳۸۸ به جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا (ع)

مصرف کنیم؛ این به ضرر دنیای ماست، به ضرر پیشرفت ماست، به ضرر آینده ماست. همه مسئولیت دارند؛ دولت هم مسئولیت دارد. باید از تولید ملی حمایت کند، تولید ملی را تقویت کند.

... مردم هم-چه آنکه دارای سرمایه است، چه آنکه دارای قدرت کار است- بایستی با ایجاد اتقان، همکاری کنند. محصول داخلی را باید مرغوب، با کیفیت و بادوام تولید کنیم. تا آنجایی که بتوانیم، باید قیمت تمام شده را ارزان تمام کنیم. این کار، همکاری همه را می‌طلبد. بخش‌های گوناگون دولتی باید در این زمینه همکاری کنند- چه بخش‌های پولی و مالی، چه بخش‌های دیگر اقتصادی- مجلس هم باید همکاری کند، تا بتوانند این قضیه را در کشور ما تحقق ببخشند. عمده، مردم‌اند. شما باید کالای ایرانی بخواهید. این افتخار نیست؛ این تفاخر غلطی است که ما مارک‌های خارجی را در پوشاکمان، در وسایل منزلمان، در مبلمانمان، در امور روزمره‌مان، در خوراکی‌ها مان ترجیح بدهیم به مارک‌های داخلی؛ درحالی‌که تولید داخلی در خیلی از موارد بسیار بهتر است. من شنیدم پوشاک داخلی را که در بعضی از شهرستان‌ها تولید می‌شود، می‌برند مارک خارجی می‌زنند، برمی‌گردانند! اگر همین‌جا بفروشند، ممکن است خریدار ایرانی رغبت نکند؛ اما چون مارک فرانسوی دارد، خریدار ایرانی همان لباس را، همان کت و شلوار را، همان دوخت را انتخاب می‌کند؛ این غلط است. تولید داخلی مهم است. ببینید کارگر ایرانی چه تولید کرده است، سرمایه‌دار ایرانی چه سرمایه‌گذاری کرده است که این بخشی از اصلاح الگوی مصرف است که من دو سال قبل اینجا به ملت ایران عرض کردم و بخشی از جهاد اقتصادی است

که سال گذشته عرض کردم. تولید ملی مهم است؛ این را باید هدف قرار بدهند^{۸۳}."

سیاست‌های ایران در مورد کار

مقام معظم رهبری با توجه به ابعاد و اهمیت موضوع، بارها بر ضرورت تلاش همه‌جانبه برای رفع معضل بیکاری تأکید کرده‌اند و سال ۱۳۹۱ را نیز سال «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی» نامیده‌اند.

در ۲۸ تیرماه ۱۳۹۰ سیاست‌های کلی اشتغال از سوی رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام خطاب به رؤسای قوای سه‌گانه، رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام و دبیر شورای نگهبان ابلاغ فرمودند که به شرح ذیل است:

سیاست‌های کلی اشتغال

۱. ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی و به عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره‌گیری از نظام آموزشی و تبلیغی کشور.
۲. آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد متناسب با نیازهای بازار کار (فعلی و آتی) و ارتقای توان کارآفرینی با مسئولیت نظام آموزشی کشور (آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی) و توأم کردن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی جهت استفاده از ظرفیت آن‌ها.
۳. ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان و آینده‌نگری نسبت به تحولات آن‌ها در سطح ملی و جهانی.
۴. ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار.

۸۳. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مشهد مقدس در تاریخ اول فروردین ۱۳۹۱.

۵. بهبود محیط کسب و کار و ارتقای شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و فضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیرساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذی‌ربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۶. جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل و مؤثر و سازنده با کشورها، سازمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای و جهانی.
۷. هماهنگ‌سازی و پایداری سیاست‌های پولی، مالی، ارزی و تجاری و تنظیم بازارهای اقتصادی در جهت کاهش نرخ بیکاری توأم با ارتقای بهره‌وری عوامل تولید و افزایش تولید.
۸. توجه بیشتر در پرداخت یارانه‌ها به حمایت از سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال مولد در بخش‌های خصوصی و تعاونی.
۹. گسترش و استفاده بهینه از ظرفیت‌های اقتصادی دارای مزیت مانند: گردشگری و حق‌گذر (ترانزیت).
۱۰. حمایت از تأسیس و توسعه صندوق‌های شراکت در سرمایه برای تجاری‌سازی ایده‌ها و پشتیبانی از شرکت‌های نوپا، کوچک و نوآور.
۱۱. برقراری حمایت‌های مؤثر از بیکاران برای افزایش توانمندی‌های آنان در جهت دسترسی آن‌ها به اشتغال پایدار.
۱۲. توجه به‌ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان‌های بالاتر از متوسط کشور.
۱۳. رعایت تناسب بین افزایش دستمزدها و بهره‌وری نیروی کار.

ب) حضرت امام خمینی (ره)

جنگ اقتصادی در کلام امام خمینی (ره)

«... دو اصل را باید همه، همه قشرهای ملت مراعات کنند: یکی اینکه ادراک این را بکنند که ما اگر اقتصادمان تابع خارج باشد آن وقت یک روز می‌بینید که خارجی‌ها نمی‌خواهند به ما چیزی بدهند، و وقتی که در را بستند ما باید تسلیم آن‌ها بشویم که هر چه می‌گویند عمل کنیم و این شایسته یک مملکت اسلامی، یک جمهوری اسلامی نیست که پیوسته به غیر باشد در اقتصادش، در گندمش، در جوش، در برنجش، در اینها. این باید با همت کشاورزها، با همت قشرهای متوجه، با همت دولت که کمک بکند به کشاورزها، و با اینکه همه احساس یک وظیفه بکنند. یک وقت این است که انسان می‌خواهد برای منافعش یک کاری بکند، گندم زیاد بشود که منفعت ببرد، خوب، این یک مسئله‌ای است که یک قدری هم اختیارش با خودش [است] آن نمی‌خواهد نمی‌برد. یک وقت کشور شما در یک حالی واقع شده است که وظیفه شرعی الهی است که کارهایی بکنید که وابسته به غیر نباشید. الآن ما یک وضعی داریم که چنانچه خدای نخواستہ خودکفا لاقلا اگر ما در هجوم اقتصادی هم واقع شدیم که هجوم اقتصادی اسباب این بشود که وابسته به یک کشور دیگری باشیم، این هم یک وظیفه شرعی است که ما باید خودمان را نجات بدهیم. هر که ازش هر کاری می‌آید راجع به اقتصاد باید بکند. ننشینید یک طبقه [که] یک طبقه دیگر بکند. رعیت‌ها کم کاری نکنند. آنهایی که در کارخانه‌ها کار می‌کنند کم‌کاری نکنند، سستی نکنند، امروز ملت شما در حال جنگ اقتصادی است. اینطور نیست که یک وقت آرامش باشد، بگویید خوب ما نمی‌خواهیم زیاد منفعت ببریم. اگر مملکت شما در اقتصاد نجات پیدا نکند، وابستگی اقتصادی داشته باشد، همه جور وابستگی‌ها دنبالش می‌آید. وابستگی سیاسی هم ما پیدا می‌کنیم. وابستگی نظامی هم پیدا می‌کنیم.

... نمی‌شود که ما تحت نظارت یک کشوری باشیم که به دین اعتقاد ندارد و ما برویم تحت بیرق کُفر. این یکی از مسائل مهم است. ما باید کوشش کنیم و اقتصاد خودمان را خودمان اداره بکنیم. حالایی که ما در مقابل یک همچو قدرت شیطانی واقع شدیم و او هم تهدید کرده است که ما همه کشورهای دنیا را تجهیز می‌کنیم که در را به سوی شما ببندند، ... اگر ما یک درصد احتمال هم بدهیم باید قیام کنیم. باید غافل نباشیم از اینکه دشمن نمی‌تواند بکند. خوب، شاید یک وقت شد.

برای آن روز شاید باید همه قشرهای ملت؛ هر کس هر جوری که می‌تواند یک تولیدی بکند، که مثلاً باغدارها می‌توانند تولید بکنند، دامدارها می‌توانند تولید بکنند، و کشاورزها می‌توانند تولید کنند، اشخاص می‌توانند کمک کنند به کشاورزها، کارخانه‌ها می‌توانند تولید کنند، کارخانه‌های خصوصی که زیاد بود در ایران، و مع‌الأسف از بین رفته بود و دارد می‌رود، اینها همه قیام کنند برای اینکه، یک مملکت را از این اقتصاد نجات بدهند.

اگر مملکت شما در اقتصاد نجات پیدا نکند، وابستگی اقتصادی داشته باشد، همه جور وابستگی‌ها دنبالش می‌آید. وابستگی سیاسی هم ما پیدا می‌کنیم. وابستگی نظامی هم پیدا می‌کنیم. برای اینکه وقتی ما چیزی نداشته باشیم که استفاده ازش بکنیم، دستمان را دراز کنیم طرف آمریکا. او می‌تواند به ما تحمیل کند همه چیز را. ما وقتی می‌توانیم که زیر بار او نرویم که در این قضیه قدرتمند باشیم. یک وقت او تشر بزند می‌گوییم نه، ما احتیاجی نداریم. حالا هم به او می‌گوییم که ما احتیاج خودمان را سلب می‌کنیم. خودمان می‌رویم سراغ کار. خدا زمین به ما داده، آب هم به ما داده، زمین‌های زیاد، زمین‌های موات زیاد، آب‌های هرزبرو، شط کارون همین طوری دارد هرز می‌رود، یا زمین‌های اطرافش هم همین‌طور مانده است زمین. باید همه دست به دست هم بدهند، و

کار، کار الهی است، کاری است که عبادت است امروز. اطاعت امر خداست امروز کشاورزی، و باید این کشاورزی را تقویت کرد. هر کس هر جور می‌تواند باید تقویت بکند، به طوری که ان‌شاءالله ما از این رفتاری خارج بشویم. و از سایر رفتاری‌ها هم امیدوارم که خارج بشویم؛ رفتاری فرهنگی‌مان، رفتاری‌های سیاسی‌مان، همه‌شان را [حل] بکنیم»^{۸۴}

وصیت امام خمینی (ره) برای پرهیز از کالاهای وارداتی

«بر دولت‌ها و دست‌اندرکاران است، چه در نسل حاضر و چه در نسل‌های آینده، که از متخصصین خود قدردانی کنند و آنان را با کمک‌های مادی و معنوی تشویق به کار نمایند و از ورود کالاهای مصرف‌ساز و خانه‌برانداز جلوگیری نمایند و به آنچه دارند، بسازند (قانع باشند) تا خود همه چیز را بسازند»^{۸۵}

ج) امیر کبیر

میرزا تقی‌خان امیر کبیر صدراعظم شهید ایران در دوره قاجار را باید از پیشگامان حمایت از تولیدات داخلی و کالاهای ایرانی دانست. امیر معتقد بود ایران نباید بازار فروش کالاهای خارجی باشد، بلکه باید اساس اقتصاد مملکت را بر تهیه این کالاها در داخل کشور مبتنی نمود. این کار احتیاج به سرمایه و کارگر فنی و مدیریت اصولی داشت و این هر سه عامل در ایران آن روز تا حدی موجود بود؛ اما مانع اساسی چنین تحولی، یعنی جانشین ساختن تدریجی صنایع دستی متوسط با صنایع ماشینی، ضدیت صریح استعمار خارجی بود که امیر کبیر این عامل عمده را نیز خلع سلاح کرد.

۸۴ - صحیفه امام، ج ۱۱، ص: ۴۲۵-۴۲۸ (سخنرانی ۵ دی ۱۳۵۸ در جمع اعضای موسسه مبارزه با اعتیاد)

۸۵ - وصیت نامه حضرت امام خمینی (ره)

میرزا تقی‌خان به منظور بسط صنایع، سرمایه کافی در اختیار اهل فن گذاشت و به تأسیس کارخانه‌های بلورسازی، کاغذسازی، شکرریزی، چدن‌ریزی و نجاری کمک کرد.

د) بیانیه ۱۱۰ سال پیش علمای اصفهان در حمایت از تولید داخلی
 «بعد از تسبیح و تحمید؛ این خدام شریعت مطهره با همراهی جناب رکن‌الملک متعهد و ملتزم شرعی شده‌ایم که مهما ممکن (تا حد امکان) بعد نلک تخلف ننمائیم، فعلاً پنج فقره است:

اولاً: قبالات و احکام شرعی، از شنبه (۱۴ جمادی‌الاول) به بعد باید روی کاغذ ایرانی بدون آهار نوشته شود، اگر بر کاغذهای دیگر نویسند، مهر ننموده و اعتراف نمی‌نویسیم، قباله و حکمی هم که روی کاغذ دیگر نوشته بیاورند و تاریخ آن بعد از این قرارداد باشد، امضاء نمی‌نماییم. حرام نیست کاغذ غیر ایرانی و کسی را مانع نمی‌شویم، ماها با این روش متعهدیم.

ثانیاً: کفن اموات، اگر غیر از کرباس و پارچه اردستانی یا پارچه دیگر ایرانی باشد، متعهد شده‌ایم، بر آن میت ماها نماز نخوانیم. دیگری را برای اقامه صلوة بر آن میت بخواهند، ماها را معاف دارند.

ثالثاً: ملبوس مردانه جدید، که از این تاریخ به بعد دوخته و پوشیده می‌شود، قرار دادیم مهما ممکن، هر چه بدلی در ایران یافت می‌شود، لباس خودمان را از آن منسوخ نماییم و منسوخ غیر ایرانی را نپوشیم و احتیاط نمی‌کنیم و حرام نمی‌دانیم لباس‌های غیر ایرانی را، اما ماها ملتزم شده‌ایم حتی‌المقدور بعد از این تاریخ ملبوس خود را از منسوج ایرانی بنماییم. تابعین ماها نیز کذلک و متخلف توقع احترام از ماها نداشته باشد. آنچه از سابق پوشیده و داریم و دوخته، ممنوع نیست استعمال آن.

رابعاً: میهمانی‌ها بعد نلک، ولو اعیانی باشد، چه عامه چه خاصه، باید مختصر باشد؛ یک پلو و یک چلو و یک خورش و یک افشره، اگر زائد بر این کسی تکلف

دهد، ما را به محضر خود وعده نگیرد، خودمان نیز به همین روش میهمانی می‌نمائیم، هرچه کمتر و مختصرتر از این تکلف کردند، موجب مزید امتنان ماها خواهد بود.

خامساً: وافوری و اهل وافور را احترام نمی‌کنیم و به منزل او نمی‌رویم. زیرا که آیات باهره (إِنَّ الْمُبْتَدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ - وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ - وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ) وحديث: (لاضرر و لا ضرار). ضرر مالی و جانی و عمری و نسلی و دینی و عرضی و شغلی آن محسوس و مُسری است و خانواده‌ها و ممالک را به باد داده، بعد از این هر که را فهمیدیم وافوری است، به نظر توهین و خفت می‌نگیریم.»^{۸۶}

هـ) کریم‌خان زند

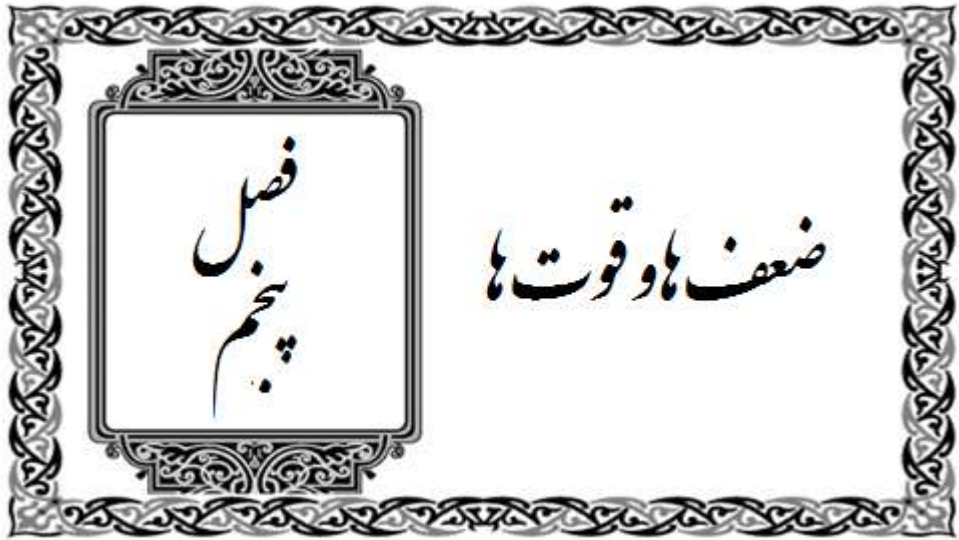
در باره کریم‌خان زند نقل شده است که با وجود اهدای ظروف چینی از سوی نمایندگان انگلستان به او، کریم خان زند از همان ظروف مسی ساخت داخل کشور برای خوردن غذا استفاده می‌کرد. روزی یکی از بازرگانان به او گفت لایق خان، اینگونه ظروف چینی است، نه ظروف مسی. کریم‌خان زند با شنیدن این حرف بشقاب چینی را بر زمین زد و بشقاب تکه تکه شد. آنگاه بشقاب مس کاشان را خواست و بر زمین زد. بشقاب سالم ماند و کریم خان گفت: «سلاح

۸۶ - امضای آقایان کرام و علماء فخام کثرا لله امثالهم:

۱- ثقة الاسلام آقای حاج آقا نورالله. ۲- حسین بن جعفر الفشارکی، ۳- حجة الاسلام آقا نجفی، ۴- شیخ مرتضی اژه، ۵- آقا میرزا محمد تقی مدرس، ۶- حاجی سید محمد باقر بروجردی، ۷- آقا میرزا علی محمد، ۸- حاجی میرزا محمد مهدی جویبار، ۹- سید ابوالقاسم دهکردی، ۱۰- حاجی سید ابوالقاسم زنجانی، ۱۱- آقا محمد جواد قزوینی، ۱۲- سید محمدرضا شهیر به آقامیرزای مسجد شاهی، ۱۳- حاجی آقا حسین بیدآبادی

تذکر: این قرارداد در تاریخ ۱۲ جمادی الاول ۱۳۲۴ به امضاء رسید.

مردم ایران این است و باید با همین ظروف مسی آشنا و به ساخته‌های کشور
خود خرسند باشند تا تهی دست و درویش نشوند.»

سخنان مقام معظم رهبری در مورد نقاط قوت و ضعف فرهنگی

معظم‌له در تاریخ ۱۹ مهر ۱۳۹۱ در جمع مردم بروجرد فرمودند:^{۸۷}

«هدف، پیشرفت است؛ منتها رصد کردن مرحله به مرحله هم لازم است، که این، کارِ نخبگان است. امروز شرایط ما چگونه است، موانع ما چیست، نقاط قوت ما کدام است، فرصت‌هایمان کدام است، تهدیدها چیست، چه کار باید بکنیم، برای بهره‌مندی از فرصت‌ها و جلوگیری از خطر تهدیدها چگونه برنامه‌ریزی کنیم؛ این‌ها کارهایی است که باید نخبگان در هر مرحله‌ای انجام دهند؛ هم در برنامه‌ریزی‌ها آن را بکار ببرند، و هم مردم را آگاه کنند؛ چون مردم می‌خواهند با چشم باز و با بصیرت حرکت کنند، بدانند چه می‌کنند، بدانند کجا می‌روند. وقتی این‌جور شد، مردم با همه وجود، وارد میدان‌های دشوار خواهند شد.»

۸۷ - بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجتماع بزرگ مردم بجنورد در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۱۹ به نقل

خود تحریمی

یکی از وظایف مهم رسانه‌های گروهی، دادن این آگاهی به مردم است که چگونه خرید کالای هر کشور خارجی موجب ایجاد اشتغال در آن کشور و تقویت پول ملی و اقتصاد کشور تولیدکننده کالا شده و به زیان ایجاد اشتغال و پول ملی و اقتصاد کشور خودمان می‌باشد و چنانچه کالاهای قاچاق خریداری گردد، علاوه بر کشور خارجی در حقیقت باندهای مخوف و جنایتکار قاچاق که معمولاً به قاچاق مواد مخدر نیز می‌پردازند، تقویت شده‌اند!

باید هر ایرانی در هنگام انتخاب بین یک کالای ساخت ایران یا ساخت یک کشور خارجی، احساس کند که در حال اتخاذ تصمیمی سرنوشت‌ساز است، یعنی در حال انتخاب بین ایجاد اشتغال در کشور خود یا ایجاد اشتغال در کشور دیگری است. باید موقع انتخاب بین یک کالای داخلی یا خارجی بداند در حال تصمیم‌گیری در مورد این موضوع مهم است که پول ملی کشور خود یا پول کشورهای خارجی را تقویت نماید. باید بفهمد که انتخاب او، انتخاب بین تضعیف یا تقویت اقتصاد کشور خود، نسبت به کشور خارجی سازنده آن کالا می‌باشد!

باید به این امر واقف باشد که اگر خرید کالای خارجی را به هر دلیلی - حتی به دلیل کیفیت بهتر و قیمت ارزان‌تر - انتخاب کند، در معضلات اقتصادی کشور، از جمله در معضل بیکاری و مفاسدی که این امر به دنبال دارد، شریک است. تولیدکنندگان ما نیز اعم از مالک، مهندس و کارگر و ... باید بدانند که چنانچه در تولید کالای با کیفیت بهتر و کمیّت بیشتر کوتاهی کنند، در تخریب اقتصاد کشور به نفع کشورهای بیگانه سهم هستند.

البته عده‌ای توجیه خواهند کرد که اگر کالای ایرانی کیفیت بهتر و قیمت ارزان‌تری داشته باشد، حتماً کالای ایرانی را انتخاب خواهند کرد. آن‌ها نمی‌دانند که زمانی کالای ژاپنی به عنوان جنس بُنجل شناخته می‌شد؛ اما

مصرف‌کنندگان ژاپنی، کالای بُنجل و گران ژاپنی را به کالای مرغوب و ارزان خارجی ترجیح دادند و این امر در کنار فرهنگ و وجدان قوی کار و تولید، ژاپن را به قدرت اقتصادی کنونی رساند. بسیاری از دلایل هرچند به ظاهر کاملاً منطقی، در ترجیح کالای خارجی بر کالای داخلی و هر توجیحی که قشر تولیدکننده برای کم‌کاری و کم‌توجهی به تولید بکار می‌برند، خود، نشانه ضعف فرهنگ کار، تولید و مصرف است.

این افراد در حقیقت به "خود تحریمی" روی آورده‌اند که خطرناک‌تر از تحریم‌های خارجی است.

عده‌ای این استدلال را مطرح می‌کنند که اگر مردم کالای ایرانی را حتی باکیفیت پائین‌تر و قیمت گران‌تر بر جنس خارجی ترجیح دهند، تولیدکنندگان ایرانی از این امر سوءاستفاده کرده، به بهبود کیفی کالاهای تولیدی و پایین آوردن هزینه‌های تولید نمی‌پردازند. این یک واقعیت مسجل است که نشان‌دهنده ضعف فرهنگ و وجدان کاری نزد تولیدکنندگان ایرانی است، هر چند استثناهایی نیز دارد. اما راه‌حل این معضل، قبول این واقعیت به عنوان یک امر اجتناب‌ناپذیر و در نتیجه خرید کالاهای خارجی نیست؛ زیرا نتیجه چنین رفتاری، تخریب وضعیت اقتصادی کشور، رشد بیکاری و فقر است که از آثار آن، رشد مفاسد اخلاقی و اجتماعی و گسترش جرائم و ناامنی است که گریبان همه را خواهد گرفت. اغلب کسانی که امروز نگران اشتغال آینده خود و یا فرزندانشان هستند، کسانی که امروز خود یا بستگان‌شان گرفتار اعتیادند و کسانی که بر اثر گسترش جرائم، دچار آسیب‌هایی شده‌اند، حداقل بخشی از علت این معضلات را در چگونگی رفتار و عملکرد خویش در کار و مصرف و در ترجیح کالاهای خارجی بر کالاهای داخلی و به خصوص در خرید کالاهای قاچاق بدانند.

اگر به این باور برسیم، آغازی مبارک بر اصلاح وضعیت اقتصادی کشور و نقطه عطفی در پیشرفت همه‌جانبه کشور است و زمینه لازم برای گشودن

گره‌هایی که امروز گره کور فرض می‌شوند، فراهم خواهد شد. عزم ملی برای اصلاح فرهنگ عمومی لازم است و هر ایرانی باید در این راستا تلاش کند و رسانه‌های گروهی در این مهم نقش اساسی دارند.

نقاط ضعف فرهنگی

در فصل یکم کتاب به توطئه‌های استعمار و استکبار غرب علیه فرهنگ کار و توسعه و نیز به تلاش آنان در ترویج فرهنگ مصرف‌زدگی در ایران اشاره گردید. اینک وضعیت فرهنگ عمومی در کشور، در ارتباط با مبحث توسعه و اشتغال مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد.

فرهنگ عمومی یا به عبارتی سبک زندگی در ایران، از نقاط قوت و ضعف برخوردار است که عیناً در وضعیت نیروی انسانی و چگونگی وضعیت اقتصادی تأثیر به‌سزایی دارند. نقاط قوت فرهنگی تأثیر مثبت و نقاط ضعف فرهنگی تأثیر منفی دارند.

در این قسمت، برخی ابعاد فرهنگی موجود در کشورمان در ارتباط با فرهنگ کار مورد بررسی قرار گرفته و نقاط قوت و ضعف آن مشخص شده است و سپس برخی ریشه‌های این مشکلات فرهنگی مطرح می‌گردد. طبیعی است برای رفع معضلات در کشور، باید نقاط قوت را تقویت کرد و نقاط ضعف را کم‌رنگ، محو و جبران نمود.

عدم رعایت حقوق و مقررات

در ارتباط با رعایت حقوق و مقررات، نقاط ضعف ذیل در جامعه مشاهده می‌شود:

- از زیر کار در رفتن، چراغ قرمز رد کردن و قوانین راهنمایی و رانندگی را ندیده گرفتن، زرنگی تلقی می‌شود!

- مردم در مواردی حقوق یکدیگر را رعایت نمی‌کنند و احترام لازم برای وقت، شخصیت و اعصاب و آرامش یکدیگر قائل نیستند!^{۸۸}
- در ادارات دولتی و برنامه‌ریزی‌ها، وقت، شخصیت و نیازهای مراجعان مورد توجه کافی قرار نمی‌گیرد!

فرهنگ کار

فرهنگ کار، در توسعه و پیشرفت کشور نقش اساسی دارد و زمینه را برای تولیدات کمی و کیفی بهتر و برای توسعه صادرات فراهم می‌آورد و در نتیجه، انباشت سرمایه برای سرمایه‌گذاری در طرح‌های جدید و توسعه تولیدات ممکن می‌گردد و زمینه را برای بهبود وضع اقتصادی آماده می‌سازد. متأسفانه، در ایران فرهنگ کار بسیار ضعیف، ساعات مفید کاری بسیار پایین و روزهای تعطیل بسیار زیاد است؛ حال آنکه کشورهای مثل ژاپن و آلمان، هم آن زمان که پس از جنگ به شدت در فقر به سر می‌بردند و هم اینک که از وضعیت اقتصادی خوبی برخوردارند، روزهای تعطیل کم و ساعات کار مفید بالایی داشته و دارند.

ضعف فرهنگ و وجدان کار در ایران

درباره ضعف فرهنگ کار در ایران، عوامل متعددی نقش دارند و در این رابطه موارد ذیل قابل توجه‌اند.

ضعف نگرش به کار

- از کار و تلاش زیاد با اصطلاح «خرمالی»، «خرکاری»، «سگ دویی» و «جان کندن» که بار منفی دارد، یاد می‌شود.^{۸۹}

۸۸ - نمونه آن بوق زدن‌های مکرر در رانندگی، از جمله در نیمه‌های شب است.

- گفته می‌شود که کار مال تراکتور است.
- عبارت «عمله» و «حمال» به عنوان فحش بکار می‌رود.
- کار فرد ثروتمند، عجیب به نظر می‌آید؛ یعنی اگر فردی ثروتمند باشد و مثلاً به شغل پرستاری خود ادامه دهد، عجیب به نظر می‌رسد. در حقیقت این تلقی وجود دارد که «کار مال آدم محتاج است نه آدم توانا»
- این عبارت گاهی از زبان افراد در می‌آید که «با کار کردن و خوب کار کردن به جایی نمی‌توان رسید».
- موفقیت و خوشبختی وابسته به «شانس» تلقی می‌شود.

نیمه پر، نیمه خالی

ایران و اعراب هر دو واردکننده هواپیما بودند و هر دو فرودگاه ساخته‌اند و سپس هواپیماها بر باند آن فرود آمده‌اند، لیکن؛ در زبان فارسی برای این مکان

۸۹ - مقام معظم رهبری در تاریخ ۲ اردیبهشت ۱۳۹۳ در جمع کارکنان مپنا در رابطه با تکریم کار و کارگر فرمودند:

"آنچه ما همیشه بر روی آن تکیه کردیم، تأکید کردیم و از بن دندان معتقدیم که برای کشور، برای فرهنگ عمومی کشور یک ضرورت است، عبارت است از تکریم و احترام گذاشتن به کار و کارگر. کارگر معنای عامی دارد؛

امام (رضوان الله علیه) می‌فرمودند: پیغمبران هم کارگر بودند؛ همین جور است. در مجموعه‌ی شما هم مدیران تان، فعالان تان، برنامه‌ریزهای تان، کارآفرینانی که زمینه‌ی گسترش کار و اعتلای کیفیت کار را فراهم می‌کنند، تا آحاد کارگران ما - کارگران تحصیل‌کرده، کارگران ماهر، کارگران مجرب، تا کارگران ساده - همه کارگرند. نفس کار احترام دارد، نفس تحرک و تلاش در جهت درست دارای احترام است؛ این نگاه اسلام است. همه‌چیز بر پایه‌ی این تکریم و احترام بایستی شکل بگیرد.

... ما معتقدیم جامعه‌ی کارگری ما باید مورد تکریم قرار بگیرد؛ مورد احترام قرار بگیرد. معتقدیم هر کسی که مشغول کار است و کار خود را انجام می‌دهد و این کار را خوب انجام می‌دهد، این مورد رحمت الهی است؛ فرمود: رَجَمَ اللَّهُ إِمْرًا عَمِلَ عَمَلًا فَأَتَقَنَهُ؛ آن کسی که کار را درست انجام می‌دهد، مورد رحمت پروردگار است."

نام «فرودگاه» و در زبان عربی نام «مطار» (پروازگاه) انتخاب شده است. یعنی در نام‌گذاری، اعراب پرواز را دیده‌اند و ایرانیان فرود را. در فارسی نام «بیمارستان» برای محل درمان بیماران انتخاب شده است؛ حال آنکه در زبان عربی نام «دارالشفاء» یا «مستشفى» یعنی شفاخانه را برگزیده‌اند. طبیعی است انسان رغبت بیشتری برای رفتن به شفاخانه دارد تا به بیمارستان، حال آنکه فقط نام آن متفاوت است.

بسیاری از کشورها نام ایستگاه یا ترمینال (پایانه) را برای محل توقف و حرکت وسایل نقلیه مثل اتوبوس و قطار انتخاب کرده‌اند. شاید بهتر می‌بود نامی شبیه به «حرکت‌گاه» و یا «آغازراه» را برای آن انتخاب می‌کردند. درست است که آنجا محل ایستادن اتوبوس‌هاست و یا پایان راه برای کسانی که مقصدشان همانجا است می‌باشد، اما در عین حال محل آغاز حرکت نیز هست.

در زبان فارسی عبارت آسانسور را که به معنای سور خوردن آسان است و در عین حال شباهت ظاهری با نام این وسیله به زبان فرانسه ascenseur که به معنای بالارو است، دارد، برگزیده شده است. در زبان انگلیسی هم عبارت Elevator مورد استفاده قرار می‌گیرد که به معنای بالابر است؛ درحالی‌که این وسیله هم بالا می‌رود و بالا می‌برد و هم پایین.

انتخاب نام برای هر وسیله‌ای بار فرهنگی و تأثیرگذار دارد. مناسب است بررسی‌هایی از این جنبه در زبان و ادبیات فارسی صورت پذیرد و نحوه تعیین نام‌ها و تأثیرپذیری آن از فرهنگ رایج مورد بررسی قرار گیرد و فرهنگستان زبان و ادب فارسی نیز در تعیین اسامی، این نکات را مورد توجه قرار دهد.

این پرسش مطرح است که آیا این منفی‌نگری در قضاوت‌های روزانه ما در امور مختلف تأثیر ندارد؟

ضعف فرهنگ کار گروهی

متأسفانه فرهنگ کار گروهی در کشورمان بسیار ضعیف است. در یک کار گروهی معمولاً عده‌ای در رأس قرار می‌گیرند و عده‌ای بدنه را تشکیل می‌دهند. به عبارت دیگر معدودی رئیس و عدهٔ بیشتری مرئوس محسوب می‌گردند. وقتی مرئوس بودن یک ضعف و یا گاهی ننگ جلوه داده شد، طبیعی است که عملاً زمینه انجام کار گروهی تضعیف شده است.

متأسفانه، در بسیاری از فیلم‌ها و سریال‌ها، کار گروهی عملاً تحقیر و کار تکی ترویج می‌گردد؛ برای مثال وقتی در یک فیلم از خواستگار در مورد شغل او سؤال می‌کنند و او پاسخ می‌دهد که «من خودم رئیس خودم هستم» که به معنای این است که مثلاً یک مغازه یا تاکسی دارد، عملاً به معنای تضعیف کار گروهی است؛ یعنی اگر او در یک مجموعه‌ای مرئوس بود، باید احساس حقارت کند! زیرا او خود رئیس خود نیست و یک آقابالاسر دارد!

باورهای غلط در سیستم اداری

با توجه به مطالب فوق، محورهایی از باورهای رایج در کادر اداری در ایران که نتیجه دیدگاه غلط فوق‌الذکر می‌باشد، ذکر می‌گردد. ابعاد و چگونگی این باور می‌تواند موضوع تحقیق دانشگاه‌ها و مراجع ذی‌ربط باشد. این باورهای غلط عبارت‌اند از:

- احترام به مافوق، مساوی چاپلوسی است.
- تمرد، مساوی زرنگی است.
- اهانت، مساوی شجاعت است.
- اطاعت، مساوی ذلت است.
- تلاش و کار زیاد، مساوی پلکان ترقی دیگران شدن است.

- تلاش زیاد برای انجام مقدار بیشتری از کار در زمان کوتاه‌تر به معنای خیانت به همکاران است.
 - فرار و غیبت از کار مساوی زیرکی است.
 - کار فردی به کار جمعی ارجحیت دارد.
- متأسفانه در ایران دانش‌آموزان و حتی دانشجویان را طوری بار می‌آوریم که کاری از دستشان بر نمی‌آید و بلد نیستند روی پای خود بایستند و برای هر کاری دست نیاز- البته طلبکارانه- به سوی دیگران و از جمله بودجه عمومی دراز می‌کنند.
- درحالی‌که دانش‌آموزان حتی در مرحلهٔ سیکل باید بلد باشند روی پای خود بایستند، اما حتی با اخذ دیپلم و مدرک دانشگاهی نیز توان این کار را ندارند. جوانان و دانشجویان به جای اینکه خود را بخشی از «راحل» بدانند، خود را بخشی از «صورت مسئله» تلقی می‌کنند.
- به‌جای «ایجاد» اشتغال برای خود و دیگران، حداکثر به دنبال «پیداکردن» کار برای خود هستند. کارآفرین نیستند و به‌جای اینکه با کار و تلاش خویش به «ایجاد امکانات» بپردازند، دستشان برای دریافت «امکانات» دراز است و بیکاری خویش را تقصیر دیگران و از جمله دولت که به آن‌ها امکانات نداده و یا نمی‌دهد می‌اندازند و این تلقی به امری عادی و باوری رایج تبدیل شده است.
- یکی از دلایل بالا رفتن سن ازدواج همین خود ناباوری است. طبیعی است که جوانی که نمی‌تواند روی پای خود بایستد و خود را بخشی از «صورت مسئله» می‌داند، توان ذهنی برای پذیرش مسئولیت زندگی همسر و خانواده را در خود نمی‌بیند.
- البته تصور مردم از بودجه دولتی و درآمدهای نفتی بسیار فراتر از واقعیت است که در فصل دوم به آن پرداخته شده است.

افرادی که در کودکی پدر خویش را از دست داده‌اند و ناچار شده‌اند بار زندگی خود و چه‌بسا خانواده را بردوش بکشند و موانع زندگی را شخصاً از میان بردارند، یاد می‌گیرند روی پای خود بایستند و لذا فرصت‌ها را نیز بهتر شناخته در زندگی خویش موفق‌تر از کسانی‌اند که همواره بر دیگران تکیه کرده‌اند.

کسانی که در مدارس فنی و حرفه‌ای به تحصیل پرداخته و فن و حرفه‌ای را یاد گرفته و به آن مسلط شده‌اند، هم معمولاً شاغل بوده و هم در سن پایین به تشکیل خانواده اقدام می‌نمایند.

در فصل شانزدهم این کتاب، به ضعف‌های آموزشی و برخی پیشنهادها برای تربیت افراد کارآفرین پرداخته شده است.

فرهنگ نمونه و نمونه فرهنگی

دو مورد مناسب از فرهنگ کار و فرهنگ عمومی به شرح زیر است:
یکی مربوط به یک نظافتچی یک مستراح عمومی ایران است که آن را به زیباترین وجه نظافت کرده و آراسته است.

تصویر بعدی به اتباع ژاپن در بازی‌های جهانی فوتبال در برزیل در تیرماه ۱۳۹۳ مربوط است..

بعد از باخت ژاپن در این بازی‌ها اتباع این کشور به نظافت ورزشگاه پرداختند. تصویر زیر به اتباع کره جنوبی در ایران بعد از باخت به کشورمان مربوط است.

پس از بازی فوتبال ایران و کره جنوبی که در تاریخ مهرماه ۱۳۹۱ در استادیوم آزادی تهران برگزار شد، تماشاچیان تبعه کره جنوبی‌ای که تیمشان به ایران باخت، با خود کیسه‌های زباله آورده بودند، شروع به جمع‌آوری زباله‌های برجای مانده در قسمتی کردند که خود در آن مستقر شده بودند. تصاویر این اقدام در رسانه‌های ایران به عنوان اقدام عجیب یا جالب کره‌ای‌ها منعکس شد.

تفاوت این دو تصویر در این است که اقدام نظافتچی ایرانی امری استثنایی است، لیکن اقدام کره‌ای‌ها و ژاپنی‌ها منعکس‌کننده فرهنگ عمومی مردم کره و ژاپن است.

این در حالی است که مطابق با حدیث نبوی، نظافت نشانه ایمان است. مقایسه این اقدام آن‌ها با رفتار برخی از ایرانیانی که پس از هر بازی، چه برد و چه باخت، به شکستن صندلی‌های ورزشگاه و یا شیشه‌های اتوبوس‌ها می‌پردازند و یا زباله‌های خود را در هر مکانی، حتی در اماکن تاریخی رها می‌کنند، می‌تواند دلیل گویای چرایی پیشرفت چشمگیر کشورهای کره جنوبی و ژاپن باشد.

تصویر قبلی مربوط به وارد شدن دو میلیارد ریال خسارت به ورزشگاه یادگار امام تبریز در جریان بازی دو تیم تراکتورسازی و صبا گویای این مطلب است.

اکثر مدارس ژاپن سرایدار ندارند و دانش آموزان نظافت را انجام می دهند

نظافت مدارس در ژاپن جایزه تلقی می شود

همانطور که برای ما شیعیان غبارروبی حرم یک افتخار است

مجازات متخصصین ایرانی غارتگر منابع مشترک

برخی متخصصین ایرانی در قطر به استخدام در آمده‌اند تا میزان برداشت قطر از منابع مشترک گاز با ایران را افزایش دهند. این امر جای تأسف دارد. این متخصصین ایرانی با دریافت حقوق بالا از قطر، آن کشور را در غارت منابع نفت و گاز ایران یاری می‌رسانند و شایسته است که عنوان "خائن به منافع ملی

و مشارکت در غارت منابع ملی به نفع بیگانگان" به آنها اطلاق شود و حتی مورد تعقیب قضایی قرار گیرند. اینکار آنها، مثل کسانی است که دشمن را در جنگ نظامی برای اشغال خاک کشورمان یاری می‌رسانند.

ضروری است که از دانشجویانی که در دانشگاه‌های کشور در زمینه نفت و گاز به تحصیل می‌پردازند و نیز از کسانی که به استخدام دائم یا موقت شرکت‌های دولتی و خصوصی در می‌آیند، ضمانت‌هایی گرفته شود تا در آینده در هیچ پروژه‌ای در منابع نفت و گاز مشترک ایران با سایر کشورها مشارکت نکنند، مگر با کسب اجازه از دستگاه‌های دولتی ذی‌ربط در ایران.

ضعف‌های مدیریتی

باورها و ارزش‌های غلط در مدیران دولتی و در دستگاه‌های مختلف کشور نیز وجود دارد.

مدیران دولتی مستقل بودن از دیگر دستگاه‌ها و نه هماهنگی فی‌مابین را یک ارزش می‌دانند.

برای مثال دستگاه‌هایی که دفاتری را در خارج از کشور دارند، اولین حرفی را که به مسئول اعزامی می‌زنند، این است که شما مستقل از سفارت ایران هستید و هماهنگی با سفیر را گاه جزو نقاط ضعف مأمور اعزامی محسوب می‌کنند؛ حال آنکه در کشورهای دیگر، حتی بخش خصوصی، خود را با سفارت کشور خود هماهنگ می‌سازند. چنین باور غلطی که «استقلال» از هم را یک ارزش و «هماهنگی» را یک ضد ارزش تلقی می‌کند، موجب شده است که دستگاه‌های مختلف، حتی همگی از قوه مجریه، در بسیاری از موارد، به عنوان جزایر مستقل و غیر مرتبط با یکدیگر عمل کنند و لذا کارایی لازم را در حل مشکلات و ارائه خدمات به مردم از دست بدهند.

مقدمه کار گروهی و از جمله کار حکومتی این است که مجموعه مدیران و کارکنان، تصمیمات متخذه توسط مراجع ذیصلاح قانونی را عیناً به اجرا در آورند، چه آن تصمیم را قبول داشته باشند و چه قبول نداشته باشند.

مراحل تصمیم‌گیری و اجرا

در حقیقت در حکومت و در هر کار گروهی، چند مرحله وجود دارد:

- مرحله اول، کسب اطلاعات و نظریات مختلف.
 - مرحله دوم، مرحله تصمیم‌گیری که توسط مرجع ذیصلاح قانونی (که ممکن است یک جمع یا یک فرد باشد)، تصمیم اتخاذ می‌گردد. در صورت متعدد بودن تعداد تصمیم‌گیران، در این مرحله نیز بین آنان بحث و تبادل نظر به عمل می‌آید.
 - مرحله سوم، مرحله اجرا که همگی فقط باید تصمیم گرفته شده را به اجرا در آورند.
 - مرحله چهارم: ارزیابی عملکرد و میزان پیشرفت.
- متأسفانه در ایران بسیاری از مدیران به این دلیل که آن تصمیم را به مصلحت تشخیص نمی‌دهند، خود را مجاز می‌دانند، از اجرای تصمیم طفره روند و این عمل خود را یک ارزش محسوب می‌کنند؛ حال آنکه چنین افرادی، از شرایط لازم برای مشارکت در یک کار گروهی و یا یک کار حکومتی بی‌بهره‌اند. در جهان، چنانچه کارمند یا مدیری با تصمیم متخذه توسط مراجع رسمی موافق نیست و مایل نیست آن را به اجرا گذارد، فقط یک راه دارد و آن کناره‌گیری از کار و مسئولیت است.

در واقع یکی از ضعف‌های فرهنگی مدیران، همین نکته مهم است؛ یعنی عدم التزام به اجرای تصمیماتی که توسط مقامات مافوق اتخاذ شده، ولی او با آن موافق نیست. متأسفانه نزد افکار عمومی نیز به غلط، مدیرانی که علی‌رغم نظر

خود، با تصمیم اتخاذشده، از سوی مراجع تصمیم‌گیری را عیناً اجرا می‌کنند، افرادی ضعیف تلقی می‌گردند.

ضعف‌های فرهنگی مدیریت

با توجه به نکات فوق‌الذکر، بیماری عمده فرهنگی در رده‌های مدیریتی کشور عبارت‌اند از:

- ارزش دانستن استقلال عمل از سایر دستگاه‌ها، بجای ارزش دانستن هماهنگی و انسجام.
- قائل‌بودن حق ویژه (اجتهاد) برای خود در ارتباط با سیاست‌های کل نظام و دستگاه و ...
- استخدام بر اساس ترحم و رفع نیاز متقاضی کار، بدون توجه به نیاز سازمان.
- عدم رعایت وقت، حقوق، شخصیت و نیازهای مراجعان در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی.
- تلاش برای جلب رضایت زیردستان از طریق اجحاف در حق بیت‌المال و مردم.

ضعف فرهنگ عمومی در ارزیابی مدیریت‌ها

علاوه بر ضعفی که در فرهنگ مدیریتی وجود دارد، برخی نقاط ضعف فرهنگی در ارزیابی مدیریت‌ها از دیدگاه عموم و به‌ویژه از دید کارکنان به شرح ذیل است:

- عدم التزام عملی به دستورات مافوق، نشان‌دهنده قدرت مدیر تلقی می‌شود.
- تعطیل کردن کار و افزایش روزهای تعطیل محبوبیت می‌آورد.
- اخراج کارمندان ناتوان و خاطی و بی‌خاصیت مساوی است با نان دیگران را بریدن.

- عدم برخورد با تخلفات و کوتاهی‌ها، نشان‌دهنده حامی کارمند بودن است.
- از بیت‌المال بذل و بخشش کردن به نفع کارمندان، بدون توجه به کارایی و عملکرد آن‌ها، علامت دلسوزی مدیریت و دست خیر داشتن است.
- بیت‌المال عمومی را به سمت شهر یا منطقه‌ای که مدیر به آن منطقه تعلق دارد سوق دادن، هر چند موجب زیان ملی شود، نشان‌دهنده حب وطن است و مورد تمجید اهالی آن محل قرار می‌گیرد و مردم مناطق رقیب نیز از همشهریان خود انتظار عمل مشابه را دارند.

توسعه و تورم

فرهنگ مصرف‌زدگی که بدون توجه به توان اقتصادی کشور رواج دارد، اشکال بزرگ جامعه ماست و این امر با توجه به فرهنگ ضعیف کار، در کنار توقعات روزافزون از حکومت، یک معضل بزرگ محسوب می‌گردد.

فرهنگ مالیات

اصولاً در ایران اعتقاد به پرداخت مالیات بسیار ضعیف است و نزد تعداد زیادی از افراد، پرداخت مالیات، نشانه «حماقت» و فرار از آن، نشان‌دهنده «زرنگی» تلقی می‌گردد.

این امر موجب شده است دولت نتواند به اظهار مالیاتی مردم اعتماد کند؛ چه آنکه در آن صورت مالیات بسیار محدودی گرد خواهد آمد. ضمن اینکه بخش مهمی از مالیات اخذ شده، منشأ نفتی دارد و در حقیقت مالیات بر توزیع درآمدهای نفتی است و این خطری است که کشور را تهدید می‌کند. به عبارت دیگر، بخشی از درآمدهای ظاهراً غیرنفتی دولت نیز به نفت وابسته است.

این امر در مورد صادرات نیز صدق می‌کند؛ مثلاً بخشی از این صادرات مربوط به صادرات مواد پتروشیمی است که منشأ نفتی دارد. ثانیاً برای سوخت، برق، حمل و نقل، خوراک و بهداشت کارکنان کارخانجات تولیدی مواد صادراتی، از یارانه‌های مستقیم و غیرمستقیم نفتی ... هزینه شده است.

فرهنگ صادرات

فرهنگ صادرات امر مهمی محسوب می‌گردد. صادرات به معنای ایجاد بازار برای محصولات ایرانی است و ایجاد بازار موجب رشد سرمایه‌گذاری در تولید کشور و در نتیجه موجب ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی در کشور می‌گردد؛ لیکن در زمینه صادرات نیز با معضلات فرهنگی روبروئیم. این معضل هم در صادرکننده و هم در عموم مردم مشاهده می‌شود.

صادرکنندگان گاه، به دنبال سود سریع و بادآورده‌اند و در صادرات کالاها، گاه تخلفات زیادی مرتکب می‌شوند که از جمله آن‌ها، عدم مطابقت جنس صادراتی با نمونه ارائه شده می‌باشد که یا موجب عودت محصول صادر شده می‌گردد و یا موجب عدم خرید مجدد از ایران می‌شود، ضمن اینکه به بازار کلیه محصولات صادراتی ایران لطمه وارد می‌آید. این روش غلط در بازار داخلی نیز به شدت رایج می‌باشد. کمتر جعبه‌ای از میوه را می‌توان یافت که ردیف‌های زیر آن، مطابق ردیف روی جعبه باشد و این روال، امری عادی و منطبق بازار جلوه‌گر شده و تقریباً بسیاری از کشاورزان ما را نیز در بر می‌گیرد.

گروهی از مردم که خواستار دریافت جنس ارزان می‌باشند و صادرات را موجب گرانی قیمت کالاها می‌دانند، با صادرات مخالفت می‌کنند و این فشارها، گاه دولت‌ها را ناچار می‌سازد محدودیت‌هایی برای صادرات فراهم آورد؛ محدودیتی که گاه کمر تولیدکنندگان داخلی را می‌شکند.

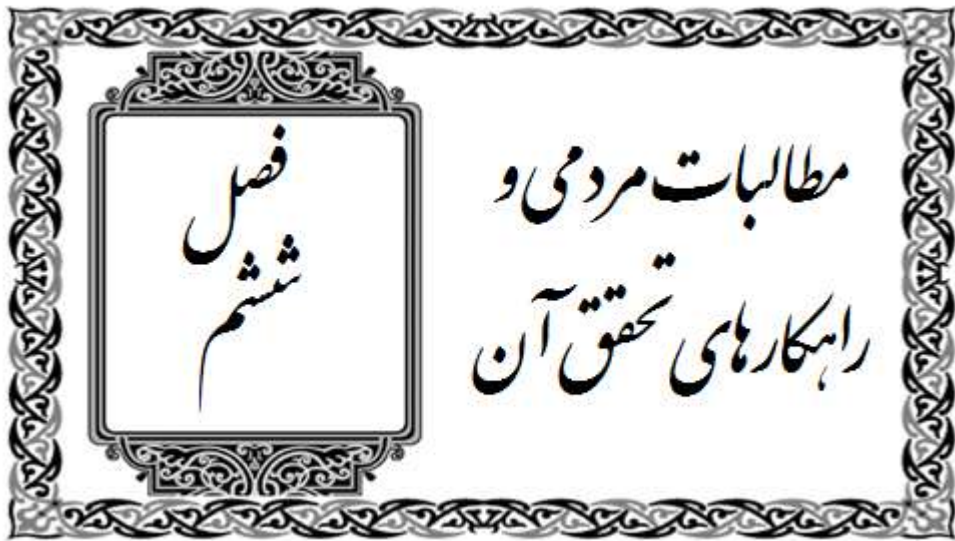
درست است که در کوتاه‌مدت، صادرات موجب افزایش قیمت‌ها می‌گردد، زیرا عرضه داخلی (تولید) به نسبت تقاضا را کاهش می‌دهد، لیکن این امر در درازمدت، موجب افزایش تولید و اشتغال و ایجاد تعادل قیمت‌ها می‌شود. بسیاری از مردم بر این باورند که مرغوب‌ترین کالاها را باید در داخل مصرف کرد و آنچه دیگر مصرف داخلی ندارد، به خارج صادر نمود؛ حال آنکه از قدیم گفته‌اند: «کوزه‌گر از کوزه شکسته آب می‌خورد». همچنین اگر قرار باشد قالبیافان، فرش‌های دستبافت ابریشمی را زیر پای خود بیاندازند و فقط گلیم‌ها را به فروش برسانند، رفتاری غیراقتصادی و غیرمنطقی انجام داده‌اند. معروف

است که درحالی‌که مردم ژاپن با تولید تلویزیون رنگی بازارهای جهان را تسخیر کرده بودند، خود از تلویزیون‌های سیاه و سفید استفاده می‌کردند.

چینی‌ها می‌گویند آنقدر بخوان تا بیفتی. تا رmq داری بخوان. و برای اینکه نیفتند از سقف کتابخانه سرم آویزان است.

مقدمه

مردم می‌خواهند که:

- ۱) تورم مهار شود و اجناس ارزان گردد.
- ۲) وقتی حقوق‌ها زیاد می‌شود، قیمت اجناس گران نشود.
- ۳) سطح عمومی حقوق‌ها افزایش یابد.
- ۴) قدرت خرید مردم و رفاه عمومی بهبود یابد.
- ۵) قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی افزایش یابد.
- ۶) اشتغال در کشور ایجاد و بیکاری مهار گردد.
- ۷) شرایط ازدواج جوانان بیش از پیش فراهم گردد.
- ۸) امنیت عمومی تقویت گردد.
- ۹) جلوی فساد اخلاقی و اعتیاد گرفته شود.
- ۱۰) سود وام بانکی کاهش یابد.

- ۱۱) قاچاق کالا به ایران مهار گردد.
- ۱۲) کشور از وابستگی اقتصاد به فروش نفت خام رهایی یابد.
- ۱۳) توطئه‌های اقتصادی و تحریم‌های غرب بی‌اثر گردد.

راهکار چیست؟

- آیا صدور بخشنامه دولتی کارساز است؟ مثلاً اگر رئیس‌جمهور طی بخشنامه‌ای اعلام کند که از امروز تورم در ایران صفر باشد، چنین خواهد شد؟
- آیا اگر دولت تصمیم بگیرد حداقل حقوق در ایران ده میلیون تومان باشد، چنین خواسته‌ای قابل تحقق است؟
- آیا اگر مجلس شورای اسلامی قانونی بگذراند که درآمد سرانه ایران از زمان تصویب این قانون، بالاترین مبلغ در جهان باشد، اینگونه خواهد شد؟
- آیا اگر مردم خواسته‌های فوق را مطالبه کنند و یا مثلاً طی رفراندمی به اتفاق آراء به آن رأی دهند، صرف مطالبه آن، چنین خواسته‌هایی را محقق خواهد کرد؟
- و آیا اصولاً مطالبه این خواسته‌ها موکول به خواست و اراده و تصمیم

حکومت است؟

قطعاً اگر به صرف مصوبه در دولت و مجلس و... و یا آرزو و دعای صرف و طرح خواسته و اصرار بر آن کارساز بود، همان ماه اول انقلاب همه این خواسته‌ها محقق شده بود.

زیلاً خواسته‌های فوق مطرح و به راهکارهای عملی تحقق آن اشاره می‌گردد: پ

۱. تورم مهار شود و اجناس ارزان گردد

• میزان عرضه و تقاضا یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر قیمت هر کالایی است. ارزانی هندوانه در تابستان به این دلیل است که فصل تولید هندوانه است و در فصل تولید، عرضه هر محصولی افزایش یافته و در نتیجه کاهش قیمت رخ می‌دهد. قیمت هر محصولی در غیر از فصل تولید آن افزایش می‌یابد؛ مثلاً قیمت هندوانه در شب یلدا افزایش می‌یابد؛ زیرا در آن زمان هندوانه تولید نمی‌شود، لیکن به دلیل رسم سنتی خوردن هندوانه در این شب تقاضا برای مصرف آن بالا می‌رود. تولید گوجه‌فرنگی نیز در غیر از فصل تولیدش گران می‌شود. طبیعی است که گوجه‌ای که در شرایط گلخانه‌ای تولید گردد، گران‌تر از زمان فصل تولید گوجه و در شرایط طبیعی باشد.

• اگر بخواهیم تورم مهار شود و یا قیمت اجناس کاهش یابد، باید از یک طرف تولید یا عرضه آن کالا افزایش یابد و برای اینکه تولید افزایش یابد، باید کار بیشتر و بهتری صورت پذیرد و از طرف دیگر، باید مصرف یا تقاضا کاهش یابد و پرهیز از اسراف و صرفه‌جویی در مصرف مورد توجه و عمل قرار گیرد. به عبارتی دیگر مصرف بهینه از راه‌های کاهش تقاضا و در نتیجه کاهش تورم است.

بنابراین مشاهده می‌شود که راهکار کنترل تورم و تحقق ارزانی کالاها، از یک‌طرف کار بیشتر و بهتر و از سوی دیگر، کنترل مصرف و یا پرهیز از اسراف است.

عوامل تأثیرگذار بر گرانی و ارزانی

- میزان عرضه + میزان تقاضا = تعیین میزان تورم = تعیین قیمت کالاها؛
- افزایش عرضه (تولید) + کاهش تقاضا = کاهش قیمت‌ها = ارزانی؛
- کاهش عرضه (تولید) + افزایش تقاضا = افزایش قیمت‌ها = گرانی؛
- افزایش ساعات مفید کار = افزایش عرضه (تولید)؛

- افزایش عرضه (تولید) = کاهش قیمت‌ها = ارزانی؛
- ارزانی = افزایش قدرت خرید مردم؛
- پرهیز از اسراف و رعایت الگوهای مصرف = کاهش تقاضا؛
- کاهش تقاضا = کاهش قیمت‌ها = ارزانی؛
- ساعات مفید پایین کاری + تعطیلات زیاد = کمی عرضه (تولید)؛
- کمی عرضه (تولید) = افزایش تورم = گرانی؛
- گرانی = کاهش قدرت خرید مردم.

۲. وقتی حقوق‌ها زیاد می‌شود، قیمت اجناس گران نشود!

بارها گلایه می‌شود که وقتی حقوق‌ها زیاد می‌شود، جنس‌ها گران می‌گردد؛ حال آنکه گران‌شدن کالاها نتیجه طبیعی افزایش حقوق‌ها است. طبیعتاً مزد نیروی کار، بخشی از قیمت تمام‌شده تولید هر کالایی است؛ لذا وقتی مردها و حقوق‌ها افزایش می‌یابد، طبیعتاً همه اجناس، به تناسب سهم مزد نیروی کار در تولید آن کالا یا خدمت افزایش خواهد یافت. بنابراین توقع ثابت‌ماندن قیمت‌ها علی‌رغم افزایش مزد و حقوق نیروی کار، امری غیرمنطقی است؛ مگر اینکه نیروی کار در مدت زمان کمتری، کار بیشتری انجام دهد و تولیدات بیشتری داشته باشد. بنابراین، این خواسته مردم نیز فقط در شرایط افزایش ساعت مفید کاری و افزایش کارایی و تولید بیشتر در مدت زمان کمتر، ممکن خواهد شد.

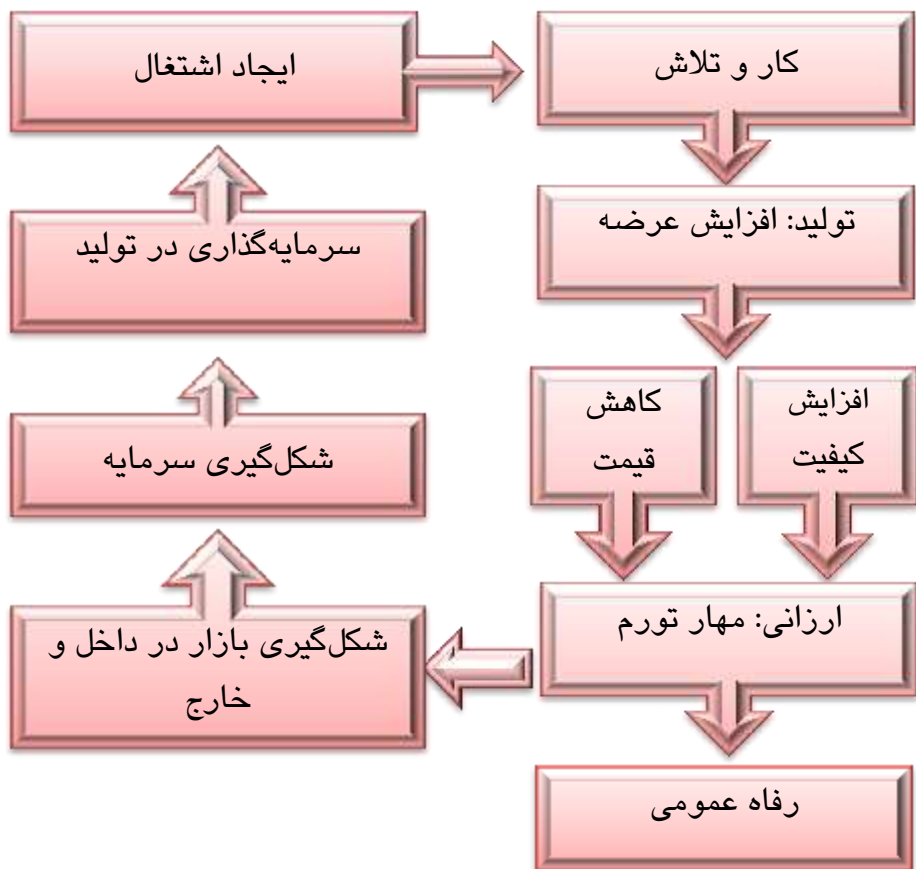
عوامل مؤثر بر گرانی کالا و خدمات

عوامل متعددی در گرانی کالاها و خدمات مؤثرند. برخی از این عوامل عبارتند از:

- افزایش قیمت مواد اولیه، به‌ویژه اگر مواد اولیه آن وارداتی باشد و قیمت جهانی آن تغییر کند.

- قیمت مواد اولیه، به ویژه اگر مواد اولیه آن وارداتی باشد و قیمت جهانی آن تغییر کند.
- افزایش نرخ ارزهای خارجی نسبت به ریال در مورد کالاهای وارداتی
- افزایش حقوق و مزد نیروی کار
- افزایش قیمت سوخت و انرژی
- کاهش تولید آن کالا از جمله بر اثر قحطی
- افزایش مصرف یا اسراف آن کالا

نمودار عوامل مؤثر در ارزانی

. سطح عمومی حقوق‌ها افزایش یابد.

بسیاری از افراد از سطح عمومی حقوق‌ها گلایه می‌کنند و حقوق خویش را با حقوق هم‌تایان خویش در کشورهای ثروتمند مقایسه می‌کنند. اگر بخواهیم سطح عمومی حقوق‌ها و درآمدها در ایران را با کشورهای دیگر مقایسه کنیم، باید با کشورهایی که تولید سرانه‌شان نزدیک به تولید سرانه ایران است، مقایسه کنیم. برای محاسبه درآمد سرانه، دو فرمول وجود دارد. روشی که سازمان‌های بین‌المللی، آمار خود را بر اساس آن محاسبه می‌کنند، روش برابری قدرت خرید^{۹۰} است. روش دوم برای محاسبه درآمد سرانه، تقسیم تولید ناخالص ملی کشور بر جمعیت و به‌دست آمدن عدد درآمد سرانه کشور است.^{۹۱}

هر دوی این آمارها قابل اتکا هستند؛ اما مفاهیم آن‌ها قدری متفاوت است.

معنای ملاک قدرت خرید

معنای آمار بر اساس قدرت خرید این است که: چه مقدار درآمد به قیمت کشور الف قدرت خریدی به اندازه همان مقدار درآمد به قیمت دیگر کشورها دارد. همه کشورهای قدرت درآمد را با قدرت خرید مقایسه می‌کنند. به طور مثال قیمت فروش یک بطری آب معدنی یکونیم لیتر در ایران حدود ۶۰۰ تومان است؛ در حالی که در اروپا حدود یک یورو می‌باشد. در محاسبه از روش قدرت خرید، قدرت خرید ۶۰۰ تومان با یک یورو برابری می‌کند، لیکن بر اساس تولید ناخالص داخلی یک بطری آب در اروپا یک یورو (حدود ۴۲۰۰)

90 - Purchasing Power (PPP) Parity

91 - GDP

تومان) و در ایران ۶۰۰ تومان، یعنی حدود یک هفتم نرخ اروپا محسوب می‌گردد.^{۹۲}

به عبارتی دیگر هر یورو در ایران و معادل ریالی آن، قدرت خریدی ۷ برابری در رابطه با آب نسبت به قدرت خرید یورو در اروپا دارد.

سازمان ملل، بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول هر دو آمار را با هم ارائه می‌دهند که بر اساس این آمارها در بین کشورهای دنیا، در حال حاضر ایران از لحاظ قدرت برابری خرید، کشور ۱۷ در دنیا است و بر اساس فهرست صندوق بین‌المللی پول ایران مطابق با روش PPP رتبه ۲۷ را دارا می‌باشد.

قدرت اقتصادی ایران در جهان

تولید ناخالص داخلی ایران بر اساس قدرت خرید در سال ۲۰۱۳ به ۹۸۷ میلیارد دلار رسیده و ایران هجدهمین قدرت اقتصادی دنیا در این سال شناخته شده است.^{۹۳}

۹۲. در تاریخ ۱۲ فروردین ۱۳۹۳ نرخ آزاد یورو حدود ۴۲۰۰ تومان بوده است.
۹۳ - ایران در سال ۲۰۱۱ برای نخستین بار تولید ناخالص داخلی یک تریلیون دلاری را تجربه کرد. تولید ناخالص داخلی ایران در این سال به یک تریلیون و ۲۱ میلیارد دلار رسید. این رقم در سال ۲۰۱۲ به یک تریلیون و ۲ میلیارد دلار کاهش یافت.

آمریکا بزرگ‌ترین اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۳ شناخته شده است. تولید ناخالص داخلی آمریکا بر اساس قدرت خرید در این سال ۱۶ تریلیون و ۷۲۰۷۲۰ میلیارد دلار برآورد شده است. پس از این کشور، چین با ۱۳ تریلیون و ۳۷۰ میلیارد دلار و هند با ۴ تریلیون و ۹۶۰ میلیارد دلار به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم از این نظر قرار گرفته‌اند.

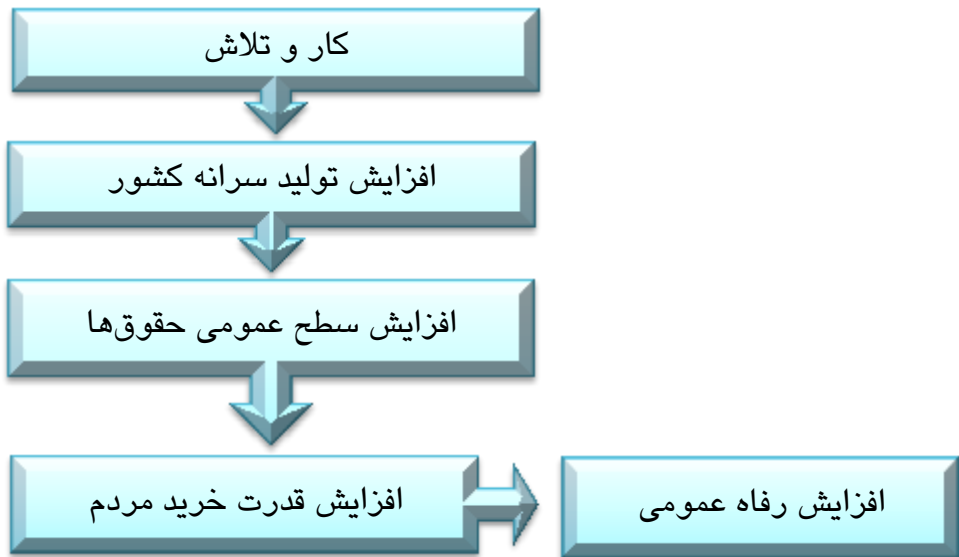
کشورهای ژاپن، آلمان، روسیه، برزیل، انگلیس، فرانسه، مکزیک، ایتالیا، کره جنوبی، کانادا، اسپانیا، اندونزی، ترکیه و استرالیا نیز به ترتیب در رتبه‌های چهارم تا هفدهم بزرگ‌ترین اقتصادهای جهان قرار گرفته‌اند.

تولید ناخالص داخلی ایران در این سال نسبت به سال قبل از آن ۱۵ میلیارد دلار کاهش داشته و به زیر یک تریلیون دلار رسیده است. عربستان با تولید ناخالص داخلی ۹۲۷ میلیارد دلاری یک پله پایین‌تر از ایران در رتبه نوزدهم و تایوان با تولید ناخالص داخلی ۹۲۶ میلیارد دلاری در رتبه بیستم قرار گرفته‌اند.^{۹۴}

قدرت خرید هر ایرانی

البته ارزانی کالاها در یک کشور، عملاً موجب اسراف در مصرف بی‌رویه و اتلاف سرمایه‌ها شده و از موانع مهم پیشرفت است. کما اینکه ارزانی سوخت در ایران موجب مصرف ۸۰ میلیارد دلاری سوخت در کشور در سال ۱۳۹۲ شده که حداقل ۳۰ میلیارد دلار آن قاچاق و اسراف در مصرف سوخت است

نمودار رابطه کار با رفاه

۹۴ - خبرگزاری تسنیم مورخ ۱۶ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا:

سرانه تولید ایران بر اساس روش GDP.

اما سرانه تولید ایران بر اساس روش GDP مطابق با این جدول، ایران از میان ۱۷۳ کشور مورد اشاره در این رتبه‌بندی، در رده ۹۶ قرار دارد.

کشورهای آذربایجان، دومینیکن، جامایکا، بوسنی، پرو، مقدونیه به عنوان کشورهای که درآمد سرانه‌ای بیش از ایران دارند و نیز کشورهای که بلافاصله پس از ایران قرار می‌گیرند، نامیبیا، الجزایر، اردن، چین، تونس، تایلند و آلبانی است.

البته اگر آنچه ناشی از منابع طبیعی خداداد، مثل نفت است را از تولید سرانه کم کنیم و فقط میزان تولید ناشی از کار و تلاش مردم را محاسبه نماییم، درخواهیم یافت که وضع از این نیز بدتر است و در نتیجه متوسط سطح رفاه و حقوق مردم در ایران بسیار بیشتر از سایر کشورهای است که تولید سرانه‌شان به ایران نزدیک است.

بنابراین راه افزایش سطح عمومی حقوق‌ها و رفاهیات افزایش تولید سرانه می‌باشد و آن هم از طریق افزایش تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، جهاد اقتصادی، کار و همت مضاعف، فرهنگ و وجدان کاری، پرهیز از اسراف و پرهیز از مصرف کالاهای خارجی، اصلاح سبک زندگی، تحقق اقتصاد مقاومتی و... امکان‌پذیر است که به نوبه خود بستگی به تلاش آحاد مردم دارد. این راه عملی برای افزایش سطح عمومی حقوق‌ها و رفاهیات عمومی است. رابطه سطح عمومی حقوق‌ها و رفاهیات با سرانه تولید باید برای مردم روشن شده و به ملکه ذهن مردم تبدیل گردد به نحوی که بتوانند راه را از بیراهه

تشخیص داده و آنچه به عملکرد خود آنان بستگی دارد را از دیگران مطالبه نکنند.

فهرست درآمد سرانه کشورهای جهان

نگاهی به آمار بانک جهانی از درآمد سرانه سالانه در کشورهای جهان نشان می‌دهد که ایران از میان ۱۷۳ کشور مورد اشاره در این رتبه‌بندی، در رده ۹۶ قرار دارد.

این آمار از تقسیم درآمد ملی هر کشور به جمعیت آن کشور به دست می‌آید.^{۹۵} شاخص درآمد ناخالص ملی^{۹۶} ذکر شده در این رتبه‌بندی بر اساس نرخ ثابت اسمی است.

گفتنی است، این آمار مربوط به آمار ارائه شده در هر کشور می‌باشد.

فهرست برخی از کشورها بر اساس درآمد سرانه سالانه به شرح زیر است:

۱. موناکو با درآمد سرانه ۱۸۳ هزار و ۱۵۰ دلار.

۲. کشور لیختن اشتاین با ۱۳۷ هزار و ۷۰ دلار.

۳. سرزمین برمودا ۸۹۲۳۵ دلار.

۴. نروژ ۸۷۳۵۰ دلار.

۵. لوکزامبورگ ۷۶ هزار و ۹۸۰ دلار.

۶. قطر ۷۲ هزار و ۵۳۲ دلار.

۷. سوئیس ۷۱ هزار و ۵۲۰ دلار.

۸. دانمارک ۵۹ هزار و ۴۰۰ دلار.

۹. کویت ۵۱ هزار و ۳۶۵ دلار.

۱۰. سوئد ۵۰ هزار و ۱۱۰ دلار

۹۵. علی جواهرچی، ۱۶ خرداد ۹۱.

۱۴. آمریکا ۴۷ هزار و ۳۴۰ دلار.
۱۵. اتریش ۴۷ هزار ۳۰ دلار.
۱۶. استرالیا ۴۶ هزار و ۲۰۰ دلار.
۲۰. کانادا ۴۳ هزار و ۲۵۰ دلار.
۲۱. آلمان ۴۵ هزار و ۷۰ دلار.
۲۲. فرانسه ۴۲ هزار و ۳۷۰ دلار.
۲۳. امارات متحده عربی ۴۱ هزار و ۹۳۰ دلار.
۲۴. ژاپن ۴۱ هزار و ۸۵۰ دلار.
۲۷. انگلیس ۳۸ هزار و ۲۰۰ دلار.
۴۱. کره جنوبی ۱۹ هزار و ۸۹۰ دلار و ۸۹۰ دلار.
۴۶. عربستان سعودی هزار و ۱۹۰ دلار.
۹۰. جمهوری آذربایجان ۵۳۳۰ دلار.
۹۱. جمهوری دومینیکن ۵۰۳۰ دلار
۹۲. جامائیکا ۴۸۰۰ دلار.
۹۳. بوسنی و هرزگوین ۴۷۷۰ دلار.
۹۴. پرو ۴۷۰۰ دلار.
۹۵. مقدونیه ۴۵۷۰ دلار.
۹۶. ایران ۴۵۲۰ دلار.
۹۷. نامیبیا ۴۵۰۰ دلار.
۹۸. الجزایر ۴۴۵۰ دلار.
۹۹. اردن ۴۳۴۰ دلار.
۱۰۰. چین ۴۲۷۰ دلار.
۱۰۱. تونس ۴۱۶۰ دلار.
۱۰۲. تایلند ۴۱۵۰ دلار.

۱۰۳. آلبانی ۳۹۶۰ دلار.

۱۰۴. آنگولا ۳۹۴۰ دلار.

۱۱۴. سوریه ۲۷۵۰ دلار.

۱۱۸. اندونزی ۲۵۰۰ دلار.

۱۱۹. مصر ۲۴۲۰ دلار.

۱۲۰. عراق ۲۳۴۰ دلار.

۱۲۸. هند ۱۳۳۰ دلار.

۱۴۲. پاکستان ۱۰۵۰ دلار.

۱۵۲. بنگلادش ۷۰۰ دلار.

۱۶۶. افغانستان ۴۱۰ دلار.

۱۷۳. بروندي ۱۷۰ دلار.

بر اساس این شاخص، ایران با درآمد سالیانه سرانه ۴۵۲۰ دلار در این رتبه‌بندی در رده ۹۶ قرار دارد.

مقایسه حقوق‌ها و رفاهیات بدون توجه به میزان درآمد و تولید سرانه کشور امر باطلی است و اگر بخواهیم سطح عمومی حقوق‌ها به کشورهای ثروتمند برسند، باید تولید سرانه را به سطح آن کشورها برسانیم. آن‌هم ممکن نیست مگر با افزایش چشمگیر کار و تلاش آحاد مردم.

مطالبه‌کردن سطح حقوق و رفاهیات سایر کشورها، صرفاً از مدیریت کشور و نادیده‌گرفتن نقش خویش در تحقق آن، مشکلی را حل نمی‌کند و بر مشکلات کشور می‌افزاید.

۴. قدرت خرید مردم و رفاه عمومی بهبود یابد

افزایش قدرت خرید و رفاهیات مردم نیز تابعی از افزایش تولید سرانه کشور است که - همان‌طور که گفته شد - از جمله به افزایش ساعات مفید کاری و پرهیز از اسراف توسط آحاد مردم بستگی دارد.

۵. قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی افزایش یابد

پشتوانه پول هر کشوری به چند عامل، به‌ویژه به قدرت اقتصادی و تولید ثروت آن، میزان مبادلات تجارت خارجی، میزان مصرف ارز خارجی و نیز قدرت ارز کشور خارجی و نیز میزان اسکناس منتشره توسط بانک مرکزی هر کشوری بستگی دارد.

لذا اگر بخواهیم قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی تقویت گردد، باید از جمله اقدامات زیر را انجام دهیم:

- مصرف کالای خارجی و همچنین سفرهای خارجی را به حداقل ممکن برسانیم و در نتیجه تقاضای ارز خارجی را کاهش دهیم.
- میزان تولید ثروت در کشور افزایش یابد که آن هم از طریق افزایش ساعات مفید کاری و تقویت وجدان کاری و ... ممکن می‌باشد.
- سرمایه‌های کشور به سمت تولید سوق داده شود که این امر در صورتی ممکن می‌گردد که تولیدات آن بازار خرید داشته باشد و لذا ترجیح خرید کالای تولید داخل نسبت به کالاهای تولید خارج برای تحقق آن ضروری است؛ بلکه باید تلاش کرد این تولیدات در خارج از ایران نیز خریدارانی داشته باشد.
- برای اینکه تولیدات کشور بازار خارجی هم داشته باشد، باید با کیفیت بهتر و قیمت کمتر تولید گردد و این امر هم میسر نیست، مگر اینکه ساعات مفید کاری و اهتمام به تولید محصول با کیفیت‌تر و قیمت پائین‌تر به دغدغه همه نیروهای تولیدی کشور تبدیل گردد.

برخی عوامل مؤثر بر توان پول ملی هر کشوری (نوسان نرخ ارز)

- میزان تولید ثروت
- میزان قدرت اقتصادی کشور

- میزان مبادلات خارجی
- میزان اسکناس منتشره

برخی عوامل مؤثر بر کاهش ارزش پول ملی

- تعطیلات زیاد
- ساعات مفید کاری پایین
- وجدان ضعیف کاری
- تولید کیفی و کمی پائین
- اسراف در مصرف
- خرید کالاهای مصرفی خارجی
- سفرهای گردشگری به خارج
- یارانه‌ای بودن کالاها و خدمات
- پایین بودن میزان صادرات
- بالا بودن بار تکفل^{۹۷}

برخی عوامل مؤثر بر افزایش ارزش پول ملی ایران

- کاهش تعطیلات
- افزایش ساعات مفید کاری
- تقویت وجدان کاری
- افزایش کمی و کیفی تولید

۹۷ - شاخص نسبت وابستگی یا بار تکفل، جزو آن دسته از شاخص های کیفی جمعیت است که برتری عددی افراد شاغل به افراد غیرشاغل را نشان می دهد. پایین بودن این شاخص بیانگر سطح مطلوب رفاه اقتصادی جامعه و قدرت پس انداز بیشتر است. بر عکس هر چه مقدار شاخص وابستگی بالاتر باشد، فشار وارده بر جمعیت شاغل برای تأمین معاش افراد تحت تکفل فزونی گرفته و سطح رفاه کاهش می یابد.

- پرهیز از اسراف در مصرف
- پرهیز از خرید کالاهای خارجی
- افزایش جذب گردشگران خارجی به ایران
- حذف یارانه کالاها و خدمات
- افزایش صادرات
- کاهش بار تکفل

۶. اشتغال در کشور ایجاد و بیکاری مهار گردد.

برای اینکه اشتغال ایجاد گردد، باید سرمایه‌ها عمدتاً به سمت تولید کالاها و خدمات سوق پیدا کند. برای اینکه سرمایه‌گذاری منطقی و میسر باشد، باید بازار فروش برای این تولیدات وجود داشته باشد. برای تحقق این هدف باید نیروهای تولیدی کشور، بهتر و بیشتر کار کنند و مصرف‌کنندگان ایرانی و حتی‌المقدور خارجی‌ها، مصرف کالاهای ایرانی را به تولیدات سایر کشورها ترجیح دهند.

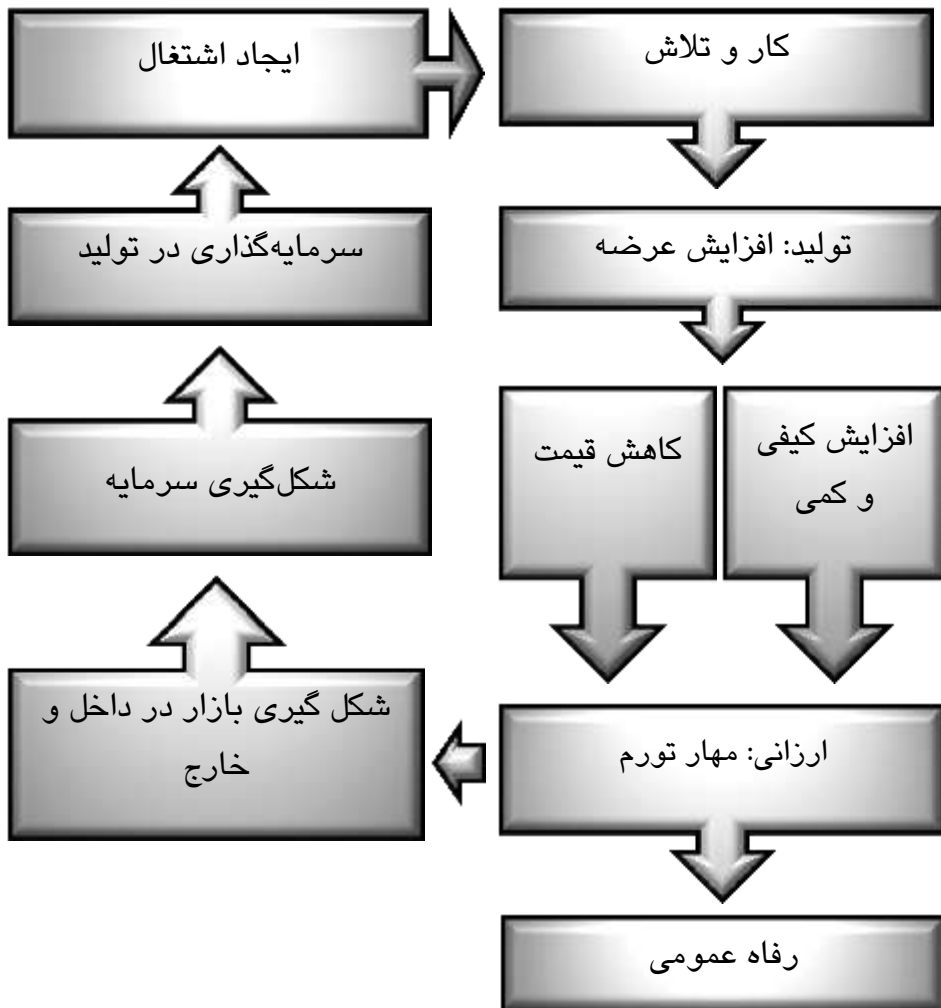
همان‌طور که مشاهده می‌گردد، این خواسته مردم نیز بستگی به کار بهتر و بیشتر آحاد مردم دارد که در صورت تحقق آن تولید محصولات بهتر با قیمت تمام‌شده کمتر و نیز با ترویج فرهنگ ترجیح کالاهای ساخت ایران به کالاهای ساخت خارج میسر می‌گردد.

۷. شرایط ازدواج جوانان بیش از پیش فراهم گردد.

برای تحقق ازدواج، ضروری است مرد خانواده بتواند هزینه‌های زندگی مشترک و خانواده خویش را فراهم آورد. این امر در صورت اشتغال به کار ممکن می‌باشد. ایجاد اشتغال تا حدودی به سرمایه‌گذاری در تولید بستگی دارد. برای اینکار اولاً باید سرمایه‌ای تشکیل گردد تا بتوان آن را در تولید سرمایه‌گذاری کرد. ثانیاً باید به تولید محصولات بیشتر و مرغوب‌تر بیانجامد

که لازمه آن، بهبود فرهنگ کار آحاد مردم از یکطرف و اصلاح فرهنگ مصرف و نیز رواج فرهنگ ترجیح کالای ایرانی بر کالای خارجی از طرف دیگر و در حقیقت اصلاح سبک زندگی است. البته عوامل دیگری نیز در امر ازدواج و اشتغال مؤثرند که عامل فرهنگی در آن تأثیر زیادی دارد که در فصول دیگر این کتاب مفصلاً به آن پرداخته شده است.

نمودار عوامل مؤثر بر ایجاد اشتغال

۸. امنیت عمومی تقویت گردد

از آنجا که هر موجود زنده‌ای نیاز به مصرف دارد، در صورت عدم کسب درآمد از طریق اشتغال به کار، امکان روی‌آوری آن‌ها به رفتارهای خلاف و ناامنی بیشتر وجود دارد. بنابراین باز هم بر می‌گردیم به راهکار اصلی، یعنی کار بیشتر و بهتر شاغلان، شکل‌گیری سرمایه، سرمایه‌گذاری و فروش رفتن کالاهای تولید داخل با ترویج فرهنگ صحیح مصرف و پرهیز از اسراف و نیز ترجیح مصرف کالای ایرانی بر کالای خارجی. البته ترویج روحیه کارآفرینی نیز خود موجب ایجاد شغل‌های جدید می‌شود.

۹. جلوی فساد اخلاقی و اعتیاد گرفته شود.

طبیعتاً یکی از عوامل فسادهای اخلاقی بالا رفتن سن ازدواج است که دلایل مختلفی دارد که یکی از آن دلایل بیکاری جوانان و فقدان درآمد برای آن‌هاست؛ لذا ایجاد اشتغال یکی از راهکارهای اساسی زمینه‌سازی ازدواج‌ها و در نتیجه کاهش فساد اخلاقی و اعتیاد می‌باشد.

۱۰. سود وام بانکی کاهش یابد.

تفاوت سکه طلا و اسکناس در این است که خود جنس سکه طلا در ذات خویش دارای ارزش است، لیکن جنس کاغذ اسکناس قیمت کمی دارد و ارزش اسکناس‌ها اعتباری است و به پشتوانه اقتصادی و میزان تورم بستگی دارد؛ لذا بخشی از سود بانکی مربوط به تورم است. سود بانکی شامل سه بخش می‌باشد: تورم، هزینه‌های بانک و سود بانک. عمده سودی که بانک‌ها دریافت می‌کنند مربوط به تورم است و اگر تورم کاهش یابد، کاهش منطقی سود بانک‌ها نیز ممکن می‌گردد.

کشورهایی که سود بانکی تکرر می‌دارند، تورم‌شان حدود یک‌سوم میزان سود

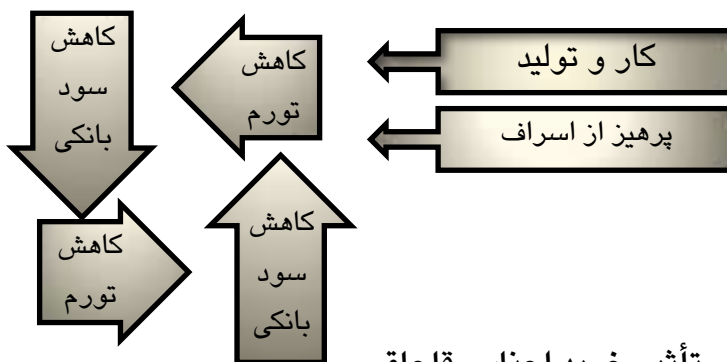
بانکی است. به عبارت دیگر سود بانکی آن‌ها دو تا سه برابر تورم در آن کشور می‌باشد. لذا کاهش تورم راهکار اصلی و منطقی و کارساز کاهش سود بانکی است و برای کاهش تورم نیز قبلاً تأکید گردید که به عرضه و تقاضا یعنی تولید و مصرف بستگی دارد که به نوبهٔ خویش به کار و تلاش بهتر آحاد مردم از یکطرف و نیز اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف و ترجیح مصرف کالاهای داخلی به کالاهای ساخت خارج بستگی دارد. البته سود مطالبه شده توسط برخی بانکها در ایران غیرمنطقی است

نمودار عوامل مؤثر بر ازدواج، اعتیاد، فساد و امنیت

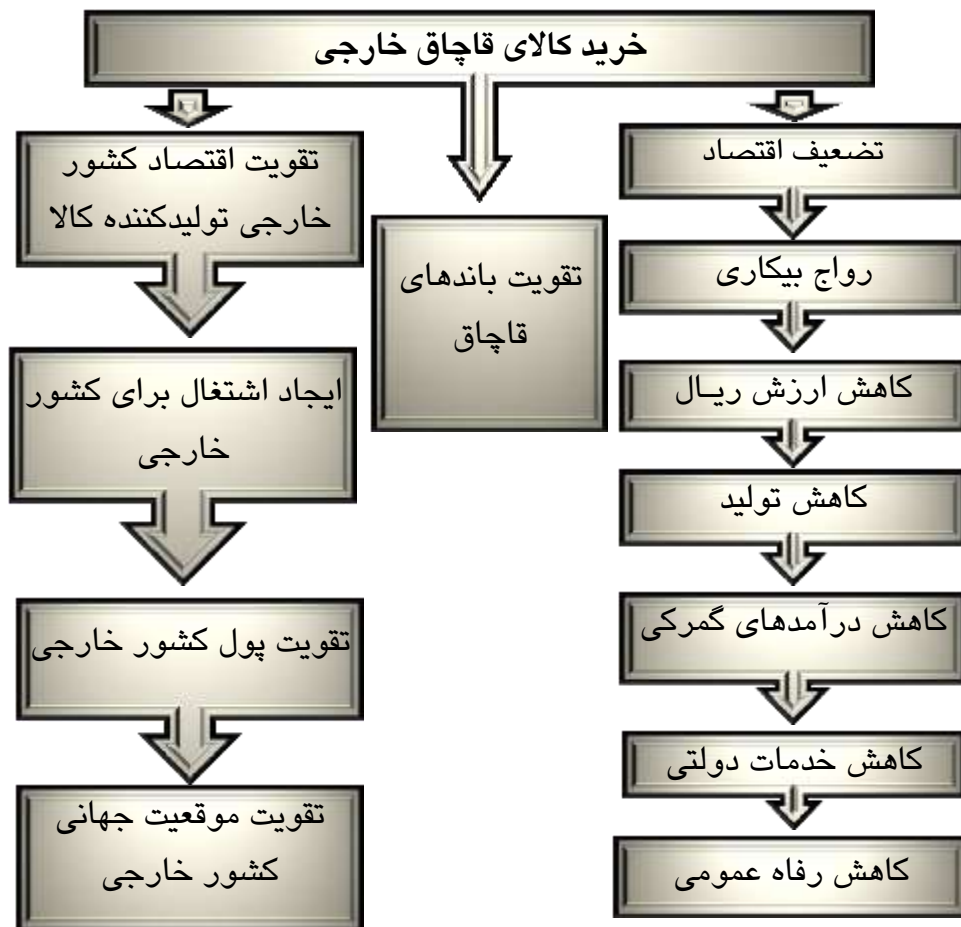

نمودار عوامل مؤثر بر کاهش نرخ سود وام بانکی

نرخ سود بانکی = تورّم + کارمزد بانک + سود بانک

نمودار تأثیر خرید اجناس قاچاق

قاچاق کالا به ایران مهار گردد

برای ممانعت از کالاهای قاچاق به ایران، علاوه بر تلاش‌های دستگاه‌های مسئول، مردم نیز باید از خرید این کالاها اجتناب ورزند. به طور طبیعی قاچاق کالاهایی که مشتری ندارد، منتفی خواهد گردید. ویژگی‌های همسایگان ایران، به‌ویژه افغانستان و پاکستان و عراق که خود بر مناطقی از نقاطی مرزی در کشور خود کنترل ندارند، بسیار دشوار می‌باشد و همین امر موجب گردیده است تا مواد مخدر که حتی برای حمل آن حکم اعدام پیش‌بینی شده و حدود ۴۰۰۰ مأمور حکومتی نیز در راه مبارزه با باندهای قاچاق مواد مخدر شهید شده‌اند، به وفور در ایران در دسترس مصرف‌کنندگان قرار دارد. لذا چنانچه مردم، متعهد به خریدن کالاهای خارجی و به‌ویژه کالاهای قاچاق باشند، مؤثرترین راه مهار کالاهای قاچاق از یکطرف و بسترسازی برای رونق تولید و اشتغال در کشور می‌باشد. اشتغال سالم نیز از غلطیدن افراد کشور به روش‌های غیرقانونی و از جمله قاچاق کالا عملاً جلوگیری می‌کند.

۱۲. کشور از وابستگی اقتصاد به فروش نفت خام رهایی یابد.

برای رهایی از وابستگی اقتصاد کشور و نیز بودجه کشور به نفت باید: اولاً، منابع درآمدی جایگزین برای دولت ایجاد گردد. این منابع عمدتاً باید از مالیات تأمین شوند.

ثانیاً، برای اینکه مالیات بیشتری گردآوری گردد، علاوه بر ترویج فرهنگ پرداخت مالیات، باید ثروت بیشتری تولید گردد تا مالیات آن نیز افزایش یابد. ثالثاً، برای تولید بیشتر در کشور، به کار و تلاش بیشتر آحاد تولیدکنندگان از یکطرف و اصلاح فرهنگ مصرف و پرهیز از اسراف و به‌ویژه ترجیح مصرف کالاهای ساخت داخل نسبت به کالاهای خارجی و در نتیجه به اصلاح سبک زندگی بستگی دارد.

نمودار کاهش وابستگی به نفت

۱۳. توطئه‌های اقتصادی و تحریم‌های غرب بی اثر گردد.

برای خنثی کردن توطئه‌های اقتصادی علیه کشور، از جمله باید:

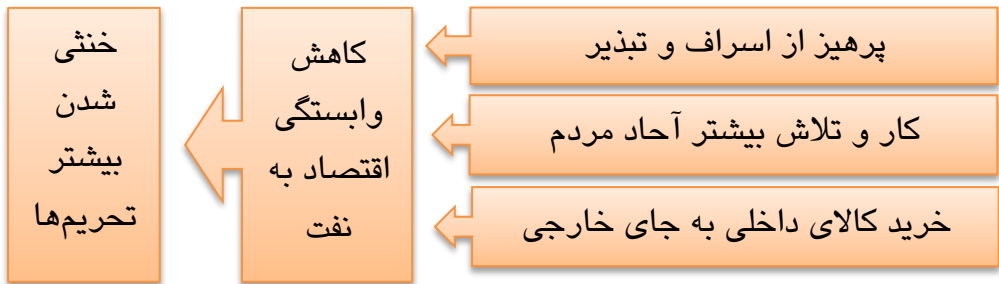
- ۱) اقتصاد کشور از وابستگی به نفت رهایی یابد.
- ۲) تولید ثروت در ایران افزایش یابد.
- ۳) میزان نیاز کشور به کالاهای خارجی کاهش یابد.
- ۴) ارز کشور در خرید کالاهای خارجی و یا سفرهای تفریحی به خارج از دست نرود.

در این راستا ذکر برخی نکات ضروری می‌نماید.

همان‌طور که مشاهده می‌گردد، راهکار اصلی و مؤثرترین عامل در تحقق موارد

فوق، افزایش تولید و پرهیز از اسراف است و در این راستا اصلاح فرهنگ عمومی کار و مصرف است که ترجیح کالاهای ساخت داخل به کالاهای ساخت خارج و اصلاح سبک زندگی بخش مهمی از آن است. این موارد، شاهکلید پیشرفت در همه زمینه‌ها و تحقق مطالبات عمومی فوق‌الذکر است.

نمودار خنثی شدن تحریم‌ها

تصور غلط از نقش دولت و مردم

افراد بسیاری تصور غلطی از نقش دولت و مردم دارند. آن‌ها تصور می‌کنند که مملکت مثل قطاری است که دولت لوکوموتیو آن و مردم مسافران آن هستند. کافی است مردم در قطار سوار شوند و لوکوموتیو، آن‌ها را به مقصد می‌رساند. اگر چنین بود نباید حکومت امام علی (ع) بعد از ۵ سال ساقط می‌شد و معاویه بر مسلمانان حکومت می‌یافت.

باید گفت که اگر قرار باشد مملکت را با وسیله حمل و نقل مقایسه کنیم، مقایسه با کشتی‌های پارویی، مناسب‌تر می‌باشد. جایی که دولت کاپیتان آن و همه مسافران پاروزن آن هستند و هرکس در پارو زدن تعلل کند، در سرعت و جهت حرکت کشتی اثر منفی می‌گذارد.

هرگاه اعضای تیم فوتبال خود را بجای عضو تیم، تماشاچی فرض کنند، می‌توان مطمئن بود که آن تیم شکست خواهد خورد.

واقعیت این است که آحاد مردم عضو تیم هستند و تمام حرکات و سکنات و سبک زندگی آن‌ها در پیشرفت یا عقب‌گرد کشور و تأمین شدن یا نشدن اهداف و آرزوها مؤثر است.

هرجا مردم در صحنه حضور یافتند و خود را صاحب نقش دانستند و نقش خود را به‌خوبی ایفا کردند، پیروزی‌های چشمگیر حاصل شد. پیروزی انقلاب اسلامی بدون این حضور امکان نداشت. مقاومت در جنگ هشت‌ساله و حفظ تمامیت ارضی بدون این حضور میسر نبود. مقابله با گروهک‌های تروریستی بدون مشارکت مردم قابل تصور نبود. همچنین خنثی نمودن تحریم‌ها و تهدیدات خارجی و تبدیل تهدیدات به فرصت‌ها بدون همیاری مردم میسر نبوده و نخواهد بود.

بنابراین هر ایرانی باید نقش خویش را در تحقق اهداف بشناسد و به آن عمل کند. متأسفانه باید اذعان کرد که فرهنگ کار در ایران بسیار ضعیف است و اسراف زیادی در مصرف صورت می‌پذیرد و مردم نقش خود را در بسیاری از امور نادیده می‌گیرند و به آن واقف نیستند و سبک زندگی مردم نیز در بسیاری از موارد نشأت گرفته از این ناآگاهی است.

توقعات و امکانات

درباره توقعات رایج زیر، بررسی دلایل وجود اینگونه باورها ضروری می‌نماید:

- مردم برای خود در پیشبرد امور نقشی قائل نیستند.
- همه چیز را از دولت (حکومت) مطالبه می‌کنند.
- اموال عمومی و بیت‌المال را از خود نمی‌دانند و در حفاظت از آن نمی‌کوشند.

- تمام تلاش خویش را برای گرفتن بودجه‌ای از دولت به نفع خود بکار می‌برند.
- امکانات ازدواج، کار، تحصیل، تأمین معیشت، رفاه و درمان و... را از دولت طلب می‌کنند.
- بخشی از کارمندان معتقدند حقوق پرداختی به آنها فقط برای حضور آنهاست و نه کار آنها در اداره.
- کارمندان دولت در سال‌های اول اشتغال توقع دارند صاحب مسکن شوند.
- روزهای تعطیل بسیار بالاست و از تعطیلی‌های بیشتر استقبال می‌شود.
- وقتی کارمندی رسمیتش قطعی شد، عملکرد او به شدت کاهش می‌یابد.

ریشه‌های باورهای غلط

در باره باورهای رایج فوق‌الذکر، بررسی دلایل وجود اینگونه باورها و چگونگی فرهنگ‌سازی برای رفع آن ضروری است.

یکی از توطئه‌های خطرناک تبلیغاتی غرب، به‌ویژه آمریکایی‌ها، در کنار اعمال محاصره اقتصاد برای کاهش امکانات کشور، دامن زدن به توقعات مردم از حکومت، فراتر از امکانات کشور است تا فاصله بین امکانات و توقعات افزایش یابد. این، روشی است که غرب با سایر کشورهایی که با آنها خصومت می‌ورزد نیز بکار می‌برد.

با فاصله افتادن بین امکانات و توقعات، جلب رضایت مردم با تکیه بر اقتصاد و امکانات کشور ممکن نخواهد شد و لذا حکومت‌ها برای جلب رضایت مردم خویش و برای باقی ماندن در قدرت، خود را ناچار خواهند یافت دست خود را برای دریافت کمک، به سوی غرب دراز کنند و در چنین صورتی ناچار خواهند شد به زیان منافع مردم، تسلیم خواسته‌های نامشروع غرب گردند.

روی آوردن تعدادی از دولت‌های انقلابی در جهان به روابط با آمریکا و تسلیم شدن به خواسته‌های نامشروع آنها، به همین علت صورت گرفته است و

با همین ترفند، برخی ملت‌ها و دولت‌ها در چنگال آمریکا گرفتار شده و آنچه را که با انقلاب به‌دست آورده بودند، از کف داده‌اند؛ ضمن اینکه چیزی در مقابل آن به‌دست نیاورده‌اند. عملکرد آقای مرسى رئیس‌جمهور منتخب در مصر و سرنگونی وی و حاکمیت مجدد نظامیان و نیز سرنوشت قذافی در لیبی و یاسر عرفات در فلسطین نمونه آن است.

تنظیم توقعات با امکانات

ما طبق رسوم و باورهای صحیح خود، خانواده‌ای را پایدار می‌دانیم که توقع اعضای خانواده از نان‌آور خانه در حد امکانات او باشد. معمولاً زنی که بیش از امکانات شوهرش از او توقع کند، یا کانون خانواده را تلخ می‌کند و از هم می‌پاشاند و یا شوهر را به کارهای خلاف وامی‌دارد و در مواردی او را به قبول وام‌هایی تشویق می‌کند که عاقبت آن زندان است. مردمی که توقعی بیش از امکانات کشور از حکومت دارند، درست مثل اعضای خانواده‌ای هستند که توقعی بیش از امکانات سرپرست خانواده از او دارند.

گوش مسئولان!

گاهی توقع بیش از حد از حکومت ناشی از تلقی غلط از میزان دارایی دولت است. اغلب مردم بودجه و درآمد دولت را درآمدی بسیار زیاد می‌پندارند که با آن می‌توان همهٔ مسائل را حل نمود؛ حال آنکه این بودجه به دلایل زیادی بسیار محدود می‌باشد که در فصل دوم این کتاب تحت عنوان توهم‌نفی در مورد آن توضیح داده شده است.

این تصور غلط موجب شده است که بسیاری از افراد تلاش می‌کنند خواستهٔ خود را که بر حق می‌پندارند، به گوش مسئولان که آن‌ها را دلسوز مردم و درستکار می‌دانند، برسانند. در این صورت چنانچه خواسته آنان برآورده نگردد، از مسئولان مذکور روی‌گردان می‌شوند. این تصور، نه‌تنها در افراد

عادی جامعه، بلکه در بین مدیران عالی‌رتبه و به‌ویژه نامزدهای انتخاباتی نیز وجود دارد. آن‌ها وضعیت داخلی را خیلی سیاه جلوه داده، وعده می‌دهند که در صورت دستیابی به مسئولیت خاصی، خواسته‌ها را برآورده خواهند کرد و وقتی به آن مسئولیت دست یافتند، کارشان تقاضای روزافزون بودجه از مقامات مافوق برای عمل به وعده‌ها می‌باشد؛ بودجه‌هایی که عملاً به دلیل محدودیت بودجه عمومی برآورده‌شدنی نیست.

روشی که معمولاً اینگونه مدیران برمی‌گزینند، این است که تقصیر را متوجه رده‌های بالاتر مسئولان می‌کنند و آنان نیز که با فشار افکار عمومی روبرو می‌شوند، تقصیر را به گردان مدیران قبلی و یا دیگر مسئولان حاضر انداخته، ادعا می‌کنند که در کارشان کارشکنی شده و مانع فعالیت آن‌ها می‌گردند، و مدعی می‌شوند که در صورت نبود این به اصطلاح موانع، آن‌ها می‌توانستند همه مشکلات را حل و همه خواسته‌ها را برآورده کنند.

بودجه‌های ناکافی

نگارنده هیچ مدیری در هیچ رده‌ای را سراغ ندارد که بودجه در اختیار خویش را کافی بداند. واقعیت این است که کل بودجه کشور کافی نبوده و کم است و این‌هم نتیجه عملکرد همه مردم، اعم از مدیران و مردم عادی می‌باشد. کمتر کسی حاضر می‌شود این مطالب را به‌صراحت با مردم در میان بگذارد.

هدف‌گذاری غلط رسانه‌های گروهی

رسانه‌های گروهی نیز که وظیفه روشنگری مردم را دارند، اغلب، خود گرفتار این توهومات هستند. تعدادی از جراید، هدف عمده خویش را رساندن پیام مردم به «گوش مسئولان» عنوان می‌کنند که ناشی از برداشت غلطی است که به آن اشاره شد؛ حال‌آنکه مهم‌ترین رسالت یک رسانه، اطلاع‌رسانی به مردم به عنوان مخاطبین خود و افزایش آگاهی‌های آنان است. اگر رسانه‌ای بتواند در

مخاطب خود تأثیر مثبت و سازنده بگذارد و مثلاً سبک زندگی او را اصلاح کند به رسالت خود عمل کرده است.

موی خرس

مشکل بعدی درباره بودجه دولت این است که بسیاری از افراد این بودجه را از خود نمی‌دانند و دسترسی به بودجه دولتی را به مثابه «یک مو از خرس کردن» غنیمت می‌شمارند و نیز در حفاظت از اموال عمومی کوتاهی می‌کنند.

لطیفه آمریکایی، در مورد تأمین معیشت مردم

در کتاب «فرسایش قدرت نرم» به لطیفه‌ای که در واشنگتن شایع شده بود، اشاره می‌کند مبنی بر اینکه «مالیات‌دهندگان نباید پول بدهند؛ دولت باید به مردم پول پرداخت کند».^{۹۸}

این لطیفه نزد آمریکایی‌ها به همان میزان مضحک تلقی می‌شود که مثلاً در ایران گفته شود که «مردان نباید به زنان مهریه بدهند، بلکه زنان باید به مردان مهریه دهند».

اما در ایران مردم باور دارند که دولت باید به مردم پول بدهد و معیشت و دیگر نیازهای مردم را تأمین کند.

مالیات و انتخابات در آمریکا

در آمریکا مردم به این امر واقف‌اند که هزینه خدماتی که دولت ارائه می‌دهد، از طریق مالیاتی است که از مردم می‌گیرد؛ لذا رابطه میزان مالیات دریافتی و میزان خدمات دولتی را درک می‌کنند.

۹۸. فرسایش قدرت نرم، مردم، دولتها و اعتماد تألیف جوزف نای و...، ترجمه اصغر افتخاری، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، ص ۲۱۴.

در کتاب «فرسایش قدرت نرم» به شعارهای انتخاباتی نامزدهای ریاست جمهوری آمریکا اشاره کرده و به تبلیغات باب دال نامزد جمهوری خواه می‌پردازد:

«باب دال تلاش کرد با طرح وعده‌های بسیار بلندپروازانه‌تر، انتظارات را بالا ببرد که شاهد آن، اعلام برنامه کاهش ۱۵ درصدی مالیات‌ها برای همه است. با این حال این برنامه پیشنهادی هرگز نتوانست به مبارزات انتخاباتی دال رونق دهد. نظرسنجی نشان داد که این برنامه با انتظارات پایین عموم مردم در تعارض بود. در واقع، رای‌دهندگان باور نداشتند که دولت دال بتواند ضمن حفظ برنامه‌های خدماتی خود و رعایت توازن بودجه، چنین کاری را به انجام برساند.»^{۹۹}

نویسنده کتاب در این قسمت اشاره می‌کند که «فهرستی طولانی از خدمات دولتی وجود داشت که مردم نمی‌خواستند برچیده شود.»

بنابراین مشاهده می‌شود که مردم در آمریکا می‌دانند که رابطه مستقیمی بین پرداخت مالیات و دریافت خدمات وجود دارد؛ لیکن در ایران مردم به وجود چنین رابطه‌ای واقف نیستند و صرفاً خواستار دریافت خدمات می‌باشند، بدون اینکه به ضرورت مشارکت برای تأمین منابع مالی چنین خدماتی بیاندیشند. به همین لحاظ نیز در جریان تبلیغات انتخابی در ایران، نامزدها صرفاً بر خدماتی که قصد دارند ارائه دهند تأکید می‌کنند و هر کس وعده بزرگ‌تری دهد، امکان پیروزی‌اش بیشتر است و کسی از او نمی‌پرسد که چگونه می‌خواهد منابع مالی چنین خدماتی را تأمین کند؟! جالب اینکه برخی‌ها راه حل مشکلات معیشتی و سایر نیازهای مردم را کاهش مالیات از یک طرف و افزایش خدمات، از سوی دیگر، مطرح می‌کنند! که معنی آن کاهش درآمد دولت و افزایش هزینه‌های آن است که غیرمنطقی است.

درآمد و هزینه دولت در سال ۹۳

در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ رقم منابع بودجه عمومی دولت برای نیمه اول امسال بیش از ۱۰۶ هزار میلیارد تومان برآورد شده بود اما دولت فقط توانست ۷۶ هزار میلیارد تومان آن را محقق کند.

یعنی دولت با کسری ۳۰ هزار میلیارد تومانی بودجه مواجه بوده و این در حالی است که فقط هزینه‌های جاری دولت در ۶ ماه اول سال ۱۳۹۳ نسبت به رقم نیمه اول سال قبل، ۲۵ درصد رشد نشان داشته و نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۷ هزار میلیارد تومان، بیشتر خرج کرده است.^{۱۰۰}

مانع تحزب در ایران

بارها شنیده شده است که در ایران تحزب جایگاه مناسبی در افکار عمومی نداشته و زمینه فرهنگی برای رشد احزاب وجود ندارد. معمولاً در کشورهای توسعه‌یافته، اعضای حزب می‌دانند که باید به حزب یاری رسانند و در هزینه‌های آن شریک شوند و لذا برای حمایت از یک حزب به عضویت آن درآمده و حق عضویت را به عنوان یک اصل می‌پردازند و در ایام انتخابات نیز برای تبلیغات انتخاباتی به حزب کمک می‌کنند، لیکن در ایران بر اساس همان تفکر غلط، بسیاری از افراد انتظار دارند از طریق عضویت در حزب به امکاناتی دست یابند و از رانت برخوردار شوند. در ایام انتخابات نیز معمولاً انتظار دارند که نامزدها شخصاً هزینه‌های تبلیغاتی خویش را بپردازند و بلکه هزینه‌های فعالیت هواداران را نیز تقبل کنند.

در ایران، مردم از نامزدهای انتخابات توقع دارند که برای جلب حمایت عامه مردم به کمک اقشار مختلف پرداخته، بخشی از هزینه‌های طرح‌های عمرانی یا رفاهی مردم و سازمان‌ها را بپذیرند تا ثابت کنند انسان شریف و دلسوزی هستند! و لذا هزینه‌های انتخابات برای نامزدها بالا رفته و گاه تا چندین برابر حقوقی که مثلاً در چهار سال دوره نمایندگی مجلس به نمایندگان پرداخت می‌شود، هزینه می‌کنند و افراد توانا از نظر فکری، اما فاقد امکانات گسترده مالی و یا مخالف چنین روشی، اصولاً خود را نامزد چنین سمت‌هایی نمی‌نمایند و در مقابل، غالباً کسانی برای چنین سمت‌هایی نامزد می‌شوند که چنین مسئولیت‌هایی را به عنوان فرصتی برای رانت‌خواری و تکاثر ثروت و قدرت خویش می‌نگرند و حاضرند دست به هر روش غیرمشروعی نیز برای رسیدن به چنین سمتی بزنند. البته این موضوع کلیت ندارد؛ لیکن متأسفانه جو حاکم بر انتخابات را به شدت تحت تأثیر خود قرار می‌دهد.

این طرز تلقی و نگاه، بزرگ‌ترین مانع تحزب در ایران است. همین تفکر و تلقی باعث می‌شود که حزب جناح حاکم به سرعت در ایام مسئولیت فرد یا جناح پیروز رشد کند؛ زیرا بسیاری از افراد با همان انگیزه رانت‌خواری و یا بهره‌مندی از تحزب، به حزبی می‌پیوندند که در قدرت بوده و دسترسی به بیت‌المال و قدرت انتصاب افراد به مسئولیت‌های حکومتی را دارد و با پایان دوران حاکمیت حزب مذکور نیز حزب دچار افول در فعالیت‌ها شده، هواداران خود را از دست می‌دهند و حزب جدید حاکم در وضعیت رشد کاذب قرار می‌گیرد.

این وضعیت موجب گردیده احزاب و یا افرادی که نامزد مسئولیت‌ها هستند، تلاش کنند به مردم القا نمایند که آن‌ها نامزد پیروز خواهند بود؛ زیرا در صورت باور این مطلب توسط افکار عمومی، بسیاری به او روی می‌آورند تا بعد از اخذ مسئولیت، از او توقع حمایت و رانت داشته باشند. یکی از دلایل

بروز فساد در مدیریت‌ها همین تلقی و انتصابات و نیز رأی‌دادن‌ها بر همین اساس می‌باشد.

رابطه دخل و خرج

در جهان، مردم می‌دانند که خرجشان را باید با دخلشان تنظیم کنند؛ حال آنکه در ایران علی‌رغم ضرب‌المثل معروف که می‌گوید: «چو دخلت نیست، خرج آهسته‌تر کن». بسیاری از افراد معتقدند دخلشان باید متناسب با خرجشان تأمین گردد و این دولت است که باید مابه‌التفاوت دخل و خرج را تأمین کند!

بر آن کدخدازاده باید گریست که دخلش بود نوزده خرج بیست

مدیریت هلندی کمبودها

برای نگارنده نقل کرده‌اند که در یکی از سال‌ها در هلند کمبود شکر پیش آمد و جبران کمبود میسر نشد. روش حل این کمبود این بود که دولت اطلاع‌رسانی و اعلام کرد که «امسال کمبود شکر وجود دارد، و از مردم خواست که سعی کنند کمتر مصرف کنند تا مشکل حل شود». مردم همکاری کردند و شکر کمتری مصرف کردند. همان شب یک مرد ایرانی که همسری هلندی داشت با مقدار زیادی شکر به منزل می‌آید. همسرش می‌پرسد که برای چه این همه شکر خریده‌ای؟ مرد ایرانی پاسخ می‌دهد که مگر نشنیدی دولت اعلام کرد که کشور دچار کمبود شکر است. زن پاسخ می‌دهد: ولی دولت خواست در مصرف آن صرفه‌جویی کنیم. مرد به همسرش می‌گوید برای رفاه خانواده چنین کرده است. اما زن هلندی بعد از این ماجرا از همسر ایرانی‌اش جدا می‌شود؛ زیرا از رفتار ضدملی و غیرمنطقی و فرصت‌طلبانه او بیزار شده بود.

مدیریت ایرانی کمبودها

فرهنگ عمومی مردم ایران درباره کمبودها چیست؟

اگر مردم اطلاع پیدا کنند که کمبودی در کشور بروز پیدا کرده است، تقریباً همه تولیدکنندگان و همه فروشندگان به احتکار کالا برای افزایش قیمت می‌پردازند و مردم نیز برای ذخیره آن محصول هجوم می‌آورند. بدینسان مشکلی که در هلند با یک اطلاع‌رسانی توسط دولت به دلیل فرهنگ مشارکت عمومی حل می‌شود، در ایران به یک معضل تبدیل می‌گردد؛ لذا مدیریت در چنین فرهنگی بسیار مشکل است. در زمان جنگ کافی بود دولت و یا سایر مسئولان اعلام کنند که در جبهه‌ها به فلان کالا احتیاج هست تا همگان برای رفع مشکل بسیج گردند و آنقدر امکانات راهی جبهه‌ها شود که بیشتر از نیاز آن‌ها تأمین گردد. اگر آن فرهنگ بازسازی و نهادینه شود، ایران به راحتی می‌تواند بر همه مشکلات فائق آید. متأسفانه در حال حاضر فرهنگ عمومی همان است که از آن ایرانی در هلند سر زد.

در جریان توزیع سبد کالاهای اعطایی دولت به مردم در سال ۱۳۹۲، هجوم مردم به فروشگاه‌ها، صحنه‌های زشتی پدید آورد که معمولاً از یک مردم قحطی‌زده رخ می‌دهد، حال آنکه آن‌ها قحطی‌زده نبودند.

همچنین افراد برای دریافت یارانه‌های نقدی اطلاعات غلط در مورد دارایی‌های خود می‌دهند تا این مبالغ را دریافت دارند هرچند مستحق دریافت آن نباشند. مطابق با آخرین آمار، تعداد افرادی که یارانه نقدی دریافت می‌دارند از مرز ۷۶ میلیون نفر گذشته است.^{۱۰۱}

احساس بر خورداری و فقر در ایران و غرب

در غرب تلاش می‌کنند افراد حتی اگر فقیر باشند، احساس فقر نکنند. اما در ایران گاه برعکس آن عمل و تبلیغ می‌شود:

احساس فقر در آمریکا:

شلوار "لی" یا "جین" از پارچه‌ای مقاوم تولید می‌گردد و به همین لحاظ نیز شلوار کار محسوب می‌شود. اما با این وجود بر اثر استفاده به هر حال مستعمل و پاره می‌شود. بسیاری از کارگران و کشاورزان و ... توانایی مالی تعویض شلوار کهنه با نو را ندارند.

در راستای القای برخورداری و برای اینکه فقرا از پوشیدن شلوار پاره احساس شرمندگی و فقر نکنند، رسانه‌های غربی به صورت هدفمند این شلوارها را بر تن چند هنرپیشه کرده و تلاش می‌کنند پوشیدن شلوار پاره را مد جلوه دهند.

متأسفانه برخی افراد جوان غرب‌زده ایرانی که از انگیزه‌های غربی‌ها بی‌اطلاع‌اند تحت تأثیر این تبلیغات قرار گرفته و آن‌را نشانه مد تلقی کرده و حتی مبلغ بیشتری برای خرید شلوار پاره پرداخت نموده و یا شلوار نو را پاره کرده و به آن آسیب می‌رسانند تا به اصطلاح مطابق با مد روز لباس بپوشند!

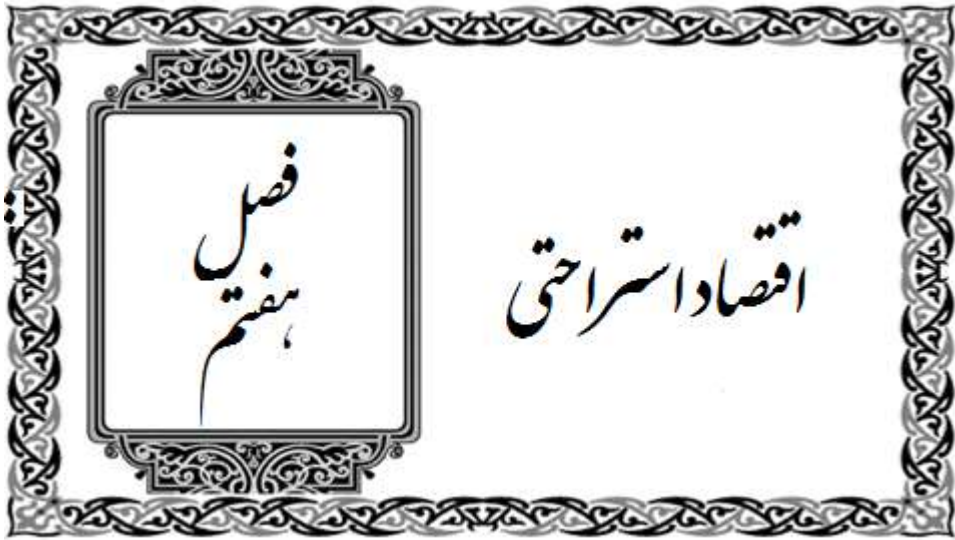
احساس فقر در ایران:

متأسفانه در ایران برعکس غرب رسانه‌های گروهی کشور در تبلیغات فرهنگی خود، خواسته یا ناخواسته، برعکس غرب عمل کرده و مرتباً احساس فقیر بودن را دامن می‌زنند.

مثلاً در یکی از سریال‌های تلویزیونی به نام "نا برده رنج" قهرمان اصلی فیلم مرتباً آرزوی داشتن خانه‌ای در شمیران با استخر را تکرار می‌کرد و این در حالی بود که خانه‌ای قدیمی با حیاط و حوض در اختیار داشت و آرزو می‌کرد مادر خود را از زندگی در این خانه قدیمی با حیاط و حوض نجات دهد.

این نوع تبلیغ حتی در کسانی که در شمیران (منطقه ثروتمندترین تهران) زندگی می‌کنند ولی خانه‌شان فاقد استخر است منجر به بروز احساس کاستی می‌گردد.

در ایران اگر کسی مالک خانه نباشد احساس فقر می‌کند در حالی که در غرب چنین نیست.

مقایسه تعطیلات رسمی در ایران و سایر کشورها

مقایسه تعداد تعطیلات رسمی در ایران- که سالانه ۲۴ روز بود و یک روز هم در سال ۱۳۹۰ به آن اضافه شد- با سایر کشورها، جلوه‌ای از وخامت اوضاع در ایران، از دیدگاه کار است. تعطیلات رسمی سالانه در هلند ۷ روز، انگلستان، فنلاند و ایرلند جنوبی ۸ روز، دانمارک ۹ و نیم روز، بلژیک، لوکزامبورک و یونان، فرانسه، آلمان و آمریکا ۱۰ روز، سوئد ۱۱ روز، نروژ ۱۲ روز، اتریش ۱۳ روز، آلمان بین ۱۰ تا ۱۴ روز- به اقتضای سیاست‌های داخلی متفاوت دولت‌های محلی آن کشور- اسپانیا و پرتغال ۱۴ روز، ایسلند ۱۵ روز و ایتالیا ۱۶ روز می‌باشد.^{۱۰۲}

مطابق مطالعات انجام‌شده در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، اثر یک

روز تعطیلی اضافه در تولید ملی ایران با توجه به آمار سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ مبلغ هزار و ۶۷۳ میلیارد تومان بوده است؛ یعنی هر یک روزی که در کشور تعطیل می‌شود، تولید ملی هزار و ۶۷۳ میلیارد تومان کاهش پیدا می‌کند. اثر تعطیلی اضافه در درآمد مالیاتی کشور نیز در یک روز ۱۳۶ میلیارد تومان است.^{۱۰۳}

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در گزارش خود (دی ماه ۱۳۹۰) آورده است: یکی از آثار اقتصادی وضعیت فعلی تعطیلات، صرف ۲۰ درصد از دستمزد پرداختی در اقتصاد کشور بابت روزهای تعطیل است و با استفاده از آمار مربوط به جبران خدمات کارکنان، می‌توان هزینه‌های مستقیم تعطیلات رسمی برای کشور را محاسبه کرد.

با این حال مرکز پژوهش‌های مجلس معتقد است هزینه دستمزد پرداختی به نیروی کار شاغل کشور به ازای روزهای تعطیل رسمی نیز از ۷ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۸۴ به ۱۰ هزار میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته و حدود ۴۹ درصد رشد داشته است.

این مرکز پیشنهاد کاهش تعطیلات سالانه رسمی به ۱۶ روز را داده است. یکی از ایرانیان مقیم انگلستان که به ایران آمده بود، در وصف مشاهدات خود در ایران و مقایسه آن با انگلستان به نگارنده گفت که کشور ایران "کمپ تعطیلات" است.

با وجود تعطیلات بیش از حد در ایران که یکی از علل آن، تعطیلی به مناسبت‌های سال شمسی و قمری است، مردم به‌شدت در مقابل کاهش روزهای تعطیل و افزایش ساعات کار، مقاومت می‌کنند و آن دسته از مدیران دولتی را دلسوز و مردمی تلقی می‌کنند که روزهای تعطیل را افزایش دهند و از ساعات کار بکاهند.

۱۰۳ - طبیعتاً این ارقام با توجه به گذشت زمان بیشتر شده است.

عکس‌العمل به وجود آمده در ارتباط با حذف تعطیلی ۲۹ اسفند، سالروز ملی شدن صنعت نفت، نمونه‌ی چنین تفکر اشتباهی می‌باشد. از اول نباید این روز تعطیل می‌شد. نفت ملی نشد که ما کار نکنیم. حال آنکه نه تنها این روز تعطیل اعلام شد، بلکه این باور شکل گرفت که چون ما از نظر نذایر نفتی غنی هستیم، پس نیاز کمتری به کار کردن داریم. بسیاری از صاحب‌نظران، به حق، این تفکر غلط را یکی از مهم‌ترین موانع پیشرفت و ترقی کشور دانسته‌اند؛ به نحوی که برخی به غلط آرزو می‌کردند که: «ای کاش ما نفت نداشتیم تا به بهانه‌ی آن، کار کردن را کنار بگذاریم». حال آنکه باید به شکرانه برخورداري از این نعمت، بیشتر کار می‌کردیم.

همچنین به نظر نگارنده تعطیلی ۱۲ فروردین، سالروز رفراندوم جمهوری اسلامی ایران که قطعاً یوم‌الله است و جمهوری اسلامی استقرار یافت را نیز نباید تعطیل می‌کردیم. زیرا جمهوری اسلامی برقرار کردیم و باید با استقرار جمهوری اسلامی پیشرفت کنیم نه اینکه یک روز به تعطیلات طولانی کشور بیافزائیم.

در قرآن سوره‌ی سبا آیه ۱۳ آمده است:

«... اعملوا آل داوود شکرا و قلیل من عبادی الشکور»:

... ای آل داوود به شکرانه‌ی نعمت‌هایی که به شمار ارزانی داشتیم، «کار» کنید که بندگان شکرگزار من اندک‌اند.

اگر همین یک آیه، سرلوحه عمل ایران قرار می‌گرفت و فریب استعمار را نمی‌خوردیم، اینک ایران یکی از پیشرفته‌ترین کشورهای جهان بود.

توجیهات رایج برای کم‌کاری

علاوه بر روزهای تعطیل فراوان، ساعات کاری مفید در کشورمان نیز بسیار پایین است و افراد مختلف، در طبیعی قلمداد کردن چنین وضعیتی، توجیهاتی را مطرح می‌سازند؛ از جمله:

- میزان حقوقمان پایین است و این مقدار حقوق فقط برای حضور ما در اداره است، نه برای کار ما!!
 - اگر من کار کنم، بهره آن را مقامات مافوق می‌برند.
 - ارتقای مرا تأخیر انداخته‌اند.
 - مشکلات زندگی اجازه تمرکز فکر را به ما نمی‌دهد.
- و ده‌ها استدلال بی‌اساس دیگر که همه این استدلال‌ها ناشی از فرهنگ ضعیف کار و گاهی نشانه فساد کادر اداری می‌باشد.
- در حقیقت، موارد فوق را «حق» خود ارزیابی کرده یا بیان می‌کنند، حال آنکه کم‌کاری به هر دلیلی باشد، باید به عنوان «فساد» تلقی گردد.
- برخی کارهای مفید غیر اداری نیز، وقتی در ساعات اداری صورت می‌گیرد، از نظر کاری، غیرمفید می‌باشند؛ مثلاً روزنامه خواندن، قرآن خواندن (بجای کار مردم را در ساعات اداری راه‌انداختن)، مستحبات نماز را بجای آوردن (درحالی‌که ارباب‌رجوع در اداره معطل و سرگردان باشند) از این قبیل هستند.
- متأسفانه تعدادی از کارمندان ادارات، در ساعات اداری، با خواندن مجلات ورزشی، صفحه حوادث، بحث‌های سیاسی و... که محل انجام آن، در محافل و ملاقات‌های خانوادگی و یا حزبی است، وقت خود را که در حقیقت متعلق به مردم است، تلف می‌کنند. نتیجه چنین فرهنگ و وجدان کار ضعیفی این است که بر اساس برآوردها متوسط ساعات مفید کاری در بسیاری از ادارات کشور در سال ۱۳۹۰ یک ساعت و ۴ دقیقه بوده که در سال ۹۲ به ۲۲ دقیقه در روز کاهش یافته است.

یک مقایسه بین ایران و ژاپن می‌تواند در این ارتباط روشنگر باشد. ما در ایران اگر با کسی کار شخصی داشته باشیم، معمولاً ترجیح می‌دهیم در محیط کارش با او موضوع را مطرح کنیم و مزاحم وی در منزل نشویم؛ حال آنکه در ژاپن سعی می‌کنند مزاحم افراد در محل کار نشوند. در ایران کارمندان و مدیران،

اغلب ترجیح می‌دهند در مورد کارهای شخصی هم به افراد، تلفن محل کار خود را بدهند تا مزاحمتی در موقع حضور در منزل ایجاد نکنند.

یک ایرانی که برای کار به ژاپن رفته بود و اطاقی را در منزل یک ژاپنی برای مدت اقامت در ژاپن کرایه کرده بود، برای نگارنده نقل کرد که با آن ژاپنی خیلی دوست شده بود و موقع بازگشت به ایران برای خداحافظی زنگ منزل او را زده بود و شنیده بود که او در محل کار حضور دارد. وی به محل کار رفته بود تا با این دوست صاحبخانه خداحافظی کند. آن ژاپنی از اینکه در محیط کار برای یک موضوع غیرکاری به او مراجعه شده، بسیار ناراحت شده بود؛ ضمن اینکه نزد همکاران خود نیز احساس شرمساری می‌کرد.

برای اینکه زشتی این عمل برای ما روشن شود، فرض کنید در ایران چنین اتفاقی برای یک جراح قلب در هنگام عمل جراحی روی دهد. ما، اقدام فردی را که برای امور جاری خود، به یک جراح، در حین عمل جراحی مراجعه کند و وقت او را حین عمل جراحی بگیرد، عملی زشت می‌دانیم؛ زیرا می‌تواند در عمل جراحی او آثار سوء بگذارد و این مسئله می‌تواند برای سلامتی بیمار خطرآفرین باشد. همکاران و بستگان بیمار نیز، هم به مراجعه‌کننده مذکور و هم به جراحی که چنین کسی را در حین عمل جراحی به حضور بپذیرد، با دیدۀ منفی می‌نگرند.

هرگاه در ایران، هرکس، در مورد هر کار و مسئولیتی که بر عهده دارد، به اندازه‌ی اهمیتی که مردم و جراحان در ایران برای جراحی قائلند، اهمیت قائل گردد، آنگاه می‌توانیم مدعی شویم که از یک فرهنگ کاری قوی برخوردار می‌باشیم.

خستگی از کار

برخی‌ها، خسته‌شدن در کار را یک عارضه‌ی منفی و غیرقابل قبول و تحمیلی تلقی می‌کنند و به نحوی عمل می‌کنند که در ساعات کاری خستگی‌شان برطرف

شود، حال آنکه ساعات کاری برای کار کردن است و رفع خستگی مربوط به بعد از ساعات کاری است. نگاهی به عملکرد خدمهٔ هواپیماهای ایرانی و خارجی در پروازها و مقایسهٔ عملکرد آنان، نشان‌دهندهٔ چنین امری است. خدمه شرکت‌های هواپیمایی خارجی، فقط در زمان پرواز از فرودگاه یا فرود در آن، روی صندلی خود می‌نشینند و در تمام طول پرواز به رسیدگی به امور مسافران می‌پردازند، حال آنکه در ایران، اغلب خدمه به استراحت پرداخته و به گفتگو بین خود مشغول شده و حداقل خدمات را ارائه می‌دهند و این در حالی است که معمولاً خدمه و خلبان هواپیما پس از پرواز از فرصت کافی و امکانات بالا برای استراحت و رفع خستگی برخوردار می‌باشند. چنین رفتاری در سایر دستگاه‌ها نیز جاری می‌باشد.

در فرهنگ عمومی نیز عباراتی نظیر «خسته نباشید» به شدت رایج می‌باشد؛ حال آنکه در برخی فرهنگ‌ها از عبارت «خدا قوت» استفاده می‌کنند. خدا قوت دهد تا بیشتر بتوانی کار کنی. به نظر نگارنده باید آنقدر کار کرد که خسته شد و این خستگی مطلوب است؛ همان‌طور که در ورزش خسته‌شدن مانع ادامه ورزش نمی‌شود، بلکه خسته‌شدن و عرق ریختن، مرحلهٔ لازم برای نتیجه‌گرفتن از ورزش می‌باشد. بی‌جهت نیست که در وصف "تعرق کارگران" روایت و احادیث زیادی ذکر شده است.

در اینجا به ذکر چند روایت در این ارتباط اشاره می‌گردد:

- پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: ^{۱۰۴} هرکه شب را با خستگی از تلاش در به‌دست‌آوردن حلال به سر آورد، با آمرزش گناهان خود شب را به پایان رسانده است.

- شخصی اباعبدالله... (ع) را می‌بیند که در زمین مشغول زراعت است در حال عرق ریختن. به امام می‌گوید: فدایت گردم به من بدهید، شما را کافی‌ست. حضرت فرمودند: «به‌درستی که من دوست دارم مرد در طلب معیشت از گرمای خورشید اذیت و آزار ببیند.»^{۱۰۵}
 - از فضل‌ابن ابی‌قره نقل است که گفت: وارد شدم بر ابی عبدالله (ع) درحالی‌که در روی دیوار مشغول کار بود. پس گفتم: فدایت شوم اجازه دهید ما یا غلامان این کار را انجام دهیم. فرمودند: «نه، به‌درستی که من بسیار دوست دارم که خداوند مرا ببیند درحالی که با دست خود کار می‌کنم و خود را به اذیت می‌اندازم و طلب حلال می‌کنم.»^{۱۰۶}
- البته این، بدان معنا نیست که استراحت لازم نیست. استراحت در جای خود و کار در جای خود. در حقیقت خواب، لازمهٔ بیداری است. اما اصل بر بیداری است و نه خواب. همین نسبت در ارتباط با کار و استراحت و تفریح وجود دارد؛ یعنی کار، اصل است.
- متأسفانه مشاهده شده است که برخی مشاوران خانواده به آقایان توصیه می‌کنند که خستگی خویش را به منزل نبرند! تا مزاحم خانواده نشوند و جو خوبی در منزل حاکم گردد! بنابراین لابد باید خستگی را در همان ساعت و محیط اداری رفع کرد! حال آنکه منزل بهترین مکان برای رفع خستگی است و محیط کار، مکانی برای کار و تلاش است.

شمار حقوق‌بگیران از دولت

۱۰۵. «فقال: انی احب ان تیاذی الرجال بحر الشمس فی طلب المعیشه».

۱۰۶. دخلنا علی ابی عبدالله (ع) و هو یعمل فی حائطه له، فقلنا: جعلنا الله فداک دعنا تعمل لک أو تعمله الغلمان، قال: لا، دعونی فانی أشتهی ان یرانی الله عز و جل اعمل ببیدی و أطلب الحلال فی أذی نفسی «شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۱۶۳، حدیث شماره ۳۵۹۵».

در حالی است که در ژاپن با جمعیت ۱۲۸ میلیون نفری کشور، دولت ۳۳۰ هزار کارمند دارد، ایران با جمعیت ۷۸ میلیون نفری حدود دو میلیون و ۳۰۰ هزار کارمند رسمی، قراردادی و روزمزد دارد که با ۶۰۰ هزار نیروی مسلح، یک میلیون و ۲۰۰ هزار بازنشسته کشوری و ۶۰۰ هزار بازنشسته لشکری، هر ماه به حدود چهار میلیون و ۷۰۴ هزار نفر حقوق پرداخت می‌کند. تعداد مدیران واحدهای ستادی و استانی کشور به بیش از ۴۴۱ هزار نفر می‌رسد که یک و نیم برابر کل کارکنان دولت ژاپن است.^{۱۰۷}

حراج بیت‌المال با بازنشستگی زود هنگام

مدیران اداری و مالی کشور در خوش‌بینانه‌ترین حالات، با این تصور و توهم که بیت‌المال مملو از بودجه هست، با نگاهی دلسوزانه و گاه با رفیق‌بازی، فامیل‌گرایی و قوم‌گرایی نسبت به بازنشسته کردن زود هنگام افراد اقدام کرده‌اند تا کمکی باشد به این افراد و به اصطلاح آب باریکه‌ای برای آنها فراهم گردد و بتوانند در شغل آزاد هم کاری دست و پا کرده و از پس مخارج زندگی بر آیند و بر این تصورند که کار خیری انجام می‌دهند، حال آنکه عملاً بیت‌المال عمومی را در معرض غارت قرار داده‌اند و کشور را دچار مشکلات عدیده مالی و اقتصادی کرده‌اند. یکی از افراد، اخیراً در صحبتی که با اینجانب داشت به تعریف از یکی از همین خیرین (!) پرداخت. وی گفت که ۱۶ سال به صورت قراردادی با یکی از سازمان‌های حکومتی کار می‌کرده. در این مرحله ابتدا وی را استخدام و سپس وی را ظرف ۶ ماه بازنشسته کرده و حقوق مستمر بازنشستگی برایش دست و پا کرده‌اند. وی در حال حاضر به عنوان راننده بخش خصوصی در اختیار همان دستگاه است و مدیران آن را جابجا می‌کند.

۱۰۷ - خبرگزاری ایرنا مورخ ۲۴ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از محمود عسکری آزاد جانشین معاون توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس جمهور

سن بازنشستگی در ایران

در حال حاضر مردان با سه نوع سن و سابقه بازنشستگی می‌شوند بطوریکه در نوع اول با داشتن ۳۵ سال سابقه بدون شرط سنی، دوم ۵۰ سال سن و ۳۰ سال سابقه با حقوق کامل و نوع سوم داشتن ۶۰ سال سن و ۲۰ سال سابقه که بر اساس میزان سابقه حقوق دریافت می‌کنند.

در مورد بازنشستگی زنان نیز با همان سه شرط عنوان شده و در هر کدام ۵ سال کمتر و البته در مورد زنان یک استثنا نیز وجود دارد و آن این است که زنان با ۴۲ سال سن و ۲۰ سال سابقه در بیمه‌های اجباری بازنشسته می‌شوند.^{۱۰۸}

درحالی‌که در کشورهای مختلف سن بازنشستگی را افزایش می‌دهند، بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ متوسط سن بازنشستگی مردان در ایران ۵۲.۳ سال و زنان ۴۹.۹ سال بوده که معدل این نسبت در جهان برای مردان ۶۳.۱ و برای زنان ۶۰.۶ سال است.^{۱۰۹}

درحالی‌که بر اساس نرم‌های علمی و بین‌المللی، نباید تعداد بازنشستگان از ۱۷ درصد تجاوز کند، این نسبت در صندوق بازنشستگی نیروهای لشکری به ۱۰۱ درصد رسیده و تعداد بازنشستگان آن از تعداد شاغلان این بخش بیشتر شده است.

در سال ۱۳۸۴ تعداد بازنشستگان کشوری ۷۱۹ هزار و ۲۳۷ نفر بود که این تعداد در سال ۱۳۹۲ با ۶۸ درصد رشد به یک میلیون و ۲۰۴ هزار و ۸۳۰ نفر بالغ شد.

۱۰۸ - سایت خبرآنلاین مورخ چهارشنبه ۶ شهریور ۱۳۹۲.

۱۰۹ - گزارش خبرنگار خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، مورخ ۲۱ خرداد ۱۳۹۳، به نقل از محمود عسکری آزاد جانشین معاون توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس جمهور.

این بدین معنی است که به ازای هر دو شاغل بیش از یک نفر بازنشسته هستند. این در حالی است که تعداد بازنشسته‌های لشکری بیش از شاغلین آن است. بر اساس نرم‌های علمی و بین‌المللی، تعداد بازنشستگان نباید از یک ششم تعداد کل مشمولان یک صندوق یعنی ۱۷ درصد تجاوز کند.

کمک دولت به صندوق‌های بازنشستگی

در سال ۸۴ سهم کمک دولت در تأمین هزینه‌های صندوق بازنشستگی کشوری ۴۶ درصد بوده که این میزان در سال ۹۲ به ۷۶ درصد رسیده است و سهم دولت از تأمین هزینه‌های صندوق بازنشستگی لشکری هم بالغ بر ۹۸ درصد شده است.^{۱۱۰}

به علت ضعف در قوانین و مقررات، در حال حاضر برخی افراد از سه صندوق به طور همزمان حقوق بازنشستگی می‌گیرند و برخی از بازنشستگان بیش از ۱۱ میلیون تومان حقوق بازنشستگی دریافت می‌کنند و فقط رشد حقوق سال ۹۳ این افراد بیش از سه برابر حقوق تعداد زیادی از بازنشستگان مشمول

۱۱۰ - میزان کمک دولت در سال ۸۴ به صندوق‌های بازنشستگی کشوری و لشکری یک هزار و ۵۹۸ میلیارد تومان بوده که این رقم در سال ۹۲ به ۲۱ هزار و ۱۸۰ میلیارد تومان بالغ شده است؛ یعنی سهم کمک دولت در مجموع پرداخت‌های صندوق‌ها از ۴۶ درصد در سال ۸۴ به ۷۶ درصد در سال ۹۲ رسیده است و این نسبت برای صندوق بازنشستگی لشکری به بیش از ۹۰ درصد رسیده که خطری جدی برای صندوق‌های بازنشستگی است.

۲.۸ (دو ممیز هشت دهم) درصد از بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۸۴ برای تأمین منابع مورد نیاز صندوق‌های بازنشستگی کشوری و لشکری صرف می‌شد که این نسبت در سال ۱۳۹۲ به ۱۴ درصد از عملکرد بودجه عمومی دولت بالغ شده است که دقیقاً معادل هزینه‌های عمرانی سال ۱۳۹۲ کشور است. طبق بررسی‌های انجام شده، این رقم در هشت سال آینده به سطح ۵۹ هزار و ۴۰۰ میلیارد تومان یعنی به ۲۸ درصد بودجه عمومی (۱۰ برابر نسبت به سال ۱۳۸۴) خواهد رسید.

حداقل حقوق بازنشستگی است و برای حل این معضلات لایحه‌ای تنظیم و تقدیم دولت شده است^{۱۱۱}.

بازنشستگی در کشورهای پیشرفته

کشور	سن بازنشستگی		تفاوت سن بازنشستگی با ایران به سال	
	مردان	زنان	مردان	زنان
نروژ	۶۷	۶۷	۱۵	۱۷
ایسلند	۶۷	۶۷	۱۵	۱۷
آلمان	۶۷	۶۷	۱۵	۱۷
ایتالیا	۶۶	۶۶	۱۴	۱۶
اسپانیا	۶۷-۶۵	۶۷-۶۵	۱۳ تا ۱۵	۱۵ تا ۱۷
دانمارک	۶۷-۶۵	۶۷-۶۵	۱۳ تا ۱۵	۱۵ تا ۱۷
ایرلند	۶۶-۶۵	۶۶-۶۵	۱۳ تا ۱۴	۱۵ تا ۱۶
سوئیس	۶۵	۶۴	۱۳	۱۴
آمریکا	۶۷-۶۲	۶۷-۶۲	۱۰ تا ۱۵	۱۲ تا ۱۷
انگلیس	۶۵	۶۰	۱۳	۱۰
ایران	۵۲.۳	۴۹.۹		

جدول سن بازنشستگی در کشورهای پیشرفته.^{۱۱۲}

۱۱۱ - گزارش خبرنگار خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، مورخ ۲۱ خرداد ۱۳۹۳، به نقل از محمود عسکری آزاد جانشین معاون توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس جمهور.
 ۱۱۲ - سایت خبرآنلاین مورخ چهارشنبه ۶ شهریور ۱۳۹۲.

در کشورهای پیشرفته سن بازنشستگی ۱۰ تا ۱۷ سال بیش از ایران بوده و در تعداد قابل توجهی از این کشورها سن بازنشستگی به ۶۷ سال می‌رسد و همواره نیز رو به افزایش است و اصولاً پیشرفت این کشورها عمدتاً مرهون کار و تلاش و تولید در این کشورها و در موارد متعددی به ۶۷ سال می‌رسد.

ساعات مفید کاری ایران

طبق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ساعت مفید کاری در ایران در سال ۱۳۹۲ روزانه به ۲۲ دقیقه رسیده است که در مقایسه با دو سال قبل از آن که ۶۴ دقیقه اعلام شده بود، به طور چشمگیری کاهش یافته است. سال ۱۳۹۰ ساعت مفید کاری در ایران برای بخش خصوصی به طور متوسط ۲ ساعت و ۶۴ دقیقه بود.

ایران از نظر ساعات کار مفید در جهان پس از کویت و عربستان قرار دارد. سهم روزانه چای خوردن، تلفن زدن، مرخصی گرفتن و نهار خوردن از کار مفید بیشتر است و اینگونه نمی‌توان به بهبود بهره‌وری و افزایش ساعات مفید کاری امیدوار بود.^{۱۱۳}

طبق ماده ۵۱ قانون کار، ساعت کار در این قانون، مدت زمانی است که کارگر، نیرو یا وقت خود را به منظور انجام کار در اختیار کارفرما قرار می‌دهد. در تبصره یک این قانون اشاره شده است که مجموع کار در هفته نباید از ۴۴ ساعت تجاوز کند که اگر جمعه را از این مجموع کم و پنجشنبه را نیمه‌وقت حساب کنیم، تقریباً روزی هشت ساعت کار برای کارمندان منظور شده است. اگر پنجشنبه‌ها را نیز تعطیل فرض کنیم، پس در این ۵ روز الباقی می‌بایست روزانه ۸ ساعت و ۵۰ دقیقه کار مفید صورت پذیرد.

۱۱۳. خبرگزاری حوزه به نقل از نماینده سابق کارگران در هیئت حل اختلاف.

با احتساب ۲۲ دقیقه کار روزانه و نیز ۲۵ روز تعطیلات مناسبتی و ۱۰۵ روز تعطیلات پنجشنبه‌ها و جمعه‌ها و سی روز مرخصی استحقاقی، می‌توان گفت که ۱۶۰ روز تعطیلات سالانه داریم که البته برخی از تعطیلات بر هم منطبق هستند، در نتیجه ساعات مفید کاری در یک سال حدود ۸۰ ساعت است که معادل ۱۰ روز کاری می‌باشد.

با احتساب تعطیلات پنجشنبه و جمعه و سایر تعطیلات حدوداً ۱۵۰ روز تعطیلی داریم که یعنی ۵ ماه از سال را در تعطیلات به سر می‌بریم. البته ساعات مفید بخش خصوصی بیش از ادارات می‌باشد. ساعات مفید کاری در بخش خصوصی در سال ۹۱ معادل ۲ ساعت و ۴۶ دقیقه در روز بوده است.

مقایسه کار مفید در ایران و کره جنوبی

با توجه به کار مفید ژاپنی‌ها که ۸ ساعت در روز و مردم کره جنوبی که ۹ و نیم ساعت در روز است می‌توان نتیجه گرفت که یک ژاپنی در یک سال به اندازه ۲۱ سال یک کارمند ایرانی و یک تبعه کره جنوبی در یک سال به اندازه ۲۶ سال یک کارمند ایرانی کار مفید انجام می‌دهد. البته برخی آمارها ساعات مفید کاری مردم ژاپن را حتی بیش از مردم کره جنوبی اعلام کرده‌اند.

یک و نیم سال کار در طول عمر

اگر ۲۲ دقیقه در هر روز در سال ۹۲ را ملاک محاسبه کار مفید کارکنان دولت قرار دهیم و اگر سال‌های کاری یک کارمند را ۳۰ سال در نظر بگیریم. در نتیجه یک کارمند در طول ۳۰ سال خدمت خود به طور متوسط کمتر از یک سال و ۵ ماه کار مفید انجام می‌دهد و علاوه بر دریافت حقوق ۳۰ سال کار، از مزایای حقوق بازنشستگی نیز برخوردار می‌شود و حتی در صورت فوت

کارمند، همسر و برخی از فرزندان وی نیز تا پایان عمر از حقوق بازنشستگی برخوردار می‌گردند!

حقوق کارکنان دولت از جیب ملت

در لایحه بودجه ۹۲ بیش از ۵۰ هزار میلیارد تومان به حقوق کارمندان دولت اختصاص یافته است.

یعنی با احتساب جمعیت ۷۷ میلیون نفری ایران در سال ۹۲ به ازای هر نفر ماهیانه ۵۴۲۳۰ تومان از بیت‌المال کسر و به مجموعه کارکنان دولت به عنوان جبران خدمات دولت یا همان حقوق و پاداش و اضافه‌کار کارکنان اختصاص می‌یابد.

به عبارت دیگر دولت به ازای هر خانواده ۵ نفری ماهیانه مبلغی بیش از ۲۷۰ هزار تومان از بیت‌المال عمومی برداشت کرده و به کارکنان دولت می‌پردازد. حال آنکه نه مردم چنین احساسی دارند که حقوق کارکنان دولت را تأمین می‌نمایند و نه کارکنان دولت خود را بالواقع حقوق‌بگیر مردم می‌دانند. نتیجه چنین برداشتی، ضعف وجدان کاری و ساعات مفید کاری پایین اکثر کارکنان دولتی و سرگردانی مراجعین به دستگاه‌های دولتی است که به جای اینکه ارباب‌رجوع باشند، اسیر رجوع‌اند و شأن و منزلت و حقوق‌شان رعایت نمی‌گردد.

بار تکفل

بار تکفل در ایران دو برابر اروپاست. در اروپا به طور متوسط از هر خانواده چهار نفری، دو نفر و در انگلستان از هر سه نفر، دو نفر کار می‌کنند، حال آنکه در ایران از هر خانواده ۴ نفری یک نفر شاغل است.

ساعات مفید کاری خانواده

در هر حال با توجه به تفاوت حدوداً دو برابری بار تکفل ایران با غرب باید ساعات مفید کاری یک خانواده در غرب را ضربدر ۲ کرد تا ساعات مفید کاری یک خانواده مشخص گردد درحالی که ساعات مفید کاری در ایران برای هر خانواده در حقیقت عمدتاً همان ساعات مفید کاری سرپرست خانواده است. به عبارتی دیگر ساعات مفید کاری یک خانواده ایرانی در طول عمر اداری شان کمتر از یک سال است. مطابق با داده‌ها حدود ۱۲ درصد زنان ایرانی، شاغل هستند که این آمار در خوشبینانه‌ترین حالت ۱۴ درصد است. درحالی که ۱۲/۱ درصد زنان، سرپرست خانوار و ۸۲ درصد آنان بیکارند.

ماfiای تنبلی اجتماعی فراگیر در کشور

تا زمانی که تنبلی اجتماعی در کشور فراگیر است، می‌توان از آن به عنوان "ماfiای تنبلی اجتماعی فراگیر" نام برد و در این صورت نباید انتظار تحول بزرگی در اقتصاد داشت. کما اینکه در ایران قبل از تحریم و در اوج درآمدهای نفتی، در زمان دولت‌های گذشته نیز این مشکلات وجود داشت.^{۱۱۴}

خداوند می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ»^{۱۱۵} یعنی نمی‌فرماید وضعیت مردم تغییر نمی‌کند مگر اینکه وضعیت مدیران آن‌ها تغییر کند. بلکه می‌فرماید: "خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملتی) را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آن قوم در نفس‌شان تغییر ایجاد کنند!"

تاریخ پر است از رویدادهایی که مردم مدیران خوبی همچون پیامبران (ص) و ائمه (ع) داشتند اما مردم به وظیفه خود عمل نکردند و در نتیجه تحولی که باید

۱۱۴ - به گزارش گروه اجتماعی "ندای انقلاب" مورخ ۲۷ فروردین ۱۳۹۳ به نقل از شهین‌دخت مولوردی معاون رئیس‌جمهور در امور زنان و خانواده

۱۱۵ - قرآن، سوره الرعد، آیه ۱۱.

ایجاد می‌شد محقق نگردید. گلایه حضرت علی (ع) از مردم زمانه خودشان مندرج در نهج البلاغه مؤید این مطلب است.

زیان تعطیلات برای اقتصاد ایران

مطابق مطالعات انجام‌شده در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، اثر یک روز تعطیلی اضافه در تولید ملی ایران با توجه به آمار سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ مبلغ ۱۶۷۳ میلیارد تومان بوده است؛ یعنی هر یک روزی که در کشور تعطیل می‌شود، تولید ملی هزار و ۶۷۳ میلیارد تومان کاهش پیدا می‌کند

میزان تعطیلات مناسبی در ایران و جهان

۸	انگلستان	۲۶	ایران
۷ تا ۱۰	آمریکا	۱۵	ژاپن
۷	چین - روسیه	۱۳	ایتالیا - نروژ - اتریش
۴	سوئیس	۱۰	فرانسه - برزیل
۳	هندوستان	۹	اسپانیا - استرالیا - آلمان

اثر تعطیلی اضافه در درآمد مالیاتی کشور نیز در یک روز ۱۳۶ میلیارد تومان است.^{۱۱۶}

معدل تن طلا	میلیارد تومان	تعداد روزهای تعطیل
۱۶	۱۶۷۳	۱ روز
۴۱۸	۴۱۸۲۵	۲۵ روز (مناسبت‌ها)
۲۵۰۹	۲۵۰۹۵۰	۱۵۰ روز تعطیلی سالانه

۱۱۶ - ارقام فوق مربوط به قبل از افزایش قیمت‌ها و کاهش ارزش ریال در مقابل ارزهای خارجی در سال ۹۱ است.

رقم بیش از ۲۵۰ هزار میلیارد تومان زیان ۱۵۰ روز تعطیلات در کشور، بیش از کل بودجه عمومی دولت در قانون سال ۱۳۹۳ می‌باشد.^{۱۱۷}

به عبارتی دیگر زیان اقتصادی ۲۵ روز تعطیلی مناسبتی معادل ۴۱۸ تن طلا (یعنی بیش از کل طلای معادن شناخته شده ایران) و زیان ۱۵۰ روز تعطیلی معادل بیش از ۲۵۰۰ تن طلا است. البته وجود برخی از تعطیلات مناسبتی ضروری است ولی زیاد بودن و غیرضروری بودن بخشی از این تعطیلات است که باید مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

سیاست کاهش تعطیلات

مقام معظم رهبری در فروردین ۱۳۸۱ درباره تعطیلات فرمودند:^{۱۱۸}

«یک تذکر هم در باب مسائل مربوط به فروردین عرض کنیم: اولاً این تعطیلات طولانی و بی‌دلیل، هیچ منطق عقلایی ندارد. وضع خوبی نیست که اول سال، روزهای متوالی - گاهی دو هفته و گاهی بیشتر - همه چرخ‌های فعالیت در کشور از حرکت بیفتند. خلاف مقررات هم هست، طبق مقررات، تعطیلی‌ها محدود است. ما در ایام سال، تعطیلی زیاد داریم که این به زیان کشور است. در بعضی از کشورهای دنیا، طبق فهرستی که مشاهده می‌کردم، همه تعطیلات رسمی در طول سال از پنج، شش روز تجاوز نمی‌کند؛ لکن ما تعطیلی‌هایمان بسیار زیاد است. علاوه بر آن هم عده‌ای با بی‌توجهی و بی‌اعتنایی خود به کار، علم، تحصیل و به اشتغالات روزمره زندگی و کارهای اداری و سازندگی، بر این تعطیلات اضافه هم می‌کنند؛ آن‌هم در آغاز سال. بالاخره در اول سال، اول یک‌دوره جدید مالی و کاری است. توصیه مؤکد بنده این است که هم مسئولین و هم آحاد مردم عزیزمان تصمیم بگیرند این تعطیلات را کم کنند. این همه

۱۱۷ - بودجه عمومی کشور در سال ۱۳۹۳ حدود ۲۳۵ هزار میلیارد تومان تعیین شده است.

۱۱۸ - بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه ۱۳۸۱/۰۱/۱۶

تعطیلات پی‌درپی، زیان‌هایی به بار می‌آورد که هرچند در اول کار محسوس نیست؛ لکن نتایج آن برای همه زیان‌بار است.»

مرکز پژوهش‌های مجلس آبان ماه سال ۸۴ در گزارشی طرح قانونی ساماندهی تعطیلات در کشور را ارائه کرده بود. بر اساس این طرح، تعداد تعطیلات رسمی کشور از ۲۵ روز کنونی به ۱۶ روز کاملاً تعطیل و ۴ روز نیمه‌تعطیل تبدیل می‌شود. بنا به گزارش مرکز پژوهش‌ها، تقریباً تمام قوانین و مصوبات پس از انقلاب اسلامی در جهت افزایش روزهای تعطیل رسمی بوده است؛ از این رو تعطیلات رسمی از سال ۱۳۵۸ تا کنون با افزودن ۱۰ روز به تعطیلات رسمی، رشدی معادل ۶۷ درصد را از خود نشان می‌دهد.

علاوه بر تعطیلات ۱۵۰ روزه سالانه کشور می‌توان تعطیل‌کردن‌های ناگهانی روزهای هفته مثل تعطیلی به دلیل آلودگی هوا توسط دولت را نیز افزود؛ تعطیلاتی که در تقویم رسمی کشور جایی ندارد.

درباره مراکز آموزشی شامل مدارس و دانشگاه‌ها باید تعطیلات طولانی سال نو و تعطیلات تابستان را نیز به آن اضافه کرد.

تعطیلات طولانی نوروز

ایران عملاً هر ساله از ۲۸ اسفند تا ۱۴ فروردین یعنی ۱۵ روز تعطیل بوده است. تعطیلات مناسبتی سالانه در آمریکا ۱۰ روز است و در فرانسه و آلمان ۱۲ روز بود که به ۱۰ روز کاهش دادند. به عبارتی دیگر تعطیلات عملی ایرانیان در نوروز یک و نیم برابر تعطیلات مناسبتی آمریکا، انگلستان و فرانسه در طول یک سال است.

تعطیلات نوروز در ایران یعنی اوج مصرف و تعطیل‌کردن تولید؛ آن‌هم در بهترین شرایط آب و هوایی برای تولید و کارهای عمرانی!

تورم بستگی به عرضه و تقاضا یعنی میزان تولید و مصرف دارد. این تعطیلات طولانی مدت، تولید را به حداقل و مصرف را به اوج می‌رساند که با لحاظ

افزایش حقوق‌ها در سال جدید، تورم شدیدی در اقتصاد کشور ایجاد می‌شود. این تورم در صورت ادامه این روال اجتناب‌ناپذیر است.

مقایسهٔ تنبلی در ایران با جهان^{۱۱۹}

ایران از لحاظ ساعات کار مفید سالیانه در جهان پس از کویت و عربستان قرار دارد.

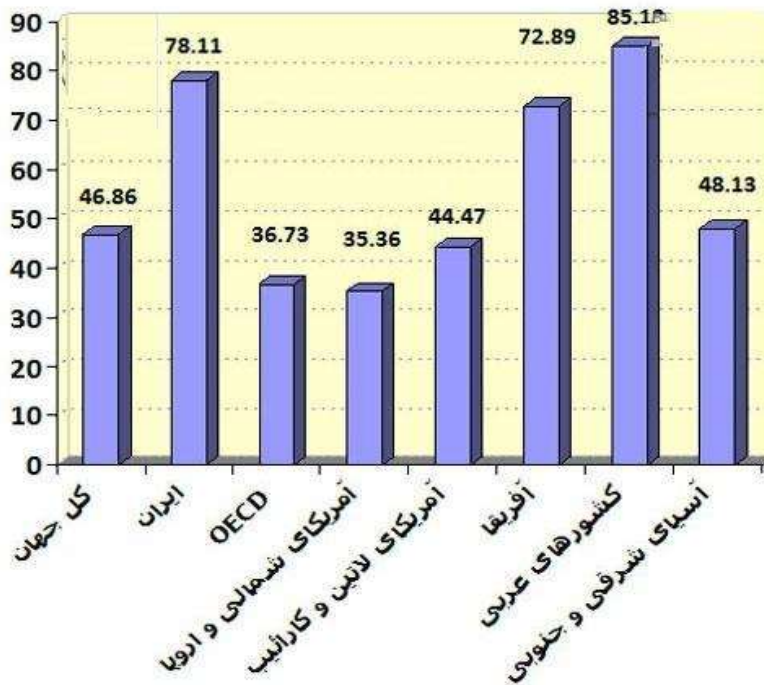
سهم روزانه چای خوردن، تلفن زدن، مرخصی گرفتن و نهار خوردن از کار مفید بیشتر است و اینگونه نمی‌توان به بهبود بهره‌وری و افزایش ساعات مفید کاری امیدوار بود.^{۱۲۰}

دکتر جوادی یگانه- جامعه‌شناس و استاد دانشگاه تهران- میزان تنبلی در ایران را با کشورهای دیگر جهان مقایسه کرده است. وی شاخص‌هایی مثل اهمیت کار در زندگی، مطالبهٔ پاداش و مزایای دولتی و ارائهٔ ایده‌های جدید و خلاق بودن را ملاک قرار داده است و نتایج تحقیقات در مجموع نشان می‌دهد که میانگین تنبلی مردم در ایران ۷۸ و اندی (۷۸/۱۱) است. این در حالی است که این میانگین در میان کلیه کشورهای جهان ۸۶ و اندی (۸۶/۴۶) است و تفاوت میانگین میزان تنبلی بین کشور ایران و دیگر کشورهای جهان معنادار است؛ به این معنا که تنبلی در کشور ایران به صورت معناداری بیشتر از میانگین کشورهای جهان بوده است. با این طبقه‌بندی و به ترتیب، کشورهای عربی رتبهٔ اول تنبلی را دارند و ایران با فاصله کمی بعد از کشورهای عربی در رتبهٔ دوم قرار دارد. کشورهای آفریقایی هم با فاصلهٔ خیلی نزدیکی بعد از ایران و در رتبهٔ سوم جهانی قرار دارند. کشورهای آمریکای شمالی و اروپایی جزو کم‌ترین میانگین تنبلی در سطح جهان می‌باشند.

۱۱۹- سایت‌های اینترنتی مورخ ۱۱ بهمن ۹۱ به نقل از دکتر جوادی یگانه
۱۲۰. خبرگزاری حوزه به نقل از نمایندهٔ سابق کارگران در هیئت حل اختلاف.

شاخصه‌های تحقیق شامل این موارد بود:

- «اهمیت کار در زندگی افراد یک جامعه»،
- «سخت‌کوشی، زندگی بهتری را فراهم می‌کند یا خوش‌شانسی»،
- «ارائه ایده‌های جدید و خلاق بودن چه تأثیری بر پیشرفت دارد»،
- «پولدار بودن»،
- «کمک به مردم و نزدیکان»،
- «داشتن موفقیت‌های زیاد»،
- «مطالبه پاداش و مزایای دولتی»،
- «عدم پرداخت کرایه وسایل نقلیه عمومی»،
- «تقلب در پرداخت مالیات».

آن‌ها در پژوهش‌شان تنبلی را مترادف با فقر حرکتی دانسته، می‌گویند در این پژوهش «فردی تنبل است که هیچ رغبت و اشتیاقی به تحرک و جنب‌وجوش نداشته و از پویایی و جست‌وخیز گریزان است. فرد تنبل همیشه کار امروز را به فردا می‌اندازد، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری را به دیگران واگذار می‌کند، تغییر و تحولی را که آرزو می‌کند - بدون کوچک‌ترین اقدامی - از دیگران انتظار می‌کشد، عادت به فکرکردن ندارد و برای هر انتخابی تعلل می‌ورزد».

تنبلی اجتماعی^{۱۲۱}

در میان مسائل اجتماعی و مشخصه‌هایی که کم‌وبیش از آن‌ها با عنوان آسیب‌های فرهنگی و یا اجتماعی یاد می‌شود. خصوصیات اخلاقی‌ای را مشاهده می‌کنیم که به اعتقاد برخی از صاحب‌نظران، بسیاری از ویژگی‌های نامطلوب ما بر آن سوار شده است و در فرهنگ و خصلت جمعی ما ریشه دارد. این خصوصیت اخلاقی، تنبلی اجتماعی است که بسیاری از عادات فرهنگی و صفات اجتماعی ما از آن مایه می‌گیرند و تغذیه می‌کنند.

آنچه روشن است «تنبلی اجتماعی» یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های رفتاری ناپسند ایرانیان است. این مسئله، به‌ویژه در عدم تمایل به درس خواندن در مدارس و دانشگاه‌ها، و در کار اداری کارمندان و در میزان بالای تماشای تلویزیون در ایران به جای کتاب‌خوانی، در تمایل زیاد به استخدام در دستگاه دولتی و عدم تمایل برای کسب تخصص و مهارت و کارآفرینی، در وجود تعطیلی‌های فراوان سالانه، در پدیده‌ای به نام بین‌التعطیلین و در موارد فراوان دیگر موجود است. همین شیوع و گسترده‌گی آسیب‌های اجتماعی «تنبلی اجتماعی» نشان از اهمیت ریشه‌یابی و تبیین دقیق این خصلت فرهنگی ایرانیان است.

۱۲۱. مطلب تنبلی اجتماعی بخشی از نوشته مهدی یاراحمدی خراسانی به نقل از سایت الف، ۵ شهریور ۹۱، برداشت شده است.

تنبلی و انواع آن در جامعه

تنبلی، تمديد يا اطالۀ وضعيت فعلی و عدم تمايل به تغيير رفتار يا وضعيت است که نوعی رخوت و رکورد است. تنبلی دو حالت دارد: تنبلی فردی و تنبلی اجتماعی.

ویژگی‌های تنبلی فردی

تنبلی فردی حالتی است که فرد میان دو انتخاب مخیر می‌شود: یکی، لذت آنی و دیگری، نفعی شخصی در آینده که برای کسب آن نفع، باید از این لذت گذشت. انتخاب کردن لذت فعلی علی‌رغم علم به زیان‌آور بودن انتخاب لذت فعلی و سودمند بودن نفع آینده. انتخاب در اینجا به معنای آن است که یک کنش‌گر عاقل، به صورت نسبی از مزایا و معایب هر دو گزینه آگاه است؛ می‌داند که الان چه می‌کند و می‌داند که انتخاب لذت آنی در زمان حال، چه زیانی برای فرد در آینده دارد و با علم به این دو گزینه، «انتخاب» می‌کند.

ویژگی‌های تنبلی اجتماعی

نوع دیگر تنبلی، تنبلی اجتماعی است. تنبلی اجتماعی گاه محصول تنبلی افراد جامعه و برآیند تنبلی آن‌هاست؛ یعنی وقتی جمع کثیری از افراد، بی‌عمل و لذت‌طلباند، در سطح جامعه نیز این فرآیند مشاهده می‌شود. این نوع تنبلی، پیامدهای متعددی دارد. پایین بودن سطح بهره‌وری اداری، عدم اقبال به کار طولانی مدت و سخت و رواج بین‌التعطیلین، از این نمونه است.

اما بعد دیگر تنبلی اجتماعی، حالتی است که افراد، سطح فردی رفتاری نسبتاً مطلوب دارند، اما این رفتار در سطح جمعی به نتیجه مطلوب نمی‌انجامد که دلیل آن هم ناهماهنگی در سطح نهادهای اجتماعی است.

نگاهی به عوامل ایجاد تنبلی اجتماعی

برخی از کارشناسان معتقدند بسیاری از رفتارهای نامناسب اجتماعی ما بر پایه تنبلی اجتماعی حرکت می‌کند. یکی از حوزه‌های جدی این رفتار، حوزه روابط کار است. موضوع کار به عنوان منبع امرار معاش و کسب درآمد و رفاه از یک سو و پرورش روحیه خودباوری، امید به آینده و اعتماد به نفس از طرف دیگر، یکی از مهم‌ترین نیازمندی‌های انسان را تشکیل می‌دهد. با این حال این غذای روح و تعالی بخش وجدان انسان، برخی مواقع به سوهان روحی بدل می‌شود که عامل را از عمل بیزار می‌کند. این بیزاری و بی‌میلی به کار و تصوراتی که در اطراف آن پدیدار می‌شود، موجب تنبلی اجتماعی در حیطه روابط کار است.

علت گریز از کار

اما علت این گریز از کار چیست؟

بدون شک نیازها و توقعات درونی انسان بر محیط اطراف او تأثیر گذارند. کنش‌های درونی، انسان را به سوی خواسته‌هایش هدایت می‌کند. کار یکی از عرصه‌های بروز این کنش‌های درونی است. افراد موفق کسانی‌اند که کار و شغل خود را از روی رغبت برمی‌گزینند و این اصل در کنار ویژگی مهم تلاش و پشتکار، که ریشه‌ای انکار ناشدنی در علاقه دارد، می‌تواند دروازه‌های موفقیت را به روی فرد باز کند. کسب ثروت بدون کوشش، رویایی است که در برخی جوامع به دلایل متنوع گسترش یافته است. این دلایل بیشتر حول چند محور گردش می‌کنند. منابع ملی، غارت دیگران و طرح‌های استعماری و نهایتاً بیماری‌های اقتصادی از مهم‌ترین دلایل به وجود آمدن تنبلی اجتماعی می‌باشند.

... در ادبیات اسلامی، بخشی از عزت نفس، در گرو کار و تلاش و پرهیز از تنبلی است. کار کردن، موجب می‌شود انسان به کمک دیگران امید نبندد و دست

تکدی و نیاز به سوی این و آن دراز نکند. انسان باید بکوشد با کار و حرفه، مخارج زندگی خود و خانواده‌اش را تأمین کند و اسیر محبت و منت دیگران نشود. شاید به همین سبب است که امام علی (ع) در وصیتی به فرزندش امام حسین (ع) فرموده است: اگر می‌خواهی آزاد باشی و حریت داشته باشی، مانند بندگان و غلامان زحمت بکش و کار کن. امید و آرزوی خود را از مال همهٔ انسان‌ها قطع کن، هرگز چشم طمع به مال و ثروت و اندوختهٔ دیگران نداشته باش.

ریشه تنبلی اجتماعی کجاست؟

جامعه ایرانی در یکی دو دهه اخیر، از سوی صاحب‌نظران و مسئولان مورد نقد قرار گرفته و انتقادات زیادی به رفتار اجتماعی مردم وارد شده است. یکی از انتقاداتی که از سوی آنان وارد شده، «تنبلی» است. شواهد ارائه شده برای وجود تنبلی در ایران و رواج زیاد آن، قابل تأمل است.

دشمن درونی ایرانیان

در کشور ما فرهنگ یقه سفیدی پذیرفته شده است، یعنی افراد درس می‌خوانند تا کار نکنند و اگر کسی درس نخواند، باید کار کند، یعنی فرار کردن از کار و زحمت یک نوع زندگی است. این خصایص اخلاقی منفی در جامعه به یکی از ویژگی‌های رفتاری ناپسند تبدیل شده است.

در گذشته هر کسی که کار می‌کرد و بیشتر زحمت می‌کشید زرنگ قلمداد می‌شد؛ اما امروز بر عکس و مخالف این مسئله را می‌توان در عدم تمایل به درس خواندن در مدارس و دانشگاه‌ها و در کار اداری بعضی از کارمندان

مشاهده کرد. ۱۲۲

در نمونه‌گیری از میان ۳ هزار و ۳۲۸ نفر از جوانان مشخص شد که ۴۵ درصد از جوانان دچار تنبلی فردی بودند.

بر اساس این تحقیق، استقبال نکردن از تحصیل به دلیل کسب درآمد بیشتر و الگو قراردادن دلالی به جای فعالیت مولد و کارآفرین، نمونه بارز گسترش این رفتار در جامعه ماست.

نهادهای فرهنگی و پژوهشی باید برای حل این مشکل، پژوهش‌هایی درباره علل پایین بودن میزان مشارکت اجتماعی، فردگرایی افراطی، عدم مراعات حقوق شهروندی، تخلفات رانندگی، پایین بودن میزان بهره‌وری، عدم اقبال به تحصیل، گسترش فعالیت شبکه‌ای و هرمی و تنبلی اجتماعی پژوهش‌هایی کنند تا بتوان به طور ریشه‌ای این ناهنجاری را از بین برد.

اقتصاد استراحتی

اقتصاد کشور را نه می‌توان اقتصاد ریاضتی توصیف کرد و نه اقتصاد مقاومتی و نه جهاد اقتصادی و نه اقتصاد حماسی، بلکه با توجه به تعطیلات زیاد، ساعات مفید کاری کم، بار تکفل بالا در کشور و نیز تنبلی اجتماعی فراگیر، می‌توان گفت که اقتصاد کشور در شرایط «اقتصاد استراحتی» است. وضعیت ادارات دولتی را نیز با توجه به کاهش ساعت مفید کاری به یک‌سوم قبل، یعنی ۲۲ دقیقه در روز، باید یک فضاقت دانست.

اقتصاد ریاضتی

البته اگر به شعارهای سال که توسط مقام معظم رهبری تعیین شده است و این شعارها کلیدهای واقعی پیشرفت کشورند، عمل نشود و تحقق نیابد، باید منتظر فرا رسیدن وضعیت اقتصاد ریاضتی بود که راه فراری از آن متصور نیست، مگر اینکه همه مردم و مسئولان به رهنمودهای مقام معظم رهبری عمل کنند.

شعارهای سال کشور

مقام معظم رهبری طی چندین سال اخیر منبعث از نیاز کشور برای هر سالی شعاری را انتخاب و اعلام کرده‌اند. شعارها به شرح زیر می‌باشد:

- ۱۳۶۹ - استغفار و اصلاح خود و جامعه
- ۱۳۷۰ - مجاهدت عمومی برای پیشرفت و سازندگی کشور
- ۱۳۷۱ - وحدت و یکپارچگی و حضور مردم در صحنه
- ۱۳۷۲ - عدالت اجتماعی و کمک به طبقات محروم
- ۱۳۷۳ - وجدان کاری و انضباط اجتماعی
- ۱۳۷۴ - انضباط اقتصادی و مالی
- ۱۳۷۵ - مبارزه با اسراف و اتلاف در اموال شخصی و عمومی ۱۳۷۶ - کنار گذاشتن اسراف، ضرورت قناعت، تعلیم این‌ها به مردم
- ۱۳۷۷ - دولت و ملت صرفه‌جویی کنند
- ۱۳۷۸ - امام خمینی (ره)
- ۱۳۷۹ - امام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (علیه‌السلام)
- ۱۳۸۰ - امام علی (علیه‌السلام) در رفتار، نه فقط در گفتار
- ۱۳۸۱ - عزت و افتخار حسینی
- ۱۳۸۲ - خدمت رسانی به مردم
- ۱۳۸۳ - پاسخگویی سه قوه به ملت ایران
- ۱۳۸۴ - همبستگی ملی و مشارکت عمومی
- ۱۳۸۵ - پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله)
- ۱۳۸۶ - اتحاد ملی و انسجام اسلامی
- ۱۳۸۷ - نوآوری و شکوفایی
- ۱۳۸۸ - حرکت مردم و مسئولین به سوی اصلاح الگوی مصرف
- ۱۳۸۹ - همت مضاعف و کار مضاعف

۱۳۹۰ - جهاد اقتصادی

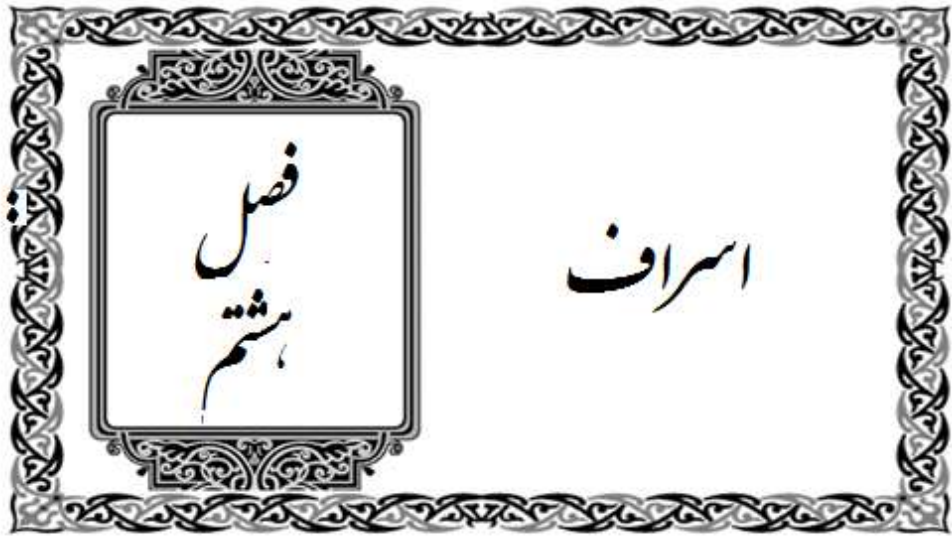
۱۳۹۱- تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

۱۳۹۲ - حماسه سیاسی، حماسه اقتصادی

۱۳۹۳ - اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی

مرحله گذار اقتصادی

در مرحله گذار از وضع موجود به وضعیت مطلوب، ضروری است ساعات مفید کاری کشور به حداقل هشت ساعت در روز، تعطیلات سالانه به حداکثر ۱۲ روز برسد و بار تکفل نیز بهبود یابد و خلاصه آنکه از تنبلی اجتماعی رهایی یابیم.

■ فصل هشتم: اسراف

مصرف و اشتغال

پرهیز از اسراف در مصرف موجب می‌شود که سرمایه‌های زیادی شکل بگیرد و بتوان آن‌را در امور عمرانی و آبادانی کشور بکار گرفت. همچنین ترجیح مصرف کالای خارجی به کالاهای ساخت داخل یک معضل فرهنگی و اقتصادی است که آثار سوء بر توسعه و پیشرفت کشور می‌گذارد. مردم اغلب نمی‌دانند که با خرید کالاهای مصرفی خارجی، پول ملی و اشتغال در کشور تولیدکننده کالا را تقویت و پول ملی و اشتغال در ایران را تضعیف می‌کنند؛ توسعه در کشور تولیدکننده کالا را تسریع کرده، توسعه در کشور خویش را به تأخیر می‌اندازند.

با اسراف در مصرف، سرمایه‌های کلانی که می‌تواند در توسعه نیروی انسانی و رشد اقتصادی بکار گرفته شود، از دست خارج می‌گردد و در حقیقت بخشی از معضلات در کشور، نتیجه اینگونه اسراف‌هاست و برای خروج از این معضل

باید فرهنگ مصرف مردم نیز اصلاح شود.

آیات و احادیث درباره اسراف

قرآن: ۱۲۳

- بخورید و بیاشامید و اسراف نکنید همانا که خداوند مسرفان را دوست نمی‌دارد. ۱۲۴
- اگر شکر نعمت را بجا آورید، فزونی دهیم و اگر کفران نعمت کنید مجازاتم شدید است. ۱۲۵
- براستی که مسرفان اهل دوزخند. ۱۲۶
- اسراف‌کاری زیاد انسان را به هلاکت می‌کشاند. ۱۲۷
- اطاعت فرمان مسرفان نکنید. ۱۲۸
- و براستی فرعون برتری‌جویی (و طغیان) در زمین روا داشت و او از اسراف‌کاران بود. ۱۲۹
- و حق نزدیکان را بپرداز! و (همچنین) مستمند و درراه‌مانده را، و هرگز تبذیر مکن چرا که تبذیرکنندگان برادران شیطانند و شیطان کفران (نعمت‌های) پروردگار کرد. ۱۳۰

۱۲۳- آیات از به نقل از نوشته آقای محمدرضا عطایی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد مشهد استخراج شده است.

۱۲۴- کلوا واشربوا ولا تسرفوا انه لایحب المسرفین. اعراف / ۳۱.

۱۲۵- لئن شکرتم لازیدنکم و لئن کفرتم ان عذابی لشدید. ابراهیم / ۷.

۱۲۶- وأن المسرفین هم أصحاب النار. سورة غافر آیه ۴۳

۱۲۷- کثرة السرف تدمر. فهرست غرالحکم، ص ۱۹۵.

۱۲۸- ولا تطیعوا امر المسرفین، شعراء / ۱۵.

۱۲۹- و ان فرعون لعال فی الارض و انه لمن المسرفین. یونس / ۸۳.

- از میوه آن به هنگامی که به ثمر می‌نشینند بخورید و حق آن را به هنگام درو بپردازید، اسراف نکنید که خداوند مسرفین را دوست نمی‌دارد.^{۱۳۱}
- رسولان، با دلایل روشن به سوی بنی‌اسرائیل آمدند، اما بسیاری از آنها بر روی زمین تعدی و اسراف کردند.^{۱۳۲}
- خداوند اسرافکاران را دوست نمی‌دارد^{۱۳۳}
- همانا خداوند کسی را که اسرافکار و دروغ‌گوست هدایت نمی‌کند.^{۱۳۴}
- این‌گونه برای اسرافکاران اعمالشان زینت داده شده است.^{۱۳۵}
- ما به وعده‌هایی که به انبیاء و اولیا دادیم وفا کردیم و سپس آنها را با هر که اراده کردیم نجات دادیم، اما مسرفان و ستمگران را هلاک کردیم.^{۱۳۶}
- این چنین جزا می‌دهیم کسی را که اسراف کند و ایمان به آیات پروردگارش نیاورد، عذاب آخرت شدیدتر و پایدارتر است.^{۱۳۷}

احادیث:

پیامبر گرامی اسلام (ص) فرمود:

- کسی که جستجو کند و آنچه از سفره افتاده بردارد و بخورد، فقر و تنگدستی از خودش و اولادش تا هفت پشت رخت بر می‌بندد.^{۱۳۸}

- ۱۳۰ - وات ذاللقربی حقه والمسکین وابن السبیل ولاتبذر تبذیرا ان المبذیرین کانوا اخوان الشیاطین و کان الشیطان لربہکفوراً.. اسراء / ۲۶ و ۲۷.
- ۱۳۱ - کلوا من ثمره اذا اثمر... انعام / ۱۴۱.
- ۱۳۲ - ولقد جاءتهم رسلنا بالبینات ثم ان کثیرا منهم بعد ذلک فی الارض لمسرفون; اسراء / ۲۹.
- ۱۳۳ - انه لایحب المسرفین» انعام / ۱۴.
- ۱۳۴ - ان الله لا یهدی من هو مسرف کذاب مؤمن / ۲۸.
- ۱۳۵ - کذلک زین للمسرفین ماکانوا یعملون، یونس / ۱۲.
- ۱۳۶ - انبیاء / ۹۰.
- ۱۳۷ - و کذلک نجزی من اسرف و لم یؤمن بأیات ربه ولعذاب الآخرة اشد و ابقی. طه - آیه ۱۲۷

- سه چیز باعث نجات و رستگاری است و در مورد سومی خاطرنشان ساخت؛ رعایت اعتدال در حال فقر و توانگریست.^{۱۳۹}
 - کسی که در زندگی میانه‌روی را رعایت نماید خداوند او را روزی می‌دهد و کسی که اسراف و زیاده‌روی کند او را محروم می‌سازد.^{۱۴۰}
 - اسراف فقر و تنگدستی می‌آورد.^{۱۴۱}
 - چهار چیز هدر می‌رود:
 - (۱) خوردن بعد از سیری
 - (۲) روشن کردن چراغ در مهتاب «و جائیکه روشن است»
 - (۳) زراعت در زمینی که شوره‌زار است.
 - (۴) نیکی کردن به کسی که لایق آن نیست.^{۱۴۲}
- متأسفانه در قریب به اتفاق موارد در ادارات عمومی ایران، نه تنها چراغ‌ها را در شرایط مهتابی روشن نگه می‌دارند، بلکه حتی در اوج روشنایی ناشی از تابش خورشید، چراغ‌ها را روشن می‌گذارند. معمولاً با پرده، جلوی تابش نور از پنجره‌ها به داخل اطاق‌ها و سالن‌ها را گرفته و آنگاه لامپ‌ها را روشن نگه می‌دارند. اینجانب تقریباً در تمام جلسات سخنرانی در سراسر کشور شاهد چنین وضعیتی بوده‌ام.
- امام علی (ع):

۱۳۸ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۸

۱۳۹ - وسائل الشیعه جلد ۱۵ صفحه ۲۵۸

۱۴۰ - وسائل الشیعه جلد ۱۵ صفحه ۲۵۸

۱۴۱ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۶

۱۴۲ - من لایحضره الفقیه جلد ۴ صفحه ۳۵۲، ۳۷۳ باب النوادر نقل شده از پیامبر گرامی (ص) که به علی (ع) فرمود.

- اعتدال در خرج کردن «میان‌روی» موجب فراوانی مال و ثروت و اسراف باعث تباهی و نابودی است.^{۱۴۳}
- اقتصاد و میان‌روی باعث توانگری و اسراف و ولخرجی مایه فقر و تنگدستی است.^{۱۴۴}
- ولخرجی عامل فقر است.^{۱۴۵}
- اسراف و زیاده‌روی، فراوانی را نابود می‌سازد.^{۱۴۶}
- زیاده‌روی مقدمه فقر و تنگدستی است.^{۱۴۷}
- زیاده‌روی همراه با تنگدستی است.^{۱۴۸}
- کسی که به زیاده‌روی افتخار کند، با تنگدستی خوار و زبون می‌گردد.^{۱۴۹}
- بخشش‌های بیجای مال و ثروت، اسراف و زیاده‌روی محسوب می‌شود و بخشنده آن را در دنیا بالا می‌برد و در آخرت او را در پائین می‌آورد، او را در بین مردم بزرگ جلوه می‌دهد و نزد خدا خوار و سبک می‌کند.^{۱۵۰}
- زیاده‌روی و اسراف را ترک کن زیرا بخشش اسرافکار مورد ستایش نیست و تنگدستی او هم مورد ترحم واقع نمی‌شود.^{۱۵۱}

۱۴۳ - وسائل الشیعه جلد ۱۵ صفحه ۲۵۸

۱۴۴ - القصد مثرأة و السرف متواء» وسائل الشیعه ۲۸۵/۱۵ .

۱۴۵ - سبب الفقر اسراف» فهرست غررالحکم، ص ۱۵۹.

۱۴۶ - میزان الحکمه جلد ۴ باب اسراف حدیث ۸۴۸۱

۱۴۷ - میزان الحکمه جلد ۱ حدیث ۱۶۵۹

۱۴۸ - میزان الحکمه جلد ۱ حدیث ۱۶۶۰

۱۴۹ - میزان الحکمه جلد ۱ حدیث ۱۶۶۱

۱۵۰ - نهج البلاغه خطبة ۱۲۶

۱۵۱ - بحار الانوار جلد ۵۰ صفحه ۲۹۲ حدیث ۶۶

- سخاوتمند باش ولی هرگز اسراف و زیاده‌روی مکن و ثروت خود را بر اساس اندازه‌گیری صحیح خرج کن و هیچ‌وقت سخت‌گیر نباش.^{۱۵۲}
- وای بر اسرافکار که چه قدر از مصلحت خویش و رسیدگی به کار خود دور است.^{۱۵۳}
- آنچه را که از سفره افتاده بردارید و بخورید، زیرا آن دوی هر دردی‌ست که خدا بخواهد آنرا التیام بخشد برای کسی که به نیت شفاء بخورد.^{۱۵۴}

امام سجاد (ع):

- خداوندا بر محمد و آل او درود فرست و مرا از اسراف و زیاده‌روی محافظت فرما.^{۱۵۵}

امام باقر (ع):

- خطاب به فرزندش: بر تو باد به انجام کار خیری که وسط دو کار بد قرار گرفته و آن دو را از بین می‌برد، امام صادق سنؤال کرد، چگونه چنین چیزی ممکن است، امام فرمود: همانطور که قرآن (سوره فرقان) می‌گوید مؤمنین کسانی هستند که وقتی انفاق می‌کنند زیاده‌روی و سخت‌گیری نمی‌کنند (بنابراین اسراف و سخت‌گیری هر دو گناه است و حدّ وسط آن میانه‌روی حسنه است بر تو باد به آن حسنه که بین آن دو گناه است).^{۱۵۶}

۱۵۲ - نهج البلاغه کلمات قصار شماره ۳۳

۱۵۳ - میزان الحکمه جلد ۴ باب اسراف حدیث ۱

۱۵۴ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۹، به نقل از نهج البلاغه.

۱۵۵ - صحیفه السجاده «(دعا ۳۰)»

۱۵۶ - تفسیر نو الثقلین جلد ۴ صفحه ۲۷

- در تفسیر علی بن ابراهیم قمی و در روایت ابی الجارود از امام باقر (ع) نقل شده که حضرت در مورد آیه «والَّذِينَ إِذَا انْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُسْرِفُونَ» (سوره فرقان) فرمودند: بخشش در راه معصیت و به ناحق، اسراف است.^{۱۵۷}

امام صادق (ع):

- اسراف آن است که انسان؛ مالش را از بین ببرد و به بدنش صدمه بزند. عرض شد پس اقتار چیست؟ فرمود: این است که غذایت نان و نمک باشد در صورتیکه قدرت داری غذای مناسبتری بخوری.^{۱۵۸}
- کسی که آبی را از نهر فرات برای خوردن بردارد و بعد از نوشیدن، زیادی آن را بیرون بریزد اسراف کرده است.^{۱۵۹}
- پائین‌ترین مرتبه اسراف عبارت است از :
 - ۱- دور ریختن آبی که از آشامیدن اضافه آمده است.
 - ۲- اینکه لباس کار و لباس بیرونی، یکی باشد.
 - ۳- به دور انداختن هسته خرما پس از خوردن خرما «چون از هسته خرما ماده غذایی برای شتران تهیه می‌شد»:^{۱۶۰}

من هرگاه چیز کمی هم در سفره می‌افتد آنرا برمی‌دارم و این کار باعث تعجب خادم می‌شود و خادم می‌خندد.^{۱۶۱} در شأن او نیست.
- اسراف‌کننده را سه نشانه است: چیزهایی که می‌خرد و می‌پوشد و می‌خورد

۱۵۷ - تفسیر نور الثقلین جلد ۴ صفحه ۶۷

۱۵۸ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۱

۱۵۹ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۳

۱۶۰ - وسائل الشیعه جلد ۲ باب ۲۸ صفحه ۳۸۴

۱۶۱ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۷

- انسان مؤمن اسراف و زیاده‌روی نمی‌کند بلکه میانه‌روی را پیشه خود می‌سازد.^{۱۶۲}
- مردی آمد خدمت امام صادق (ع) حضرت به او فرمود: تقوای الهی پیشه کن، اسراف نکن و بر خود هم سخت مگیر و میانه‌روی مایه استواری است.^{۱۶۳}
- اسراف و زیاده‌روی باعث فقر و تنگدستی می‌گردد و میانه‌روی موجب ثروت و بی‌نیازی می‌شود.^{۱۶۴}
- میانه‌روی را خداوند متعال دوست دارد و اسراف و زیاده‌روی مورد خشم اوست حتی اگر اسراف در انداختن هسته خرمایی باشد که قابل مصرف است یا زیادی آبی که خورده شده باشد.^{۱۶۵}
- همانا اسراف با کمی برکت، همراه است. (اسراف برکت را کم می‌کند)^{۱۶۶}
- کسی که مالی را در غیر طاعت پروردگار بذل و بخشش نماید، اسرافکار است و هرکسی که در راه خیر مصرف کند میانه‌روی کرده است.^{۱۶۷}
- هر کسی که در زندگی خود میانه‌رو باشد من ضمانت می‌کنم او را که هرگز تهی دست نشود.^{۱۶۸}
- نقل شده که امام صادق (ع) مشاهده کرد سببی را نیم‌خورده و از خانه

۱۶۲ - مجموعه الاخبار باب ۳۰ حدیث ۱

۱۶۳ - از عامر بن جذاعه.

۱۶۴ - وسائل الشیعه جلد ۱۵ صفحه ۲۵۸ به نقل از امام خطاب به عبید

۱۶۵ - تحف العقول صفحه ۳۰۱

۱۶۶ - وسائل الشیعه جلد ۱۵ صفحه ۲۶۱

۱۶۷ - بحار الانوار جلد ۷۵ صفحه ۳۰۲

۱۶۸ - خصال صدوق باب الواحد حدیث ۳۲ به نقل از ابن میمون

بیرون انداخته‌اند، خشمگین شد و فرمود: اگر شما سیر هستید خیلی از مردم گرسنه‌اند. خوب بود آن‌را به نیازمندی‌ش می‌دادید.^{۱۶۹}

امام کاظم (ع):

- خداوند قیل و قال، ضایع کردن مال و زیاده‌روی در سئوال را دشمن می‌دارد.^{۱۷۰}

- در وصیت خود به هشام: یکی از لشگریان عقل میانه‌روی و یکی از لشگریان جهل زیاده‌روی است.^{۱۷۱}

- کسی که در زندگی میانه‌روی و قناعت ورزد نعمت او باقی می‌ماند و آنکه با ریخت و پاش و اسراف زندگی کند نعمتش از بین می‌رود.^{۱۷۲}

امام حسن عسگری (ع):

- جود و سخا اندازه‌ای دارد که اگر از آن تجاوز کند اسراف می‌شود، احتیاط و محکم‌کاری اندازه‌ای دارد که اگر از حدش فرزون‌تر شد ترس خواهد بود، صرفه‌جویی و اعتدال در صرف مال اندازه‌ای دارد که اگر از آن بیشتر شود بخل است و شجاعت و دلیری اندازه‌ای دارد که اگر از حدش بگذرد تهور و بی‌باکی خواهد بود.^{۱۷۳}

- امام حسن عسگری (ع) به محمد بن حمزه نامه‌ای نوشته او را به ثروت و بی‌نیازی مژده داده و به او فرموده: بر تو باد به میانه‌روی و پرهیز از اسراف زیرا اسراف از کارهای شیطانی است.^{۱۷۴}

۱۶۹ - مجموعه الاخبار باب ۱۷۱ حدیث ۴

۱۷۰ - قصار الجمل صفحه ۳۰۵

۱۷۱ - تحف العقول صفحه ۳۰۰

۱۷۲ - تحف العقول صفحه ۳۰۱

۱۷۳ - الحدیث جلد ۱ ص ۷۸

۱۷۴ - غررالحکم جلد ۴ صفحه ۳۴ حدیث ۵۱۸۸

علی‌رغم همه محاسنی که ملت ایران دارد لیکن باید با کمال تأسف و تأثر به این مهم اعتراف کنیم که ملت ایران یکی از مسرف‌ترین ملت‌ها است.

توطئه خارجی برای ترویج مصرف‌گرایی

در فصل اول کتاب به مصادیقی از توطئه خارجی در ترویج فرهنگ مصرف‌زدگی اشاراتی شده بود، از جمله:

- اظهارات آخرین سفیر انگلیس در ایران که ایران را بهترین بازار مصرف در جهان سوم خوانده بود و خواستار صدور کالاهای صرفاً مصرفی به ایران و پرهیز از سرمایه‌گذاری در تولید شده بود.^{۱۷۵}
- اظهارات جرال سگال، مدیر مطالعات انستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن که علاوه بر مهار خواستار آلوده‌سازی نیز شده بود و آلوده‌سازی را مهم‌تر از مهار می‌دانست و بر ضرورت تجارت با دشمنان در کالاهای غیر استراتژیک (مصرفی) تأکید کرده بود.^{۱۷۶}
- تأکید گروه مشاوران ریاست جمهوری آمریکا که در گزارش خود که نتیجه مطالعات گسترده در سال ۲۰۰۰ میلادی بود، در کنار تکیه بر ادامه تحریم‌ها در موارد استراتژیک، بر ضرورت صدور کالاهای مصرفی به ایران تأکید داشت و این امر را باعث کم شدن ارز خارجی موجود در ایران می‌دانست.^{۱۷۷}

۱۷۵. آنتونی پارسونز آخرین سفیر انگلیس در رژیم شاه - که پس از ۵ سال سفارت و فقط ۵ روز قبل از فرار شاه از کشور، ایران را ترک کرد- در صفحه ۳۰ کتاب خود، تحت عنوان غرور و سقوط در اظهاراتش در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۲ شمسی) خطاب به بازرگانان انگلیس و کسانی که دست‌اندرکار تجارت و معامله با ایران بودند، چنین مطلبی را بیان کرده بود.

۱۷۶. جرال سگال، مدیر مطالعات انستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن، در هفته‌نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ بر مطلب مذکور تأکید کرده بود.

مقایسه مصرف در ایران و جهان

متأسفانه مردم ایران منابع ملی خود را به مقدار قابل ملاحظه‌ای تلف می‌کنند. اسراف در این منابع به اندازه‌ای است که بنا به آمار منتشره مصرف سرانه آب، انرژی، دارو، نان و دیگر مواد غذایی و صرف وقت برای انجام یک کار معین در ایران، چند برابر استانداردهای جهانی است. این یک ادعای ساده و بدون استناد نیست. ایرانیان بیش از هر ملت دیگری و به‌ویژه بیش از استاندارد جهانی در هدر دادن منابع غذایی، انرژی و حتی وقت خود پیشتانند، درحالی‌که میزان درست استفاده از منابع، یکی از پیش‌شرط‌های توسعه هر کشور است. آمار مربوط به میزان هدر دادن منابع در ایران، به خوبی یکی از علل عدم توسعه واقعی و کیفی کشور را نشان می‌دهد؛ عاملی که زائیده نگرش مردم در زندگی فردی و اجتماعی خود است. رویکرد مردم به استفاده از منابع که به تدریج در خلال سالیان شکل گرفته است، به آسانی هم از بین نخواهد رفت؛ اما بررسی و یادآوری آن، همواره تلنگری است بر اینکه حرکتی برای اصلاح آن از سوی مردم انجام بگیرد. اطلاعاتی که در پی می‌آید، مروری اجمالی دارد به فرهنگ و رویه مصرفی مردم ایران زمین.^{۱۷۸}

اسراف مواد غذایی:

فرهنگ استفاده از مواد غذایی، شاید در هیچ‌کجای دنیا به اندازه ایران ناسالم و غیراقتصادی نباشد.

۱۷۷. روزنامه کیهان مورخ ۱۳۸۰/۱/۱۸ به نقل از گزارش گروه مطالعات ریاست جمهوری انستیتو سیاست خارجی واشنگتن به نقل از اینترنت به آدرس:

www.washingtoninstitute.org/pubs/psg.pdf://

۱۷۸ - عمده آمار فوق (و نه همه آن) برگرفته از بنیاد کارآفرینی فروتن است.

- **نان:** سرانه مصرف سالیانه نان در ایران ۱۶۰ و در جهان ۲۵ کیلوگرم است! به این معنا که مصرف ایرانیان شش برابر جهان است. مردم ما پرمصرف‌ترین مردم جهان در مصرف گندم و نان هستند و با سرانه ۱۶۰ کیلوگرم بالاترین مصرف سرانه نان را در جهان دارا هستیم. لازم به توضیح است که میزان تولید نان در ایران ۲۵ میلیارد عدد است. در ایران دورریز نان بسیار زیاد بوده و حتی به خوراک دام نیز اختصاص می‌یابد.
- **شکر:** سرانه مصرف شکر در ایران ۳۰ و استاندارد جهانی آن ۵ کیلوگرم است. با این حساب سرانه مصرف شکر هر ایرانی شش برابر میانگین هر فرد در دنیا است!
- **نوشابه:** سرانه مصرف نوشابه در ایران ۴۲ و در جهان تنها ۱۰ لیتر است! یعنی ما چهار برابر استانداردها نوشابه می‌نوشیم! ایرانیان سالیانه بیش از ۴ هزار میلیارد تومان برای نوشابه هزینه می‌کنند. رقمی بیش از یک ماه یارانه نقدی تمام ۷۰ میلیون نفر. بنابراین از نظر سرانه مصرف نوشابه گازدار در ایران، رتبه اول جهان را داریم.
- **نمک:** سرانه مصرف نمک در یک سال توسط ایرانی‌ها، شش کیلوگرم است؛ در حالی که در جهان سه کیلو نمک می‌خورند! ما دو برابر استانداردهای جهانی غذایمان را شور می‌کنیم! میزان استاندارد مصرف نمک بین چهار تا پنج گرم در روز است. در حالی که ایرانیان به طور متوسط روزانه هشت تا ده گرم نمک مصرف می‌کنند.

اسراف در مصرف دارو:

میانگین سرانه اقلام دارو در هر نسخه در ایران شش و در جهان دو قلم است؛ یعنی سه برابر جهان!

آمار رسمی وزارت بهداشت می‌گوید در هشت سال گذشته، متوسط تعداد داروهای تجویز شده در هر نسخه، بیش از چهار قلم بوده است که در حال حاضر متوسط کشوری آن به ۳/۶ قلم رسیده است. این در حالی است که میانگین جهانی در این زمینه کمتر از دو قلم در هر نسخه است. یعنی در ایران بیش از سه برابر متوسط جهانی است.

ایران از نظر مصرف خودسرانه دارو در آسیا حائز رتبه دوم و در دنیا در جایگاه بیستم قرار دارد.^{۱۷۹}

اسراف انرژی:

برق: سرانه مصرف برق هر ایرانی معادل ۶ شهروند هندی و ۳ شهروند ژاپنی است.^{۱۸۰}

سرانه مصرف سالیانه برق در ایران ۲۵۰۰ و در جهان ۸۰۰ کیلووات؛ یعنی ۳ برابر جهان.

- **آب:** سرانه مصرف روزانه آب در ایران ۳۰۰ و در جهان ۱۵۰ لیتر؛ یعنی ۲ برابر میانگین جهان است. این در حالی است که میزان بارندگی در دنیا ۸۶۰ میلی‌متر در سال و متوسط بارندگی در ایران، ۲۶۱ میلی‌متر در سال است. به عبارت دیگر بارندگی در ایران کمتر از یک سوم جهان است.

- **بنزین:** ۲۶ میلیارد دلار بنزین مصرفی یک سال

نزدیک به ۲۴ میلیارد لیتر بنزین در ۱۱ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ مصرف شده است که ارزش آن معادل ۲۴ میلیارد دلار بوده است. اگر ماه آخر سال هم به همین نسبت در نظر گرفته شود، مصرف یک سال بنزین کشور در سال

۱۷۹. دکتر شهاب‌الدین جنیدی، عضو هیئت مدیره انجمن داروسازان، خبرگزاری موج ۴ شهریور ۱۳۹۱.

۱۸۰ - خبرگزاری مهر مورخ ۲۳ مرداد ۱۳۹۳ به نقل از همایون حائری مدیرعامل توانیر.

۱۳۹۲ معادل ۲۶ میلیارد دلار می شود که رقم بسیار بالایی را تشکیل می دهد.^{۱۸۱}

- سرانه مصرف روزانه بنزین در ایران ۹ و در جهان یک و نیم لیتر؛ یعنی ۶ برابر میانگین جهانی.
- گاز: سرانه مصرف سالانه گاز در ایران ۱۷۰۰ و در جهان ۶۰۰ مترمکعب است؛ یعنی ۳ برابر میانگین جهانی. به طور متوسط ایران حدود چهار برابر میانگین جهانی انواع انرژی‌ها را مصرف می‌کند.
- مصرف گاز در ایران به اندازه مصرف گاز اتحادیه اروپا است که بخش عمده‌ای از آن در بخش خانگی سوزانده می‌شود.^{۱۸۲}

سایر موارد:

- ساعات کار: سرانه ساعات کار سالانه در ایران ۲۴۰۰ و در جهان ۱۹۰۰ ساعت؛ یعنی یک‌ونیم برابر میانگین جهانی
- ساعات کار مفید: سرانه سالانه ساعات کار مفید در ایران ۱۳۴ و در جهان ۱۴۰۰ ساعت؛ یعنی کمتر از یک‌دهم سرانه جهانی.
- مطالعه: سرانه زمان مطالعه روزانه در ایران ۱۸ و در جهان ۷۰ دقیقه؛ یعنی یک‌چهارم میانگین جهانی!
- مکالمه تلفنی: سرانه زمان مکالمه با تلفن و تلفن همراه روزانه در ایران چهل و در جهان ده دقیقه است؛ یعنی ما چهار برابر میانگین جهانی از طریق تلفن‌های ثابت و همراه با دیگران حرف می‌زنیم!

۱۸۱ - شهرخبر مورخ ۱۳ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از خبرگزاری مهر

۱۸۲ - خبرگزاری تابناک مورخ ۱۱ اسفند ۱۳۹۲ به نقل از مدیر عامل شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت.

- سزارین: اول بودن ایران در سزارین در سطح دنیا.^{۱۸۳}
- وازوکتومی: بیش از سه برابر میانگین جهانی (عمل جراحی برای جلوگیری همیشگی از فرزندآوری در مردان).^{۱۸۴}

گزارش مؤسسه «مارکت اوراکل» از اسراف در ایران

بر اساس گزارش، مؤسسه «مارکت اوراکل» بیش از ۳۶ درصد کل مصرف بنزین خاورمیانه در سال ۲۰۰۷ در ایران مصرف گردیده است.

- متوسط مصرف سوخت خودروهای بنزینی در ایران حدود ۱۱ لیتر در روز است، درحالی‌که متوسط مصرف سوخت در کشورهای دیگر نظیر آلمان و ژاپن ۲.۵، در انگلیس ۳.۵، در فرانسه ۱.۹، در کانادا ۶.۵ و در کشور آمریکا ۷.۳ لیتر در روز است.

- هر ۱۰ سال یک‌بار میزان مصرف سوخت در ایران ۲ برابر می‌شود، اما این نرخ رشد در مقیاس جهان یک تا ۲ درصد بیشتر نیست و میزان سوخت مصرف جهان در حدود هر ۵۰ سال یک‌بار ۲ برابر می‌شود، یعنی ایران در مقایسه با میانگین جهانی تا ۴ برابر بیشتر سوخت مصرف می‌کند.
- هم‌اکنون ۹ درصد سوخت جهان در ایران و توسط تنها یک درصد جمعیت جهان مصرف می‌شود.^{۱۸۵}

آمارهایی از اسراف در ایران

۱۸۳- روزنامه امتیاز مورخ ۱۵ تیر ۱۳۹۳ به نقل از دکتر خلیل‌علی محمدزاده عضو هیات علمی دانشگاه

۱۸۴- همان

۱۸۵- اسراف نیوز به نقل از مسعود احمدی ۱۳۸۸/۱/۳.

- بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، مصرف سرانه انرژی در ایران به ازای هر نفر بیش از ۵ برابر مصرف سرانه کشوری مانند اندونزی، ۲ برابر چین و ۴ برابر کشور هند است.
 - هر ساله بیش از ۳۸ درصد از بودجه سالانه دولت ایران به یارانه بنزین اختصاص می‌یابد؛ درحالی‌که در صورت مصرف استاندارد، ایران می‌تواند یکی از صادرکنندگان بنزین باشد.
 - در بخش ساختمان و مسکن ایران بر اساس آمار و ارقام منتشره، متوسط مصرف انرژی به ازای هر متر مربع در ایران ۲.۶۳ برابر متوسط مصرف در کشورهای صنعتی است که در بعضی از شهرهای کشورمان، این رقم به حدود ۴ برابر می‌رسد.
 - از نظر مصرف برق هم ایران نوزدهمین کشور پرمصرف برق در دنیاست.
 - تحقیقات کارشناسان نشان می‌دهد ایرانی‌ها بیشتر از میانگین جهانی روغن مصرف می‌کنند.
 - همچنین مصرف میوه در ایران ۴ برابر استاندارد جهانی است.^{۱۸۶}
- ساعات مفید کاری و روزهای تعطیل و تبلی اجتماعی نیز که باعث شرمساری است در فصل اقتصاد استراحتی ذکر شده است.

رتبه ایران در مصرف لوازم آرایشی

زنان ایرانی مقام هفتم در مصرف لوازم آرایشی را در جهان دارند و یک سوم مصرف خاورمیانه مربوط به ایران است. ایران پس از عربستان، بزرگ‌ترین مصرف‌کننده لوازم آرایشی در منطقه است.

بر اساس آمارهای رسمی، تقریباً ۸۰ تا ۹۰ درصد کل محصولات آرایشی وارداتی به ایران تقلبی هستند که در کشورهایی همچون تایلند، چین یا ترکیه

۱۸۶ - این آمار شامل دورریز میوه نیز می‌شود.

تولید شده‌اند و با برندهای ساختگی عمدتاً از مرزهای غربی و جنوبی وارد کشور می‌شوند.

کسب اعتماد به نفس، موفقیت در مصاحبه‌های شغلی، تداوم زندگی مشترک، یافتن شوهر، اینها از جمله پاسخ‌های مشترکی است که زنان ایرانی حدود ۱۴ سال به بالا به سؤالی در مورد علت استفاده از لوازم آرایشی در خارج از منزل می‌دهند.^{۱۸۷}

خسارات تصادفات رانندگی

در بررسی تصادفات جاده‌ای در ۲۵ سال گذشته، به طور متوسط سالانه ۲۰ هزار کشته و حدود ۱۵ هزار تن مجروح شده‌اند؛ که مجموعه این تلفات در این سال‌ها، چندین برابر شهدا و کشته‌شدگان جنگ بوده است. در ۲۵ سال گذشته ۵۰۰ هزار کشته و ۳۷۵ هزار مجروح صعب‌العلاج شده‌اند. این رقم چشم‌گیری است؛ به عبارتی در ۲۵ سال گذشته نزدیک به یک میلیون بومی کشور امارات متحده عربی است.

سه هزار پروژه نیمه‌کاره عمرانی

سه هزار پروژه نیمه‌کاره عمرانی در کشور وجود دارد. طبق برآوردهای ریالی با نرخ سال ۹۲ برای تکمیل این پروژه‌ها به چهارصد هزار میلیارد تومان بودجه نیاز است [یعنی بیش از ۱۳۰ میلیارد دلار] که با بودجه ۲۰ هزار میلیارد تومانی به عمران در خوشبینانه‌ترین حالت که قیمت‌ها ثابت بماند به بیست سال زمان نیاز است. ۴۰ درصد این ۲۰ هزار میلیارد تومان بابت تأخیر پروژه‌ها هزینه می‌شود.^{۱۸۸}

۱۸۷ - سایت عصر ایران مورخ ۲۸ آذر ۱۳۹۲، به نقل از ال مانیتور

۱۸۸ - خبرگزاری ایلنا مورخ ۳ فروردین ۱۳۹۳ به نقل از مهرداد لاهوتی سخنگوی کمیسیون عمران

پروژه ۱۷ ساله تهران- شمال یکی از این طرح‌های نیمه‌تمام است که تا کنون با وجود تزریق ۱۵۰۰ میلیارد تومانی نیاز به حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان دیگر است.^{۱۸۹}

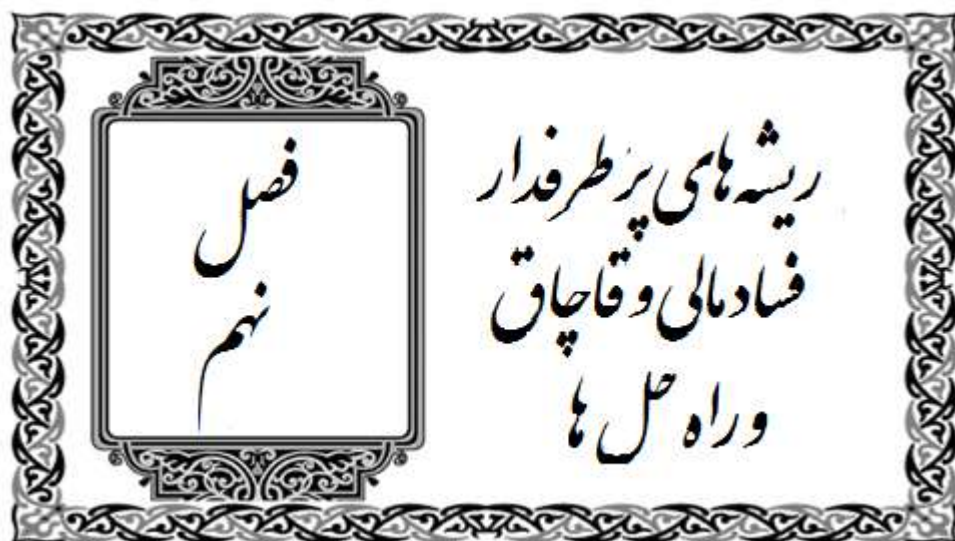
این یعنی یارانه سوخت به تنهایی ۱۰ برابر بودجه عمرانی است و نیز در صورت بکارگیری آن در عمران می‌توان ظرف دو سال بودجه اتمام همه سه هزار پروژه نیمه‌تمام را تأمین نمود.

این در حالی است که میزان مصرف بنزین در ۱۵ روز اول سال ۱۳۹۳ بیش از یک و نیم میلیارد لیتر بوده که یارانه اختصاص یافته به آن ۳۷۵۰ میلیارد تومان بوده است.

وزیر نفت میزان مازاد مصرف در سال ۱۳۹۲ را حدود ۳۰ میلیارد دلار ارزیابی کرده بود. این رقم بیش از ۶ برابر رقمی است که قرار بود طرف‌های خارجی تحریم کننده ایران ظرف ۶ ماه و ۸ قسط در قابل امتیازات ایران به آن‌ها از اموال خودمان بازپس دهند.

ملاحظات: در فصل یارانه‌ها مفصلاً در مورد اسراف در مصرف سوخت آمارهایی ارائه گردیده است.

۱۸۹ - خبرگزاری ایلنا مورخ ۳ فروردین ۱۳۹۳ به نقل از مهرداد لاهوتی سخنگوی کمیسیون عمران

■ فصل نهم: ریشه‌های پرترفدار فساد مالی و قاچاق و راه‌حل‌ها

رتبه ایران از نظر فساد به هیچ‌وجه مطلوب نیست.

یکی از بندهای ابلاغی توسط مقام معظم رهبری برای تحقق مقاومت اقتصادی «شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و

زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...» است.

یکی از دلایل وجود فساد در ایران، مطلوبیت ریشه‌هایی است که زمینه بروز این مفاسد را فراهم می‌آورد و تا این وضعیت اصلاح نشود، فساد و رانت و قاچاق ریشه‌کن نخواهد شد.

زیلاً این مبحث مورد توجه قرار می‌گیرد:

الف - یارانه‌ای بودن قیمت سوخت

ارزانی قیمت سوخت ریشه بسیاری از مفاسد بزرگ است.

این مفاسد عبارتند از:

۱) قاچاق سوخت به خارج که در حال حاضر سودی چند برابر سود قاچاق مواد مخدر دارد.

۲) فساد در دستگاه‌هایی که مسئول مقابله با قاچاق سوخت هستند.

۳) اسراف در مصرف سوخت و اتلاف سرمایه‌ها و دریغ آن از هزینه کردن در امور اساسی

راه‌حل: حذف کامل یارانه‌های سوخت و عرضه آن به قیمت تمام‌شده و حتی‌المقدور با سودی معقول تا صنایع مربوط به آن توسعه یابند.

مطلوبیت زمینه فساد: افکار عمومی ارزان بودن بنزین و سایر مواد سوختی و انرژی‌زا را به اشتباه به نفع خویش ارزیابی می‌کنند و از تثبیت قیمت آن و یا حتی ارزان‌تر شدن آن خوشحال می‌شوند و نتیجه آن، وضعیت زیان‌های گسترده‌ای است که کشور در اسراف و قاچاق و نیز عدم‌النفع در عدم سرمایه‌گذاری صحیح این سرمایه‌ها متحمل می‌شود.

در ارتباط با زیان‌های حاصل از ارزانی نفت به فصل سوم (یارانه‌ها) و نیز به فصل اسراف مراجعه فرمایید.

ب- چند نرخى بودن دلار

رانت کلان به کسانی و یا اموری که از ارزهایی با نرخ‌های ترجیحی استفاده می‌کنند. اگر بر فرض تفاوت نرخ ارز ترجیحی با بازار آزاد هر دلار هزار تومان باشد بابت هر هزار دلار یک میلیون تومان رانت و یا سود بادآورده ایجاد می‌شود. یا به عبارتی، اگر کسی بتواند یک میلیون دلار ارز ترجیحی بگیرد، یک میلیارد تومان سود بادآورده بدست خواهد آورد.

همین موضوع باعث می‌شود در عرضه و تقاضای ارزهای ترجیحی، فسادهایی نیز در دستگاه‌های مسئول رخ دهد.

راه‌حل: تک نرخى و شناور شدن قیمت ارز

مطلوبیت زمینه فساد: شناور شدن قیمت ارز هم صدای رانت‌خواران را در آورده و هم مردم بر این تصورند که با ارز ترجیحی، به‌ویژه در مورد کالاهای اساسی از آن بهره می‌برند.

متأسفانه مردم از فواید استفاده از این ذخایر در جای مطلوب‌تر بی‌اطلاع‌اند و افزایش قیمت ارز را موجب گرانی همه کالاهای دانسته و با آن مخالفت می‌کنند. حال آنکه قیمت ارز باید از طریق تقویت پول ملی کاهش یابد و آن هم به واسطه تولید ثروت در کشور میسر است که به نوبه خود به کار و تلاش آحاد مردم بستگی دارد و کاهش قیمت ارز از طریق اختصاص یارانه از بیت‌المال، به ضرر اقتصاد ملی است.

ج- یارانه‌ای بودن هر کالا و یا خدمتی

- هر کالا و یا خدمتی که نرخ آزاد آن با نرخ عرضه دولتی فرق بکند موجب رانت و سوءاستفاده، قاچاق و دزدی می‌شود. اصرار بر ارزانی کالاهای از طریق اختصاص یارانه‌ها زمینه سوءاستفاده و فساد را برای کسانی که بتوانند این خدمات یا کالاهای را از مسیر توزیع با قیمت یارانه‌ای خارج کنند فراهم می‌آورد.
- محدودیت در افزایش قیمت به اندازه قیمت تمام شده و جلوگیری از اخذ سود معقول برای تولیدکنندگان کالاهای و خدمات نیز موجب زیان‌آوری تولید و خروج سرمایه‌ها از این بخش و ورود این پول‌ها به عرصه‌های دلالی می‌گردد. یعنی سرمایه‌ها از تولید ثروت به جابجایی ثروت منتقل می‌شوند.
- راه‌حل: پرهیز از یارانه‌ای بودن قیمت فروش و یا عرضه هر کالا و خدمت.
- **مطلوبیت زمینه فساد:** مردم خواستار ارزانی قیمت کالاهای بوده و این خواسته، دولت‌ها را مجبور می‌نماید تا با پرداخت یارانه‌های سنگین از

بیت‌المال، در صدد ارزانی عرضه آن کالا برآیند و در نتیجه قیمت عرضه دولتی با قیمت آزاد تفاوت پیدا کرده، خود این تفاوت موجبات بروز زمینه فساد را فراهم می‌آورد.

د - دولتی بودن تولیدات

- مدیران دولتی نه از افزایش سود شرکت‌های دولتی سود می‌برند و نه زیان آن، از ثروت مدیران کسر می‌گردد.
- معمولاً مدیران دولتی به دنبال افزایش تعداد افراد شاغل در زیرمجموعه خود و جذب کارکنان بیشتر بوده، به‌ویژه که در این صورت می‌توانند نسبت به استخدام و بکارگیری بستگان و دوستان و هم ولایتی‌های خود اقدام کرده و عملاً هزینه‌ها را بالا می‌برند، حال آنکه در بخش خصوصی حتی به نزدیک‌ترین بستگان خویش نیز حقوق مفتی نمی‌دهند و در صدد انجام امور با کم‌ترین نیروی انسانی ممکن و کم‌ترین هزینه‌ها بوده و امکان رقابت در بازار جهانی فراهم می‌گردد.

راه‌حل: خصوصی‌سازی از طریق بورس به طور سالم و به دور از رانت و فساد.

مطلوبیت زمینه فساد:

کارکنان کارخانجات و شرکت‌های دولتی مایلند کارمند دولتی باقی بمانند تا به دست بخش خصوصی مجبور به کار نشوند و در صورت عدم کارایی اخراج نگردند. لذا آن‌ها عملاً با خصوصی‌سازی مخالفت می‌کنند. مدیران

دولتی نیز برای حفظ موقعیت خویش از دولتی ماندن طرفداری می‌نمایند.

- مردم مناطق مختلف به شدت متقاضی استخدام در دستگاه‌هایی هستند که مسئولان آن از همان مناطق جغرافیایی هستند و در صورت اقدام مسئول

به استخدام هم ولایتی‌ها، آن مسئول به محبوبیت دست می‌یابد هر چند با استخدام هم ولایتی‌ها افراد شایسته را جذب ننمایند.

ه - وام‌های بانکی با سودی کمتر از میزان تورم

- دریافت هر نوع وام با سودی کمتر از نرخ تورم موجب می‌شود دسترسی به این نوع وام‌ها سودهای زیادی را نصیب وام‌گیرنده کند و لذا هم فساد در تقاضای وام رخ می‌دهد و هم کارکنان دستگاه‌های وام‌دهنده را به فساد و رشوه‌خواری سوق می‌دهد. اگر فرض کنیم سودی که بانک اخذ می‌کند ۲۰ درصد و تورم چهل درصد باشد، بانک‌هایی پیدا خواهند شد که حاضرند به سپرده‌گذاران ۳۰ درصد سود دهند.
- در نتیجه اگر کسی مثلاً یک میلیارد تومان وام بگیرد و وجه آن را در بانک‌هایی با سود ۳۰ درصد سپرده‌گذاری کند به سودی ده درصدی یعنی سود سالانه ۱۰۰ میلیون تومانی بدون هیچ کاری دست خواهد یافت. هر چه میزان این وام یا فاصله بین سود وام دریافتی با سود سپرده‌گذاری بیشتر باشد این رانت بیشتر می‌شود.
- مثلاً کسی که ۱۲۰ میلیارد تومان وام بانکی با سود ۲۰ درصد دریافت دارد و آن را در بانکی با سود ۳۰ درصد سپرده‌گذاری نماید، ماهانه به سودی یک میلیارد تومانی دست پیدا خواهد کرد.
- بی‌جهت نیست که متقاضیان وام‌های کلان حاضر می‌شوند که رشوه‌های میلیاردی به کارکنان بانک‌ها پرداخت کنند تا به این نوع وام‌ها دسترسی یابند.
- راه‌حل: پرهیز از ارائه وام‌های رانتی با سودی کمتر از تورم با رعایت ضوابط اسلامی

مطلوبیت زمینه فساد: کسانی که از این نوع وام‌ها استفاده می‌کنند از وام ارزان قیمت خوشحال می‌شوند حال آنکه این ارزانی از جیب همه مردم و به نفع وام‌گیرنده‌ها هزینه می‌گردد.

و - سود سپرده‌گذاری کمتر از میزان تورم

ارائه سود بانکی به میزان کمتر از تورم به سپرده‌گذاران، برای بانک‌ها رانت زیادی را ایجاد می‌نماید. همین امر موجب گسترش سریع بانک‌ها و شعبات آن‌ها شده است. آن‌ها با پرداخت وام به متقاضیان به قیمتی بالاتر از تورم و پرداخت سودی کمتر از تورم به سپرده‌گذاران، سود مضاعفی را نصیب خود می‌کنند.

راه‌حل: سود سپرده‌گذاری در بانک‌ها باید بر اساس میزان تورم باشد. برای کاهش سود وام بانکی و نیز سود سپرده‌گذاری باید تورم کاهش یابد و کاهش تورم به عرضه و تقاضا در تولید بستگی دارد که آن نیز به نوبه خود به کار بیشتر و بهتر و نیز پرهیز از اسراف بستگی دارد.

مطلوبیت زمینه فساد: بانک‌ها به هر طریق ممکن تلاش می‌کنند مردم را به سپرده‌گذاری تشویق کنند و حتی جوایزی قرار می‌دهند تا مردم را به امید روی‌آوری شانس به سپرده‌گذاری جلب نمایند.

ز - کمک‌های کالایی دولت به افراد

ارائه کمک‌هایی کالایی به افراد فقیر یا محتاج یا به عبارتی ارائه سبد کالا، زمینه فساد را در انتخاب نوع کالاها، قیمت تهیه آن و ... فراهم و زمینه تبانی بین تصمیم‌گیرندگان در مورد سبد و بخش خصوصی داخلی یا خارجی و تأمین‌کننده کالاها فراهم می‌آورد.

راه حل: دولت باید حتی المقدور از ارائه سبد کالا بپرهیزد لیکن در صورتی که ضرورت ایجاب نماید که اقلام خوراکی به افراد فقیر داده شود، بهتر است وجه نقد پرداخت گردد و با استفاده از کارت‌های کامپیوتری، ترتیبی اتخاذ شود که فقط بتوانند به انتخاب خودشان، کالاهای مورد نیاز خویش را خریداری نمایند.

مطلوبیت زمینه فساد: مردم متأسفانه به دریافت کمک عادت کرده و دریافت وجوه نقد یا سبدهای کالا را نشانه دلسوزی مسئولان ارزیابی و حق خود می‌کنند و لذا بر محبوبیت افرادی که به توزیع کمک‌های نقدی و یا کالایی مبادرت ورزند افزوده می‌شود.

ح - واگذاری پروژه‌های عمرانی خارج از مناقصه

هدف از برگزاری مناقصه، ارزان‌تر تمام شدن هزینه اجرای طرح‌های عمرانی یا خدماتی است. چنانچه این مناقصه انجام نشود و خارج از روال واگذار گردد، زمینه فساد و تبانی فراهم می‌شود. چنین تبانی‌ای در مورد فساد ۳ هزار میلیارد تومانی و نیز فسادهای بزرگ‌تر و کوچک‌تر به کرات رخ داده است.

راه حل: رعایت تمام تشریفات قانونی در برگزاری مناقصه‌ها

مطلوبیت زمینه فساد: گاهی به بهانه سرعت در اجرای طرح‌ها، مردم و نمایندگان مردم و نیز شرکت‌های طرف قرارداد خواستار واگذاری طرح‌های خارج از مناقصه می‌شوند که امکان فساد و واگذاری طرح‌های اجرایی، به قیمتی بالاتر از قیمت واقعی و رقابتی را فراهم می‌آورند.

ت - فروش اموال دولتی خارج از مزایده

- برگزار نکردن مزایده و یا اخلال در سلامت آن و یا عدم اطلاع‌رسانی صحیح در مورد چگونگی و زمان برگزاری آن، یا فساد در ارزیابی قیمت کارشناسی آن از عوامل بروز فساد می‌باشد.

• این فساد در شرایط واگذاری کارخانجات دولتی به شدت به زیان دولت و به نفع بخش خصوصی فاسد است.

راه حل: استفاده از بورس برای فروش کارخانجات و جلوگیری از بروز فساد در بورس.

مطلوبیت زمینه فساد: بخش خصوصی به جای ایجاد پروژه‌های جدید به دنبال دسترسی به این کارخانجات و شرکت‌ها از طریق ایجاد فساد و خرید به قیمت پایین‌تر از قیمت واقعی می‌باشند.

ی - عدم شفافیت اطلاعات اداری

عدم شفافیت اطلاعات و روند اداری و عدم اطلاع ارباب رجوع از مقررات و قوانین و مراحل انجام آن زمینه را برای بروز فساد اداری و رشوه‌خواری فراهم می‌آورد.

راه حل: شفاف‌سازی اطلاعات و روند انجام امور اداری و فراهم آوردن زمینه دسترسی مردم و ارباب رجوع به اطلاعات اداری و پرهیز از طبقه‌بندی محرمانه برای موارد غیرامنیتی.

مطلوبیت زمینه فساد: امکان سوءاستفاده کارکنان دولتی از بی‌اطلاعی مردم و کسب درآمد از رشوه موجبات طبقه‌بندی محرمانه بی‌جهت اطلاعات اداری و ایجاد مانع در دسترسی ارباب رجوع به اطلاعات اداری و انحراف در روند صحیح انجام امور می‌شود.

ک - کم‌کاری

کم‌کاری در ادارات و عدم انجام وظایف به موقع، خود یک فساد است زیرا در مقابل حقوقی که قانون مشخص کرده است به اندازه ساعات مفید اداری که آن را هم قانون مشخص کرده است کار نمی‌کنند. این کار نکردن‌ها موجبات ضعف

دستگاه‌ها از جمله در دستگاه‌های نظارتی، زمینه را برای مفسدین فراهم می‌آورد.

راه‌حل: حذف استخدام رسمی مادام‌العمر و لغو امنیت شغلی کسانی که کم‌کاری می‌کنند.

مطلوبیت زمینه فساد: هر چند مردم از بی‌توجهی کارکنان دولتی به امورشان ناراحت‌اند لیکن تقریباً همگان تلاش می‌کنند به استخدام دولت درآیند.

ل- فساد در برگزاری انتخابات مجلس و مخارج زیاد نامزدها

وقتی یک نامزدی مبالغ زیادی را برای کسب آراء بیشتر هزینه می‌کند که در بسیاری از موارد این مبالغ چند یا چندین برابر حقوق قانونی دریافتی آن‌ها در مدت دوره نمایندگی است، پس از ورود به مجلس بجای تلاش برای جلوگیری از مفاسد و رانت‌خواری و مقابله با آن‌ها، در صدد تبانی برای جبران هزینه‌ها و بلکه سودهای بادآورده بر آمده و یکی از مراکز مهم حکومتی که وظیفه مبارزه با فساد و رانت‌خواری را دارد به مرکزی برای فساد و رانت‌خواری تبدیل می‌سازد.

راه‌حل: آگاهی افکار عمومی در مورد نقش و وظیفه مجلس شورای اسلامی و نمایندگان و ممانعت از هزینه‌های غیرقابل توجیه. همچنین مناسب است، نظارت شورای نگهبان، به دوران تبلیغات انتخاباتی و نیز دوران نمایندگی مجلس نیز تعمیم یابد تا امکان سوءاستفاده را از نامزدها و یا نمایندگان فاسد بگیرد.

مطلوبیت زمینه فساد: بسیاری از افراد در شهرستان‌ها معتقدند کسانی که انتخاب می‌شوند پس از انتخاب شدن به عنوان نماینده مجلس، دیگر منطقه را فراموش کرده و کاری برای آن‌ها انجام نمی‌دهند، لذا زمان انتخابات را فرصت مناسبی می‌دانند که می‌توانند بودجه‌هایی را از سوی نامزدها به نفع خود یا منطقه خویش جلب نمایند.

این روش موجب گردیده نامزدها، به هزینه کردن‌های بسیار برای امور مختلفی روی آورند که خوشایند مردم باشد. و لذا کسانی که حاضر نیستند این هزینه‌ها را انجام داده و بعداً آنرا با خیانت جبران نمایند یا اصولاً نامزد نمی‌شوند و یا امکان رای‌آوری را از دست می‌دهند.

کسانی که اینگونه هزینه‌ها را متقبل می‌شوند، محبوب مردم ساده‌دل قرار گرفته و آن‌ها را از خدمت افراد دلسوز محروم می‌سازند.

نتیجه: باید ریشه مفاسد اقتصادی را خشکاند و اینکار را از طریق اصلاح ساختارهای حکومتی و سالم‌سازی انتخابات مردم از طریق آگاهی‌بخشی به افکار عمومی و تقویت تدابیر نظارتی به اجرا در آورد.

نقش مردم در تغییر وضعیت از نگاه اسلام

مدیریت اهمیت دارد؛ لذا تشکیل حکومت صالح اسلامی ضروری است و کشته‌شدن در راه تحقق حاکمیت اسلام، شهادت محسوب می‌گردد؛ لیکن تحقق تغییر اساسی، بستگی به رفتار مردم دارد؛ کما اینکه خداوند پیامبران زیادی را به رسالت و راهنمایی اقوام مختلف فرستاد، لیکن در مواردی پیامبران نیز به شهادت رسیدند و یا مردم از آن‌ها پیروی نکردند. خداوند می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ»:

«خداوند وضعیت هیچ قومی را دگرگون نخواهد کرد تا زمانی که خود آن قوم در نفس‌شان تغییر ایجاد کنند.»^{۱۹۰}

در آیه فوق نمی‌فرماید وضع قومی تغییر نمی‌کند، مگر اینکه مدیران قوی و صالحی بر سر کار آیند، بلکه می‌فرماید مگر اینکه آن قوم رفتار خودشان را تغییر دهند.

در نهج البلاغه نیز پر است از گلایه‌های آن حضرت از رفتار و عملکرد مردم زمانه خویش؛ یعنی حتی مدیریت معصومان (ع) هم اگر مردم به وظایف خود عمل نکنند، به نتیجه دلخواه نخواهد انجامید.

امام علی (ع) در نهج البلاغه، حقوق و وظایف متقابل مردم و رهبری را این‌گونه بیان می‌فرماید:

"ای مردم، برای من بر عهده شما و برای شما بر عهده من حقی واجب شده است. حق شما بر من آن است که از خیرخواهی برای شما دریغ نورزم و بیت‌المال را میان شما عادلانه تقسیم کنم و شما را آموزش دهم تا بی‌سواد و نادان نباشید و شما را تربیت کنم تا راه و رسم زندگی را بدانید. اما حق من بر شما این است که به بیعت با من وفادار باشید و در آشکار و نهان برای من خیرخواهی کنید و هرگاه شما را فراخواندم، اجابت نمایید و هرگاه به شما دستور و فرمانی دادم، از آن اطاعت کنید."

نه تنها حکومت و مردم نسبت به هم وظایفی دارند، بلکه مردم نسبت به یکدیگر نیز دارای وظایفی هستند. حضرت علی (ع) می‌فرماید:

"یکی از واجبات الهی بر عهده بندگان این است که ... یکدیگر را در برپاداشتن حق، یاری کنند؛ زیرا هیچکس، هرچند، قدر و ارزش او در حق بزرگ، و ارزش او در دین بیشتر باشد، بی‌نیاز از این نیست که او را در انجام حق یاری رسانند..."

پس مردم وظیفه دارند به رهنمودها و دستورات رهبری اسلامی عمل کنند. اگر مردم شعارهایی را که مقام معظم رهبری به عنوان شعار سال تعیین و همگان را به عمل به آن ترغیب کرده‌اند، عمل می‌کردند و عمل کنند، وضعیت کشور دچار تحول بنیادین می‌گردد. نمی‌توان خود را تماشاچی فرض کرد و از حکومت توقع معجزه در اداره امور کشور را داشت؛ همچنانکه امور قلمرو

اسلامی توسط حضرت علی (ع) بر اساس معجزه اداره نمی‌شد، هرچند آن حضرت خود معجزه اسلام بودند. مقام معظم رهبری بر اصلاح سبک زندگی و اقتصاد مقاومتی تأکید کردند.

سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی»

معظم‌الله دستورالعمل اقتصاد مقاومتی را نیز در بهمن ماه سال ۹۲ به شرح زیر خطاب به رؤسای قوای سه‌گانه و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام به شرح صادر فرمودند:

بسم‌الله الرحمن الرحيم

ایران اسلامی با استعدادهای سرشار معنوی و مادی و ذخائر و منابع غنی و متنوع و زیرساخت‌های گسترده و مهم‌تر از همه، برخورداری از نیروی انسانی متعهد و کارآمد و دارای عزم راسخ برای پیشرفت، اگر از الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی که همان اقتصاد مقاومتی است، پیروی کند نه تنها بر همه مشکلات اقتصادی فائق می‌آید و دشمن را که با تحمیل یک جنگ اقتصادی تمام‌عیار در برابر این ملت بزرگ صف‌آرایی کرده، به شکست و عقب‌نشینی وا می‌دارد، بلکه خواهد توانست در جهانی که مخاطرات و بی‌اطمینانی‌های ناشی از تحولات خارج از اختیار، مانند بحران‌های مالی، اقتصادی، سیاسی و ... در آن رو به افزایش است، با حفظ دستاوردهای کشور در زمینه‌های مختلف و تداوم پیشرفت و تحقق آرمان‌ها و اصول قانون اساسی و سند چشم‌انداز بیست ساله، اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، درون‌زا و برون‌گرا، پویا و پیشرو را محقق سازد و الگوی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد.

اکنون با مذاقه لازم و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که در ادامه و تکمیل سیاست‌های گذشته، خصوصاً سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و با چنین نگاهی تدوین

شده و راهبرد حرکت صحیح اقتصاد کشور به سوی این اهداف عالی است، ابلاغ می‌گردد.

لازم است قوای کشور بی‌درنگ و با زمان‌بندی مشخص، اقدام به اجرای آن کنند و با تهیه قوانین و مقررات لازم و تدوین نقشه راه برای عرصه‌های مختلف، زمینه و فرصت مناسب برای نقش‌آفرینی مردم و همه فعالان اقتصادی را در این جهاد مقدس فراهم آورند تا به فضل الهی حماسه اقتصادی ملت بزرگ ایران نیز همچون حماسه سیاسی در برابر چشم جهانیان رخ نماید. از خداوند متعال توفیق همگان را در این امر مهم خواستارم.

سیدعلی خامنه‌ای

۲۹ بهمن ماه ۱۳۹۲

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

با هدف تأمین رشد پویا و بهبود شاخص‌های مقاومت اقتصادی و دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا ابلاغ می‌گردد:

۱ - تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیتهای اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط.

۲- پیشتازی اقتصاد دانش‌بنیان، پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش‌بنیان در منطقه.

۳- محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و بکارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.

۴- استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی.

۵- سهم‌بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آن‌ها در ایجاد ارزش، به‌ویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه.

۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی) و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.

۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).

۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید.

۹- اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی.

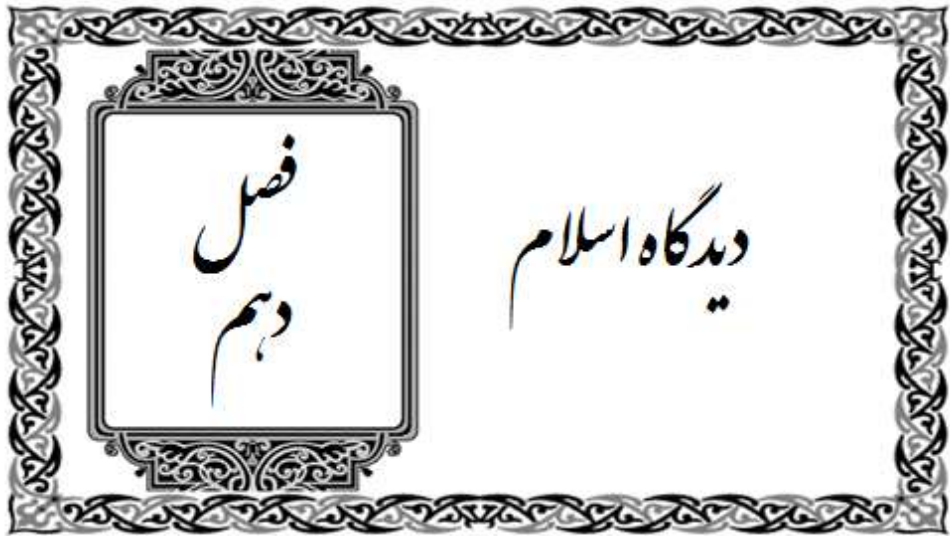
۱۰- حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:

- تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم.
 - گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز.
 - تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات.
 - برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید، و تنوع‌بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به‌ویژه با کشورهای منطقه
 - استفاده از سازوکار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.
 - ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.
- ۱۱- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.

۱۲- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از طریق:
- توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه همسایگان.

- استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی.
 - استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.
- ۱۳- مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:
- انتخاب مشتریان راهبردی.
 - ایجاد تنوع در روش‌های فروش.
 - مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش.
 - افزایش صادرات گاز.
 - افزایش صادرات برق.
 - افزایش صادرات پتروشیمی.
 - افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی.
- ۱۴- افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز، به‌ویژه در میادین مشترک.
- ۱۵- افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.
- ۱۶- صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی‌سازی اندازه دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور و هزینه‌های زاید.

- ۱۷- اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.
- ۱۸- افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی بودجه به نفت.
- ۱۹- شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...
- ۲۰- تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه.
- ۲۱- تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان‌سازی آن به‌ویژه در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی.
- ۲۲- دولت مکلف است برای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ‌سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:
- شناسایی و بکارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب.
 - رصد برنامه‌های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن.
 - مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح‌های واکنش هوشمند، فعال، سریع و به هنگام در برابر مخاطرات و اختلال‌های داخلی و خارجی.
- ۲۳- شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار.
- ۲۴- افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن.

نقاط قوت

اعتقاد به اسلام به عنوان دینی بر حق و مملو از آموزه‌های عالی، مهمترین عامل قوت ملت ایران است. فرهنگ ایران مملو است از مفاهیم مثبت در ارتباط با اخلاق، عاطفه، همیاری، نوع‌دوستی، ایثارگری، حب وطن، و ... برخورداری کشور از مردمی مؤمن، مقاوم، فهیم و فداکار، فرهنگی غنی، نظامی اسلامی مبتنی بر ولایت فقیه، روحانیتی آگاه، مسئولینی دلسوز و ... همراه با حضور خانواده معظم شهدا و ایثارگران و ... از نقاط قوت فرهنگی کشور ایران است که با توجه به موقعیت ژئواستراتژیک (موقعیت عالی جغرافیایی) کشور، منابع غنی و ... زمینه را برای پیشرفت و توسعه، بیش از هر کشور دیگری، فراهم می‌سازد.

پیشرفت‌ها و موفقیت‌های حاصله در صحنه‌های مختلف از جمله در پیروزی انقلاب اسلامی، مقاومت در مقابل جنگ تحمیلی، شکست توطئه‌های بی‌شمار خارجی و عوامل داخلی آن‌ها، نتیجه وجود نقاط قوت عظیم در فرهنگ عمومی

کشور ایران است. در حقیقت باید گفت که بین مذهب اسلام و توسعه هیچگونه تضادی وجود ندارد، بلکه با استناد به آیات و روایات و احادیث و نیز با تحلیل فرمایشات حضرت امام خمینی (ره) و نیز مقام معظم رهبری، می‌توان با قاطعیت گفت که عمل به اسلام عامل بی‌نظیری در توسعه و پیشرفت می‌باشد و این باورها، از باورهایی که موجب پیشرفت کشورهای غربی و یا خاور دور و در حال توسعه سریع گردید بسیار قوی‌تر است.

نقاط ضعف

اما در کنار وجود این نقاط مثبت، نقاط ضعف قابل توجهی نیز در فرهنگ عمومی مشاهده می‌گردد. برای تحقق توسعه، باید نقاط قوت و ضعف را شناسایی کرد و نقاط قوت را تقویت و ضعف‌ها را بر طرف نمود. گرچه مردم نسبت به اسلام ایمان قوی‌ای دارند و نسبت به آموزه‌های آن خود را متعهد می‌دانند، لیکن در مواردی، به دلیل عدم شناخت کامل نسبت به اسلام ناب، باورهای غلطی رایج می‌باشد که با حقیقت اسلام در تعارض است. بر این اساس، نیاز به بازنگری در باورهای فرهنگی، امری ضروری است، یعنی باید تحریفات از اسلام زوده شود و باورهای مذهبی، ناب سازی و پالایش گردد و خرافات و تحریفات از آن دور گردد.

نقش دین در پیشرفت جوامع

اگر دین، به طور صحیح از باورهای غلط رایج پیرایش شود و نظریات ناب اسلامی به فرهنگ عمومی تبدیل گردد، در آن صورت، شاهد پیشرفت و توسعه‌ای سریع و چشمگیر و بی‌نظیر در کشورهای اسلامی خواهیم بود. دین اسلام، توسعه‌ای را به پیش می‌برد که حریم ارزش‌های والا و آرمان‌هایی چون عدالت، برابری، عزت و کرامت و آزادی صحیح را پاس می‌دارد. میل به استثمار و فزون طلبی را ناروا دانسته و تقبیح می‌کند و مردم را از آن بری داشته و به مبارزه با آن دعوت می‌نماید، روح احساس مسئولیت اجتماعی،

گذشت و فداکاری، اهتمام به امور جامعه و دستگیری از بینوایان و یاری به محرومان و ضعیفان را تقویت می‌کند و....

در حقیقت دین فقط موجب توسعه مادی نیست، بلکه نقشی نافذ و مؤثر و بی‌بدیل در معنویت و ایمان مذهبی و در هدایت و تعالی بخشیدن و معنی دادن به زندگی دارد.

در قسمت‌های بعدی، با ذکر باورهای غلط رایج در جامعه، با استناد به آیات، روایات و احادیث معتبر، دیدگاه اسلام نسبت به فرهنگ و وجدان کاری ذکر شده است.

تنبلی

امام علی (ع):

- آفت موقفیت ، تنبلی است ^{۱۹۱}
 - مؤمن به آنچه ماندنی است راغب است و از آنچه رفتنی است رویگردان ... از تنبلی به دور است و پیوسته سرزنده و کوشاست ^{۱۹۲}.
 - تنبلی ، آخرت را تباه می‌کند ^{۱۹۳}.
 - از سستی است ، که تنبلی زاییده می‌شود ^{۱۹۴}.
 - با عزم و اراده ، به مبارزه سستی بروی
 - به تأخیر افکندن کار، نشانه تنبلی است ^{۱۹۵}.
- امام باقر (ع):
- تنبلی به دین و دنیا زیان می‌زند ^{۱۹۶}.

۱۹۱ - «آفَةُ النَّجْحِ الْكَسَلُ»: غرر الحکم: ۳۹۶۸، منتخب میزان الحکمة، ۴۹۲.

۱۹۲ - «الْمُؤْمِنُ يَرْغَبُ فِيمَا يَبْقَى، وَيَزْهَدُ فِيمَا يَفْنَى ... بَعِيدٌ كَسَلُهُ، دَائِمٌ نَشَاطُهُ.»: بحار الأنوار: ۷۸ / ۲۶ / ۹۲، منتخب میزان الحکمة: ۴۹۲.

۱۹۳ - «الْكَسَلُ يُفْسِدُ الْآخِرَةَ»: مستدرک الوسائل: ۱۳ / ۴۵ / ۱۴۶۹۵، منتخب میزان الحکمة: ۴۹۲.

۱۹۴ - «مِنَ التَّوَانِي يَتَوَلَّدُ الْكَسَلُ»: غرر الحکم: ۹۲۸۴، منتخب میزان: ۴۹۲.

۱۹۵ - «تَأْخِيرُ الْعَمَلِ عُنْوَانُ الْكَسَلِ»: غرر الحکم: ۴۴۷۱، منتخب میزان الحکمة: ۴۹۲.

- من نفرت دارم از شخص - یا برای شخص - که در کار دنیایش تنبل باشد . هر که در کار دنیایش تنبل باشد، در کار آخرتش تنبل‌تر، است.^{۱۹۷}
- امام صادق (ع) به یکی از فرزندان خود: از تنبلی و بی‌حوصلگی ، بپرهیز ؛ زیرا که این دو خصلت، تو را از بهره دنیا و آخرت باز می‌دارند.^{۱۹۸}

نقش شانس در موفقیت

در فصل اول این کتاب، به توطئه سازمان جاسوسی آمریکا "سیا" در ترویج "اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت و خوشبختی" در کشورهای جهان سوم و اسلامی اشاره گردید.^{۱۹۹}

این توطئه برای تخریب فرهنگ کار در کشورهای نظیر ایران طراحی شده بود. باید اذعان نمود که هنوز آثار زیانبار این توطئه شوم بر افکار عمومی باقی است و مانعی مهم برای تحقق اقتصاد متکی به کار محسوب می‌گردد. متأسفانه در بسیاری از تبلیغات تجاری و اخیراً حتی تبلیغات سازمان‌های خیریه و اسلامی و در بسیاری از برنامه‌های هنری به این فرهنگ منحط دامن‌زده می‌شود. این در حالی است که از دیدگاه اسلام، موفقیت و خوشبختی به سعی و کوشش انسان بستگی دارد که نمونه‌هایی از آن ذیلاً ذکر می‌گردد:

• وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى
 "و اینکه برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش او نیست. و اینکه سعی او بزودی نتیجه می‌دهد."^{۲۰۰}

۱۹۶- «الْكَسَلُ يُضِرُّ بِالْذِّينِ وَالْدُنْيَا»: بحار الأنوار: ۷۸ / ۱۸۰ / ۶۴، منتخب میزان الحکمة: ۴۹۲.
 ۱۹۷- «إِنِّي لِأُبْغِضُ الرَّجُلَ - أَوْ أُبْغِضَ لِلرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ كَسَلَانًا عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ، وَمَنْ كَسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَكْسَلُ»: الكافي: ۵ / ۸۵ / ۴، منتخب میزان الحکمة: ۴۹۲.
 ۱۹۸- «لِبَعْضِ وُلْدِهِ: إِيَّاكَ وَالْكَسَلَ وَالضُّجْرَ؛ فَإِنَّهُمَا يَمْنَعَانِكَ مِنْ حَقِّكَ مِنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»: الكافي: ۵ / ۸۵ / ۲، منتخب میزان الحکمة: ۴۹۲.

۱۹۹- محمد حسنین هیکل، «میان مطبوعات و سیاست»، ترجمه محمد کاظم موسایی، انتشارات شرکت الفبا، تهران، چاپ اول، زمستان ۱۳۶۴، ص ۱۸۷.

- إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ
- “به درستی که خداوند آنچه همراه قومی است تغییر نمی‌دهد مگر این که خودشان آنچه در نفس‌هایشان است تغییر دهند.”^{۲۰۱}
- ... کلّ امریء بما كَسَبَ رَهين.
- هر انسانی در گرو آن چیزی است که انجام می‌دهد.^{۲۰۲}

حدیث:

- “در راستای جستجوی معیشت‌تان سستی نکنید.”^{۲۰۳}
- در حدیثی آمده است؛ به درستی که هر آینه منفور دارم مردی را که دهانش را به سوی پروردگار باز کرده و می‌گوید خدایا روزی مرا بده^{۲۰۴} و دنبال روزی رفتن را کنار گذاشته است.^{۲۰۵}

عمر بن یزید گفت: به ابی‌عبدالله (ع) گفتم مردی می‌گوید هر آینه در خانه می‌نشینم و نماز می‌خوانم و روزه می‌گیرم و پروردگارم را عبادت می‌کنم. پس بزودی روزی من خواهد رسید. حضرت فرمودند: بدرستی که این یکی از سه دسته‌ایست که دعایش مستجاب نمی‌شود و...

۲۰۰- آیه ۳۹ و ۴۰ سوره نجم.

۲۰۱- آیه ۱۱ سوره رعد.

۲۰۲- سوره الطور آیه ۲۱

۲۰۳- «لَا تَكْسِبُوا فِي طَلَبِ مَعَايِشِكُمْ ...». شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه، (تهران، مکتبه‌الصدوق، ۱۳۹۲ ه.ق.)، ج ۳، ص ۱۵۷.

۲۰۴- حر عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه.ق.)، ج ۱۲، ص ۱۵، حدیث شماره ۸. «... فقال: إِنِّي لَا بَغْضَ الرَّجُلِ فَاغْرًا فَاهَ إِلَى رَبِّهِ فَيَقُولُ ارْزُقْنِي وَتَبْرَكَ الطَّلَبُ».

۲۰۵- «... هَذَا أَحَدُ الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ لَا يَسْتَجَابُ لَهُمْ». حر عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه.ق.)، ج ۱۲، ص ۱۴، حدیث شماره ۲.

• امام خمینی (ره): «...ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار بپردازد. از بطن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستان‌ها، تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد...»^{۲۰۶}

آثار مخرب اعتقاد به شانسی

برای اینکه آثار مخرب «اعتقاد به شانسی به عنوان عامل پیشرفت و موفقیت» در جامعه مشخص گردد، به نوشته هفته نامه «سندی تایمز» چاپ لندن اشاره می‌گردد:^{۲۰۷}

به نظر پروفیسور «استیو نویسکی» ز دانشگاه «امروی» آتلانتا که ۳۰ سال در این زمینه فعالیت کرده است، افراد به دو گروه «درون‌گرا» و «برون‌گرا» تقسیم می‌شوند. درون‌گراها کسانی هستند که در انجام هر کاری، ابتدا آنرا بررسی کرده و پس از انجام آن نیز به بررسی نتایج پرداخته و از آن درس می‌آموزند، زیرا عقیده دارند میان آن‌ها و آنچه برایشان رخ می‌دهد، ارتباط وجود دارد. نقطه مقابل این افراد، برون‌گراها هستند که عقیده دارند کنترلی بر سرنوشت خود نداشته و هر رخداد بد و ناگوار را به حساب بدشانسی خود می‌گذارند.... وی عقیده دارد، معمولاً کسانی که در خانواده‌های کم بضاعت بزرگ می‌شوند بیشتر به سوی درون‌گرایی تمایل پیدا می‌کنند، زیرا از سال‌های جوانی‌شان، مجبور به حل و فصل مسایل‌شان می‌شوند و به همین خاطر درون‌گراها، غالباً افراد موفق‌تری هستند....

۲۰۶- قسمتی از پیام امام خمینی (ره) به مناسبت سالروز جهانی روز کارگر (۱۳۵۹/۲/۱۰)، پیامها و سخنرانی‌های امام خمینی در شش ماهه اول - ۱۳۵۹، (تهران، انتشارات نور، بی‌تا)، جلد ۱، ص ۶۰.
 ۲۰۷- روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۱۳۸۰/۳/۳۰ تحت عنوان «تحقیقات پیرامون تأثیر شانسی بر سرنوشت افراد».

تحقیقات دکتر ریچارد وایزمن از دانشگاه هارتفورد شایر انگلیس نیز نشان داده است، آن دسته از کسانی، خود را بدشانس تلقی می‌کنند که از سنین پائین متقاعد شده‌اند آن‌ها در زندگی شکست خواهند خورد.

دو ضرب‌المثل غربی در مورد شانس به شرح زیر است:

- آلمانی: به امید شانس خوابیدن همان و در بستر مرگ آرمیدن همان.
- فرانسوی: آنکه به امید شانس زنده است، در حقیقت سال‌ها قبل مرده است.

انگیزه کار در اسلام

در حالی که بر اساس باور رایج در جامعه ایرانی “کار برای آدم محتاج و نیازمند است” و فرد دارایی که علی‌رغم بی‌نیازی به کار مشغول است، “خسیس و دنیاپرست” تلقی می‌شود، اسلام معتقد است که “کار، علاوه بر امرار معاش، خود مطلوبیت ذاتی دارد” و “کار موجب عزّت است”.

نیلاً آیات و روایات مربوط به این موضوع ذکر می‌گردد:

حضرت رسول اکرم (ص):

- خدای بلند مرتبه مقرر داشته برای شما کوشش را، پس کوشا باشید.
- کسی که بیشتر کار می‌کند توان بدنی‌اش بیشتر است و کسی که کم کار می‌کند به رخوت و فترت مبتلا می‌شود.^{۲۰۸}

حضرت فاطمه (علیها سلام) فرمودند: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) بر من گذشت، در حالی که در خواب صبحگاهی بودم، مرا با پایش تکان داد و فرمود: دخترم! برخیز شاهد رزق و روزی پروردگارت باش و از غافلان مباش، زیرا که خداوند روزی‌های مردم را بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب تقسیم می‌کند.^{۲۰۹}

۲۰۸- آیت... مصباح یزدی، محمدتقی، “کار در نظام ارزشی اسلام”، در: تکامل فرهنگ کار، تهران، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲، ص ۱۶.

۲۰۹- به نقل از سایت شهید آوینی

- یکی از اصحاب امام جعفر(ع) به دلیل ثروتمند شدن و بی‌نیازی، دیگر به کار ادامه نمی‌دهد و می‌گوید آنقدر به‌دست آورده‌ام که می‌توانم در باقی عمر از آن استفاده کنم. حضرت با تأکید، او را از ترک کار و کسب باز می‌دارند.
- «به درستی که خداوند بزرگ مرتبه، بنده پر خواب، آسوده و بیکار را مبعوض می‌دارد.»
- امام علی (ع): «بهترین تفریح کار است.»
- امام صادق (ع):
- «اگر گمان کردی، یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت بر پا می‌شود، از طلب روزی (و کسب و کار) دست مکش، و اگر بتوانی بارِ دوش (کَلِّ بر) دیگران مباشی، مباش.»^{۲۱۰}
- بر شماسست کوشش و اجتهاد و هنگامی که نماز صبح را بجا آورید در پی روزی از طریق حلال بروید.^{۲۱۱}
- «برای دنیایت کارکن آنچنان که گوئی زندگی جاوید داری.»^{۲۱۲}

- ۲۱۰ - کلینی، محمد بن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه. ق)، ج ۵.
- ۲۱۱ - حدیث شماره ۹. "... قال لی ابو عبدالله (ع): ان ظننتَ اَوْ بَلَغْتَ اَنْ هَذَا الامرُ کائن فی غد تدعُن طلب الرِّزْقِ و ان استطعت ان لاتکون کلا" فافعل". لازم به ذکر است که معنی واژه "امر" در این حدیث تعبیر به "امر حضرت قائم علیه‌السلام" یا "مرگ" شده است. ولی مرحوم مجلسی (ره) حمل آن را بر مرگ بعید دانسته است. (به نقل از آقای علی‌اکبر غفاری که به عنوان تعلیقیه در پاورقی کتاب الفروع من الکافی آورده‌اند).
- ۲۱۲ - "علیکم بالجدِّ و الاجتهاد و اذا صلیتَ الصبح فانصرفتم فبکروا فی طلب الرزق و اطلبو الحلال..." حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه. ق)، جلد ۱۲، ص ۱۲، حدیث شماره ۸.
- ۲۱۳ - "اعمل لدُنیاکَ کَأَنَّکَ تَعِیشُ اَبَدًا".
- شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه (تهران، مکتبه‌الصدوق، ۱۳۹۲ ه. ق)، جلد ۳ - کتاب المعیشه، ص ۱۵۶، حدیث شماره ۳۵۶۸.

- «ای خاندان داوود به شکرانه نعمت‌هایی که به شما ارزانی داشتیم کار کنید که بندگان شکرگزار من کم هستند.»^{۲۱۳}
- «او کسی است که شما را از زمین آفرید و عمران و آبادی آن را به شما سپرد و قدرت و وسایل آن را در اختیارتان گذارد.»^{۲۱۴}
- فضیل بن یسار گوید: امام صادق (ع) به من فرمود: «چکار می‌کنی؟» گفتم: این روزها کاری نمی‌کنم. فرمود: «چنین است که اموالتان از دست می‌رود» و از کار نکردن سخت ناراحت شد.^{۲۱۵}
- عمر بن یزید گفت: به ابی عبدالله (ع) گفتم مردی می‌گوید هرآینه در خانه می‌نشینم و نماز می‌خوانم و روزه می‌گیرم و پروردگارم را عبادت می‌کنم، پس بزودی روزی من خواهد رسید. حضرت فرمود بدرستی که این یکی از سه دسته‌ایست که دعایش مستجاب نمی‌شود.^{۲۱۶}
- از مُعَلّی بن حُنَیْس نقل شده که می‌گوید: امام صادق (ع) مرا دید که دیر به بازار آمده‌ام. فرمود: «اول صبح در پی عزّت خود (کار و کسب) برو.»^{۲۱۷}
- امام صادق (ع) به دوستی فرمود:
ای عبدالله! عزّت خود را حفظ کن، پرسید: فدایت شوم، چه چیز عزّت من است؟ فرمود: «به بازار رفتن در بامداد و خود را عزیز داشتن.»^{۲۱۸}

۲۱۴- آیه ۱۳ سوره سبأ

۲۱۵- آیه ۶۱ سوره هود: هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَبُّوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ

۲۱۶- «... هدا أحد الثلاثة الذين لا يستحباب لهم» حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل شیعیه، ج ۱۲، ص ۱۴، حدیث شماره ۲.

۲۱۷- غررالحکم، ص ۱۱۱ به نقل از محمدرضا حکیمی و...، الحیاء، ج ۳، ص ۲۱۳.

۲۱۸- حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعیه، ج ۱۲، ص ۳ حدیث شماره ۲.

• امام صادق (ع) به دوستی فرمود: چه شده که رفتن به جایی را که عزت تو در آن است ترک کرده‌ای؟" گفت: در تشییع جنازه‌ای شرکت کردم. فرمود: "در هر حال، رفتن در پی عزت خویش (کار و کسب) را ترک مکن."^{۲۱۹}

حدیث: برای دنیایت "کار" کن آنچنان که گوئی زندگی جاوید داری و ... برای آخرت آنچنان "کار" کن که گویا فردا خواهی مرد.^{۲۲۰}

بالاترین تفریح

چنانچه فرمایش حضرت علی (ع) در این مورد که "کار بالاترین تفریح است" با باور رایج مبنی بر اینکه "بهترین کار تفریح است" مقایسه شود، تفاوت باورهای رایج با فرهنگ اصیل اسلامی مشخص می‌گردد. جالب آنکه، فعالیت‌های آن حضرت در کندن چاه و انجام کارهای کشاورزی، توسط سخنرانانی که قصد تمجید از آن حضرت را نیز دارند، "رنج و زحمت" تلقی می‌گردد، حال آنکه آن حضرت آن را تفریح می‌دانسته‌اند. در حقیقت ما با عینک فرهنگی غلط خویش به تفسیر زندگی آن معصومین (ع) می‌نگریم. یا در حالی که امام صادق (ع) می‌فرمایند: "اگر گمان کردی، یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت بر پا می‌شود، از طلب روزی (و کسب و کار) دست مکش، و اگر بتوانی بار دوش (کل بر) دیگران مباحی، مباح."، با فرهنگ رایج در ایران مقایسه کنیم، آنجا که چنانچه ما بدانیم، سه شنبه تعطیل است، چهار شنبه را نیز تعطیل می‌کنیم و به اصطلاح رایج بین تعطیلات پل می‌زنیم، متوجه وخامت وضعیت فرهنگ کار در کشور می‌گردیم. متأسفانه همانطور که در فصل اقتصاد استراحتی این کتاب

۲۱۹- همان، ص ۵، حدیث شماره ۱۳.

۲۲۰- "اعمل لِدُنْيَاكَ كَأَنَّكَ تَعِيشُ أَبَدًا" ... "و اعْمَلْ لِآخِرَتِكَ كَأَنَّكَ تَمُوتُ غَدًا". شیخ صدوق، مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه (تهران، مکتبه الصدوق، ۱۳۹۲ ه. ق)، جلد ۳ - کتاب المعیشه، ص ۱۵۶، حدیث شماره ۳۵۶۸.

ذکر شده است، امروزه، ایران بیش از اغلب کشورها تعطیلات رسمی و غیر رسمی دارد.

در فرهنگ عامه، از کار و تلاش زیاد با اصطلاح "خرکاری، سگ دویی و جان کندن" که بار منفی دارد یاد می‌شود و گاه گفته می‌شود که "کار مال تراکتور است". عبارت "عمله" و "حمال" در درگیری‌های لفظی به عنوان فحش بکار می‌رود. بطور کلی کارهای یدی و بدنی، کارهایی پست ارزیابی می‌گردند، حال آنکه این مشاغل کارهایی حلال و مفید به حال جامعه می‌باشند. متأسفانه در فیلم‌ها، نوشته‌ها، قصه‌ها و ... اصطلاحات منفی، به کرات بکار می‌رود. این روش نه تنها در ارتباط با کار، بلکه در ارتباط با "مطالعه" نیز گاه بکار می‌رود. اصطلاح "خرخوانی" برای کسانی که اهل مطالعه و مرور دروس هستند، با بار منفی و مترادف با "خرفتی" بکار می‌رود و طبیعی است که در چنین جامعه‌ای، مدت زمانی که افراد برای مطالعه اختصاص می‌دهند کوتاه باشد.

تحقیق کارهای یدی در جامعه در حالی صورت می‌گیرد که اسلام پاکیزه‌ترین کسب را کار با دست خود می‌داند. ذیلاً به نقل از احادیث و روایات، دیدگاه اسلام در این ارتباط مطرح می‌گردد:

• آنگاه که پیامبر اکرم (ص) از جنگ تبوک باز می‌گشت "سعد انصاری" به استقبال آن حضرت رفت، پیامبر اکرم (ص) با او مصافحه کرد و دست زبر و خشن سعد در دست پیامبر (ص) قرار گرفت، ایشان فرمودند چه چیزی باعث زبری دست تو شده است؟ عرض کرد: یا رسول‌الله (ص) من با ریسمان و بیل کار می‌کنم تا اینکه مخارج زندگی خانواده‌ام را تأمین نمایم. رسول خدا (ص) دست او را بوسیدند و فرمودند: "این دستی است که آتش به آن نمی‌رسد."^{۲۲۱}

۲۲۱- «... فَقَبِلَ يَدَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَقَالَ: هَذِهِ يَدٌ لَا تَمَسُّهَا نَارٌ بِه نقل از "تقوی دامغانی، سیدرضا؛ چهل حدیث - کار و کارگر، (تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳)، چاپ دوم،

• از پیامبر اکرم (ص) پرسیدند که کدام کسب مرد، پاکیزه‌تر است؟ فرمودند: «کار کردن مرد با دست خود و هر خرید و فروش مشروع».^{۲۲۲}

از رسول خدا (ص)، نقل شده است که فرمودند: «هر کس از دست رنج خویش خورد بر پل صراط مانند برق خیره کننده می‌گذرد».^{۲۲۳}

پاکیزه‌ترین کار

• در حالیکه در جامعه ما کارهای یدی تحقیر می‌شود، از رسول خدا (ص) نقل شده است که فرمودند: «بهترین کسب‌ها، کسبی است که کارگر با دست کند، اگر با دقت انجام گیرد».^{۲۲۴}

• علی ابن ابی حمزه از پدرش شنید که گفت: دیدم ابوالحسن (ع) را که در زمینی که برای او بود کار می‌کرد در حالی که از عرق خیس شده بود. گفتم فدایت گردم، مردان کجایند که کمک کنند. فرمود: «یا علی به تحقیق افراد بهتر از من و پدرم کار می‌کردند. گفتم آن‌ها چه کسانی هستند. پس فرمود: رسول خدا (ص) و امیرالمؤمنین و پدرانم (ع) همگی با دستهایشان کار می‌کردند و این کار از عمل انبیاء و مرسلین و اوصیا و صالحین است».^{۲۲۵}

• مردی ظاهراً خیرخواه امام باقر (ع) را می‌بیند که مشغول کار است و عرق از

۲۲۲- «سئل النبی (ص): ای کسب الرجل أطيّب؟ قال: «عمل الرجل بيده و كلُّ بيع مبرور» مجمع‌البیان، ج ۲، ص ۳۸۰، به نقل از حکیمی، محمدرضا و...، الحیاء، (تهران، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی ۱۳۷۷ ه. ش)، ترجمه احمد آرام، ج ۳، ص ۲۲۱.

۲۲۳- «مَنْ أَكَلَ مِنْ يَدِهِ مَرَّ عَلَى الصَّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ»

نوری طبرستانی، میرزاحسینی، مستدرک الوسائل (چاپ قدیم - ۱۳۱۹ ه. ق، ص ۴۱۷).

۲۲۴- نهج‌الفصاحه، حدیث شماره ۱۴۹۵.

۲۲۵- حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۳، حدیث شماره ۶ «... فقال: یا علی قد عمل بالید من هو خیر منی و من ابی فی أرضه فقلت: و من هو؟ فقال: رسول الله (ص) و امیرالمؤمنین (ع) و آبائی کلّهم، کانوا قد عملوا بایدیهم و هو من عمل النبیین و المرسلین و الاوصیاء و الصّالحین».

سر و صورت ایشان جاری است. پس ایشان را نصیحت می‌کند که چرا دنبال کار دنیا هستید و فکر فرا رسیدن مرگ را نمی‌کنید؟ اما امام (ع) در جواب می‌فرماید: اگر مرگ در چنین حالتی مرا فرا رسد نه تنها متأسف نیستم بلکه خوشحال نیز خواهم بود زیرا در حالتی از عبادت خداوندی که “کار” است،

قبل از پرداخت وام بمیرد، بر امام و پیشوای مسلمین لازم است آن را ادا کند و هستم. از سویی دیگر من و خانواده‌ام “در اثر کار کردن” از تو و از مردم “بی‌نیاز” خواهیم بود.^{۲۲۶}

• در حدیثی از امام صادق (ع) از قول زراره چنین می‌خوانیم که وی می‌گوید: “مردی به حضور امام صادق (ع) آمد و عرض کرد: بدرستی که من خوش ندارم با دستم کار کنم و نیز خوش ندارم که تجارت کنم (یا سرمایه ندارم که با آن تجارت کنم) مرد محروم و محتاجی هستم. پس چه کنم. پس به وی فرمودند: با سرت باربری کن و خود را از مردم “بی‌نیاز” ساز. سپس ادامه دادند بدرستی که رسول خدا (ص) با گردنش سنگ حمل می‌نمود و آن را بر دیوار می‌گذارد...”^{۲۲۷}

همچنین مطالب بسیاری از لسان مبارک حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری در تمجید از کار و کارگر وجود دارد که در اینجا به مطلبی از قول حضرت امام خمینی (ره) اشاره می‌گردد:^{۲۲۸}

“...عالم از کار و کارگر تشکیل شده است... از اول با کار عالم موجود شده است و کارگر مبدأ همه موجودات است. حق تعالی مبدأ کارگری است و کارگر

۲۲۶- حرّعاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، ج ۱۲، ص ۹، حدیث شماره ۱.

۲۲۷- فیض کاشانی، ملامحسن، المحجّة البیضاء، ج ۳ (تهران، دفتر انتشارات اسلامی، بی‌تا)، چاپ دوّم، ص ۱۴.

۲۲۸- امام خمینی، صحیفه نور، ج ۴، چاپ دوّم (تهران - سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد، ۱۳۷۱)، ص ۱۰۰.

است، فعال است... کار مثل جلوه حق تعالی است... سرتاسر عالم کارگر است و سرتاسر عالم کار است...”

انتظار کمک از بیت‌المال

در حالی که مردم جهان می‌دانند که باید بودجه دولت را تأمین نمایند، در ایران، بسیاری بر این باورند که دولت باید مخارج آن‌ها را تأمین کند. این‌ها همه چیز را از دولت (حکومت) توقع می‌کنند و تمام تلاش خویش را برای کندن بودجه‌ای از دولت به نفع خود بکار می‌برند. این عده امکانات ازدواج، کار، تحصیل، تأمین معیشت، رفاه، بهداشت، درمان و ... را از دولت طلب می‌کنند، حال آنکه اقتصاد کشور و تأمین معیشت مردم به تلاش خود آنان بستگی دارد. و در حقیقت دولت باید فقط افراد ناتوان، مثل برخی افراد فرتوت بی سرپرست یا معلولین ناتوان از کار را یاری رساند و بودجه آن را نیز از سایر مردم دریافت دارد.

متأسفانه این باور در جامعه رایج شده است که دولت باید به همه کمک کند. نگارنده شاهد مراجعه افرادی اعم از زن و مرد به کمیته امداد بوده است که وقتی به آن‌ها پیشنهاد کار شده است، با گلایه گفته‌اند که اگر می‌خواستند کار کنند به کمیته امداد مراجعه نمی‌کردند.

کمیته امداد برای اینکه افراد مستحق، از مراجعه به کمیته و دریافت کمک، احساس شرم نکنند، تلاش می‌کند این امر را عادی و یک حق جلوه دهد، لیکن عده‌ای که توان کار کردن را نیز دارند، از مراجعه به آن احساس شرم نمی‌کنند. اسلام، بودجه دولت را فقط در مواردی خاص قابل هزینه می‌داند. در ارتباط با اینکه کمک دولت چه کسانی را شامل می‌شود از قول حضرت موسی بن جعفر آمده است که فرموده‌اند:

“کسی که برای اداره زندگی خود و عائله‌اش تلاش می‌کند، مانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند و اگر در زندگی دچار کسر و کمبود شده با توکل بر

خدا و رسولش وام بگیرد و بدین وسیله خود و عائله‌اش را اداره کند. چنانچه اگر امام (دولت اسلامی) از پرداخت آن خودداری کند مسئول بوده و گناه آن دامن‌گیر او خواهد شد.”

خداوند می‌فرماید: “زکات حق فقرا و مساکین و بدهکاران است و کسی که برای گذران زندگی و عائله خود وام گرفته، فقیر و مسکین و هم وامدار است.”^{۲۲۹}

ملاحظه می‌شود که هر فردی باید برای اداره زندگی خود و عائله‌اش تلاش کند و اگر علی‌رغم کار و تلاش، دچار کسر و کمبود شد، وام بگیرد، وامی که باید آن را باز گرداند. آنگاه اگر او بمیرد و بدهکاری داشته باشد، دولت اسلامی باید وام او را بپردازد. این بدین معنی است که کمک از بیت‌المال در مورد کسانی که امکان دریافت وام دارند، جبران بدهی فرد در صورت فوت وی است. البته کسانی که دچار فقر بوده و مسکین می‌باشند نیز شامل کمک هستند که محل تأمین بودجه آن نیز باز مردم هستند.

- امام صادق (ع) می‌فرماید:

• “هر کسی بمیرد و دینی داشته باشد، ادای دین او و نگاهداری عیال او بر عهده ماست...”^{۲۳۰}

• «از مردم قطع امید کردن و از ثروتشان چشم پوشیدن و به درآمد “کار” خود

۲۲۹- زندگی امام موسی بن جعفر (ع)، ج ۱، ص ۲۳۳. به نقل از قریشی، شریف؛ کار و حقوق کارگر، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۶)، ترجمه ادیب لاری، محصل یزدی، چاپ چهارم، ص ۲۷۳.
۲۳۰- کلینی، محمدبن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه.ق.)، جلد ۷، ص

قانع بودن، برای مرد بالیمان مایه عزّ دینی و روح جوانمردی و شرف دنیوی است. چنین انسانی در نظر مردم بزرگ و بین فامیل خود محترم و در محیط خانواده‌اش دارای هیبت و عظمت خواهد بود. او در ضمیر خود و نظر دیگران بی‌نیازترین مردم است.^{۲۳۱}

در مورد چگونگی هزینه کردن بیت‌المال، مباحث مفصلی در اسلام وجود دارد که در این مختصر فقط به چند مورد آن اشاره شد. این قسمت از مطلب را با فرمایشی از پیامبر اکرم (ص) زینت می‌بخشیم آنجا که می‌فرمایند:

• «هر کس از زحمت و دسترنج خویش مخارج زندگی را تأمین نماید، روز قیامت در صف پیامبران قرار گرفته و از ثوابی که آن‌ها را شامل می‌گردد نیز بهره‌مند می‌شود.»^{۲۳۲}

زینت دنیا

• در حدیث آمده است که: «فخر مؤمن و زینت دنیا و آخرت در سه چیز است: (۱) نماز آخر شب. (۲) امید نداشتن به دست مردم. (۳) داشتن ولایت امام از آل محمد (ص).»^{۲۳۳}

• «امام باقر (ع) - هر کس که برای بی‌نیازی از مردم، و در رفاه قرار دادن خانواده خود و نیکی به همسایه، به کسب روزی بپردازد، روز قیامت در حالی خدای بزرگ را ملاقات می‌کند که صورتی همچون ماه شب چهاردهم دارد.»^{۲۳۴}

۲۳۱- به نقل از معصومین (ع): محدث قمی، سفینه‌البحار، (تهران، کانون انتشارات عابدی، بی‌تا) ص در موضوع غنی.

۲۳۲- قال النبی (ص): مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي عِدَارِ الْأَنْبِيَاءِ وَيَأْخُذُ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ. نوری طبرستانی، میرزا حسن، مستدرک الوسائل، چاپ قدیم، ۱۳۱۹ ه.ق؛ ص ۴۱۷.

۲۳۳- محدث قمی، سفینه البحار، (تهران، کانون انتشارات عابدی، بی‌تا) ص ۳۲۷.

۲۳۴- کلینی، محمد بن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۹۱)، ج ۵، ص ۷۸، حدیث شماره ۵.

• در حدیث دیگری از امام صادق (ع) آمده است: کسی که دنبال کسب و کار رود از مردم "بی‌نیاز" شود. "راوی گوید: اگر چه عیال‌وار باشد؟ فرمودند: "اگر چه عیال‌وار باشد"^{۲۳۵}

• از امام صادق (ع) نقل شده است که: اگر گمان کردی یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت بر پا می‌شود (یا حضرت قائم ظهور می‌کنند) از طلب روزی (و کسب و کار) دست مکش و اگر بتوانی کل بر دیگران (بار دوش دیگران) مباحی، مباح.^{۲۳۶}

• در مواردی از کل بر مردم، با عنوان ملعون یاد شده است.^{۲۳۷}

• امام علی (ع) فرمودند. "خداوند عزوجل به داوود (ع) وحی کرد: بدرستی که تو بنده خوبی هستی پس چرا از بیت‌المال می‌خوری و با دست خودت کار نمی‌کنی؟ پس داوود (ع) گریست. پس وحی شد به آهن که رام و نرم شو برابنده من داوود. پس خداوند برای او ذوب شدن آهن را کشف کرد. پس هر روز زرهی می‌ساخت و آن را به هزار درهم می‌فروخت و ۳۶۰ زره ساخت و آن‌ها را به ۳۶۰۰۰۰ درهم فروخت و از بیت‌المال بی‌نیاز

گردید."^{۲۳۸}

۲۳۵- «... قال (ع): مَنْ طَلَبَ التِّجَارَةَ اسْتَغْنَى عَنِ النَّاسِ، قَلَّتْ وَ إِنْ كَانَ مَعِيلاً؟

قال: وَ إِنْ كَانَ مَعِيلاً... "حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۴، حدیث شماره ۸.

۲۳۶- کلینی، محمدبن یعقوب، الفروع من الکافی، ج ۵، ص ۷۹، حدیث شماره ۹. الامام صادق (ع): «إِنْ ظَنَنْتَ أَوْ بَلَغَكَ أَنَّ هَذَا أَمْرًا كَائِنًا فِي غَدٍ، فَلَا تَدْعَنَّ طَلِبَ الرِّزْقِ وَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَكُونَ كَلًّا فَافْعَلْ.

۲۳۷- "ملعون من القى كله على الناس." فيض كاشاني، ملامحسن: المحجة البيضاء، (تهران، دفتر انتشارات اسلامی، بی‌تا)، چاپ دوم، ص ۱۴۳.

• حدیث: بر شماسست کوشش و اجتهاد و هنگامی که نماز صبح را بجا آورید در پی روزی از طریق حلال بروید.^{۲۳۹}

توقع شغل از دولت

دولت وظیفه دارد به مسئله اشتغال اتباع کشور خویش بیاندیشد و برای آن برنامه‌ریزی بکند. از این منظر می‌توان عملکرد دولت و کلاً حکومت را ارزیابی کرد. اما آیا ایجاد شغل فقط وظیفه حکومت است؟! آیا خود جویندگان کار در این رابطه بی‌نقش هستند؟! قطعاً دولت در مرحله کنونی مهم‌ترین وظیفه‌اش تلاش و برنامه‌ریزی برای حل معضل اشتغال است و هر گونه کوتاهی در این زمینه عواقبی وخیم و غیر قابل جبران به دنبال خواهد داشت. حل معضل اشتغال در کشوری با جمعیت عمدتاً جوان، همچون ایران، بزرگ‌ترین گام در جهت پیشرفت و توسعه همه‌جانبه کشور و بی‌توجهی به آن، بزرگ‌ترین خطری است که کشور را در ابعاد گوناگون تهدید می‌کند.

در این ارتباط همه باید انتظار رهبر معظم انقلاب اسلامی را در ارتباط با حل موضوع اشتغال برآورده ساخته و به طور جدی در صدد حل آن برآیند. اما آیا به غیر از دستگاه‌های حکومتی، خود جویندگان کار و حتی شاغلین در این ارتباط، نقشی ندارند؟! متأسفانه یکی از معضلات کشور در این ارتباط این

۲۳۸- ان امیرالمؤمنین (ع) قال: «او حی‌الله عزّو جلّ الی داود(ع) انکَ نعم‌العبد لولا انکَ تأکل من بیت‌المال و لا تعمل بیدک شیئاً»، قال: فبکی داود (ع)، فاوحی‌الله عزّو جلّ الی‌الحدید ان لَن لعبدی داود، فلان فألان الله تعالی له‌الحدید فکان یعمل کلّ یوم درعا» فیبیعها بألف درهم فعلم (ع) ثلاثمائة و ستّین درعا» فباعها بثلاثمائة و ستّین ألفاً» و استغنی عن بیت‌المال. «شیخ صدوق، من لایحضره‌الفقیه، ج ۳، صص، ۱۶۲ و ۱۶۳ حدیث شماره ۳۵۹.

۲۳۹- «... علیکم بالجدّ و الاجتهاد و اذا صلیتم الصبح فانصرفتم فبکروا فی طلب الرزق و اطلبوا الحلال...» حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، جلد ۱۲، ص ۱۲، حدیث شماره ۸.

است که بسیاری از جویندگان کار، توقع دارند که شغل دولتی به دست آورند یا به عبارتی به استخدام دولت درآیند، یا اینکه دولت برای آن‌ها کار بیابد. این‌ها برای خود نقشی قائل نیستند. حتی فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها نیز چنین توقعی را از دولت دارند. مشکل در اینجا است که آموزش و پرورش و دانشگاه‌های ما و نیز رسانه‌های گروهی، متأسفانه بجای نیروی کارآفرین، عمدتاً افراد متوقع و حداکثر کارکن را تربیت می‌نمایند. چند بار از رسانه‌ها شنیده‌ایم که فارغ‌التحصیلان گفته‌اند که کار پیدا نکرده‌اند. آیا جز در ادارات دولتی به دنبال کار بوده‌اند؟ آیا وقتی در بخش دولتی یا خصوصی به کار دعوت نشده‌اند، به فکر بوجود آوردن شغل افتاده‌اند. همواره اقلیتی از داوطلبان کنکور به دانشگاه‌ها راه یافته‌اند. آیا وقتی کسی به دانشگاه راه یافته است، در این اندیشه بوده است که باید محور ایجاد شغل حداقل برای خود و کسانی باشد که نتوانسته‌اند به دانشگاه راه یابند. چگونه کسی که توان ایجاد شغل برای خود را ندارد، می‌تواند برای ایجاد شغل برای دیگران قدم بر دارد؟! یکی از بهانه‌هایی که معمولاً مطرح می‌سازند این است که در رشته تحصیلی خویش شغلی پیدا نکرده‌اند. چه انتظاری از کسانی که در رشته تحصیلی خویش قادر به کارآفرینی نیستند می‌توان داشت؟! آنچه باید به عنوان فرهنگ عمومی درآید این است که هر کار حلالی بهتر از بیکاری است و هر مقدار درآمد حلال (هر چند اندک) بهتر از بیکار نشستن است.

معمولاً در کشورهای اروپایی و آمریکا و کانادا، دانشجویان (اعم از ایرانی و خارجی و نیز خود اتباع این کشورها و...) در مقاطع عالی تحصیلی برای تأمین هزینه زندگی و تحصیل خود به کارهای مختلفی، از جمله حمالی، عملگی، بیبی سیت (بخوانید کُلفتی)، ظرف شویی و گارسونی و خدمگی و نظافتچی در

رستوران‌ها و هتل‌ها، شاگردی در پمپ‌بنزین‌ها و... مشغول می‌گردند و این کار را ننگ نمی‌دانند. اگر این افراد مشغول به تحصیل، موفق به کسب شغل رانندگی تاکسی شوند، خیلی هم خوشحال خواهند شد. جالب اینکه نامزدهای مجالس قانون‌گذاری این کشورها در تبلیغ برای خود این‌گونه سوابق شغلی خود را نیز ذکر می‌کنند، زیرا در این کشورها این‌گونه مشاغل را ننگ نمی‌دانند، اما در ایران، اگر کسانی چنین سوابقی داشته باشند، آن‌را پنهان می‌کنند. تعداد ۳۱۷۰۰۰ پیش‌خدمت در ایالات متحده آمریکا با تحصیلات دانشگاهی وجود دارند که از این تعداد بیش از ۸ هزار نفر آن‌ها درجه دکترا و مدارک حرفه‌ای دارند.^{۲۴۰}

تصور کنید اگر در ایران به دانشجویی گفته شود که برای تأمین بخشی از مخارج خود به این کارها دست بزند چه غوغایی به راه خواهد افتاد و آن‌را اهانت به "شئونات" خود تفسیر خواهد کرد و البته طبیعی است در کشوری که عبارات "عمله" و "حمال" به عنوان فحش بکار برده می‌شود و از "پُرکاری" به عنوان "خرکاری"، "سگ‌دوئی" و "جان‌کندن" یاد می‌شود، چنین تفسیری از "شئونات" نیز رایج باشد.

واقعیت این است که در کشور ما، معضل بزرگی به نام فرهنگ ضعیف کار وجود دارد که وقتی این معضل در کنار توقعات روزافزون از حکومت، در هر زمینه‌ای قرار می‌گیرد، بحران ایجاد می‌کند. در ارتباط با موضوع اشتغال چنانچه دولت و مجلس هم وظیفه خود را به فراموشی بسپارند، فاجعه رخ خواهد داد.

مرز کار خوب و بد

۲۴۰- به گزارش خبرگزاری قدس آنلاین مورخ اول اردیبهشت ۱۳۹۲ به نقل از گزارش دفتر آمار Bureau of Labor در آمریکا

در قسمت قبل گفتیم که بسیاری از افراد متوقعاند که دولت برای آنها شغل ایجاد کند. این افراد برای خود در این زمینه نقشی قائل نیستند. در اینجا مروری بر دیدگاه اسلام در ارتباط با وظیفه افراد در جستجوی معیشت برای خود ضروری می‌نماید.

• از پیامبر اکرم (ص) نقل شده است که:

”عده‌ای از اصناف امت من هستند که دعایشان مستجاب نمی‌شود... از جمله مردی که در خانه می‌نشیند و می‌گوید: پروردگارا روزی مرا برسان و برای طلب روزی از خانه‌اش خارج نمی‌شود. پس خدای عزوجل باز فرماید: ای بنده من آیا برای تو راهی برای طلب روزی و تصرف در زمین بوسیله اعضاء و جوارح سالم‌ت قرار ندادم... تا کلُّ بر اهلت نباشی؟“^{۲۴۱}

قرآن می‌فرماید: «او کسی است که شما را از زمین آفرید و عمران و آبادی آن را به شما سپرد و قدرت و وسایل آن را در اختیارتان گذارد.»^{۲۴۲} ژاپنی‌ها هم ضرب‌المثلی دارند که می‌گویند: خدا به تو دو دست داده ولی برایت پل نمی‌سازد.

• حدیث: “در طلب زندگی و معیشتتان سستی نکنید و سنگین نشوید. بدرستی که پدران ما در این مورد با شتاب حرکت می‌کردند و آن را طلب می‌کردند.”^{۲۴۲}

• حدیث: “بدرستی که هر آینه منفور دارم مردی را که دهانش را به سوی پروردگار باز کرده و می‌گوید خدایا روزی مرا بده و دنبال روزی رفتن را کنار گذاشته است.”^{۲۴۳}

۲۴۱- «... فیقول الله عزَّ و جل له: عبدی ألم أجعل لك السبیل إلى الطلب و التصرف فی الارض بجوارح صحیحه... لکیلا تكون کلاً علی اهلك...» حرَّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۴، حدیث شماره ۱۱۰۸.۶.

۲۴۲- شیخ صدوق، مَنْ لَا یَحْضِرُهُ الْفَقِیْه، ج ۳، ص ۱۵۷، حدیث شماره ۳۵۷۶.

۲۴۳- حرَّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۵، حدیث شماره ۱۱۰۸.

• بر طبق حدیثی: شخصی به امام صادق(ع) عرض کرد: "از خدا برای من طلب روزی کن که زندگی‌ام در هم و برهم شده است. امام فوری پاسخ دادند: "نه...از خانه درآ و تلاش کن!"

• حضرت علی(ع) می‌فرمایند:

"کسی که آب و خاک یعنی نعمت‌های طبیعی که خداوند در اختیار او قرار داده دارد و نیروی انسانی خویش را برای بهره برداری به کار نمی‌بندد و در عین حال با فقر و گدایی زندگی می‌کند، نفرین و لعنت بر او باد!"^{۲۴۴}

• پیامبر اکرم (ص): "روز قیامت سایه عرش الهی که سایه‌ای جز سایه او نیست بر سر آن مردی قرار می‌گیرد که برای تأمین مخارج زندگی خود و خانواده‌اش از خانه خارج می‌گردد و با تکیه بر عنایت خداوند در روی زمین به جستجو و تلاش می‌پردازد."^{۲۴۵}

در قسمت‌های قبلی، در مورد تمجید اسلام از کارهای حلال روایاتی ذکر شد. اینک به نظر می‌رسد که ما باید محورهای ذیل را در ارتباط با فرهنگ کار در کشور رایج کنیم:

- مرز کارهای خوب و بد، مرز حلال و حرام خدا است.
- هر کار حلالی شریف و محترم است و هیچ شغل حلالی پست نیست.
- هر کار حلالی بر بیکاری ارجح است.
- افراد نباید در جستجوی کار و درآمد حلال سستی کنند.

۲۴۴- "مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تَرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ". به نقل از: الحدیث، احادیث گردآوری شده از کتابهای "گفتار فلسفی" توسط مرتضی فرید، (تهران، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵)، ج ۳، ص ۲۶.

۲۴۵- عَنْ النَّبِيِّ (ص) أَنَّهُ قَالَ: "تَحْتَ ضِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ فَرِحَ ضَارِباً فِي الْأَرْضِ يَطْلُبُ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ مَا يَكْفِي بِهِ نَفْسَهُ وَيَعُودُ بِهِ عَلَى عِيَالِهِ". تمیمی مغربی، احمدبن حیون، دَعَائِمُ الْإِسْلَامِ، (قاهره، دارالمعارف بمصر، ۱۳۸۵ ه.ق.)، ص ۱۵؛ نوری طبرستانی، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، (چاپ قدیم، ۱۳۱۹، ه.ق.)، ص ۴۱۵.

خلاصه آنکه همان‌طور که مقام معظم رهبری طی سال‌های گذشته بر آن تاکید فرمودند، موضوع اصلاح فرهنگ کار و تقویت وجدان کار که بخشی از سبک زندگی است، یکی از موضوعات مهم و کلیدی می‌باشد که باید همگی در این جهت اهتمام لازم را داشته باشند.

خوب کار کردن

خداوند متعال می‌فرماید: **مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ.**

«هر کس عمل صالحی انجام دهد به نفع خویشتن انجام داده و هر کس عمل بدی انجام دهد به ضرر خویش کرده است و پروردگار تو بر بندگان ستم‌کننده نیست».^{۲۴۶}

اگر مردم این آیه را با جان و دل باور کرده و فرمایش پیامبر اکرم حضرت محمد (ص) را ملاک کار خویش قرار دهند، آنجا که می‌فرمایند:

«خدا بنده‌ای را دوست دارد که چون کاری انجام می‌دهد، محکم‌کاری کند و آن را درست و استوار به انجام رساند».^{۲۴۷}

بسیاری از مشکلات و معضلات فعلی جامعه و کشور بر طرف خواهد گردید. این در حالی است که متأسفانه کم نیستند افرادی که از زیر کار در رفتن را

۲۴۶- آیه ۴۶ سوره فصلت.

۲۴۷- از قول امام صادق (ع) نقل شده است که «پیامبر اکرم (ص) در هنگام دفن «سعدبن معاذ» خود به داخل قبر وی رفت و لحد وی را می‌چید و با دست خود می‌پرداخت و با سنگ و گل خلل و فرج آن را محکم می‌کرد. هنگامی که کار ساختن لحد را پایان داد و بر آن خاک ریخت و گور را پُر کرد فرمود: من می‌دانم که این گور ← (و لحد آن) فرسوده می‌شود و می‌پوسد، لیکن خدا بنده‌ای را دوست دارد که چون کاری انجام می‌دهد، محکم‌کاری کند و آن را درست و استوار به انجام رساند (و سرسری نگیرد و از سر واکند)» «إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّهُ سَيَبْلَى وَيَصِلُ إِلَيْهِ وَإِلَى اللَّهِ يُجِبُّ عَبْدًا إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَحْكَمَهُ». شیخ صدوق، «امالی» ص ۳۴۴، به نقل از حکیمی، محمدرضا و...، «الحیاه»، ج ۱ (فارسی)، ص ۴۹۵.

“زرنگی” تلقی می‌کنند و بر این باور هستند که با کار کردن و خوب کار کردن به جایی نمی‌توان رسید!!

چرا باید خودرویی که در ایران مونتاژ می‌شود به محض خروج از کارخانه، دچار مشکلات عدیده باشد؟! آیا توانایی ما کمتر از سایر ملل است؟! که خوش‌بختانه چنین نیست. چرا تقریباً بلااستثناء، قسمت رو و قابل رویت جعبه‌های میوه با قسمت زیر جعبه یکسان نیست؟! همین تفاوت گاه، بین نمونه عرضه شده برای صادرات و کالای صادر شده پیش می‌آید و به بازار کالاهای صادراتی کشور لطمه می‌زند. متأسفانه باید اعتراف کرد که ما به شدت نیاز به تقویت وجدان و فرهنگ کاری داریم. اگر مردم ما که خوش‌بختانه به اسلام پایبند هستند، دستورات اسلامی را در این ارتباط رعایت کنند، راه پیشرفت و توسعه کشور و زمینه بهبود وضعیت اقتصادی خود و خانواده خود و زمینه پیشرفت کشور را فراهم خواهند کرد.

در اینجا به نمونه‌هایی از دستورات اسلامی اشاره می‌شود:

- پیامبر اکرم (ص): “بهترین کسب‌ها، کسبی است که کارگر با دست کند اگر با دقت انجام گیرد.”^{۲۴۸}
- امام صادق (ع): “تلاش تو در راه کسب معاش باید فوق مشخصه مسامحه‌گری باشد که در اثر سستی حق کار را ضایع کرده است...”^{۲۴۹}
- امام علی (ع): “خداوند شخص صنعتگر امین را دوست دارد.”^{۲۵۰}

۲۴۸- نهج الفصاحه، حدیث شماره ۱۴۹۵.

۲۴۹- لیکن طَلْبُكَ الْمَعِيشَةَ فَوْقَ كَسْبِ الْمَضِيِّعِ... مجموعه ورام، ج ۱، ص ۱۳، به نقل از: الحدیث، همان، ص ۷.

۲۵۰- “إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ” حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۴، حدیث شماره ۶.

- پیامبر اکرم (ص): “ خداوند متعال دوست دارد به هنگامی که یکی از شما کاری را انجام می‌دهد آن را به صورت درست و متقن انجام دهد.”^{۲۵۱}
- “پیامبر اکرم (ص): «کسی که بدون آگاهی و دانش لازم کاری را انجام دهد فسادش بیشتر از صلاحش خواهد بود.”^{۲۵۲}
- پیامبر اکرم (ص): “خدا دوست دارد وقتی کسی کاری می‌کند به نحو احسن انجام دهد.”^{۲۵۳}

توقع از بودجه دولت

از ضعف‌های مهم فرهنگی کشور این است که بهبود امور را فقط از حکومت توقع می‌کنیم. گرچه دولت بدون شک نقش بسیار مهمی در بهبود در امور دارد و به همین جهت نیز اسلام تأکید زیادی بر ضرورت تشکیل حکومت صالح اسلامی دارد، ولی نمی‌توان همه چیز را از دولت به معنی کامل آن یعنی مجموع حکومت توقع نمود.

حکومت حقه، در صورت همراهی مردم می‌تواند به موفقیت دست یابد، در غیر این صورت تحقق شکست‌ها قطعی است. یک دلیل مهم هم، عدم همراهی مردم با حکومت معصوم یعنی حضرت علی (ع) است که گلایه‌های آن حضرت را به

۲۵۱- «قال النبی (ص): إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتَقَنَّهُ». ری شهری، میزان الحکم، ج ۷، ص ۲۹، به نقل از: تقوی دامغانی، سیدرضا؛ چهل حدیث، به نقل از کار و کارگر، (تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳)، چاپ دوم.

۲۵۲- «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): مَنْ عَمِلَ عَلَى غَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُ». کلینی، محمدبن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، مترجم سید جواد مصطفوی، (تهران، انتشارات علمیه الاسلامیه، بی‌تا)، ص ۵۵.

۲۵۳- “يُحِبُّ اللَّهُ الْعَامِلَ إِذَا عَمِلَ أَنْ يُحْسَنَ”. میزان الحکمه، ج ۷، ص ۲۹، به نقل از تقوی دامغانی، ص ۲۸، نهج‌الفصاحه صص ۱۵۱، ۴۳، حدیث شماره ۳۲۱۷.

دنبال داشت و از عواقب آن همگی آگاه هستند. در انقلاب اسلامی، همراهی مردم با حکومت اسلامی بود که پیروزی‌ها را یکی پس از دیگری به دنبال داشت. مقاومت و پیروزی در جنگ هشت ساله، نتیجه چنین همدلی و همراهی‌ای بود و مقابله با تحریم‌های همه‌جانبه غربی‌ها نیز این‌گونه حفظ شد. اگر بخواهیم بر معضلات اقتصادی نیز فائق آییم، هم عملکرد دولت و هم رفتار مردم و هم همکاری و همدلی مردم و حکومت، در آن نقش اساسی دارند. اگر ما دستورات اسلامی را دقیقاً به اجرا در آوریم، موفقیت حتمی خواهد بود. این باور در بین مردم رواج دارد که حل مشکلات مالی و معیشتی مردم بر عهده دولت است و حل مشکلات باید از طریق استفاده از بودجه دولت تأمین شود. تلاش برای دسترسی به این بودجه، حجم زیادی از فعالیت‌ها را تشکیل می‌دهد و هر کس موفق شود بودجه‌ای را در این ارتباط به خود اختصاص دهد، احساس موفقیت به او دست می‌دهد.

بسیاری از مسئولین اعم از مسئولین اجرایی و نمایندگان مجلس در ادوار مختلف نیز با همین باور، بر اساس تبارگرایی، به رقابت و مبارزه برای اختصاص بودجه بیشتری به منطقه خود پرداخته و موفقیت در این امر را یک پیروزی بزرگ می‌شمارند. مردم مناطق مختلف نیز از نمایندگان خود و نیز از همشهریانی که مسئولیت‌های اجرایی را بدست آورده‌اند، چنین انتظاری را دارند و متأسفانه کم نیستند افرادی که این چنین عملکردی را افتخارآمیز دانسته و به اعمال خود در این راستا می‌بالند. این افراد، با انتقال طرح‌های عمرانی و صنعتی، از محل مناسب کارشناسی شده به منطقه خویش، گاه زیان‌های مستمر جبران ناپذیری را به اقتصاد کشور وارد آورده‌اند و چه بسا طرح‌های مهمی را که در جای مناسب می‌توانستند سودآور باشند، به طرح‌های زیان‌دهی تبدیل کرده‌اند که همواره نیازمند اختصاص بودجه کمکی از بودجه دولت شده‌اند و ضرر هنگفتی به اقتصاد کشور و به نفع مزایای محدود منطقه

خود وارد آورده‌اند. این تبعیض و اجحاف، نه تنها در امور مربوط به اموال عمومی، بلکه در ارتباط با استخدام‌های دولتی نیز مشاهده می‌شود، گرچه در انتصابات نیز، به نوعی موضوع بیت‌المال مطرح می‌باشد.

با انتصاب یک فرد در یک مسئولیت، بستگان، همسایه‌ها، هم‌محل‌های، همشهریان، هم جناحی‌های آن مسئول، بدون توجه به شایستگی‌ها، در موقعیت‌های مختلف منصوب می‌گردند. وقتی یک مسئولی از ویژگی‌های خاص چهره یا لهجه یا پسوند محل تولد در نام فامیل خاصی برخوردار باشد، پنهان کردن انگیزه انتصابات با ملاک‌های غلط فوق‌الذکر مشکل‌تر خواهد بود.

وقتی مسئولی به آن حد می‌رسد که بستگان و همشهریان و... خود را شایسته‌ترین‌ها بداند فاجعه عمیق‌تر است.

امام علی (ع) و بودجه عمومی

در قسمت قبلی، به توقعات رایج، برای برخورداری افراد از بودجه عمومی اشاره شد. در اینجا، در ادامه مبحث قبلی، به داستان معروف عقیل و امام علی (ع) اشاره می‌گردد، به این امید که تغییری در رفتار غلط رایج ایجاد نماید. این مطلب عیناً به نقل از روزنامه جمهوری اسلامی نقل می‌گردد:^{۲۵۴}

“مخارج سنگین و کثرت عائله، پشتش را زیر بار قرض خم کرده بود. هر تدبیری که می‌اندیشید موفق نمی‌شد که خود را از این وضعیت فلاکت بار رها سازد.

فقر و تنگدستی او نه تنها باعث عذاب او و خشنودی دشمنانش، که موجب تعجب همگان نیز شده بود، “برادر خلیفه باشی و زندگی‌ات این‌گونه‌باشد؟!...”

بارها با خود کلنجار رفته بود... “آیا به نزد او بروم؟ آیا از او چیزی بیش از سهم خود بخواهم؟” و هر بار به خود پاسخ داده بود: “نه! هر کس علی را

۲۵۴- به قلم سید علیرضا حسینی عارف مندرج در روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۱۳۷۹/۳/۱۹.

نشناسد من که او را خوب می‌شناسم! عدالت او از کودکی با وی بود، از همان زمانی که من و بقیه همبازیانش از اخلاق او شگفت زده بودیم... نه! او از مال خودش هر چه بخواهم به من می‌دهد، اما هیئات که درهمی از مال عمومی را به من ببخشاید...” اما سرانجام، احتیاج و فقر مفرط آنچنان او را تحت فشار قرار داد که تصمیم خود را گرفت....

شب بود و هوای کوفه گرم و تفتیده. دو برادر روی بام دارالاماره نشسته، مشغول گفتگو بودند. “عقیل” پس از مدتی حاشیه رفتن سر اصل مطلب رفت: “برادر! من زیر بار قرض مانده‌ام. دستور فرما قرض مرا ادا کنند تا زحمت را کم کرده به خانه برگردم.”

- چقدر مقروضی؟

- صد هزار درهم؟

قلب رئوف برادر فشرده شد و آثار غصه و اندوه بر پیشانی نورانی‌اش نقش بست. سرش را پایین انداخت و با شرمندگی گفت: “متأسفم برادر جان که این قدر ندارم تا قرض تو را کاملاً بدهم. ولی صبر کن تا زمان پرداخت حقوق برسد، از سهم شخصی خودم برمی دارم و به تو می‌دهم. اگر نه این بود که خانواده خودم خرج دارند، تمام سهم خودم را به تو می‌دادم.”

- چی؟! صبر کنم تا وقت پرداخت حقوق برسد؟ بیت‌المال و خزانه کشور در دست توست، چرا مرا به رسیدن زمان پرداخت حقوق حواله می‌کنی؟ بعلاوه، مگر تمام حقوق تو چقدر است؟ فرضاً تمام حقوقت را به من بدهی، چه دردی از من دوا می‌شود؟

- خزانه دولت پول دارد یا ندارد، چه ربطی به من و تو دارد؟! من و تو هر کدام فردی هستیم مثل سایر افراد مسلمین. درست است که تو برادر منی و من باید تا حد امکان به تو کمک کنم، اما از مال خودم، نه از بیت‌المال مسلمین.”

مباحثه ادامه داشت و عقیل با زبان‌های مختلف و به عناوین گوناگون اصرار و سماجت می‌کرد که "اجازه بده از بیت‌المال پول کافی به من بدهند تا من بروم." بام دارالاماره به بازار کوفه مشرف بود و صندوق‌های پول تجار و بازاریان از آنجا دیده می‌شد. در این بین که عقیل همچنان بر درخواست خود پافشاری می‌کرد. امام علی (ع) رو به او کرد و گفت: "اگر باز هم اصرار داری و سخن مرا نمی‌پذیری پیشنهادی به تو می‌کنم. اگر عمل کنی می‌توانی تمام دین خویش را بپردازی و بیش از آن هم داشته باشی."

- چه کار کنم؟

- در آن پایین صندوق‌های پر پولی است. همین که خلوت شد و کسی در بازار نماند. برو آن‌ها را بشکن و هر چه دلت می‌خواهد بردار!

- صندوق‌ها مال کیست؟

- مال مردم و کسبه است که نقدینه خود را در آن می‌ریزند.

- عجب! به من پیشنهاد می‌کنی که صندوق مردم را بشکنم و اموال آنان را که به هزار زحمت به‌دست آورده و در این صندوق‌ها ریخته و به خدا توکل کرده و رفته‌اند. بردارم و بروم؟

- پس تو چطور به من پیشنهاد می‌کنی که صندوق بیت‌المال مسلمین را برایت باز کنم؟ مگر این مال متعلق به کیست؟ این هم متعلق به مردمی است که خود راحت و بی‌خیال در خانه‌های خویش خفته‌اند... اکنون پیشنهاد دیگری می‌کنم.

- دیگر چه پیشنهادی؟

- شمشیر خویش را بردار! من نیز شمشیرم را برمی‌دارم. در نزدیکی کوفه شهر قدیمی "حیره" است که مکان بازرگانان عمده و ثروتمندان بزرگ محسوب می‌شود. شبانه دو نفری می‌رویم و به یکی از آن‌ها شیبخون می‌زنیم و ثروت کلانی با خود می‌آوریم!

- برادر جان! من برای دزدی نیامده‌ام که تو این حرف‌ها را می‌زنی. من می‌گویم از بیت‌المال و خزانه کشور که در اختیار توست پولی به من بده تا قرض خود را بدهم.

- اتفاقاً! اگر مال یک نفر را بدزدیم بهتر است از اینکه مال صد هزار مسلمان، یعنی مال همه مسلمین را بدزدیم. چطور شد که ربودن مال یک نفر با شمشیر دزدی است، ولی ربودن مال عموم مردم دزدی نیست؟ تو خیال کرده‌ای که دزدی فقط منحصر در این است که کسی به دیگری حمله کند و با زور مال او را از چنگش بیرون بیاورد. شنیع‌ترین اقسام دزدی همین است که تو الآن به من پیشنهاد می‌کنی."

کار و فقر

متأسفانه این باور غلط که "چون کشورمان از منابع غنی زیرزمینی برخوردار است، ضرورتی به کار زیاد نیست." در کشور رایج است و یکی از موانع فرهنگی توسعه در کشور می‌باشد. این در حالی است که برخورداری از امکانات زیاد می‌تواند زمینه را برای پیشرفت و توسعه سریع‌تر فراهم آورد و امید به آینده را افزایش دهد، به این شرط که مردم، با کار و تلاش زیاد خود، امکانات بالقوه را به امکانات بالفعل تبدیل کنند. در این صورت رشدی سریع‌تر از سایر ملل را تجربه خواهند کرد. کشورهایی که از فرهنگ غنی کار برخوردار بوده‌اند، حتی اگر از منابع غنی زیرزمینی بهره‌ای نداشتند، رشد سریعی را تجربه کرده‌اند و کشورهای غنی از لحاظ منابع زیرزمینی ولی ضعیف از نظر فرهنگ کار، عقب افتاده، نیازمند کمک همان کشورهای ضعیف از نظر منابع و قوی از نظر فرهنگ کار شده‌اند.

در اینجا نگاهی به آیات و روایات، راه صحیح را به ما نشان می‌دهد.

• قرآن:

ای آل داوود به شکرانه نعمت‌هایی که به شمار ارزانی داشتیم "کار" کنید که بندگان شکرگزار من کم هستند. سوره سبا آیه ۱۳

اوست خدایی که دریا را در تسخیر شما قرار داد تا از آن گوشت‌های تازه (صید کرده) و بخورید و از آن دریا(ها)، زینت‌ها و زیورها برای پوشیدنی‌ها استخراج نمایید و می‌بینید که چگونه کشتی‌ها سینه آب‌ها را می‌شکافند (و بر دریا روان هستند) تا از "فضل خداوند" بجویید (و نعمت‌ها بدست آورید).^{۲۵۵}

امام علی (ع): «کسی که آب و خاک دارد (یعنی نعمت‌های طبیعی که خداوند در اختیار او قرار داده را دارد و نیروی انسانی خویش را برای بهره‌برداری به کار نمی‌بندد) و در عین حال با فقر و گدایی زندگی می‌کند، نفرین و لعنت بر او باد.»^{۲۵۶}

در قسمت‌های قبل به عواملی که موجب فقر و رشد بیکاری می‌شوند اشاره و راه‌های مقابله با آن ذکر شد.

نتایج حاصل از فقر

در این قسمت به احادیثی در ارتباط با نتایج حاصل از فقر اشاره می‌شود (با توجه به اینکه بیکاری موجب فقر است):

- بیم آن است که فقر به کفر انجامد.^{۲۵۷}
- ناداری مایه اندوه بسیار است و اندوه بدن را منهدم می‌کند.^{۲۵۸}

۲۵۵- سوره نحل آیه ۱۴: قرآن: وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَبًّا ثَلثِينَ لَيْسَ لَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَكَتَبْتُمْ لَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَكَلَّمَكُم تَشْكُرُونَ

۲۵۶- "مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تَرَاباً ثُمَّ افْتَقَوْا فَبَعْدَهُ اللَّهُ..." به نقل از الحدیث، احادیث گردآوری شده از کتابهای "گفتار فلسفی" توسط مرتضی فرید (تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵)، ج ۳، ص ۲۶.

۲۵۷- كان الفقر أن يكون كُفراً: نهج الفصاحه، ص ۴۴۹، حدیث شماره ۲۱۱۴.

- ناداری مایه سراسیمگی عقل است.^{۲۵۹}
- بدرستی که فقر نقصی برای دین است.^{۲۶۰}
- هر کس به فقر دچار شود به چهار چیز دچار شده است: ضعف در یقین، نقصان در عقل، سستی در دین، کمی حیا، پس به خدا پناه می‌بریم از فقر.^{۲۶۱}
- هنگامی که انسان روزی خود را داشته باشد، آرامش می‌یابد.
- هر کس به فقر دچار شود به چهار چیز دچار شده است: ضعف در یقین، نقصان در عقل، سستی در دین، کمی حیا، پس به خدا پناه می‌بریم از فقر.

نقش حجاب در پیشرفت

ارزش‌های اجتماعی رایج در هر جامعه‌ای عامل مهمی در پیشرفت یا عقب‌افتادگی آن جامعه دارد. از آنجا که ارزش بودن علم در هر جامعه‌ای تأثیر مستقیم در پیشرفت آن جامعه دارد، میزان و درجه این ارزش در جامعه به همان میزان در پیشرفت جامعه تأثیرگذار می‌باشد. در جوامع غربی علم ارزش است اما ارزش‌های اجتماعی پُرنرنگ دیگری نیز وجود دارد که در بسیاری از موارد عرصه را بر علم‌آموزی تنگ می‌نماید و

۲۵۸- «الْفَقْرُ أَحْزَانُ، وَالْحَزْنُ يُهَيِّمُ الْجَسَدَ» (در برخی از نسخه‌ها به جای «الْفَقْرُ»، «الْفَقْرُ» آمده است. غرر

الحکم، صص ۱۳ و ۱۷، به نقل از: حکیمی، محمدرضا و... «الحیاء»، ج ۳، ص ۳۰۹.

۲۵۹- «الْفَقْرُ مَدْهَشَةٌ لِلْعَقْلِ»، نهج‌البلاغه، «فیض‌الاسلام» ص ۱۲۳۸، «عبده» ۳/۲۲۹ به نقل از حکیمی، محمدرضا

و... ج ۳، ص ۳۱۰.

۲۶۰- «ان الفقر منصفه للدنی»، نهج‌البلاغه، «فیض‌الاسلام»، ص ۱۲۳۸، «عبده» ۳/۲۲۹ به نقل از حکیمی، محمدرضا

و... ج ۳، ص ۳۱۰.

۲۶۱- مجلسی، محمداقرا، بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۷، چاپ تهران، همچنین به عنوان نمونه به کتاب زیر مراجعه شود. عقیقی بخشایشی، پیکار با فاجعه گرسنگی و فقر، (تهران، انتشارات الهام و آئین جعفری،

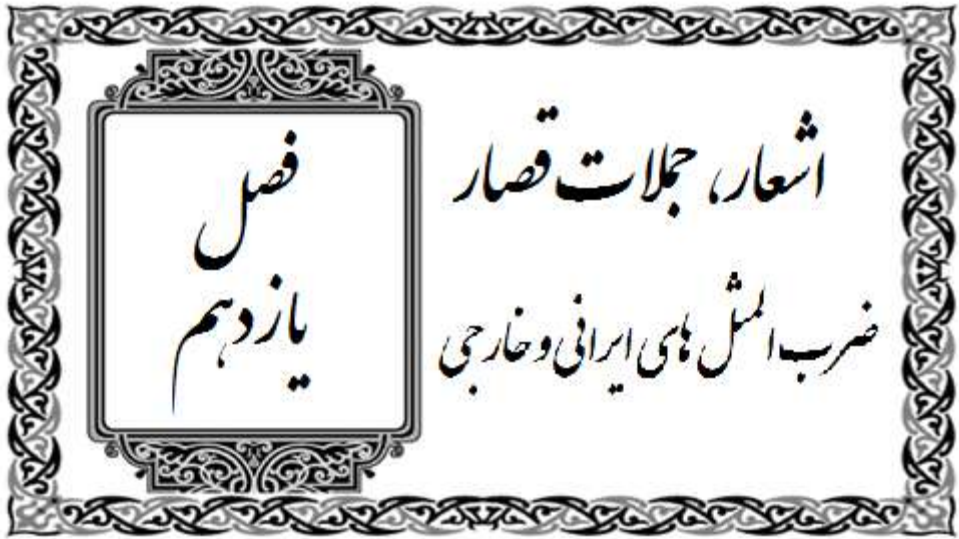
افراد برای کسب احترام و ارزش اجتماعی به سمت این ارزش‌های پررنگ می‌روند.

در جوامع غربی جذابیت فیزیکی یکی از ارزش‌های مهم اجتماعی است و لذا وقت و انرژی و ثروت کلانی صرف این امور می‌شود و مسابقات در کسب احترام اجتماعی به مسابقه در به نمایش درآوردن جذابیت‌های بدن می‌انجامد. مسابقات ملکه زیبایی در این کشورها نمودی از این جو حاکم بر جوامع غربی است.

اما در اسلام هر چند جذابیت فیزیکی یک نعمت الهی محسوب می‌شود، لیکن صرفاً یک ارزش زناشویی است و نباید به یک ارزش اجتماعی تبدیل گردد. به همین لحاظ نیز برای اینکه این ارزش وارد روابط اجتماعی نگردد، اسلام حجاب را مقرر داشته است.

لذا در جامعه‌ای که جذابیت فیزیکی یک ارزش اجتماعی نباشد و در عین حال علم‌آموزی در حد عبادت خداوند به ارزشی والا تبدیل گردد، زمینه پیشرفت همه‌جانبه‌ای فراهم می‌شود.

ژاپن از فرهنگ کار بسیار بالایی برخوردار بوده و ساعت مفید کاری‌اش بیشتر از ساعت مفید کاری در غرب می‌باشد، ضمناً بر خلاف غرب، حداقل در سال‌های گذشته اخلاقیات و پوشش زنان بهتر از غرب بوده است، لذا علی‌رغم ویرانی در جنگ جهانی دوم و اصابت دو بمب اتمی به این کشور، توانست گوی سبقت را از غرب برباید و پیشرفت بسیار چشمگیرتری را تجربه نماید.

اشعار فارسی

تشویق به کار و سخت کوشی و پرهیز از کاهلی و تنبلی در آثار شاعران ایرانی بسیار به چشم می‌خورد. در اینجا به نمونه‌هایی از این اشعار اشاره می‌گردد:

سعدی کار را ضرورت زندگی اجتماعی دانسته، زندگی اجتماعی را بر اساس کار قابل توجیه می‌داند. او تجربه در کار را سرمایه بزرگی برای انسان برمی‌شمرد و بر آثار تربیتی و پرورشی کار تأکید می‌کند و معتقد است شخص بیکاره چیزی برای ارائه ندارد.

مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد

نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود

به از دست بر سینه نزد امیر^{۲۶۲}
در طلب، کاهلی نشاید کرد
هرگز نکند دُرِ گرانمایه به چنگ^{۲۶۳}

منت از حاتم طائی نبرد
مزد اگر می‌طلبی راحت جان باید گفت^{۲۶۴}
بیش از آن کز تو نیاید هیچ کار
به کز و ماند سرای زرنگار

کسب کن پس تکیه بر جبار کن

در ادبیات فارسی اشعار زیر به چشم می‌خورد:

که شیر شرز در آرد به زیر خم کمند
نبرد پیش مصاف آزموده معلوم است^{۲۶۵}

مولوی نیز بسیار بر جهد و کوشش تأکید داشته است؛ به نحوی که در اشعار
وی موارد زیادی مثل مورد زیر مشاهده می‌شود.

تا سلوک و خدمت آسان شود

جهد کن تا نور تو رخشان شود

از و سیر گردد دل روزگار^{۲۶۶}

در شاهنامه فردوسی آمده است:

چو کاهل برد مرد بُرنا به کار

به دست آهن تفته کردن خمیر
گرچه بیرون ز رزق نتوان خورد
غواص اگر اندیشه کند کام نهنگ
وی در جای دیگر می‌گوید:

هر که نان از عمل خویش خورد
سعی ناکرده به جای نرسد
ای که دستت می‌رسد کاری بکن
نام نیکو گر بماند ز آدمی
و همچنین:

گر تو توکل می‌کنی در کار کن

۲۶۲. گلستان، باب اول، حکایت ۲۶.

۲۶۳. گلستان، باب سوم، حکایت ۲۸.

۲۶۴. گلستان، باب سوم، حکایت ۱۴.

۲۶۵. ترابی ۱۳۷۶: ۱۴۰.

به رنج اندر است ای خردمند گنج نباید کسی گنج نابرده رنج^{۲۶۷}

تن‌آسانی و کاهلی دور کن بکوش و ز رنج تنت سور کن
که اندر جهان سود بی‌رنج نیست کسی را که کاهل بود گنج نیست^{۲۶۸}

ملک العشرای بهار در وصف کار به زیبایی چنین سروده است:

برو کار میکن، مگو چیست کار که سرمایه جاودانی است کار
نگر تا که دهقان دانا چه گفت به فرزندگان چون همی خواست خفت
که: «میراث خود را بدارید دوست که گنجی ز پیشینیان اندر اوست
من آن را ندانستن اندر کجاست پژوهیدن و یافتن با شماست

چو شد مهر مه، کشتگه بر کنید همه جای آن زیر و بالا کنید
نمانید ناکنده جایی ز باغ بگیرید از آن گنج هر جا سراغ
پدر مُرد و پوران به امید گنج به کاویدن دست بردند رنج
به گاواهن و بیل کنند زود هم اینجا، هم آنجا و هر جا که بود
قضا را در آن سال از آن خوب شخم ز هر تخم برخاست هفتاد تخم
نشد گنج پیدا ولی رنجشان چنان چون پدر گفت، شد گنجشان

ضرب‌المثل‌های ایرانی

- کار از محکم‌کاری عیب نمی‌کنه.

۲۶۶. سخن و سخنوران، ص ۸۹.

۲۶۷. همان، ص ۵۲.

۲۶۸. خلاصه شاهنامه، ص ۷۰۲.

- آن زنده که کاری نکند، مرده به از اوست.
- کار، نشد ندارد.
- کار نیکو کردن از پر کردن است.
- کاشکی را کاشتند سبز نشد.
- کباب پخته نگرود مگر به گردیدن.
- کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من.
- کم بخور همیشه بخور.
- کوزه‌گر، از کوزه شکسته آب می‌خوره.
- از تو حرکت، از خدا برکت.
- از ماست که بر ماست.
- اسب دونده جو خود را زیاد می‌کنه.
- اسب لاغر میان به کار آید / روز میدان نه گاو پرواری.
- باد آورده را باد می‌برد.
- بار کج به منزل نمی‌رسد.
- تا پریشان نشود، کار به سامان نرسد.
- تنبل مرو به سایه، سایه خودش می‌آیه.
- چو دخلت نیست، خرج آهسته‌تر کن.
- حرف حق تلخ است.
- خودم کردم که لعنت بر خودم باد.
- خوشا چاهی که آب از خود برآرد.
- یک ده آباد به از صد شهر خراب.
- دل بی غم در این عالم نباشد / اگر باشد بنی آدم نباشد.
- دنیا جای آزمایش است، نه جای آسایش.

- دیر آمده زود می‌خواد بره.
- دیگران کاشتند و ما خوردیم / ما می‌کاریم دیگران بخورند.
- زمانه با تو نسازد، تو با زمانه بساز.
- ضرر را از هر کجا جلوشو بگیری منفعت است.
- ضرر به موقع بهتر از منفعت بی موقع است.
- ضرر کار کن، کار نکردن است.
- طمع پیشه را رنگ و رو زرده.
- طمع زیاد مایهٔ جونم مرگی (جوان مرگی) است.
- عاقبت جوینده یابنده بود.
- عالم بی عمل، زنبور بی عسل است.
- عبادت به جز خدمت خلق نیست / به تسبیح و سجاده و دلوق نیست.
- عجله، کار شیطون است.
- علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد / «...دریغ سود ندارد چو رفت کار از دست.»
- فکر نان کن که خربزه آبه.
- قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود.
- گر به دولت برسی، مست نگریدی مردی.
- گرد نام پدر چه می‌گریدی؟ / پدر خویش باش اگر مردی.
- گر گدا کاهل بود، تقصیر صاحب خانه چیست؟
- گرهی که با دست باز می‌شه نباید با دندان باز کرد.
- گنج بی مار و گل بی خار نیست / شادی بی غم در این بازار نیست.
- گیرم پدر تو بود فاضل / از فضل پدر تو را چه حاصل؟
- یه سال بخور نون و تره، صد سال بخور نون و کره.

- یه کفش آهنی می‌خواد و یه عصای فولادی.
- وقتی که جیک جیک مستونت بود یاد زمستونت نبود؟
- هرچه پول بدی آش می‌خوری.
- هر چیز که خوار آید یک روز به کار آید.
- هر سرازیری یک سربالایی داره.
- هرکه بامش بیش، برفش بیشتر.
- هرکه به یک کار، به همه کار؛ هر که به همه کار به هیچ کار.
- هرکه به امید همسایه نشست، گرسنه می‌خوابه.
- هرکه خیانت ورزد، دستش در حساب بلرزد.
- هرکه را طاووس باید، جور هندوستان کشد.
- هرکه را مال هست و عقلش نیست، روزی آن مال مالشی دهدش و آنکه را عقل هست و مالش نیست، روزی آن عقل بالشی دهدش ۲۶۹.
- هرکه نان از عمل خویش خورد / منت از حاتم طائی نبرد.
- هرگلی زدی به سر خودت زدی.
- نردبون، پله به پله.
- نکرده کار نبرند به کار.
- نون به همه کس بده، اما نان همه کس مخور.
- نونت را با آب بخور، منت آب‌دوغ رو نکش.
- نون گدایی رو گاو خورد، دیگه به کار نرفت.
- پیدا کردن راه دشوار نیست، انجام دادن آن است که دشوار است.
- درخت کاهلی بارش گرسنگی است.

- هر کی آن درود عاقبت کار که کشت.
- هر کاری اولش سخته.
- وقت غنیمت دان که فردا نیست وقت.
- گوشت تن خود بخور و منت قصاب نکش.
- سحر خیز باش تا کامروا باشی.
- کار، جوهر انسان است.
- ز نیرو بود مرد را راستی.
- کار امروز به فردا میفکن.
- راه و رسم خود را دگرگون کن تا بخت تو هم دگرگون شود.
- قدر نان را گرسنه می داند.
- علم بی عمل چون درخت بی ثمر است.
- علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد.
- عاقبت جوینده یابنده بود.
- ز گهواره تا گور دانش بجوی.
- دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد.
- دانایی، توانایی است.

ضرب المثل های خارجی

- پاکستان: بزرگترین حکمت در ضرب المثل است.
- ژاپنی: خدا به ما دو دست می دهد، اما برای ما پل نمی سازد.
- اگر کسی می تواند کاری را انجام دهد، پس تو هم می توانی، اگر کسی نتواند کاری را انجام دهد، پس تو باید آن را انجام دهی.
- اگر می خواهی پیشرفت کنی، نخست به دیگران کمک کن تا پیشرفت کنند.

- کسی که قرض کنان می‌دود، گریه کنان می‌رود.
- کریستال بودن و شکستن بهتر از فعال نبودن در پشت بام خانه است.
- مردانگی و قوت ماهیگیر وقت طوفان معلوم می‌شود.
- آلمانی: اگر هرکس جلو خانه خود را بروید، شهر تمیز می‌شود.
- کسی که می‌خواهد درو کند، باید بکارد.
- فراوانی بیش از قحطی آدم کشته است.
- آن کسی که از رنج زندگی بترسد، از ترس در رنج خواهد بود.
- اگر می‌خواهی قوی شوی، نقاط ضعف خود را بدان.
- به امید شانس خوابیدن همان و در بستر مرگ آرمیدن همان.
- یک اشتباه کهنه، بیشتر دوست و هوادار دارد تا یک حقیقت جدید.
- همیشه هر آغازی دشوار است.
- انگلیسی: شخص قوی و آبخار هر دو راه خود را باز می‌کنند.
- کفایت و اعتدال کامرانی است.
- فرصت زیر پایت افتاده است، دستت را پیش ببر تا آن را برداری.
- ضرر نکنی منفعت نمی‌بری.
- افتادن در گل و لای ننگ نیست، ننگ در این است که آنجا بمانی.
- اگر بار اول موفق نشدی، دوباره سعی کن، سعی کن، سعی کن.
- اگر توانایی داشته باشی، همه جا جای خود را پیدا می‌کنی.
- دانمارکی: اگر بخواهی، می‌توانی فرصتی را که در آستین خود داری بیابی.
- اگر توانستی عادت را از سر بیندازی، به موقعیت خود امیدوار باش.
- آنهایی که در زمستان کار نمی‌کنند، باید در تابستان گرسنه بمانند.
- هیچ انسانی به اندازه کسی که نمی‌خواهد ببیند، نابینا نیست.
- هرگز، کارها را نیمه‌کاره انجام نده.

- در موقع شروع هر کار، به فکر انجامش باش.
- فرانسوی: آنکه به امید شانس زنده است، در حقیقت سال‌ها قبل مرده است.
- یک ساعت بامداد، بهتر از دو ساعت شب است.
- امید است که آینده را می‌سازد.
- با صبر و بردباری هر کاری را می‌توان به آخر رساند.
- یک دیوانه طوری ریخت و پاش می‌کند که ده نفر عاقل نمی‌توانند آن را سامان دهند.
- یک دندان کرم خورده، به از هفت دندان عاریه.
- کلیه قضاوت‌های عمومی، لغو و ناصحیح است.
- چینی: زمین را از پدران خود به ارث نبرده‌ایم، ما آن را از فرزندانمان به امانت گرفته‌ایم.
- آن کس که آهسته گام بر می‌دارد، خیلی دور می‌رود.
- وقتی که آخرین رودخانه مسموم شد و آخرین ماهی به دام افتاد و زمانی که آخرین درخت قطع شد، آن گاه خواهیم دانست که پول را نمی‌توان خورد.
- کسی که با زحمت کار می‌کند، با خوشحالی خواهد خورد.
- یک متر زر نمی‌تواند یک متر وقت را بخرد.
- وقتی که تلخی مصیبت تمام می‌شود، شیرینی خوش بختی فرا می‌رسد.
- مردی که کوه را برداشت، کسی است که شروع به برداشتن سنگ‌ریزه‌ها کرد.
- رومانیایی: نادان از اشتباهات خود می‌آموزد، دانا از خطای دیگران.
- ایتالیایی: کارگر بی‌مهارت، ابزار کارش را مقصر می‌داند.
- صدای عمل رساتر از حرف است.

- یک شروع خوب، پایان خوبی در پی دارد.
- اگر جوانان دارای عقل و پیران دارای قدرت شوند، کارها درست خواهد شد.
- اسکاتلندی: ای مسافر! راهی وجود ندارد، راه با رفتن ساخته می‌شود.
- دانش، فضایی را اشغال نمی‌کند.
- از کیف پولت بپرس چه باید بخری.
- مغز مرد تنبل، کارخانه شیطان است.
- در دنبال هر زیاده روی، زحمت و مرارتی می‌آید.
- اسپانیایی: کسی که چیزی را که لازم ندارد می‌خرد، از خودش می‌دزدد.
- هر لحظه از زمان را از آن خود گردان.
- آدم دزد همه را دزد می‌پندارد.
- آغاز درمان، تشخیص بیماری است.
- آفریقایی: اراده آهنین زمین خوردن هفت باره و بلند شدن هشت باره است.
- دانمارکی: احتیاج انسان را مخترع می‌کند.
- هیچ چیز مانند هیچ کاری نکردن کشنده نیست.
- در را آن‌گونه ببند که در باز کردنش مشکل نداشته باشی.
- روسی: بدون باختن، برنده نتوانی شد.
- در قلمرو امید زمستان وجود ندارد.
- یوگسلاوی: بدون خطر نمی‌توان بر خطر غلبه کرد.
- آنکه در بیست سالگی هنری یاد نمی‌گیرد و تا سی سالگی پولی پس‌انداز نمی‌کند، سربار جامعه خواهد بود.
- هیچ کس در دنیا نیست که برای همه کارها شایسته باشد.
- داشتن یک جو عقل بهتر از یک خرمن عضله است.

- اسلواکی: آنکه لنگ است زودتر از کسی که نشسته، پیش می‌رود.
- کسی که امروز را به فردا می‌افکند، بدتر از مرد تنبل است.
- فراغت، مادر گناهان است.
- برای آدم زحمتکش، قرص نانی در پشت هر درخت و سکه پولی زیر هر سنگ نهفته است.
- اگر آنچه را که لازم نداری بخری، به زودی آنچه را که لازمش داری خواهی فروخت.
- هر روزت را بهترین روز خود بدان.
- وقتی که خانه آتش می‌گیرد، احمق‌ها فرار می‌کنند.
- کانادایی: کار جوهر مرد است، بدون آن فاسد شود.
- کارگر بد مثل عروس بدرقص است، همیشه بهانه می‌گیرد.
- استونیایی: آنکه رنج می‌برد، زیاد عمر می‌کند.
- بلژیکی: به محض خشک شدن عرق، زحمات سختی‌های کار نیز فراموش می‌شود.
- استرالیایی: به کسی که کار کرده پاداش بده تا تنبل‌ها سوءاستفاده نکنند.
- ترکی: ابتکار، مشکل است و انتقاد، آسان.
- عربی: اسیر عادت، شایسته زندگی نیست.
- اگر عزت نفس داشته باشی، می‌توانی هر کاری را که خواهی بکنی.
- آدم بیکاره و تنبل، اهل رمل و استرلاب می‌شود.
- یک روز عاقل به از یک عمر احمق می‌ارزد.
- هندی: احمق چون نمی‌تواند راه برود، داد می‌زند که راه ناهموار است.
- اگر یک در بسته شود، هزار در گشوده می‌شود.
- امید و توانایی، دو گوهر درخشان افسر پیروزی هستند.

- فلسطینی: برای کسانی که می‌توانند راه بروند، حتی جنگل شاهراه است.
- یک گره سست، بسیاری از گره‌ها را سست می‌کند.
- نگرویی: اگر همه چیز را بخواهی، همه چیز را از دست می‌دهی.
- ولزی: آدم تنبل، عصای شیطان است.
- مراکشی: اگر شانس مرا سر کرده باشد، از کجا معلوم که فوراً نابودم نسازد.
- نروژی: ضرورت، ترش را شیرین می‌کند.
- یونانی: یک وجب کار به از یک جریب وعده ارزش دارد.
- آمریکایی: کسی که وجدان ندارد، هیچ چیز ندارد.
- پرتغالی: کسی موفق می‌شود که خسته نمی‌شود.
- استوانیایی: کسی که دروغ می‌گوید، دزد است.
- آرژانتینی: کسی که هرگز به پیش روی نمی‌پردازد، عقب می‌ماند.
- لیتوانی: نان به دنبال خورنده‌اش نمی‌رود.
- بابلی: میان انسان و شرافت، یک رشته باریک وجود دارد و آن قول است.
- لهستانی: می‌توانی در عین بینوایی غنی و در عین توانگری فقیر باشی.

جملات قصار

- ادواردو آنیلی: خداوند هر در بسته‌ای را می‌گشاید.
- بیل گیتس: مدیران موفق افراد باهوش‌تر از خود را استخدام می‌کنند.
- من در رقابت با هیچکس جز خودم نمی‌باشم. هدف من مغلوب نمودن آخرین کاری است که انجام داده‌ام.

- آلفرد دوموسه: آدمی شاگردی است که درد و اندوه او را تعلیم می‌دهد و هیچ کس بدون احساس این معلم قادر به شناسایی خود نیست.
- آنتوان چخوف: انسان همان است که خود باور می‌کند.
- آندره ژید: هر کس باید راه زندگی خویش را پیدا کند و از آن راه برود، نه از راه زندگی دیگری.
- ادوارد گین: باده‌ها و امواج سهمگین پیوسته طرف قابل‌ترین ملاحان هستند.
- اسپینوزا: فقط تا حدی به لذت و تفریح بپرداز که برای حفظ تندرستی‌ات لازم باشد.
- امرسون: اعتماد به نفس، اولین راز کامیابی است.
- اونوره دوبالزاک: استعداد شگرف بدون اراده آهنین معنا و مفهومی ندارد.
- تولستوی: همه می‌خواهند بشریت را عوض کنند، ولی دریغا که هیچ کس در این اندیشه نیست که خود را عوض کند.
- جان اشتاین بک: هر چه سن و سال انسان بالا می‌رود، به همان نیست در مقابل تغییر و تحول از خودش مقاومت نشان می‌دهد، به‌ویژه تغییراتی که موجب بهتر شدن امور می‌شود.
- کنفوسیوس: عظمت و شکوه انسانی ما این نیست که هیچ گاه سقوط نکنیم، بلکه این عظمت در آنجاست که هر وقت افتادیم، دوباره برخیزیم و تلاش را از سر گیریم.
- موریس مترلینگ: آدمی ساختار افکار خویش است؛ فردا همان خواهد شد که امروز می‌اندیشیده است.
- ناپلئون بناپارت: اگر می‌خواهید اندازه تمدن و پیشرفت ملتی را بدانید، به زنان آن ملت بنگرید.

- واشنگتن اروینگ: افراد کوچک و محدود برای ناکامی خود مرثیه می‌خوانند؛ ولی افراد بزرگ از شکست و ناکامی موفقیت و کامیابی می‌آفرینند.
- ولتر: تصور می‌کنم که اگر کسی یک ربع ساعت فقط در فکر زندگی خودش باشد و ببیندیشد تا آن را اصلاح کند، هر ماه، زندگی او بهتر از قبل خواهد شد.
- کار، انسان را از سه بلای بزرگ نجات می‌دهد: افسردگی، فسق و احتیاج.
- وین دایر: انسان کامیاب کسی نیست که ثروت بی حساب به دست می‌آورد، بلکه فردی است که به هر کاری دست بزند، موفقیت آن را در آن پدید می‌آورد. ثروت تنها یکی از دستاوردهای انسان‌های موفق است.
- هگل: با قاطعیت می‌توانم اعلام کنم هیچ کار بزرگی در دنیا بدون اشتیاق صورت نپذیرفته است.
- سوآمی ویوکاناندن: در یک روز، اگر شما با هیچ مشکلی مواجه نمی‌شوید، می‌توانید مطمئن باشید که در مسیر اشتباه حرکت می‌کنید.
- ویلیام شکسپیر: سه جمله برای کسب موفقیت: ۱. بیشتر از دیگران بدانید. ۲. بیشتر از دیگران کار کنید. ۳. کمتر انتظار داشته باشید.
- بونی بلر: برنده شدن همیشه به معنای اولین بودن نیست. برنده شدن به معنای انجام کار، بهتر از دفعات قبل است.
- انشتین:
- اگر کسی احساس کند که در زندگی‌اش هیچ اشتباهی نکرده است، به این معنا است که هیچ تلاشی در زندگی خود نکرده است.
- برای زندگی کردن دو راه وجود دارد. یکی اینکه گویی هیچ معجزه‌ای وجود ندارد و دیگری اینکه گویی همه چیز یک معجزه است.
- چارلز: در زندگی خود هیچ وقت چهار چیز را نشکنید: اعتماد، قول، ارتباط و قلب. شکسته شدن آن‌ها صدایی ندارد، ولی دردناک است.

- رودی: بهتر است روی پای خود بمیری تا روی زانوهایت زندگی کنی.
- چاردینی: به نتیجه رسیدن امور مهم، اغلب به انجام یافتن یا نیافتن امری به ظاهر کوچک بستگی دارد.
- والترنیس: تغییردهندگان اثرگذار در جهان کسانی هستند که برخلاف جریان شنا می‌کنند.
- اسکات پک: روند رشد، پیچیده و پرحمت است و در درازای عمر ادامه دارد.
- ناپلئون هیل: دانستن کافی نیست، باید به دانسته خود عمل کرد.
- سقراط: شیرینی یک‌بار پیروزی به تلخی صدبار شکست می‌ارزد.
- ایگیل فون بورن: اگر می‌خواهید فرزندان‌تان روی پای خود بایستند، مسئولیت‌هایی روی دوش آن‌ها بگذارید.
- گالیله: هرکس مرتکب اشتباهی نشده، اکتشافی هم نکرده است.
- دیل کارنگی: نعمت‌های خویش را بشمار، نه محرومیت‌ها را.
- زیگ زیگلار: اگر به دیگران کمک کنید تا به آنچه می‌خواهند برسند، شما هم می‌توانید در زندگی به آنچه می‌خواهید برسید.
- داستایوفسکی: برای برخی جان دادن در راه وطن آسان‌تر است که چند سال زحمت کشیدن برای آن.
- آلبرت هوبارد: ارزش مرد به ارزشی است که برای وقت خود قائل می‌شود
- آگ ماندینو: تنها ابزار موفقیت که قطعاً به آن نیاز دارید، صرف‌نظر از این‌که کارتان چیست، این است که بیشتر و بهتر از آنچه از شما انتظار می‌رود کارایی داشته باشید و خدمات عرضه کنید.
- وینستون چرچیل:

- موفقیت توانایی رفتن از شکستی به شکست دیگر بدون از دست دادن شور و حرارت است.
- عیب جامعه این است که همه می‌خواهند آدم مهمی باشند و هیچ کس نمی‌خواهد فرد مفیدی باشد.
- عیب جامعه این است که همه می‌خواهند آدم مهمی باشند و هیچ کس نمی‌خواهد فرد مفیدی باشد.
- دین بریگز: کار خودتان را انجام دهید، اما نه فقط در حد وظیفه بلکه اندکی بیشتر و از روی سخاوت. همین مقدار اندک به اندازه تمام کار ارزش دارد.
- چارلی چاپلین: درخشان‌ترین تاجی که مردم بر سر می‌نهند در آتش کوره‌ها ساخته شده است.
- ویکتور هوگو: آنان که نمی‌توانند خود را اداره کنند ناچار از اطاعت دیگرانند.
- هنری فورد: «موانع» آن چیزهای وحشتناکی هستند که وقتی چشمتان را از روی هدف بر می‌دارید، به نظرتان می‌رسند.
- جک لندن: هیچ می‌دانی فرصتی که از آن بهره نمی‌گیری، آرزوی دیگران است
- آرتور کلارک: تنها راه کشف ممکن‌ها، رفتن به ورای غیرممکن‌ها است
- برنارد شاو: به تجربه آموختم که انسان‌ها هرگز از تجربه چیزی نمی‌آموزند.
- استیو جابز:
- مشکلات بزرگ انسان‌های بزرگ را متعالی می‌سازد و انسان‌های کوچک را متلاشی
- اگر خوشبختی را برای یک ساعت می‌خواهید، چرت بزنید.
- اگر خوشبختی را برای یک روز می‌خواهید، به پیک نیک بروید.

اگر خوشبختی را برای یک هفته می‌خواهید، به تعطیلات بروید.
 اگر خوشبختی را برای یک ماه می‌خواهید، ازدواج کنید.
 اگر خوشبختی را برای یک سال می‌خواهید، ثروت به ارث ببرید.
 اگر خوشبختی را برای یک عمر می‌خواهید، یاد بگیرید کاری را که انجام می‌دهید دوست داشته باشید.

● محمدحسن قدیری ایبانه:

- زندگی یعنی دو ماراتونِ با مانع.
- تنبل فرصت‌ها را نمی‌بیند که بخواهد از آن استفاده کند.
- هر کار حلالی از بیکاری بهتر است.
- جوانی که خود را صورت مسئله ببیند و نه راه‌حل، بیکار و محتاج دیگران خواهد ماند.
- خود را دست کم‌نگیر، یادت باشد که خدا انسان را اشرف مخلوقات عالم خلق کرده است.
- فرد تنبل شاغل شدن را موکول به دریافت امکانات، حمایت و مساعدت دیگران می‌داند.
- کارآفرین برتر کسی است که امکانات را ایجاد کند.
- فرصت‌ها را دریاب. تو خود بزرگترین امکان و فرصتی.
- جوانی که خود را نیازمند دریافت کمک می‌داند، خودکم‌بین است.
- اگر در جوانی دست نیاز به سوی دیگران دراز کنی در پیری چه خواهی کرد؟
- جوان باید دست‌گیرِ دیگران باشد نه اینکه دستِ بگیر داشته باشد.
- بهترین راه برای به حافظه سپردن موضوعی، فهمیدن آن است.

آموخته‌های برنده نوبل ادبی

گابریل گارسیا مارکز (Markes Garsia Gabriel) نویسنده معروف کلمبیایی و برنده جایزه ادبی نوبل ۱۹۸۲ است. وی آموخته‌های خود را در سنین مختلف بیان می‌دارد. در زیر بخش‌هایی از این آموخته‌ها مربوط به موضوع فرهنگ کار ذکر می‌گردد.

- در ۲۰ سالگی یاد گرفتم که کار خلاف فایده‌ای ندارد، حتی اگر با مهارت انجام شود.
- در ۳۵ سالگی متوجه شدم که آینده چیزی نیست که انسان به ارث ببرد، بلکه چیزی است که خود می‌سازد.
- در ۴۰ سالگی آموختم که رمز خوش بخت زیستن، در آن نیست که کاری را که دوست داریم، انجام دهیم؛ بلکه در این است که کاری را که انجام می‌دهیم دوست داشته باشیم.
- در ۴۵ سالگی یاد گرفتم ۱۰ درصد از زندگی، چیزهایی است که برای انسان اتفاق می‌افتد و ۹۰ درصد، آن است که چگونه نسبت به آن واکنش نشان می‌دهند.
- در ۷۰ سالگی یاد گرفتم که زندگی مسئله در اختیار داشتن کارت‌های خوب نیست؛ بلکه خوب بازی کردن یا کارت‌های بد است.
- در ۷۵ سالگی دانستم که انسان تا وقتی فکر می‌کند، نارس است، به رشد و کمال خود ادامه می‌دهد و به محض اینکه گمان کرد رسیده شده است، دچار آفت می‌شود.

آموخته‌ام که:

- چشم پوشی از حقایق آن‌ها را تغییر نمی‌دهد.
- زندگی دشوار است، اما من از او سخت‌ترم.

- هیچ کس نباید شب به بستر برود، قبل از اینکه از خود بپرسد امروز چه کرده‌ام که لیاقت داشته باشم فردا هم زنده بمانم.
- با سنگ‌هایی که در سر راحت می‌گذارند هم می‌توانی چیز قشنگی برای خود بسازی.^{۲۷۰}

فقیر واقعی کیست؟

- کسی است که هنوز خودش و نیروهایش را نشناخته است.
- کسی است که با اعمالش، اجازه رشد کردن خود را بگیرد.
- کسی است که چشمهایش را بر همه چیز باز کند، ولی بر خودش ببندد.
- کسی است که اشتباهات خود را نپذیرد.
- کسی است که یاد بگیرد، ولی یاد ندهد.^{۲۷۱}

سایر موارد

- برخی جملات قصار که گوینده آن برایم مشخص نشد به قرار زیرند:
- انسان موفق کسی است که در انتها پیروز شود نه در ابتدا.
 - قدر چیزی را که داری بدان. قبل از اینکه زمان به تو یادآوری کند: باید قدر چیزی را که داشتی می‌دانستی...
 - عده‌ای گله می‌کنند که چرا بوته‌ی گل سرخ خار دارد؟! من خدا را شکر می‌کنم که بوته‌ی خار گل سرخ می‌دهد.
 - خود را باور کنید تا باور شوید...
 - برای کسی که آهسته و پیوسته می‌رود، هیچ راهی دور نیست.

۲۷۰. این متن بخشی از یک ایمیل دریافتی است.

۲۷۱. این متن بخشی از یک ایمیل دریافتی است.

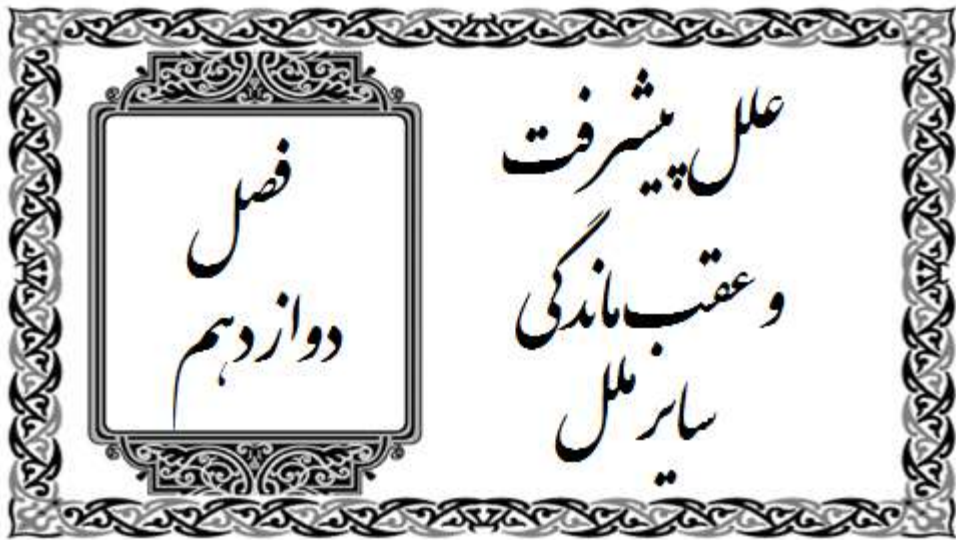
- آدم یک "بودن" است، انسان یک "شدن" ...
- کسی که در آفتاب زحمت می‌کشد، حق دارد در سایه استراحت کند.
- برنده می‌گوید: مشکل است، اما ممکن؛ بازنده می‌گوید: ممکن است، اما مشکل!
- آن‌که می‌خواهد روزی پریدن آموزد، نخست می‌باید ایستادن، راه رفتن، دویدن و بالا رفتن آموزد. پرواز را با پرواز آغاز نمی‌کنند.
- ایمان داشتن در زندگی به این معنا نیست که کشتی شما با طوفان مواجه نخواهد شد، بلکه به این معنا است که کشتی شما هیچگاه غرق نخواهد شد.
- یادت باشه «اوريجينال» بدنیا اومدی. پس «کپی» زندگی نکن!
- تا زمانی که مشغول بازخوانی فصل پیشین زندگی خود هستید، نخواهید توانست فصل بعدی آن را آغاز کنید.
- یک فرد موفق کسی است که بتواند از آجرهایی که دیگران به طرفش پرتاب کرده‌اند، ساختمانی محکم بنا کند.
- آنان که راه خدا را می‌شناسند، در تاریکی نیز آن را می‌یابند.
- جایی نمائید که مجبور باشند بودندتان را تحمل کنند؛ جایی بروید که بودندتان را جشن بگیرند.
- وقتی وجود خدا "باورت" همیشه، اون وقت خدا یه نقطه زیر باورت می‌ذاره و "یاورت" همیشه.
- مهم نیست که می‌تونی از همه چیز بگذری؛ مهم نیست که می‌خوای به همه چیز برسی. مهم اینه که بدونی از چه چیزایی برای رسیدن به چه چیزایی باید گذشت.
- اگر جهت حرکت‌تان درست نباشد، «سرعت» شما را به جایی نمی‌رساند!
- یک فکر کوچک مثبت در صبح، می‌تواند تمام روزتان را تغییر دهد.

- زندگی گره‌ای نیست که در جستجوی گشودن آن باشیم؛ واقعیتی است که باید آن را تجربه کنیم.
- یوسف می‌دانست تمام درها بسته است. اما بخاطر خدا به سوی همان درهای بسته دوید و درها برایش باز شد. اگر تمام درهای دنیا هم برویت بسته بود، بدو! چون خدای تو و یوسف یکی‌ست.
- بارانی باید... تا رنگین‌کمانی برآید.
- فرقی نمی‌کند که برکه‌ای کوچک باشی یا دریایی بیکران؛ زلال که باشی آسمان در توست.
- اهل کجا بودند مهم نیست؛ «اهل» و «بجا» بودندت مهم است...
- ذهن‌های بزرگ درباره‌ی ایده‌ها صحبت می‌کنند. ذهن‌های متوسط درباره‌ی رویدادها صحبت می‌کنند و ذهن‌های کوچک درباره‌ی دیگران!
- نیروی کسی که به چیزی معتقد است برابر است با نیروی ۹۹ نفر که به آن علاقه‌مندند.
- به سلامتی کاج که تو اوج یخ بندون زمستون ذات سبزش رو نشون می‌ده، وگرنه تو تابستون که هر علف هرزی ادعای سبزی داره!
- باران رحمت خدا همیشه می‌بارد، تقصیر از ماست که کاسه‌هایمان را بر عکس گرفته‌ایم!
- اگر دیدی در آسمانت هیچ ستاره‌ای نیست غمگین و ناامید نباش؛ بدان که روز است.
- آنکه می‌تواند انجام می‌دهد و آنکه نمی‌تواند انتقاد می‌کند.
- به سوی ماه برو! حتی اگر خطا رفته باشی، در این صورت در میان ستاره‌هایی.
- مردی که «اصالت» دارد را شاید بتوان به ظاهر به «ذلت» کشانید، اما به «رذالت» هرگز!

- تو باران باش و ببار؛ می‌رس پیاله‌های خالی از آن کیست.
- خوشبختی ما در سه چیزه: تجربه از دیروز، استفاده از امروز، امید به فردا؛ اما حیف که ما اون رو با سه چیز تباه می‌کنیم: حسرت دیروز، از دست دادن امروز، ترس از فردا.
- باد می‌وزد؛ می‌توانی در مقابلش دیوار بسازی یا آسیاب بادی. تصمیم با توست.
- به خدا گفتم: به من همه چیز بده تا از زندگی لذت ببرم. خداوند فرمود: به تو زندگی دادم تا از همه چیز لذت ببری!
- از آهسته رفتن نترس؛ از بی حرکت ایستادن بترس.
- هیچکس ثروتمند نیست؛ مگر آنکه چیزی داشته باشد که با پول نتوان خرید.
- در زندگی، اختیار باها دست ما نیست، ولی اختیار بادبان‌ها دست ماست.
- زندگی به من آموخت هر چیزی قیمتی دارد. پنیر مجانی فقط در تله موش دیده می‌شود...
- باز هم بلند شو؛ ایستادن کسی که زمینش زده‌اند از کسی که به زور سرپایش نگه داشته‌اند زیباتر است ...
- نه مرگ آنقدر ترسناک است و نه زندگی آنقدر شیرین که انسان به خاطرش شرافتش را زیر پا بگذارد...!!
- چو باید سرانجام در خاک رفت خوشا آنکه پاک آمد و پاک رفت
- درختان بمن آموختند پایداری، به ریشه است؛ نه به گل، نه به میوه. وقتی درختی ریشه‌های محکم داشته باشد، می‌توانی به آن تکیه کنی؛ حتی اگر میوه‌اش آفت‌زده باشد!
- آنچه هستی، هدیه‌ی خداوند است به تو؛ و آنچه می‌شوی، هدیه‌ی توست به خداوند.

- چیزی که سرنوشت شما را می‌سازد انتخاب‌هایتان است، نه استعدادهایتان!
- موفقیت‌ها و کامیابی‌ها معمولاً از درهایی بسوی ما می‌آیند که ما آن‌ها را بسته می‌پنداریم.
- برای موفقیت حواست را جمع و هراست را تفریق کن.
- زندگی یعنی رفتن. توقف بیجا مانع حیات است!
- هیچ چیز بدتر از "خیلی دیر" نیست!
- هرگز منتظر فردای خیالی نباش.
- برای آنچه باور دارید ایستادگی کنید، حتی اگر به معنای تنها ایستادن باشد.
- ساکنان دریا پس از مدتی صدای دریا رانمی‌شنوند. چه تلخ است قصه‌ی عادت ...
- چیزهای خوب سراغ کسانی می‌روند که باور دارند؛ چیزهای بهتر سراغ کسانی می‌روند که صبر می‌کنند؛ و بهترین چیزها به سراغ کسانی می‌روند که تلاش می‌کنند و هیچ‌گاه تسلیم نمی‌شوند.
- حتی در انتهای بن‌بست هم راه آسمان باز است، پس پرواز را بیاموز چون زندگی نبرد لیاقت‌هاست.
- افراد موفق کارهای متفاوت انجام نمی‌دهند، بلکه کارها را بگونه‌ای متفاوت انجام می‌دهند.
- پیش از آنکه پاسخی بدهی با یک نفر مشورت کن ولی پیش از آنکه تصمیم‌گیری با چند نفر
- تنها راهی که به شکست می‌انجامد، تلاش نکردن است.
- بجای آنکه به تاریکی لعنت فرستید، یک شمع روشن کنید.
- اگر هرروز راهت را عوض کنی، هرگز به مقصد نخواهی رسید.

- اگر خود را برای آینده آماده نسازید، بزودی متوجه خواهید شد که متعلق به گذشته هستید.
- کسی که دوبار از روی یک سنگ بلغزد، شایسته است که هر دو پایش بشکند.
- اگر جلوی اشتباهات خود را نگیرید، آن‌ها جلوی شما را خواهند گرفت.

نقش کار در پیشرفت ملل ۲۷۲

ژاپنی‌ها که تصمیم به رشد و پیشرفت گرفتند در اوایل دهه ۱۹۵۰ کار و تلاش روزانه خود را بیش از پیش افزایش دادند؛ به طوری که ساعات کار در صنایع و شرکت‌های مختلف به طور متوسط در هفته، حدود پنجاه تا شصت ساعت گزارش شده است. این یعنی اگر روزهای کاری ۶ روز در هفته در نظر گرفته شود ساعات مفید کاری ۸ الی ۱۰ ساعت در روز خواهد شد. اکنون بیشتر ژاپن‌شناسان بر این باورند که معجزه اقتصادی این کشور در طول دهه‌های پنجاه و شصت در درجه اول در سایه ساعات کار طولانی، صرفه‌جویی و کم‌مصرفی مردم آن حاصل شده است.

کره جنوبی و تایوان نیز که حدود سی سال پیش با الگو قراردادن ژاپن، تصمیم به رشد اقتصادی خود گرفته، خواهان رقابت با تولیدات ژاپن در بازارهای

بین‌المللی شدند، به‌خوبی می‌دانستند که برای موفقیت خود لازم است بیش از ژاپنی‌ها کار و کمتر از آن‌ها مصرف کنند. کارگران کره‌ای که بزرگ‌ترین آرزوی‌شان رقابت با تولیدات ژاپن بوده است، در هفته پنج تا ده ساعت بیش از کارگران ژاپن کار می‌کنند و دستمزدی معادل کمتر از نصف کارگران ژاپن دریافت می‌دارند. به همین جهت اکنون موفق شده‌اند در بسیاری از بازارهای صادراتی ژاپن نفوذ کرده و با آن کشور به رقابت بپردازند.

تجربه سایر کشورها در پیشرفت

«قبل از جنگ جهانی دوم، کیفیت محصولات ژاپنی بد و برچسب ساخت ژاپن مترادف با کار ارزان و بی‌کیفیت و تداعی‌کننده جنس قلابی بود.» اگر چه این جمله برای بسیاری از بزرگان و موسفیدکرده‌ها کاملاً آشنا است، اما جوان‌ترها را بهت‌زده می‌کند.

این امر نشان می‌دهد که تصویر ذهنی جهانی از محصولات و خدمات تولیدی کشورها امری ثابت و از پیش مقدر شده نیست و آن‌ها می‌توانند این تصویر را تغییر دهند. به تناسب این تغییر، دیگر کشورها هم نسبت خود با کشور مورد نظر را بازتعریف می‌کنند. شواهد حاکی از آن است که چین هم پای در راه مشابهی گذاشته و به زودی باید چین کپی‌کار را فراموش کنیم و به تاریخ بسپاریم!

در سال‌های گذشته چین توانسته به تدریج نقش کارخانه‌ی تولید سریع و انبوه محصولات کپی و ارزان را بازی کند و نگاه صنعت ایران به چین هم تنها از همین دریچه بوده است. جدای از شرکت‌های بازرگانی که به شکل فزاینده‌ای به واردات کالا از مبدأ چین مشغول‌اند، شرکت‌های صنعتی نیز به تدریج به سوی واردکنندگی مواد اولیه و قطعاً از چین رفته‌اند. برخی شرکت‌های شناخته شده‌تر نیز کالاهای چینی سفارشی را با علامت تجاری ایرانی وارد بازار

می‌کنند. ظاهراً همه از این بازی یکسویه به سود تولیدکنندگان چینی و به ضرر تولید ملی خوشنودند! اما آیا این شرایط پایدار است؟ آن چه در ادامه می‌آید نشان می‌دهد که این شرایط تغییر خواهد کرد و بهتر است صنعت‌گران ایرانی از موج بزرگی که به راه افتاده بی‌خبر نمانند و از همین اکنون برای بهره‌گیری از فرصت‌های نهفته در آن و پرهیز از تهدیداتش برنامه‌ریزی کنند.

دولت چین با چشم‌انداز تبدیل کردن این کشور به “کشوری نوآور و خلاق”، سیاست‌های ویژه‌ای برای حمایت از پژوهش و نوآوری تدوین و اجرا کرده است. این سیاست‌ها به شدت مؤثر افتاده و پیامدهای آن یک‌به‌یک در حال آشکار شدن هستند. به بیان دیگر چین توانسته خود را به جمع پیشروان قافله علم و فناوری به شدت نزدیک کند. شیب افزایش سرمایه‌گذاری پژوهشی چین به شدت تند است و بر اساس برآوردهای به عمل آمده، این کشور از نظر سرمایه‌گذاری پژوهشی در سال ۲۰۱۹ از مجموع کشورهای اروپایی پیشی می‌گیرد و در افق ده سال آینده، آمریکا را هم پشت سر خواهد گذاشت.^{۲۷۳} در سال‌های اخیر، رشد سالانه تعداد مقالات علمی منتشر شده چینی‌ها رشد انفجاری داشته است. درحالی‌که پیش از این آمریکا در جایگاه نخست تولیدات علمی جهانی بود، این برتری دیری نخواهد پایید و انتظار می‌رود که تا سال آینده سهم نسبی چین از کل تولیدات علمی جهان از آمریکا پیشی خواهد گرفت.^{۲۷۴}

آمار ثبت اختراعات چین نیز در فاصله سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ رشدی ۱۶ و هفت‌دهم درصدی را تجربه کرده‌است و در سال ۲۰۱۱ چین به جایگاه نخست ثبت اختراع جهان تبدیل شده است. جالب اینجاست که سهم اختراعات خود

273 - The 2013 R&D Magazine/BattelleGlobal R&DFundingForecast

274 - Judith Kamalski, J. and L’Huillier, R. (2011). The Rise of Asia: A Research Profile. Elsevier Editor’s Update, Issue 33 – September.

چینی‌ها هم از سبک کل اختراعات ثبت شده در چین رو به افزایش است و از ۵۲ درصد در سال ۲۰۰۶ به ۷۲ درصد در سال ۲۰۱۰ رسیده است.^{۲۷۵}

این تحولات و نرخ شدید آن‌ها از دید شرکت‌های پیشرو و نوآور پنهان نمانده است. این شرکت‌ها در گذشته پژوهش‌های خود را بیشتر در آمریکا و اروپای غربی انجام می‌دادند و سپس با اعمال تغییراتی جزئی در محصولات توسعه یافته، محصولاتی برای صدور به دیگر کشورها متناسب با نیاز آن‌ها می‌ساختند. اگر هم پژوهشی در خارج از اروپا و آمریکا انجام می‌دادند با هدف پی‌بردن به سلیقه مشتریان آن بازارها با هدف اصلاح جزیی همان محصولات خلق شده اروپایی و آمریکایی بود. اما در سال‌های اخیر این الگو به شدت متحول شده است. ظهور چین به عنوان یک قدرت اقتصادی و علمی، باعث شده که بیشتر شرکت‌های بزرگ و پیشرو در مدل نوآوری خود تجدیدنظر کنند. آن‌ها بر خلاف گذشته محصولات جدید خود را برای بازارهای بزرگ چین طراحی می‌کنند، آنگاه با اعمال تغییراتی آن‌ها را به بازارهای اروپا و آمریکا می‌فرستند. در نتیجه این تغییر رویکرد، تا کنون ۴۰۰ شرکت از ۵۰۰ شرکت برتر دنیا، در چین مرکز پژوهشی تأسیس کرده‌اند. حجم سرمایه‌گذاری پژوهشی خارجی در چین در سال ۲۰۱۰ به رقم چشمگیر ۱۲ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار رسیده است. به بیان دیگر تمامی شرکت‌های پیشتاز در حوزه خدمات و محصولات فناوری بنیان دریاخته‌اند که برای عقب نماندن از حرکت شتابان چین باید با این حرکت همراه شوند. آن‌ها بخش مهمی از پژوهش و توسعه خود را به چین می‌برند تا بر این موج سوار شوند و پیشتاز باقی بمانند.

275 -Gaze, L. (2011). Chinese patenting: report on the current state of innovation in China. Thomson Reuters.

سید کامران باقری؛ کارشناس ارشد و مشاور مدیریت نوآوری و نظام مالکیت فکری: چین، از کپی‌کاری تا تبدیل شدن به قطب پژوهش و نوآوری.

کوچ گسترده قطب‌های پژوهش جهانی به سوی چین پیامدهای شگرفی بر اقتصاد جهانی خواهد داشت. مدیران صنعت ایران و البته سیاست‌گذاران ملی صنعت و علم و فناوری نباید از کنار این تحول بزرگ به سادگی بگذرند. باقی ماندن رابطه صنعت ایران با چین در سطح تولید، باعث می‌شود که این رابطه روزبه‌روز به نفع طرف چینی و به زیان صنعت ملی حرکت کند که پیامدهای منفی این روند در بلندمدت روشن است. باید برای بهره‌مندی از فرصت‌های این تحول و افزودن بر توان نوآوری شرکت‌های ایرانی چاره‌ای اندیشید! باید ارتباط با چین و صنعت آن را به سطح پژوهش و نوآوری کشاند. صنعت ایران باید خود را بر امواج جدید نوآوری سوار کند. اکنون بهترین زمان انجام این کار است. بزرگان و اندیشمندان صنعت باید چین کی‌کی کار را فراموش نکنند!^{۲۷۶}

محورهای فرهنگی عامل پیشرفت سایر ملل

بسیاری از تحلیل‌گران، یکی از عوامل مهم در کیفیت رشد و توسعه این کشورها را در بافت فرهنگی آنان دانسته‌اند.

اصول فرهنگ این کشورها نیز زمینه فرهنگی لازم برای توسعه این کشورها را میسر ساخته است. همچنین تأکید شد که در این جوامع:

- افراد به شدت به سلسله مراتب احترام می‌گذارند.
- معمولاً اهداف مملکتی و گروهی را بر اهداف شخصی مقدم می‌دارند.
- به سخت‌کار کردن و زحمت‌کشیدن تعهد دارند.
- به اشتغال و انجام وظیفه مؤسسه استخدامی خود وفاداری فوق‌العاده‌ای نشان می‌دهند.
- رغبت قانون‌پذیری افراد در سطح بالایی قرار دارد.
- توجه به نظم و سازماندهی و دقت در کار، حرمت خاصی را دارد.

چون سلسله مراتب رعایت می‌شود و هر کس در حدود اختیارات خود عمل می‌کند، مدیریت بر فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد هماهنگی میان کانون‌ها به سهولت انجام می‌گیرد.

موارد فوق دقیقاً تسهیل‌کننده کار گروهی است، درست بر عکس باورها و ارزش‌های غلط رایج در ایران که کار فردی را بر کار گروهی ترجیح می‌دهند.

رابطه علم‌آموزی با ثروت طبیعی کشورها

مطالعه‌ای جالب توسط تیمی از سوی سازمان همکاری اقتصادی و توسعه جهانی انجام شده است که رابطه علم‌آموزی با ثروت طبیعی کشورها را بررسی کرده است. در این گزارش چیزی در مورد ایران درج نشده است؛ لیکن پرواضح است که وابستگی ذهنی شدید در بین دانشجویان ایرانی به درآمدهای نفتی وجود دارد و آن‌ها انتظار دارند که به اتکای درآمدهای نفتی که آن را چندین برابر واقعیت آن تصور می‌کنند، مشکلات‌شان و از جمله شغل آینده‌شان تضمین گردد. بدین لحاظ دانشجویان ایرانی، حتی روز دانشجو را به روز مطالبه‌گری تبدیل کرده‌اند، به جای اینکه در این روز پاسخ‌گوی عملکرد خود و گزارش دستاوردهای علمی و نیز آمادگی برای کارآفرینی باشند. آن‌ها عمدتاً خود را بخشی از صورت مسئله می‌پندارند که مدیران کشور به اتکای ثروت‌های طبیعی باید آن را حل کنند؛ حال آنکه باید خود را برای همه مشکلات کشور، راه‌حل بدانند.

متأسفانه در هیچ دانشگاهی محورهای چشم‌انداز سال ۱۴۰۴ را به دانشجویان معرفی نمی‌کنند.

دولت برای دوره لیسانس در دانشگاه‌های دولتی حدود ۳ میلیون تومان از بیت‌المال هزینه می‌کند که معادل سالانه سهم کامل ۵ نفر از کل صادرات نفت مطابق با بودجه مصوب سال ۱۳۹۱ است که البته بودجه آن سال نیز عملاً با کسری بودجه بزرگی مواجه شد.

اگر دانشجویان خواستار افزایش امکانات رفاهی باشند، به این معناست که دولت چند هم‌وطن دیگر را از سهم نفت‌شان محروم کند و خرج دانشجویان نماید.

توجه شما به مطلب زیر در این رابطه جلب می‌گردد:^{۲۷۷}

چیزی که خودتان آن را ساخته‌اید

تیمی از سوی «سازمان همکاری اقتصادی و توسعه» اخیراً مطالعه‌ای کوچک، اما جالب انجام داده است و رابطه بین عملکرد افراد در تست‌هایی به نام «برنامه بین‌المللی ارزیابی دانش‌آموزان» یا پی‌زا (PISA) که هر دو سال مهارت‌های ریاضی، علوم و درک خواندن افراد ۱۵ سال را در ۶۵ کشور امتحان می‌کند) و درآمد کلی منابع طبیعی به عنوان تولید ناخالص داخلی (G.D.P) را برای هر کشور شرکت‌کننده مورد بررسی قرار داده است. اگر بخواهیم کوتاه توضیح دهیم، این‌گونه می‌شود که ریاضی دانش‌آموزان دبیرستانی شما در مقایسه با مقدار نفت یا مقدار الماسی که استخراج می‌کنید، چقدر خوب است؟

آندریاس شلیچر کسی که از طرف سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (O.E.C.D) بر تست‌های پی‌زا نظارت می‌کند، می‌گوید:

نتایج نشان داد که رابطه‌ای فوق‌العاده منفی بین پولی که کشورها از منابع طبیعی خود به دست می‌آورند با دانش و مهارت‌های جمعیت دبیرستانی‌شان وجود دارد. «این یک الگوی جهانی است که در همه ۶۵ کشوری که در آخرین تست‌های ارزیابی پی‌زا شرکت کرده‌اند، وجود دارد». چیزی به اسم نفت و پی‌زا با هم و در کنار هم وجود ندارد.

۲۷۷- سایت الف مورخ ۲۲ مرداد ۱۳۹۱ به نقل از توماس فریدمن مندرج در نیویورک تایمز، ۱۱ مارس

به گفته شلیچر، در آخرین نتایج پیزا معلوم شد که دانش‌آموزان کشورهای سنگاپور، فنلاند، کره جنوبی، هنگ کنگ و ژاپن با وجود بهره‌اندک از منابع طبیعی، نمرات پیزا بالایی دارند. در حالی که با دارا بودن بیشترین مقدار درآمد نفتی، دانش‌آموزان قطر و قزاقستان کمترین نمرات پیزا را به دست آوردند.

عربستان سعودی، کویت، عمان، الجزیره، بحرین و سوریه نمرات مشابه سال ۲۰۰۷ را در تست‌های بین‌المللی ریاضیات و مطالعات علمی به دست آوردند، این در حالی است که دانش‌آموزان لبنان، اردن و ترکیه - که باز هم جزء کشورهای خاورمیانه هستند، اما با منابع طبیعی کمتر - نمرات بهتری به دست آوردند. دانش‌آموزان کشورهای آمریکای لاتین که جزو کشورهای غنی و دارای منابع طبیعی زیاد محسوب می‌شوند، مثل برزیل، مکزیک و آرژانتین در آخرین تست پیزا نمرات ضعیفی به دست آوردند. در مورد آفریقا باید بگوییم که اصلاً در این تست‌ها شرکت نداشت.

کانادا، استرالیا و نروژ، کشورهایی که باز هم منابع طبیعی زیادی دارند، نمرات خوبی در پیزا کسب کردند که به گفته شلیچر بخش اعظم آن مربوط به این است که هر سه کشور سیاست‌های برنامه‌ریزی شده و سنجیده‌ای را در قبال نخیره‌کردن و سرمایه‌گذاری درآمدهای حاصل از منابع طبیعی‌شان اتخاذ کرده‌اند.

همه این بررسی‌ها و نتایج به ما می‌گوید که اگر واقعاً می‌خواهید بدانید که یک کشور در قرن ۲۱ چگونه عمل خواهد کرد، منابع و معدن‌های طلای آن را به حساب نیاورید، بلکه باید معلم‌های تأثیرگذارش، والدین آگاه و دانش‌آموزان متعهدش را مد نظر قرار دهید. شلیچر می‌گوید: نتایج یادگیری در مدارس امروز، شاخصی از ثروت و فواید اجتماعی دیگری است که کشورها در درازمدت به دست خواهند آورد. اقتصاددانان مدت‌ها است که در مورد «بیماری هلندی» صحبت می‌کنند. این امر زمانی به وقوع می‌پیوندد که کشوری آن قدر

متکی به صادرات منابع طبیعی خود باشد که ارزش پول رایج آن به شدت بالا می‌رود و در نتیجه تولید داخلی آن به دلیل وجود سیلی از واردات تحت تأثیر قرار گرفته، نابود می‌شود و در این حالت قیمت کالاها صادراتی پیوسته بالا می‌رود. چیزی که تیم پیزا نشان می‌دهد یک بیماری مرتبط با آن است: جامعه‌هایی که به منابع طبیعی خود بیش از حد وابسته شده‌اند، مستعد پرورش والدین و جوانانی هستند که بخشی از غرایز، عادات و محرک‌هایشان را برای انجام دادن تکالیف و تقویت مهارت‌هایشان از دست داده‌اند.

در مقایسه به گفته شلیچر: «در کشورهایی با منابع طبیعی اندک- فنلاند، سنگاپور یا ژاپن- تحصیلات، نتایج و شأن و مقام بالاتری دارد؛ حداقل تا حدی؛ زیرا در کل عموم مردم فهمیده‌اند که کشور باید با دانش و مهارت مردمش به پیش رود و این موضوع با کیفیت تحصیلات و سیستم آموزشی مرتبط است. والدین و فرزندان در این کشورها می‌دانند که این مهارت‌ها و توانایی‌های بچه‌ها هستند که آینده آن‌ها را رقم می‌زنند و هیچ چیز دیگری نمی‌تواند آن‌ها را نجات دهد. بنابراین فرهنگ و سیستم آموزش کاملی را بنا می‌نهند». یا همان‌طور که کی.آر.سریده‌هار، مؤسس شرکت سوخت باتری بلوم انرژی می‌گوید: «وقتی منابع ندارید، مبتکر می‌شوید». به همین دلیل است که کشورهای خارجی با بیشترین تعداد کمپانی در لیست نزدیک، چین، هنگ کنگ، تایوان، هند، کره جنوبی و سنگاپور هستند. هیچ‌کدام از این کشورها از منابع طبیعی برای پیش‌برد اهداف خود بهره نمی‌برند.

اما این مطالعات پیام مهمی هم برای جهان صنعتی دربر دارد. مطمئناً در یک رکود اقتصادی دیرگذر، برای «انگیزه» جایگاهی وجود دارد. اما شلیچر می‌گوید: «تنها راه معقول این است که مسیر خود را از طریق فراهم‌نمودن دانش و مهارت برای افراد بیشتری به منظور رقابت، همکاری و ارتباط برقرارکردن در راستای پیشرفت کشور، هموار نماییم». به گفته شلیچر، به طور

خلاصه در اقتصادهای قرن بیست و یکم دانش و مهارت تبدیل به پول رایج جهانی شده است، اما هیچ بانک مرکزی که این پول را چاپ کند، وجود ندارد. هرکس مجبور است خود تصمیم بگیرد چقدر پول چاپ خواهد کرد. مسلماً داشتن نفت، گاز و الماس بسیار خوب است. با وجود آن‌ها فرصت‌های شغلی زیادی به وجود می‌آید؛ اما در درازمدت جامعه را ضعیف خواهند کرد؛ مگر اینکه برای ساختن مدارس و ایجاد فرهنگ یادگیری همیشگی استفاده شود. شیلچر می‌گوید: چیزی که شما را همواره به سمت جلو می‌راند و باعث پیشرفت شما می‌شود، چیزی است که خودتان آن را ساخته‌اید.

ویژگی‌های ژاپن و علل رشد اقتصادی آن و مقایسه با ایران

مجمع الجزایر ژاپن یکی از قدرت‌های اصلی اقتصادی جهان است و سومین اقتصاد بزرگ جهان را از نظر تولید ناخالص داخلی دارد. (۴۷۴/۵ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۰ به گزارش صندوق بین‌المللی پول وسعت آن در حدود ۳۸۷۰۰۰ کیلومتر مربع است (چیزی کمتر از یک چهارم وسعت ایران تقلیل یافت). ژاپن با جمعیتی در حدود ۱۲۸ میلیون نفر دهمین کشور پرجمعیت جهان است. اقتصاد این کشور بار دیگر تنها چند سال پس از پایان جنگ و در دهه ۱۹۶۰ میلادی با رشد متوسط ۱۰ درصد در سال به بالاترین نرخ رشد اقتصادی در بین تمامی کشورهای درگیر جنگ رسید. و این کشور به یکی از بزرگترین قدرت‌های اقتصادی جهان تبدیل گردید و در عرصه فناوری پیشتاز شد. در ۱۹۸۸ ژاپن با پیشی‌گرفتن از آمریکا تبدیل به بزرگ‌ترین کشور تأمین کننده اعتبار در جهان شد. هم اکنون نیز ژاپن دارای سومین اقتصاد برتر جهان بعد از آمریکا و چین می‌باشد.

اقتصاد ژاپن

کشور ژاپن در سال ۲۰۱۰ سومین قدرت اقتصادی دنیا (پس از آمریکا و چین) بوده و در آسیا نیز رتبه دوم را از این لحاظ داراست. این کشور دارای منابع طبیعی خیلی

محدودی است و اکثر جزایر و خاک آن کوهستانی و آتشفشانی است. ولی با همکاری‌های دولت در بخش صنعت و نیز سرمایه‌گذاری گسترده در فناوری‌های پیشرفته، ژاپن به عنوان یکی از پیشگامان عمده در صنعت و تکنولوژی دنیا شناخته شده‌است. صادرات، بخش عمده‌ای از درآمدهای اقتصادی ژاپن را تشکیل می‌دهد.

توسعه اقتصادی ژاپن و علل کلیدی آن

آمریکا در ابتدای راه در آگوست ۱۹۴۵ میلادی پس از یکسری بمباران سراسری بالاخره هیروشیما و ناکازاکی را بمباران اتمی کرد. پس از بمباران اتمی هیروشیما و ناکازاکی و شکست ژاپن در سال ۱۹۴۵ میلادی، ژاپن با بیش از ۱۳ میلیون نفر بیکار مواجه بود و کمبود مواد غذایی به شدت احساس می‌شد. تورم به حدی بود که حقوق افراد، مکفی مخارج جاری نبود و افراد برای سیر کردن شکم خود اقدام به فروش دارایی خود کرده بودند. برای کالاهای ضروری بازار سیاه درست شده بود و قیمت‌ها ۳۰ تا ۶۰ برابر قیمت رسمی دولت بود. درمورد برنج این رقم به ۱۵۰ برابر نیز رسیده بود. ژاپن در جنگ ۸ میلیون نفر کشته و زخمی داد و ۲۵ درصد از دارایی‌های غیر نظامی ویران و ۴۱ و نیم درصد از ثروت ملی نابود شد. ژاپن بازسازی شده با داشتن کمتر از یک چهارم وسعت ایران توانسته ۲۴ درصد از تولید جهانی را به خود اختصاص دهد. این کشور به رغم شهرنشینی متراکم، نسبتاً از جرم و جنایت به دور مانده است. نسبت سرقت در ژاپن در مقایسه با آمریکا چیزی کمتر از ۰.۰۷ (کمتر از یک) درصد است. پیشرفت اقتصادی ژاپن چنان چشم‌گیر بود که در مقطعی آمریکایی‌ها را به انتقاد از سخت‌کوشی، کم‌مصرفی و حجم کلان پس‌انداز ژاپنی‌ها واداشت! عوامل رشد آنچه تصویر ویران ژاپن ۱۹۴۵ میلادی به ژاپن ابرقدرت اقتصادی امروز مبدل کرده است، فرایندی است که عده‌ای آن را معجزه اقتصادی نامیده‌اند.

ژاپنی‌ها در دوران‌های سخت، با کار و تلاش خویش و با ساعات مفید کاری بسیار بالا و حقوق ناچیز به تولید و ساختن کشور خود پرداختند و امروزه نیز با وجود جمعیت ۱۲۸ میلیون نفری و داشتن کشوری به وسعت کمتر از یک‌چهارم وسعت ایران و فقدان منابع نفت و گاز، کشوری بسیار ثروتمند محسوب می‌شوند که بر اثر کار و تلاش مردم ثروتمند شده و با این وجود روزانه به طور متوسط ۸ ساعت کار مفید انجام می‌دهند.

یازده صفت اصلی ژاپنی‌ها

در این قسمت ۱۱ مورد از معروف‌ترین صفات ژاپنی‌ها ذکر می‌گردد.^{۲۷۸}

۱- ادب

می‌توان گفت ژاپنی‌ها مؤدب‌ترین ملت دنیا هستند. چیزی که باید به آن دقت کنیم این است که مفهوم «ادب» در کشورهای مختلف متفاوت است. منظور از «ادب» در این مقاله به فلسفه آسیای شرقی از کنفوسیوس، هارمونی اجتماعی، برمی‌گردد.

کنفوسیوس می‌گوید: «دولت وجود دارد، وقتی که شاهزاده، شاهزاده است، وزیر وزیر است، وقتی پدر پدر است و وقتی پسر پسر است.»

۲۷۸ - مطلب فوق از طریق ایمیل دریافت شده و منبع و نویسنده آن مشخص نبود.

به عبارت دیگر، هر فرد با توجه به کسی که با او در ارتباط است، موقعیت اجتماعی متفاوتی دارد: به عنوان بچه در ارتباط با والدین و بزرگتران. به عنوان بزرگتر در ارتباط با خواهر و برادرها، دانش‌آموزان و دیگران. آموزش هارمونی اجتماعی به خوبی در جامعه ژاپنی بهتر از هر کشور آسیای شرقی دیگر، حفظ شده است (کره نیز هارمونی اجتماعی بسیار قوی دارد اما کمی با ژاپن متفاوت است).

۲- وقت‌شناسی: شکی نیست که ژاپنی‌ها وقت‌شناس‌ترین ملت دنیا هستند. (البته ممکن است بعضی از آن‌ها این‌طور نباشند، اما وقت‌شناس بودن یکی از هنجارهای بسیار قوی اجتماعی در ژاپن است.)

به قطارهای ژاپن نگاه کنید. ۵ دقیقه دیر رسیدن در ژاپن برای خیلی از ژاپنی‌ها مثل حکم اعدام دادن به آن‌هاست. اما در مالزی حتی اگر قطاری یک ساعت دیر برسد چیزی مثل حکم اعدام نخواهد بود.

۳- مهربانی: خیلی‌ها ژاپنی‌ها را به خاطر رفتار دوستانه، ملاحظه‌کار بودن و مهربان بودنشان تحسین می‌کنند. ژاپنی‌ها همیشه حواسشان قبل از خودشان به دیگران است و از همه مراقبت می‌کنند. حتی در دنیای آکادمیک فلسفه، طرز تفکر ژاپنی (جمع‌گرایی) در مقابل طرز فکر آمریکایی (فردگرایی) قرار می‌گیرد.

۴- سخت‌کوشی: ژاپن از لحاظ طولانی بودن ساعات کاری زبانه‌زد جهان قرار دارد. در واقع، اضافه‌کاری‌هایی هم در بین ژاپنی‌ها وجود دارد که در اسناد رسمی قید نمی‌شود. ژاپنی‌ها همیشه نماد سخت‌کوشی بوده‌اند.

۵- احترام: ژاپنی‌ها یک هنجار اجتماعی (روابط داخلی و بیرونی) دارند. آن‌ها سعی می‌کنند در برخورد با روابط بیرونی خود (غریبه‌ها) همیشه با احترام و

ادب رفتار کنند. حتی در روابط داخلی (خواهر و برادرها و دوستان) باز با احترام رفتار می‌کنند.

۶- خجالت: ژاپنی‌ها گاهی اوقات افرادی خجالتی خوانده می‌شوند. این می‌تواند به خاطر فرهنگ «هارمونی اجتماعی» آن‌ها باشد. البته ژاپنی‌های زیادی هم هستند که با غریبه‌ها خجالتی نیستند اما اکثریت آن‌ها این‌طور می‌باشند.

۷- هوش: از دیدگاه غربی‌ها، آسیایی‌ها باهوش خوانده می‌شوند. به عنوان مثال، آن‌ها در ریاضیات، زبان، تجارت و امثال آن بسیار خوب هستند.

یکی از دلایل باهوش خوانده شدن ژاپنی‌ها مهارت شنیداری آن‌هاست. ژاپنی‌ها قبل از اینکه حرف خودشان را بزنند، بسیار با دقت به حرف‌های دیگران گوش می‌دهند. فرایند گوش دادن باعث می‌شود حرف خودشان بسیار جامع‌تر و کامل‌تر باشد.

۸- کار گروهی: اولویت ژاپنی‌ها گروه است نه فرد. به عبارت دیگر، ژاپن نماد بسیار خوبی از جمع‌گرایی است که از جنبه‌های بسیاری با کشورهای فردگرا متفاوت است.

۹- رسمی بودن: ژاپنی‌ها به خاطر هنجار هارمونی اجتماعی در روابط اجتماعی خود بسیار رسمی برخورد می‌کنند. فقط در روابط داخلی خود است که می‌توانند کمی غیررسمی باشند. (اما در عین حال رفتاری توأم با احترام دارند).

۱۰- پاکیزگی: دست‌شویی‌های ژاپن از هر کجای دیگر در دنیا تمیزتر است. به سختی می‌توانید تکه آشغالی کنار خیابان ببینید زیرا هیچکس در ژاپن زباله‌های خود را در خیابان نمی‌اندازد.

۱۱- بی‌علاقگی به قدرت و تمایل زیاد به خدمت: ژاپنی‌ها دغدغه رسیدن به قدرت ندارند و هیچگاه از قدرت برای رسیدن به منافع شخصی و کسب ثروت سوءاستفاده نمی‌کنند و اگر احساس کنند پست و مقامی که به آن‌ها داده شده

است از عهده و توانایشان خارج است به سرعت استعفا داده و به خاطر قصور و اشتباهاتشان در کمال خضوع و خشوع عذرخواهی می‌کنند و هرگز تقصیر را به گردن دیگران نمی‌اندازند و در جهت جبران اشتباهات خود تلاش می‌کنند و مسئولیت آن خطاها را به طور کامل می‌پذیرند. ژاپنی‌ها تمامی سعی خود را می‌کنند تا کشورشان پیشرفته‌تر و توسعه یافته‌تر شود.

تحقیقات این مقاله نشان می‌دهد که مردم دنیا تصویر بسیار خوبی از ژاپنی‌ها دارند. در کنار صفاتی که در بالا عنوان شد، می‌توانیم به صفات «صادق» و «جدی» بودن نیز از خصوصیات ژاپنی‌ها اشاره کنیم.

ویژگی‌های مدارس دوره ابتدایی و راهنمایی در ژاپن

چند مورد از ویژگی‌های مدارس ژاپن به شرح زیر می‌باشد:

- کار گروهی‌مبنای آموزش است. کلوپ‌ها و گروه‌های مختلف در مدارس فعال هستند و دانش‌آموز در گروه‌های مختلف عضو می‌شود و کار جمعی را می‌آموزد.
- آموزش مسئولیت‌پذیری با دادن مسئولیت‌های کوچک به کودکان مثل پرورش یک گل و وادارشدن به پاسخ‌گویی نسبت به این مسئولیت.
- در مدارس ژاپن، سرایدار وجود ندارد و وظیفه تمیز نگاه‌داشتن مدارس حتی سرویس‌های بهداشتی به صورت گروهی به دانش‌آموزان سپرده می‌شود.
- جالب آنکه در مدارس ژاپن تمیزکردن کلاس درس افتخاری است که نصیب کسانی می‌شود که تحصیل خود را به خوبی انجام دهند، همانطور که در ایران مشارکت در غبار رویی حرم‌های مطهر افتخار بوده و افراد برای شرکت در آن تلاش می‌کنند.
- حال آنکه در ایران اگر تمیزکردن کلاس درس بخواهد به دانش‌آموزی محول گردد، تنبیه، تحقیر و توهین تلقی خواهد گردید.

رفت و آمد دانش‌آموزان مدارس ژاپن

یکی از ایرانیان برای نگارنده نقل کرد که حتی دانش‌آموزان کلاس اول دبستان و پیش‌دبستانی «بدون همراهی والدین» باید به مدرسه رفت و آمد کنند - هرچند مدرسه آن‌ها دور باشد - تا از کودکی یاد بگیرند که روی پای خود بایستند.

سال‌ها قبل از یکی از دیپلمات‌های ایرانی که از مأموریت چهار ساله در ژاپن به ایران برگشته بود، خواستم خاطره‌ای جالب را از دوران اقامتش در ژاپن برایم بگوید. گفت:

«به ژاپن که رفتم، فرزندم به سن ورود به دبستان رسید، لذا او را در مدرسه‌ای که بین سفارت و خانه بود، ثبت نام کردم تا خودم بتوانم او را به مدرسه برسانم و خودم او را به منزل منتقل کنم. ثبت نام به سرعت انجام شد و روز اول مدرسه او را رساندم و بعد از اتمام کار به مدرسه رفتم و فرزندم را به منزل بردم. فرزندم در بازگشت نامه‌ای از مدیر مدرسه همراه داشت که مرا احضار کرده بودند.

فردای آن روز به مدرسه رفتم و مدیر مدرسه پرسید که آیا شما فرزند خود را به مدرسه آوردید؟ گفتم: بله. گفت: از فردا باید خودش به مدرسه بیاید. گفتم: برای این کار باید مترو و اتوبوس سوار شود، او بچه است و نمی‌تواند. پاسخ داد که اینجا همه بچه‌ها خودشان می‌آیند و کودکان از هم‌اکنون باید یاد بگیرند که روی پای خودشان بایستند! گفتم: من جرات نمی‌کنم چنین کنم. گفتند: پس فرزندتان را از اینجا ببرید. قاعده مدارس ژاپن این‌گونه است.»

این موضوع را در محفلی نقل کردم. یکی ایرانی گفت:

«من شش ماهی برای آموزش در مورد کارخانه‌ای که خریده بودیم در ژاپن بودم. در این شش ماه ما را در منزل کوچک یکی از کارکنان سکنی دادند.

فرزندی داشت سه‌ونیم ساله که به مهد کودک می‌رفت. این کودک خودش با اتوبوس و مترو به مهد کودک می‌رفت و باز می‌گشت.»
در همین کتاب در فصل ضرب‌المثل‌های خارجی در به دو ضرب‌المثل ژاپنی اشاره شده است:

- اگر کسی می‌تواند کاری را انجام دهد، پس تو هم می‌توانی، اگر کسی نتواند کاری را انجام دهد، پس تو باید آن کار را انجام دهی.
- خدا به ما دو دست می‌دهد، اما برای ما پل نمی‌سازد.

تفاوت آموزش در ایران و ژاپن

ژاپنی‌ها در همان کلاس اول دبستان، با بچه‌هایشان اتمام حجت می‌کنند. درس اول هم جغرافیا است؛ نقشه ژاپن را می‌گذارند جلوی بچه‌ها و می‌گویند: این ژاپن کوچولوی ماست، ببینید! ژاپن ما نفت ندارد، گاز ندارد، معدن ندارد، زمینش محدود و جمعیتش زیاد و زلزله‌خیز است و... لیست «نداشته‌ها» و «بایدها» را به بچه‌ها گوشزد می‌کنند.

در ژاپن نظام آموزشی فهرست مشاغل مورد نیاز جامعه را از همان اول کار، به «بچه‌ها» گوشزد می‌کند، حتی حجم موضوعات درسی کتاب‌های درسی در ژاپن، یک‌سوم اروپا است، چون ژاپنی‌ها معتقدند «عمق» بهتر از «وسعت» است! حالا این را مقاسه کنید با کتاب‌های درسی و حتی رسانه‌های ما- از هر جناح و طیف، مخالف و موافق- که از همان اول مدام بر مطالبات مردم می‌دمند و... در دبستان هم، درس تاریخ، نه برای عبرت، بلکه برای شرح «افتخارات گذشته» است.

اگر نقشه جغرافیایی را هم بگذارند جلوی بچه‌ها، با غرور می‌گویند: «بچه‌ها ببینید! ایران همه چیز دارد! ایران نفت دارد، گاز دارد، جنگل دارد، دریا دارد و...». نتیجه‌اش می‌شود احساس «داشتن» و «غنای کامل» و ایجاد تلفیقی از

تنبلی اجتماعی و حتی طلبکاری که به اشتباه به آن می‌گوییم غرور ملی! با این وصف، کودکان و جوانان و مدیران و نسل جدید ما باید برای چه «چیزی» تلاش کنند؟ این می‌شود که بچه‌های ما فکر و ذکرشان، می‌شود مشاغلی که نفع و رفاه «شخص» در آن حرف اول و آخر را می‌زند، نه نیاز کشور.^{۲۷۹}

۸ هزار دکتر آمریکایی پیش‌خدمت هستند.

تعداد ۳۱۷۰۰۰ پیش‌خدمت در ایالات متحده آمریکا با تحصیلات دانشگاهی وجود دارند که از این تعداد بیش از ۸ هزار نفر آن‌ها درجه دکترا و مدارک حرفه‌ای دارند.

در انگلستان نیز تقریباً ۸۰ درصد از افرادی که در رشته‌های علوم فارغ‌التحصیل می‌شوند در نهایت فرصت‌های شغلی بی‌ارتباط به حیطه علمی خود پیدا می‌کنند.^{۲۸۰}

هدف از ذکر این آمار این است که در این کشورها، مردم، حتی در سطوح عالی تحصیلی، هر کاری، حتی کار پیش‌خدمتی را بر بیکاری ترجیح می‌دهند.

قدم‌های مهم برای موفقیت

تصور به دنیا آمدن یک نابغه فرازمینی که بسیار باهوش‌تر و تواناتر از ما فناپذیران است حس کنجکاوی‌مان را تحریک می‌کند. رابرت گرین نویسنده کتاب «۴۸ قانون قدرت» مخالف این موضوع است. از نظر او شیفتگی و کشش ما نسبت به نوابغ و اعجوبه‌ها: «ساختگی است. کاملاً ساختگی است.» و می‌گوید استعداد استثنائی با سخت کار کردن به دست می‌آید.

^{۲۷۹}مطالب فوق اقتباس از متنی است که از طریق پست الکترونیک دریافت شده و نویسنده آن مشخص نبوده است و تغییراتی نیز در متن داده شد.

^{۲۸۰} - به گزارش خبرگزاری قدس آنلاین مورخ اول اردیبهشت ۱۳۹۲ به نقل از گزارش دفتر آمار

گرین در آخرین کتاب خود به نام «مهارت» زندگی افراد فوق العاده موفق را بررسی کرده است و می‌گوید به‌هیچ‌عنوان چیزی به نام موفقیت و برتری ذاتی و غیراکتسابی وجود ندارد. در واقع آن دسته از سیاستمداران، کارفرمایان، دانشمندان، ورزشکاران و هنرمندانی که در زمینه تخصصی‌شان از بقیه یک سر و گردن بالاترند، به گفته گرین از احساس بصری سطح بالایی برخوردارند. این انسان‌های موفق دو ویژگی وجدان کاری و تمرکز استوار را در صدر صفات مثبت‌شان دارند. در مصاحبه‌ای که این نویسنده با یک سایت اینترنتی داشته می‌گوید: «موفقیت ارتباطی با توانایی‌های مادرزادی یا برتری‌های ذاتی ندارد، در اینجا مسئله سطح تجربه و چگونگی عملکرد مطرح است. دیگر وقت آن رسیده که خودمان را از تفکرات منسوخ نبوغ و خلاقیت ذاتی رها کنیم.»

گرین برای رسیدن به این جملات و در میان گذاشتن نصایح‌اش با دیگران راه زیادی را طی کرده است؛ چیزی حدود بیش از ۲۰ هزار ساعت تحقیق و مطالعه برای نوشتن پنج کتاب اخیرش.

گرین در کتاب مهارت، تحقیقاتی پیرامون شبیه نبوغ مادرزادی دو تن از موفق‌ترین‌های تاریخ انجام داده: موتزارت و انشتین. مثلاً زمانی که موتزارت ۹ ساله بود چیزی حدود ۱۰ هزار تا ۲۰ هزار ساعت برای تمریناتش زمان می‌گذاشت. این عدد برابر زمانی است که یک انسان معمولی ممکن است بین بیست تا سی سالگی‌اش برای کار و تمرین بگذارد. انشتین هم موفقیتش را مدیون مقاومت و پشتکار خود می‌داند.

در ادامه پیشنهادات گرین برای کارفرمایی را می‌خوانید که خیلی مشتاق پیشرفت هستند.

پنج قدم مهم برای پیشرفت فوق‌العاده

۱ - موضوعی را برای تأمل انتخاب کنید که عمیقاً به آن علاقمندید.

گرین معتقد است: «افراد خبره و بسیار موفق، از لحاظ شخصی و احساسی خودشان را وقف کارشان کرده‌اند.» این همان تعهد شخصی است که فرد به یک موضوع، مشکل یا مهارت دارد. تعهدی که نهایتاً انگیزه‌ای به باشد برای ساعت‌های طولانی تمرینش و حس کنجکاو پر تب و تاب را که برای صعود به درجه «مهارت» نیاز دارد، تحریک کند. «در غیر این صورت هرگز انرژی، صبر، پشتکار و توانایی لازم برای کنار آمدن با انتقادهای دیگران را نخواهید داشت، خیلی سریع تسلیم می‌شوید و نمی‌توانید در مقابل زشتی‌هایی که این جهان به سمت شما پرتاب می‌کند مقاومت کنید.»

۲- تحصیلات اضافی و ناکارآمد را کنار بگذارید و تجربی یاد بگیرید.

به گفته گرین آموزش کارفرمایی در مدارس کار پوچی است: «کارفرما بودن یعنی ساختن. مثل بازی لگو است.» بهترین راه برای تبدیل شدن به یک صاحب‌کار موفق و خوب، ساختن کسب‌وکار است.

گرین به شکست مفتضحانه اولین شرکت‌های اتومبیل‌سازی فورد اشاره کرده است و می‌گوید: «انسان به طور ذاتی و از نظر روان‌شناختی دوست دارد در شکست‌هایش کنکاش کند، چرا که پس از هر شکستش درس مهمی می‌آموزد.» اگر نمی‌خواهید کسب‌وکار خودتان را راه بیندازید، دست کم در شرکت‌های کوچک کار کنید و تا جایی که می‌توانید به مهارت‌ها و توانایی‌هایتان بیفزایید. از شرکت‌های بزرگ و مدارس تجارت دوری کنید. گرین می‌گوید: «شما به عنوان کارفرما قرار است افرادی را استخدام کنید که کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی هستند، آن‌ها هم قرار است همان اصول اولیه را که آموزش دیده‌اند برایتان بیاورند، نه چیز بیشتر.»

۳- به این فکر نکنید که حتماً در دوران بیست تا سی سالگی‌تان پولدار شوید.

«اینقدر به این موضوع فکر نکنید که هر طور شده یک میلیارد اول را به دست آورید. هوش و حواستان را جمع یاد گرفتن کنید. شما اینجایی که تا می‌توانید برای راه‌اندازی کسب‌وکار خودتان تجربه کسب کنید.»

گرین در ادامه می‌گوید پنج تا ده سال پس از اتمام دانشگاه، بهترین زمان برای تجربه جمع کردن است نه پول جمع کردن. در این چند سال خیلی بیشتر از اینکه بتوانید پول در بیاورید می‌توانید یاد بگیرید.

۴- پس از کسب تجربه کافی، وقت انتخاب یک مربی مناسب است.

گرین می‌گوید وقتی می‌خواهید یک مربی مناسب برای خودتان انتخاب کنید، دنبال کسی باشید که در حال حاضر آینه پنج تا ده سال آینده شما باشد. اگر می‌خواهید از یک استاد ماهر به عنوان مربی استفاده کنید منتظر بمانید تا زمانی که خودتان تقریباً بدنه یک کار را پی‌ریزی کرده باشید.

او در ادامه اضافه می‌کند که یک رابطه نظارت و مشاوره سالم مانند رابطه والدین و فرزند است. یک مربی خوب باید از شما بزرگ‌تر و تخصص‌اش به آنچه برای آینده‌تان در نظر دارید نزدیک باشد. البته شخصیت هم خیلی مهم است. به نظر رابرت گرین: «شما کسی را می‌خواهید که با روحتان سازگار باشد. اگر از آن دسته افراد بسیار سرکش و یاغی هستید، به نظر بعید می‌رسد که از مربیان محافظه‌کار و مشاوره‌هایی از آن دست خیلی خوشتان بیاید.»

۵- انعطاف‌پذیر و خلاق باشید.

گرین در کتابش مصاحبه‌ای با پل گراهام، کارفرمای برنامه‌نویسی کامپیوتر و بنیان‌گذار ویاب داشته است - شرکتی که در سال ۱۹۹۸ میلادی توسط یاهو تشکیل شد تا فروشگاه یاهو را ایجاد کند و به عنوان شریک Y Combinator کاتالیزری (شتاب دهنده‌ای) برای کارفرمایان تازه‌کار باشد.

گرین در روند یک مصاحبه کاری بسیار رقابتی در Y Combinator گفت: «گراهام دقیقاً می‌تواند بگوید چه کسی موفق و چه کسی بلااستفاده خواهد

بود.» ایجاد یک شرکت، به ناچار، شما را با چالش‌های غیرمنتظره‌ای مواجه می‌کند و توانایی‌تان در تنظیم مسیر مناسب برای مقابله با این شگفتی‌های

غافلگیرکننده، بسیار حیاتی است.^{۲۸۱}

افراد مشهوری که از شکست نهراسیدند

بسیاری از اوقات، تصور می‌کنیم که موفقیت آدم‌های مشهور به خاطر استعداد، ژنتیک، فیزیک بدنی، شانس یا موقعیت زمانی و مکانی ویژه‌ای که در آن بوده‌اند، است، نه به خاطر سماجت و شهامت و سخت‌کوشی‌شان. اما توماس ادیسون بر این باور است که موفقیت حاصل یک درصد نبوغ و ۹۹ درصد عرق ریختن است.

نمونه‌های زیر مؤید نظر فوق است:

وارن بافت، دومین مرد ثروتمند جهان، طی یک مصاحبه‌ای نکات جالبی را مطرح کرده است:^{۲۸۲}

- او اولین سهام خود را در ۱۱ سالگی خرید و هنوز هم عقیده دارد که خیلی دیر شروع کرده است.
- دارایی‌ها در آن زمان بسیار ارزان بود، پس فرزندان خود را به سرمایه‌گذاری تشویق کرد.
- او اولین زمین کشاورزی خود را در ۱۴ سالگی خریداری کرد؛ آن هم با جمع کردن درآمدهای ناشی از فروش روزنامه.

۲۸۱ - سایت شهر خبر مورخ اول آبان ۱۳۹۲.

۲۸۲ - به گزارش خبرآنلاین مورخ ۲۰ تیر ۱۳۹۳

- هر کسی می‌تواند با پس‌انداز پول‌های خود به امکانات زیادی برسد. فرزندان خود را به شروع یک تجارت تشویق کنید.
- هیچگاه بیش از آن چیزی که احتیاج دارید خرید نکنید.
- شما همان هستید که هستید نه آنچه که دارید.
- همواره به این فکر کنید که چگونه می‌توانید با اقتصادی اندیشیدن از زندگی لذت ببرید.
- سعی نکنید که با اموال خود به دیگران فخر بفرشید.
- شرکت او به نام Berkshire Hathaway برکشایر هاتوی ۶۳ شرکت تابعه دارد.
- او هیچگاه با هواپیمای شخصی خود مسافرت نمی‌کند، در صورتی که او خود مالک بزرگترین شرکت تولیدکننده جت خصوصی است.
- او همواره اتومبیل خود را می‌راند و هیچ راننده و محافظی ندارد.
- وارن بافت هیچگاه یک موبایل یا حتی یک کامپیوتر نداشته است.
- او هنوز در خانه ۳ اتاق خوابه‌ای که ۵۰ سال پیش خریداری کرده بود زندگی می‌کند. او می‌گوید هرچه می‌خواهد در این خانه وجود دارد. نکته جالب این است که خانه او هیچ حصار و دیواری ندارد.
- او هیچگاه با جامعه شلوغ ارتباط برقرار نمی‌کرد. تنها تفریح او یک پاپ کورن و تماشای تلویزیون بود.
- او هر سال یک نامه به مدیران آنها می‌نویسد و اهداف را مشخص می‌کند.
- او هیچگاه جلسات متعدد و تماس‌های معمول شرکت‌ها را با آنها ندارد.
- او همواره به مدیران خود ۲ قانون را یادآور می‌شود: «همواره مراقب پول سهامداران باشید» و "قانون اول را فراموش نکنید."

- اهداف را تعیین کنید و مطمئن شوید که افراد شما روی آنها متمرکز هستند.

توصیه او به جوانان:

- از وام‌های بانکی دوری کنید و روی خودتان سرمایه‌گذاری کنید و همواره به یاد داشته باشید که: پول انسان‌ها را خلق نمی‌کند، بلکه انسان‌ها هستند که پول را خلق می‌کنند
- زندگی را به سادگی خودتان زندگی کنید.
- براساس حرف‌های دیگران عمل نکنید، فقط به آنها گوش کنید ولی هرچه را که احساس خوبی به آن دارید، انجام دهید.
- به دنبال پوشیدن یا داشتن برندها نباشید، بلکه آنچه را که در آن احساس راحتی می‌کنید خریداری کنید.
- پول خود را روی چیزهای غیرضروری خرج نکنید، بلکه روی چیزهایی سرمایه‌گذاری کنید که واقعا به آنها احتیاج دارید.
- در نهایت اینکه این زندگی شماسست، پس چرا این فرصت را در اختیار دیگران قرار می‌دهید تا روی زندگی شما حاکم باشند؟
- شادترین مردم کسانی نیستند که لزوما بهترین چیزها را داشته باشند، بلکه افرادی هستند که قدر امکاناتی را که دارند می‌دانند.

سویچپرو هوندا:

صنایع موتور هوندا، یک شرکت بزرگ ژاپنی است. این شرکت به خاطر تولید موتورسیکلت و خودرو در سطح جهان شناخته می‌شود. این شرکت معظم در

بسیاری از کشورها مانند آمریکا، کانادا، برزیل، تایلند و چین کارخانه‌هایی دارد. هوندا پنجمین تولید کننده خودرو در جهان و دومین تولید کننده خودرو در ژاپن است.

سویچیرو هوندا در سال ۱۹۰۶ در شهر کوچک ژاپنی کومیو متولد شد. او در کودکی به پدرش که یک تعمیرکار دوچرخه بود، کمک می‌کرد. در ۱۵ سالگی و بدون داشتن تحصیلات رسمی، هوندا برای یافتن کار به توکیو رفت. او به عنوان شاگرد در یک گاراژ پذیرفته شد اما مجبور به پرستاری از کودک صاحب گاراژ شد. هوندا که ناراحت و خسته شده بود، به خانه بازگشت اما فقط شش ماه در آنجا ماند و دوباره به توکیو برگشت. این مرتبه به عنوان مکانیک خودرو شش سال در توکیو ماند و در ۲۲ سالگی به زادگاهش بازگشت تا خودش به تعمیر خودرو بپردازد.

علاقه هوندا به خودرو او را به سوی خودروهای مسابقه سوق داد و هوندا توانست در سال ۱۹۳۶، میانگین رکورد سرعت جدیدی خلق کند. متأسفانه او دچار یک سانحه شدید شد و تعدادی از استخوان‌هایش از جمله مچ هر دو دستش شکسته شد. همسرش که نگران سلامت هوندا بود، از او خواست که به مسابقه با اتومبیل پایان دهد. هوندا بدون رفتن به سراغ مسابقه، تصمیم گرفت تمام انرژی خود را صرف کارش نماید و در سال ۱۹۳۷ به سراغ تولید رینگ پیستون رفت و شرکت صنایع سنگین توکای سیکی را تأسیس کرد، این شرکت توانست قراردادی با تویوتا برای فروش پیستون ببندد، اما کیفیت پایین پیستون‌ها باعث لغو قرارداد شد.

او هنوز هم از نداشتن تحصیلات رسمی رنج می‌برد و به همین دلیل در دانشکده فناوری هاماماتسو ثبت نام کرد، اما به علت نداشتن علاقه، تحصیل را نیمه‌کاره رها کرد.

در زمان جنگ جهانی دوم، او به شرکت‌های دیگر در تولید انبوه پروانه هواپیماها کمک می‌کرد، بدیاری او تمامی نداشت: در سال ۱۹۴۴، یک بمبافکن B29 آمریکایی کارخانه او را بمباران کرد و سال بعد هم زلزله‌ای باعث تخریب کامل تأسیسات شد، طوری که مجبور شد بقایای وسایل را به تویوتا بفروشد.

در اکتبر ۱۹۴۶، او انستیتوی تحقیقات فناوری هوندا را تأسیس کرد، محوطه کاری این مؤسسه فقط ۱۶ متر مربع بود و تنها ۱۲ نفر پرسنل داشت! بعد از جنگ جهانی، در شرایط اقتصادی وخیم، مردم نیاز به وسایل نقلیه بسیار ارزان داشتند، شرکت هوندا در این زمان با ایده موتوردار کردن دوچرخه توانست، سرمایه اولیه برای موفقیت‌های بعدی را کسب کند. سرانجام شرکت هوندا در سال ۱۹۴۹ پس از تولید چند دوچرخه موتوردار، اولین موتورسیکلت کامل خود را وارد بازار کرد.

اما این شرکت باید تا سال ۱۹۶۳ صبر می‌کرد تا نخستین خودروی خود را وارد بازار کند که در واقع وانت T360 بود:

شرکت هوندا در سال ۲۰۱۱، بیش از یک میلیون و ۱۴۷ هزار خودرو فروخت. سویچرو هوندا تا سال ۱۹۷۳، رئیس این شرکت بود، وی در سال ۱۹۹۱ به خاطر بیماری کبدی درگذشت.

آکیو موریتا:

آکیو موریتا در سال ۱۹۲۱ در شهر ناگویای ژاپن زاده شد و در دانشگاه اوزاکا، فیزیک خواند. پس از فراغت از تحصیل و در زمان جنگ جهانی دوم به عنوان افسر نیروی دریایی در دفتر فناوری، کار بر روی تکمیل دستگاه‌ها و سلاح‌های حرارت‌یاب و ادوات هدف‌گیر شبانه را آغاز کرد. در همان جا بود که با مهندس تیزهوشی به نام ماسارو ایبوکا آشنا شد.

در سال ۱۹۴۶، این دو دوست با هم شرکت مهندسی مخابرات توکیو (TOTSUKO) با ۵۰۰ دلار سرمایه (۱۹۰۰۰۰۰ ین) و ۲۰ نفر تأسیس کردند. محل فعالیت شرکت در طبقه سوم یک ساختمان نیمه مخروبه در منطقه منهدم شده‌ای قرار داشت که تمامی دیوارهای بتونی آن شکاف‌های عمیق برداشته بود. بدین ترتیب سنگ بنای شرکت عظیم سونی به همت دو انسان سخت‌کوش با فعالیت تعمیر رادیو گذاشته شد.

۱۲ سال بعد، نام شرکت به سونی تغییر پیدا کرد. یک پلویز که اتفاقاً کارایی خوبی هم نداشت، جزو نخستین دستگاه‌های ساخت شرکت بود. نخستین ضبط صوت ژاپن، توسط همین شرکت ساخته شد، این ضبط صورت Type-G نام داشت.

موریتا در سال ۱۹۹۹ بعد از سکتته مغزی و ذات الریه در ۷۸ سالگی درگذشت.

کلنل سنדרز:

او مؤسس رستوران‌های زنجیره مرغ سوخاری کنتاکی است که به اختصار KFC هم نامیده می‌شود. KFC در ۱۰۵ کشور دنیا ۱۷ هزار شعبه دارد و بعد از مک‌دونالد بزرگ‌ترین رستوران زنجیره‌ای دنیاست. درآمد این رستوران‌ها در سال ۲۰۱۱، بالغ بر ۹ میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار بوده است و مجموعاً حدود ۴۵۵ هزار کارمند دارند!

نخستین بار سنדרز در سال ۱۹۳۰ در غذاخوری یک پمپ‌بنزین در یکی از شهرهای کوچک کنتاکی، در زمان رکود اقتصادی آمریکا، مرغ سوخاری جادویی خود را پخت. سال بعد او تعداد صندلی‌های این رستوران را به ۱۴۲ رساند، چند سال بعد او شیوه پخت را عوض کرد و زمان لازم برای طبخ مرغ را بسیار کاهش داد.

در سال‌های اول، هنگامی که رشته رستوران‌های خود را افتتاح نکرده بود، مجبور بود، غذاهای خود را به رستوران‌های دیگر بفروشد، بسیاری از رستوران‌ها از خرید اغذیه خود خودداری می‌کردند. گفته می‌شود که او ۱۰۰۹ بار برای توافق بر سر فروش غذاهایش به رستوران‌های مختلف سر زده بود و هر بار دست خالی برگشته بود!

والث دیزنی:

او یکی از نابغه‌های مسلم دنیای هنر و مؤسس شرکت والت دیزنی بود، این هنرمند بزرگ و خالق میکی ماوس، را زمانی هیچ کس نمی‌خواست. نخستین کار جدی او رانندگی آمبولانس صلیب سرخ بود، اما بعد از پایان یافتن جنگ، این موقعیت شغلی هم از دست رفت. سپس او به کانزاس رفت تا روزنامه‌نگار شود، اما سردبیر او را به خاطر نداشتن تخیل و ایده‌پردازی، اخراج کرد! او را حتی به عنوان یک راننده آمبولانس هم استخدام نکردند تا اینکه برادرش به یاری‌اش آمد و او را در بانکی استخدام کرد، در آنجا، او آگهی‌های تبلیغاتی برای بانک طراحی می‌کرد و از این طریق بود که با یک طراح کارتون معروف آشنا شد، شرکت تبلیغاتی خود را بنا نهاد و به تدریج پا در جاده موفقیت نهاد.

جی کی رولینگ:

گاهی برخی به موفقیت بی‌نظیر سری کتاب‌های هری پاتر حسادت می‌کنند و رولینگ را خوش‌شانس می‌دانند یا به سبک ادبی او می‌تازند، اما این نویسنده همیشه خوش‌شانس نبوده است، زمانی او درحالی‌که طلاق گرفته بود، مجبور بود به تنهایی و از طریق کمک‌هزینه دولت روزگار را سپری کند. او چندین رمان هم پیش از هری پاتر نوشته بود که هیچ عایدی‌ای برایش نداشت. ایده کتاب هری پاتر هنگامی به ذهن او رسید که در یک ایستگاه منتظر قطار

بود و او مشغول رؤیایپردازی ذهنی بود.

مایکل جوردن:

مایکل جوردن بازیکن شاخص تاریخ بسکتبال است، اما در ابتدای کار، زمانی او را از تیم بسکتبال دبیرستان خارج کرده بودند، اما او با تمرین‌های سخت و ممارست در تمام طول یک تابستان، توانست خود را ثابت کند. نقل قول مشهوری از مایکل جوردن وجود دارد که با خواندنش متوجه می‌شویم او بارها در زندگی حرفه‌ای ورزشی خود شکست را تجربه کرده و هر بار از ویرانه‌های شکست، پیروزی ساخته است:

"در طول زندگی ورزشی‌ام، نه هزار شوت را گل نکردم، ۳۰۰ بازی را باختم، ۲۶ بار هم می‌توانستم شوت پیروزی تیم را به ثمر برسانم، اما آن را از دست دادم. من بارها و بارها شکست خورده‌ام و به همین دلیل به موفقیت رسیده‌ام."

جک لندن:

خالق آوای وحش و سپید دندان، چه مصائبی را تا پیش از موفقیت آثار خود تجربه کرد؟

جک لندن در خانواده تنگدستی در سان فرانسیسکو به دنیا آمد و در اوکلند بزرگ شد. او با اینکه توانست در دانشگاه پذیرفته شود، تحصیلات رسمی چندانی نداشت و هرچه آموخت، خود آموخت و بسیاری از آثار ادبی را در کتابخانه عمومی اوکلند خواند.

در ۱۸۸۹ در کارخانه کنسروسازی کاری سخت و سنگین پیدا کرد. بعد با پولی

که از نامادریش وام گرفت قایقی خرید و به صید صدف پرداخت. در ۱۸۹۳ به عنوان کارگر با یک کشتی شکار شیر دریایی به ژاپن رفت. بازگشت او با بحران اقتصادی سال ۱۸۹۳ و مبارزات کارگری همزمان شد.

مدتی بی‌کار و ولگرد بود و در شهر بافلو به زندان افتاد. بعد به اوکلند بازگشت و دبیرستان را تمام کرد. خیلی دوست داشت که به دانشگاه کالیفرنیا برود و پس از سه ماه کوشش فشرده در تاستان در آنجا پذیرفته شد. اما به دلیل بی‌پولی ناچار شد پس از یک سال دانشگاه را رها کند.

در ۱۸۹۷ با کشتی و همراه با دیگر جویندگان طلای کلوندایک به شهر داوسون در یوکان رفت. در آنجا بیمار شد و پزشکی او را درمان کرد. پس از بازگشت به اوکلند، سعی کرد که با نوشتن و فروش آثارش (به گفته خودش با فروش مغزش) از بی‌پولی رها شود. همزمانی این تصمیم او با گسترش مجله‌های عامه‌پسند ارزان که به دنبال داستان‌های کوتاه بودند باعث شد که او بتواند از راه نویسندگی پول در آورد. به‌زودی نویسنده‌ای موفق شد و در سال ۱۹۰۰ درآمد او از نویسندگی به سالی ۲۵ هزار دلار رسید که در مقیاس آن روزها برای یک نویسنده، مبلغ بسیار قابل توجهی بود.

اما جالب است بدانید که تا پیش از پذیرش آثار او، ناشران مجموعاً ششصد بار از چاپ رمان‌های او خودداری کرده بودند!

جیمز دایسون:

جاروبرقی پیش از دایسون اختراع شده بود، اما تا بعد از جنگ جهانی دوم، محصولی لوکس بود و برای همه در دسترس نبود، یکی از مخترعانی که جاروبرقی را همگانی کرد و کار را با آن راحت کرد، جیمز دایسون بود.

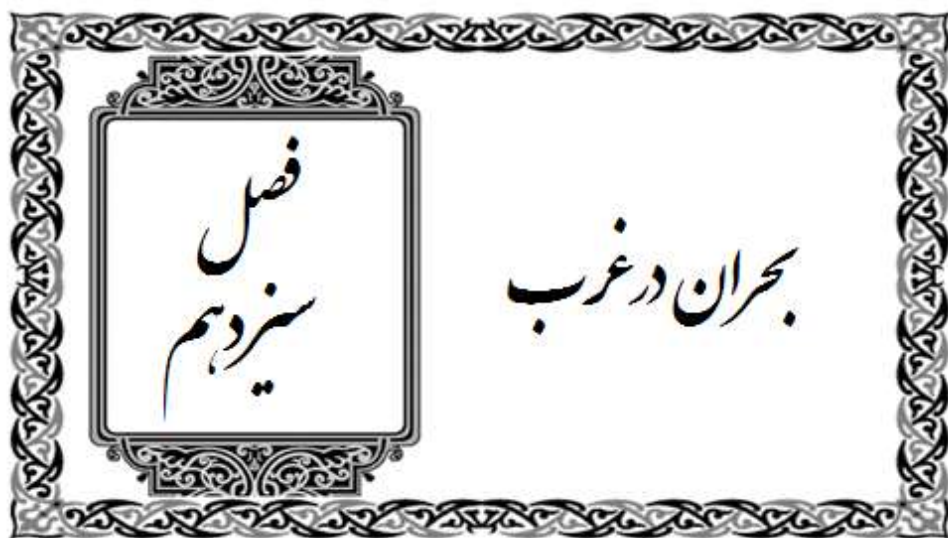
جاروبرقی‌ها به طور معمول کیسه‌ها و فیلترهایی دارند که به این ترتیب عمل می‌کنند: هوا به کمک موتور که در پشت فیلتر و کیسه قرار دارد آشغال‌ها را به داخل کیسه هدایت می‌کند و این عبور هوا از کیسه به سبب وجود میلیون‌ها منفذ در کیسه جارو امکان‌پذیر است. اما مشکلی که در این کیسه‌ها وجود دارد این است که این منافذ به سرعت توسط گرد و غبار و آشغال‌ها بسته می‌شوند و باعث کاهش قدرت و مکش و فشار بر موتور می‌شوند.

اما در دهه ۷۰ دایسون با فناوری cyclonic separation نسل جدیدی از جاروبرقی‌ها را ساخت که در آن گردش هوا با سرعت بالا باعث جدا شدن و جداسازی سریع ذرات زباله می‌شود. این جاروبرقی‌ها نیازی به کیسه زباله و تعویض آن ندارند.

اما ساخت این جاروبرقی برای دایسون اصلاً آسان نبود، او با حمایت همسرش، پنج سال را صرف ساخت این موتور کرد، گفته می‌شود در این مدت او ۵۱۲۶ بار اقدام به ساخت و آزمایش نمونه‌های ابتدایی نمود تا سرانجام موفق شد و جاروبرقی G-Force را در سال ۱۹۸۳ ساخت.

اما در ادامه او به مشکل بزرگی برخورد، هیچ کارخانه و شرکت توزیعی، حاضر به حمایت از محصول او نبود، چون جاروبرقی او باعث از بین رفتن بازار پردرآمد تولید و توزیع کیسه‌های جاروبرقی می‌شد!

دایسون مجبور شد به بازار ژاپن روی بیاورد، در آنجا از محصول او استقبال زیادی شد، طوری که در سال ۱۹۹۱ برنده جایزه بین‌المللی طراحی در ژاپن شد. در سال ۱۹۹۳، دایسون، شرکت خود را بنا کرد و با کمک تبلیغات تلویزیونی سرانجام جاروبرقی خود را به مردم شناساند.

بحران در نظام سرمایه‌داری

با وجود پیشرفت‌های اقتصادی غرب، این کشورها دچار بحران اقتصادی عمیقی شده‌اند که از سال ۲۰۰۷ تا کنون آن‌ها را دربر گرفته و روزبه‌روز وخیم‌تر می‌شود.

نیلاً به برخی از این واقعیت‌ها اشاره می‌گردد:

ریشه‌یابی بحران اقتصادی غرب

چند عامل مهم را می‌توان به عنوان ریشه بحران اقتصادی غرب و از جمله اروپا برشمرد.

پیشی‌گرفتن خرج بر دخل

خرج مردم بیش از دخل‌شان بوده است و این امر در مورد کل مخارج کشورها نسبت به کل درآمد نیز صدق می‌کند.

نظام‌های حزبی حاکم بر غرب

احزاب برای ماندن در قدرت، نیاز به کسب اکثریت آراء دارند و برای کسب آرای عمومی، بین احزاب حاکم و مخالف، برای ماندن یا رسیدن به قدرت، رقابتی برای کسب رضایت عمومی از طریق تأمین رفاه عمومی وجود دارد؛ لذا احزاب حاکم برای ایجاد رفاه، خود را دولت رفاه معرفی کرده، کشور را به زیر بار قرض می‌برند تا چند صباحی به حکومت خویش ادامه دهند.

نظام سرمایه‌داری

نظام سرمایه‌داری، مردم را به مصرف بیشتر ترغیب می‌کند تا بازار و در نتیجه سود بیشتری برای صاحبان سرمایه ایجاد شود. در این راستا در حقیقت صاحبان سرمایه احزاب حاکم را به خدمت می‌گیرند و بهتر است گفته شود برای ماندن در قدرت، خود احزاب را ایجاد می‌کنند و مورد حمایت قرار می‌دهند تا آن احزاب در خدمت صاحبان سرمایه باشند. اعتراض جنبش «وال استریت را اشتغال کنید» در آمریکا هم به همین امر است؛ یعنی حاکمیت یک درصد سرمایه‌دار بر ۹۹ درصد مردم.

نظام بانکداری در غرب

نظام بانکداری که خود بخش مهمی از نظام سرمایه‌داری است، با کارتهای اعتباری به مردم امکان خرج کردن پولی را می‌دهند که نه دارنده کارت اعتباری آن را دارد و نه بانکها چنین منابعی را در اختیار دارند. در ایران کارتهای بانکی وسیله‌ای برای هزینه کردن راحت‌تر وجوه موجود در حسابهای بانکی است؛ لیکن در غرب افراد از اعتباری برخوردار می‌شوند که در حساب بانکی‌شان وجود ندارد و شبیه خرید قسطی است. بدهی مردم به بانکها غیر از بدهی‌ای است که دولت‌های فدرال یا ایالتی و نیز شهرداری‌ها به بار می‌آورند.

بخشی از بحران مالی بانکها ناشی از ناتوانی مردم در بازپرداخت وجوهی است که پیشاپیش هزینه کرده، توان بازپرداخت آن را ندارند. نخست وزیر اسپانیا راه حل خروج از بحران را پرهیز از مصرف مازاد بر تولید دانسته است.

ریاضت اقتصادی

لذا برای جبران وضعیت موجود، مردم باید ریاضت اقتصادی را نیز در پیش گیرند تا گذشته جبران شود و این، امری است که مردم غرب به آن عادت نداشته و در مقابل آن مقاومت و اعتراض می‌کنند.

احزاب مخالف نیز برای رسیدن به قدرت و تصاحب مناصب حکومتی برخلاف سیاست ریاضت شعار می‌دهند و این امر می‌تواند موجب پیروزی آنها در انتخابات شود؛ مثل فرانسه که حزب سوسیالیست در آن به پیروزی رسید، لیکن اگر آنها بخواهند سیاست ریاضت اقتصادی را در پیش بگیرند و شعار دولت رفاه را ادامه دهند، نه تنها مشکلی را حل نخواهند کرد، بلکه بر مشکلات می‌افزایند؛ همچنان که با روی کار آمدن سوسیالیست‌ها در فرانسه اوضاع اقتصادی بدتر نیز شده است و در انتخابات شهرداری‌ها آراءشان ریزش شدیدی داشت.

ریاضت اقتصادی بخشی از راه حل اقتصادی است؛ لیکن مردم مشاهده می‌کنند که حکام ثروتمند بار فشار را برگردۀ مردم می‌گذارند و چه بسا خود فربه‌تر نیز می‌شوند و بودجه‌هایی را که برای رفع بحران هزینه می‌کنند، در حقیقت به صاحبان سرمایه اختصاص می‌دهند و حقوق‌های رده‌های بالای مدیریت درجه یک کشور کم نمی‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بحران امروز اروپا، در حقیقت هم در حاکمیت لیبرالیسم و هم در مصرف‌گرایی حاکم بر فرهنگ عمومی غرب ریشه دارد.

از هیچ، پول می‌آفرینند

رادنی شکسپیر تحلیلگر انگلیسی و نویسنده کتاب «اقتصاد دودویی» است که منبع درسی با موضوع اقتصاد در بسیاری از دانشگاه‌های غربی می‌باشد. وی همچنین کتابی را با عنوان «هفت قدم تا عدالت» نگاشته است که در آن به چگونگی اجرای عدالت و در نتیجه سعادت اقتصادی جوامع در ۷ مرحله به وسیله دولت‌ها، اما با همکاری مردم و نهادهای اقتصادی می‌پردازد.

شکسپیر در مقاله‌ای که در مجله «کسب‌وکار حسابداری و منفعت عمومی (ABPI)» با عنوان «علت بحران مالی و اقتصادی و راه‌حل‌های آن چاپ شد»^{۲۸۳}، نوشت:

«سیستم بانکداری که پول را از هیچ می‌آفرید، بر بهره‌ها می‌افزاید و هزینه‌های دولتی را بیشتر می‌کند، باعث این بحران‌ها شده است.

وی به اظهارات دنیس کوچینیچ، از اعضای کنگره ایالات متحده آمریکا، اشاره می‌کند که به صورت موجز و مختصر گفته است که «ایالات متحده در حال انجام کمک‌های مالی برای نجات بانک‌های وال استریت، از طریق پول‌هایی است که از همان بانک‌ها قرض می‌کند.»

وی در ادامه می‌نویسد: این به نظر غیرممکن می‌رسد که بانک‌ها از یک‌طرف در بحرانی بزرگ قرار داشته باشند که طی آن از پرداخت دیون خود عاجز باشند و از طرف دیگر، تلاش می‌کنند تا با قرض گرفتن پول از خود این بانک‌ها بحران حل شود.

... جوهره دکتورین نئوکلاسیک اقتصاد بر این نظر استوار است که در آن پدیده‌ای عجیب که «پول درون‌زا» نامیده می‌شود، وجود دارد که می‌تواند همه معجزه‌های «بازار آزاد» را ایجاد کند. پول درون‌زا به پول بهره‌ای ایجاد شده به

۲۸۳. خبرگزاری ایرنا مورخ ۱۸ مهر ۱۳۹۱ «چه کسانی از هیچ، پول می‌آفرینند؟»

وسیله بانک گفته می‌شود که در خدمت بازار آزاد قرار می‌گیرد و در نتیجه ادعا می‌شود که همه عواقب آن کارآمد و عادلانه می‌باشند (منظور این است درحالی که حجم پول ثابت است، اما تحت عنوان سود و یا بهره بر میزان پول‌ها افزوده می‌شود؛ درحالی که به میزان این سودها بر حجم پول در جریان در اقتصاد افزوده نشده است). اما این فرض غلط است و «بازار آزاد» نه تنها آزاد نیست، بلکه کارآمد و عادلانه هم نیست.

... سیستم بانکداری فعلی غرب یک انحصار غیرعادلانه است که ۹۷ درصد از پول‌هایش را از طریق بدهی‌های بهره‌دار تأمین می‌کند.»

سرمایه‌گذاری بانک‌ها در کازینوها و فساد

پاول کریگ رابرتس ۷۳ ساله، معاون و مشاور وزیر خزانه‌داری دولت ریگان، اقتصاددان و سرمقاله‌نویس رسانه‌های بین‌المللی، در مورد دلایل بروز بحران اقتصادی در غرب به این موضوع نیز اشاره می‌کند که «بخش‌های مالی در کشورهای غربی به سمت قمار و کازینو و فساد سرزیر شده است.»^{۲۸۴}

درآمدها و بدهی‌های آمریکایی‌ها

مطابق آمار ارائه‌شده توسط مقامات آمریکا، بدهی این کشور به بیش از ۱۷ هزار میلیارد دلار، یعنی حدود ۱۵ برابر درآمد ۳۵ ساله نفت ایران می‌رسد. این، غیر از بدهی‌های دولت‌های ایالتی و نیز بدهی خود مردم است. این آمار نشان‌دهنده وضعیت وخیم رأس نظام سرمایه‌داری، یعنی آمریکاست؛ به نحوی که هر کودک نیز با حدود ۶۰ هزار دلار بدهی فدرال به دنیا می‌آید. ۹۵ درصد مردم آمریکا در ۲۰ سال گذشته با حجم بالای بدهی در مقایسه با درآمدشان روبرو بوده‌اند و هر چقدر هم که میزان درآمد آن‌ها کاهش یافته است، وابستگی بیشتری به اعتبارات بانکی پیدا کرده‌اند.

بر اساس تحقیقی که از سوی دو تن از کارشناسان صندوق بین‌المللی پول انجام شده است، در سال ۱۹۸۳، ۹۵ درصد آمریکایی‌ها که در اینجا با عنوان ۹۵ درصد پایین معرفی شده‌اند، به ازای هر یک دلار درآمد، با ۶۲ سنت بدهی روبرو بوده‌اند که این میزان بدهی به ازای هر دلار درآمد در سال ۲۰۰۷ به ۱/۴۸ دلار (یک دلار و ۴۸ سنت) رسیده بود.^{۲۸۵}

ریک، استاد مشهور سیاست عمومی دانشگاه برکلی کالیفرنیا، در این باره می‌گوید: «تنها راه آنکه آن‌ها بتوانند آنچه را نیاز دارند بخرند، این است که هر چه بیشتر زیر بار بدهی بروند.»^{۲۸۶}

سایر نظام‌های سرمایه‌داری هم در بحران‌های عمیق گرفتار آمده‌اند که نمونه آن یونان، ایتالیا و اسپانیا است.

۲۰ میلیون کودک آمریکایی در گرسنگی

۲۰ میلیون کودک آمریکایی در شرایط کنونی اگر غذایی که مدرسه به آن‌ها می‌دهد نباشد، گرسنه خواهند ماند. این در شرایطی است که تنها ظرف ۱۲ ماه گذشته، تعداد فقرای آمریکایی ۲/۶ میلیون نفر افزایش یافته است.

بنابر گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی استاپ وار، آمریکا تا پیش از رکود اقتصادی اخیر، خود از نظر وضعیت رفاه کودکان در رده چهارم جهان قرار داشت، اما اکنون در رده سی و چهارم قرار دارد و به طور تقریبی از هر پنج کودک آمریکایی، یکی در شرایط فقر به سر می‌برد.

این گزارش همچنین حاکی است: در آمریکا وضعیت زنان و کودکان همچنان رو به وخامت است. در گزارش موسوم به «وضعیت مادران جهان» آمده است که آمریکا از نظر توسعه یافتگی نیز ۲۰ پله سقوط کرده و از مقام یازدهم به

۲۸۵ - به گزارش پایگاه تحلیلی "سی‌ان‌ان مانی".

۲۸۶. خبرگزاری فارس مورخ ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۱ به نقل از پایگاه تحلیلی سی‌ان‌ان مانی.

مقام سی‌ویکم رسیده است. از نظر توسعه یافتگی، آمریکا این روزها از استونی، کرواسی و اسلواکی هم عقب‌تر است.^{۲۸۷}

سقوط فرانسه

اقتصاد فرانسه متوقف شده و رشد اقتصادی تقریباً صفر است. بیکاری پیوسته در حال افزایش است. تولید فرانسه نسبت به سال ۲۰۰۷، ده درصد کم شده و کسری بودجه، رکود تازه‌ای را ثبت کرده است. ... فرانسوی‌ها ده درصد بیشتر از آنچه تولید می‌کنند، مصرف می‌کنند؛ بنابراین اولین عامل رشد اقتصادی منفی، مصرف است. ... فرانسه زیر بار سه دهه بحران خرد شده و احترام و ارزش‌های فرانسوی از بین رفته است و این امر یک درجه فرانسه را به گسست نزدیک کرده است. همچنین فرانسه از سال ۲۰۰۷ تا کنون مدام در حال رکود است. ... مشکلات فرانسوی‌ها با پس‌روی‌های اروپا، دوچندان شده است. آمار بیکاری در این منطقه یورو به یازده درصد رسیده است.^{۲۸۸}

مالیات در فرانسه

دولت‌های غربی به شدت دچار کسری بودجه شده‌اند و برای جبران آن به افزایش شدید مالیات‌ها رو آورده‌اند، هرچند اصولاً بودجه این دولت‌ها عمدتاً از راه کسب مالیات تأمین می‌گردد. به طور نمونه دولت فرانسه در شرایط حاضر علاوه بر حدود ۱۵۲ میلیارد یورو کسری در بودجه عمومی از حدود یک هزار

۲۸۷. گزارش خبرگزاری فارس ۱ آبان ۱۳۹۰ نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی استاپ وار.

۲۸۸. به گزارش سرویس سیاسی جام نیوز مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۸ به نقل از سایت رادیو فرانسه (Radio France) به نقل از نیکلا باوره، دانش‌آموخته تاریخ و علوم اجتماعی فرانسه.

و ۶۰۰ میلیارد یورو بدهی عمومی نیز رنج می‌برد؛ از سویی نیز با بحران‌های مالی اقتصادی حاکم بر منطقه یورو دست و پنجه نرم می‌کند.

۱۶۰۰ میلیارد یورو بدهی عمومی دولت فرانسه حدود دو برابر سی‌وسه سال درآمد نفتی ایران و ۱۵۲ میلیارد یورو کسری بودجه یک سال آن بیش از دو برابر اوج درآمد حاصل از صادرات نفت ایران است.

دولت فرانسه ناچار است کسری بودجه را از طریق افزایش مالیات و کاهش خدمات جبران کند؛ از این رو به طرق مختلف بر مالیات‌ها می‌افزاید. به طور مثال مالیات بیشتری بر نوشابه‌هایی که در آن شکر مصنوعی بکار رفته است افزوده‌اند تا بخشی از کسری بودجه دولت تأمین گردد. همچنین با افزایش شش درصدی قیمت هر پاکت سیگار در فرانسه، سالانه بیش از ۶۰۰ میلیون یورو به درآمد دولت افزوده می‌شود.

هم اکنون قیمت هر پاکت سیگار در فرانسه بیش از شش یورو است که بیش از ۸۰ درصد از آن در قالب مالیات توسط دولت کسب می‌شود.^{۲۸۹}

شمار افراد فقیر در آمریکا به حدود پنجاه میلیون نفر رسیده است. این میزان بیش از پانزده درصد جمعیت آمریکا را تشکیل می‌دهد.^{۲۹۰}

دهه پر تلاطم بحران

به قلم محمدحسن قدیری ابیانه

(این مقاله تحت عنوان "دهه پر تلاطم بحران" به قلم محمدحسن قدیری ابیانه در روزنامه قدس مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۹ منتشر شد. در این مقاله که حدود ۱۲ سال قبل به رشته تحریر درآمد، اوضاع یک دهه بعد پیش‌بینی شده است. دهه‌ای که اینک پشت سر گذاشته شده و پیش‌بینی‌ها کاملاً تحقق یافته است.

۲۸۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی مورخ ۱۳۹۰/۸/۳.

۲۹۰ - گزارش مورخ ۱۳ فروردین ۱۳۹۲ واحد مرکزی خبر به نقل از شبکه تلویزیونی پرستیوی.

متن مقاله به شرح زیر است:

حمله آمریکا به عراق قریب‌الوقوع است و هیچ عاملی نمی‌تواند مانع این حمله شود. در حقیقت هدف اصلی آمریکا، خلع‌سلاح یا سرنگونی رژیم صدام نیست که در صورت تحقق آن، آمریکا از حمله نظامی اجتناب ورزد. هدف غایی آمریکا، تسلط و بلکه تصاحب منابع نفت عراق است. این هدف به منابع نفتی عراق محدود نمی‌گردد و کل خاورمیانه را شامل می‌شود و در راستای هدف کلی‌تر که همان نظم نوین جهانی است می‌باشد که به معنی سلطه کامل آمریکا بر جهان است.

برای اینکه آمریکا بتواند منابع نفتی را تصاحب کند، باید سیاست گام به گام و متکی به تجاوزات نظامی را در پیش بگیرد. برای تداوم سلطه ضرورت ایجاب می‌کند که ژنرال‌های آمریکایی قدرت را در دست بگیرند و کشورهای نفت‌خیز را تجزیه کنند و این عمق استراتژی آمریکا در قبال کلیه کشورهای خاورمیانه‌ای از جمله، ایران، عربستان و حتی ترکیه است.

واقعیت این است که ما وارد عصر جدیدی شده‌ایم، که عصر کشورگشایی با تکیه بر قدرت نظامی است. در واقع، جنگ جهانی سوم با اشغال افغانستان آغاز شده است و با تجاوز و اشغال عراق وارد مرحله جدیدی خواهد شد.

در این دهه از قرن بیست‌ویکم، جهان روی خوش به خود نخواهد دید، لیکن قرائن و تحولات نشان می‌دهد که در این دهه، تحولات عظیمی در جغرافیای سیاسی منطقه و جهان و بویژه در خاورمیانه رخ خواهد داد.

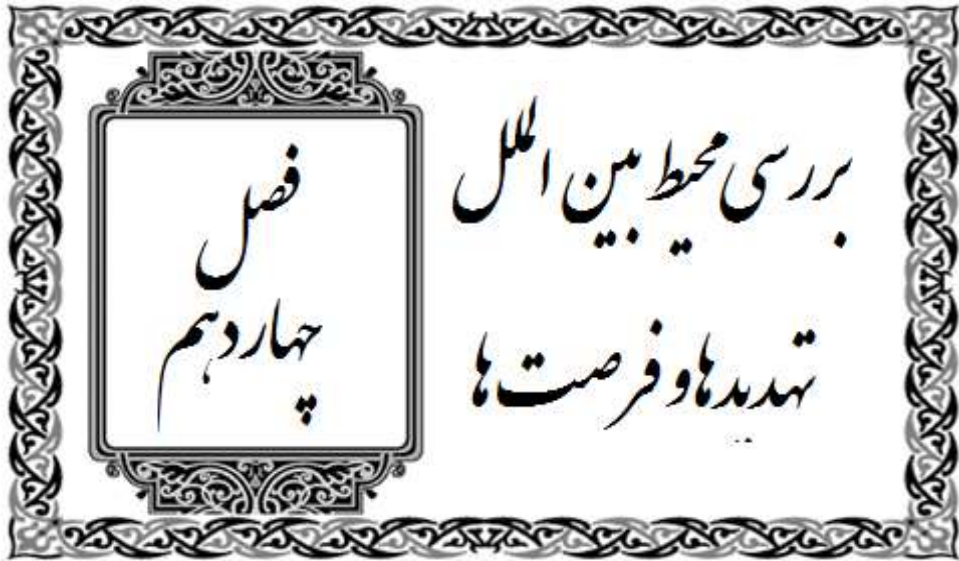
آمریکا در توطئه‌اش برای سلطه بر جهان، در نهایت شکست خواهد خورد، همانطور که هیتلر به مقاصد شوم خویش دست نیافت.

تلاش‌های جنگ‌طلبانه آمریکا، سقوط امپراطوری‌اش را تسریع خواهد نمود و محوریت غرب، از آمریکا به سمت اروپا نقل مکان خواهد کرد. در این بین بر اثر بیداری اسلامی و اوج گرفتن تنفر عمومی علیه آمریکا، دولت‌های دست‌نشانده آمریکا توسط قیام‌های مردمی در معرض سرنگونی قرار خواهند گرفت و دولت‌هایی که

حاضر نیستند گوش به فرمان آمریکا باشند، مورد تعرض و توطئه آمریکا واقع خواهند گردید.

دهه‌ای پرتلاطم بویژه در خاورمیانه در پیش است، لیکن از گرد و غبار بر خواسته از این دهه پرتلاطم، تمدن اسلامی با قدرت سر بر خواهد آورد و جمهوری اسلامی ایران به دلیل انطباق موقعیت ژئواستراتژیک، ژئواکونومیک و ژئوپولیتیک بر هم و مقاومتی که مردم و نظام در مقابل زیاده‌خواهی‌های آمریکا از خود نشان خواهند داد، به عنوان محور تمدن اسلامی، از موقعیت و نفوذ بیشتری در منطقه و جهان برخوردار خواهد گردید.

دهه اول قرن بیست و یکم، دهه جنگ جهانی سوم است. ان شاء... این دهه، دهه اوج‌گیری تمدن اسلامی و افول قدرت آمریکا نیز خواهد بود. مردم ایران باید خود را برای گذر موفقیت‌آمیز از این دهه پرتلاطم و خطرناک آماده کنند. برای موفقیت در این امر، باید همه بر کار و تلاش مؤثر و سازنده خویش در ابعاد مختلف بیافزایند و از اتلاف سرمایه‌ها در اسراف در مصرف بپرهیزند تا بر توان کشور افزوده شود. وحدت کلمه حول محور اسلام و انسجام کامل حول محور ولایت، لازمه عبور سالم و مطمئن از گردنه‌های خطرناکی است که با آن مواجه هستیم. والسلام

محیط بین‌المللی، به واسطه فرصت‌ها و تهدیداتی که در ورای مرزهای کشور وجود دارد و در برخی از موارد خارج از اختیار کشورمان می‌باشد، از جنبه‌های گوناگون، اوضاع کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

تحولات در کشورهای همسایه مثل عراق و افغانستان، می‌تواند موج پناهندگی به ایران را دامن بزند و یا بازگشت آرامش، موجبات بازگشت پناهندگان را فراهم نماید.

بهبود و گسترش روابط با کشورهای دیگر می‌تواند بازار برای صادرات محصولات تولید ایران یا بازار کار در این کشورها را به روی ایرانیان بگشاید و یا وخیم شدن روابط دو کشور منجر به اخراج یا خروج نیروی کار ایرانی حاضر در این کشورها گردد.

عوامل خارجی، علاوه بر تأثیر مستقیم بر وضعیت اقتصاد و اشتغال در کشور، به طور غیرمستقیم نیز تأثیرات زیادی دارد.

سیاست‌ها و تحریم‌ها و توطئه‌های خارجی، به طور مستقیم و غیرمستقیم در وضعیت اقتصادی و نیز در امر اشتغال تأثیر می‌گذارند. این سیاست‌ها در کمیّت و کیفیت تولید، در بازار مصرف در ایران برای کالاهای خارجی و در خارج برای کالاهای ایرانی، در تشکیل شدن یا نشدن سرمایه‌ها و یا استفاده از سرمایه‌ها در سرمایه‌گذاری، در فرار یا جذب سرمایه‌های ایرانی و خارجی، در جذب یا فرار مغزها، در واردات یا صادرات یا صادرات نیروی کار و... همگی در وضعیت اقتصادی و اشتغال تأثیر دارند.

در این بخش، به ذکر جنبه‌های مستقیم و غیرمستقیم تأثیرپذیری اقتصاد و اشتغال از موضوعات خارجی، از دیدگاه فرهنگی و اجتماعی می‌پردازیم. متعاقباً به تأثیر عوامل فرهنگی اجتماعی خارجی بر موضوع اقتصاد و اشتغال در ایران پرداخته خواهد شد و ضمن ارزیابی تلاش کشورهای خصم برای تأثیرگذاری منفی بر اموری که به نحوی با موضوع اشتغال مربوط می‌شود، فرصت‌ها و فشارهای مربوطه، فهرست وار مطرح خواهند گردید. همان‌طور که قبلاً ذکر شد، عواملی چند بر اقتصاد و اشتغال کشور اثرگذارند. گرچه این عوامل، نظیر کمیّت و کیفیت تولید، بازار مصرف و تشکیل سرمایه، به ظاهر فقط اقتصادی است، اما این عوامل، خود به شدت تحت تأثیر عوامل فرهنگی قرار دارند. فرهنگ کار، فرهنگ مصرف و فرهنگ پس‌انداز، از جمله این عوامل فرهنگی مؤثر بر عوامل اقتصادی می‌باشند.

استکبار همواره تلاش کرده است از تمامی اهرم‌های خویش، از جمله اهرم‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و بین‌المللی خود استفاده کرده، زمینه سلطه بر ایران را فراهم آورد و این توطئه‌ها فقط مربوط به گذشته دور نیست و در حال حاضر نیز با شدت جاری می‌باشد. در ادامه به این توطئه‌ها پرداخته شده است.

موضوعات فرهنگی مؤثر در وضعیت اقتصاد و اشتغال در ایران

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، برخی از عوامل مؤثر بر اقتصاد و اشتغال در کشور عبارت‌اند از:

- کمیت و کیفیت تولیدات؛
 - بازار مصرف در ایران برای کالاهای داخلی و خارجی؛
 - بازار مصرف کالاهای ایرانی در خارج از کشور؛
 - تشکیل شدن یا نشدن سرمایه و استفاده از سرمایه‌ها در سرمایه‌گذاری؛
 - فرار و یا جذب سرمایه‌های ایرانی و خارجی در ایران؛
 - جذب یا فرار مغزها؛
 - واردات یا صادرات نیروی کار؛
 - عملکرد ایرانیان مقیم خارج؛
- در این قسمت، به بررسی تأثیرات فرهنگی خارجی بر عوامل فوق‌الذکر می‌پردازیم. البته این، بدان معنا نیست که توطئه‌های دشمن فقط به توطئه‌های فرهنگی محدود می‌گردد، بلکه دشمن از همه امکانات و بسترها برای ایجاد مانع در راه پیشرفت کشور بهره می‌جوید.

تخریب و تحریم

برخی عوامل خارجی مؤثر در موضوع اقتصاد و اشتغال در ایران عبارت‌اند از: کمیت و کیفیت تولید در ایران

کمیت و کیفیت تولید در چگونگی شکل‌گیری بازارهای داخلی یا خارجی برای این تولیدات نقش مهم و مؤثری دارند. دشمنان کشور و رقبای آن تلاش می‌کنند هم تولیداتشان از نظر کیفی و کمی از تولیدات ایران بهتر باشد و هم موانعی را در جهت ممانعت از کمیت و کیفیت بالاتر محصولات ایرانی ایجاد نمایند.

برخی از راه‌هایی که در این راستا بکار می‌برند عبارت است از:

تحریم‌های اقتصادی

این نوع تحریم‌ها از طریق ذیل انجام می‌گیرد:

- از روی اجبار، با قانونی کردن تحریم‌ها و اعمال مجازات برای واردکنندگان کالاهای تولید ایران و مجازات برای صادرکنندگان کالاهایی که منجر به بهبود کیفیت و کمیت تولید در ایران می‌شود.
- از طریق وارد شدن صوری و فریبکارانه به مذاکرات با طرف‌های ایرانی برای ائتلاف وقت طرف‌ها و سرمایه‌های ایرانیان.
- از طریق تبلیغات رسانه‌ای، برای منصرف کردن مردم کشور خود از خرید کالاهای ایرانی و منصرف کردن صادرکنندگان و واردکنندگان کالاها از معامله با ایران.

فهرست تحریم‌های صورت گرفته علیه ایران

در اولین دوره تحریم‌ها علیه ایران در سال ۵۸ واردات محصولات ایرانی به غیر از هدیه‌های کوچک، مواد اطلاعاتی، مواد غذایی و برخی انواع فرش‌ها به آمریکا ممنوع اعلام شد.^{۲۹۱}

در سال ۱۹۹۵ میلادی (۱۳۷۴ شمسی) بیل کلینتون رئیس‌جمهوری آمریکا دستور داد که شرکت‌های آمریکایی از سرمایه‌گذاری در صنعت نفت و گاز و تجارت با ایران خودداری کنند.

تهران نیز به دنبال مشتری‌های دیگری برای نفت و گاز خود برآمد.

۲۹۱- گزارش خبرگزاری جهان مورخ ۱۵ مرداد ۱۳۹۰ به نقل از خبرگزاری رویترز.

در همین سال، کنگره آمریکا قانونی را تصویب کرد که به موجب آن، دولت آمریکا موظف شد شرکت‌های خارجی را که بالای بیست میلیون دلار در سال در بخش انرژی ایران سرمایه‌گذاری کرده‌اند، تحریم کند.

این قانون در سال ۲۰۰۶ به مدت پنج سال تمدید شد. به دنبال این قانون، خیلی از این شرکت‌ها روابط تجاری خود با ایران را کاهش دادند.

در اکتبر ۲۰۰۷ (سال ۱۳۸۶) واشنگتن سه بانک ایرانی را تحریم کرد و سپاه پاسداران را به عنوان گسترش‌دهنده سلاح‌های کشتار جمعی معرفی کرد. وزارت خزانه‌داری آمریکا نیز از این سال به بعد، تعداد زیادی از بانک‌های ایرانی را در فهرست سیاه خود قرار داد.

وزارت خزانه‌داری آمریکا، بر اساس قانون تحریم تجاری، ۲۰ شرکت نفتی و شرکت پتروشیمی تحت کنترل حکومت ایران را از ادامه تجارت با آمریکا محروم کرد.

در ژوئن ۲۰۱۰ میلادی، کنگره آمریکا، تحریم‌های همه‌جانبه شدیدی را علیه ایران تصویب کرد که هدف آن فشار به بخش مالی و انرژی ایران بود و شرکت‌های خارجی را که با ایران روابط تجاری دارند، دربر می‌گیرد.

قانون تحریم سال ۲۰۱۰ میلادی، شرکت‌ها و مؤسساتی را که در طی ۱۲ ماه، بیش از ۵ میلیون دلار فرآورده‌های نفتی پالایش شده به ایران بفروشنند، جریمه خواهد کرد. این مؤسسات از سیستم مالی آمریکا و انعقاد قرار داد در آمریکا محروم خواهند شد. به موجب این قانون، اگر بانک‌های خارجی با بانک‌های ایرانی یا سپاه پاسداران رابطه تجاری داشته باشند، از ارتباط با سیستم مالی آمریکا شدیداً محروم خواهند شد.

در ماه می ۲۰۱۱ میلادی دولت آمریکا، بیست و یکمین بانک دولتی ایران، یعنی بانک صنعت و معدن را در فهرست سیاه خود قرار داد؛ با این ادعا که این بانک از طرف دو مؤسسه مالی تحریم شده یعنی بانک ملت و بانک ایران و

اروپا (EIH Bank) معاملاتی در زمینه گسترش سلاح‌های کشتار جمعی انجام داده بود.

دولت آمریکا همچنین شرکت نفتی دولتی ونزوئلا و شش مؤسسه نفتی و کشتی‌رانی این کشور را به دلیل روابط بازرگانی با ایران و نقض قانون تحریم ایالات متحده، تحریم کرد.

اما در بین کشورهای اروپایی هم کشورهایی بودند که دنباله‌روی آمریکا بوده‌اند. دولت بریتانیا در ماه اکتبر گذشته اعلام کرد که روابط تجاری خود با بانک ملت و خطوط کشتی‌رانی ایران را قطع کرده است. هر دو مؤسسه قبلاً به وسیله دولت آمریکا تحریم شده بودند.

در ۱۲ اوت ۲۰۱۰ اتحادیه اروپا، تحریم‌های شدیدتری را علیه ایران اعمال کرد؛ از جمله ممنوعیت ایجاد سرمایه‌گذاری مشترک با شرکت‌های ایرانی که در زمینه نفت و گاز طبیعی فعالند.

به موجب این تحریم‌ها، فروش و یا عرضه یا انتقال تجهیزات و تکنولوژی انرژی که دولت ایران می‌تواند از آن‌ها برای پالایش و معیان گاز طبیعی یا کشف و تولید آن استفاده کند، ممنوع است. اتحادیه اروپا انتظار دارد که اثرات این تحریم‌ها در طول زمان افزایش یابد.

انتقال پول‌های بیشتر از ۴۰ هزار یورو نیازمند مجوز مقامات ارشد دولتی کشورهای عضو اتحادیه است. مبالغ بالای ۱۰ هزار یورو که به مواد غذایی و بهداشت مربوط نمی‌شوند، باید ثبت شوند.

دور چهارم تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران که در نهم ژوئن ۲۰۱۰ تصویب شد، همه بانک‌های ایرانی در خارج را که مدعی شدند با برنامه هسته‌ای یا موشکی ایران مرتبط بودند، هدف قرار داد. به علاوه همه معاملات افراد و شرکت‌ها با بانک‌های ایرانی از جمله بانک مرکزی ایران، تحت نظر قرار گرفت.

تحریم‌های بیشتری نیز از تاریخ مذکور تا کنون صورت گرفته است که تحریم بانک مرکزی، تحریم بیمه‌ای اتحادیه اروپا علیه نفت ایران و نیز تحریم خرید نفت ایران توسط آمریکا و اروپا از آن جمله است.

خسارت ۱۷۵ میلیارد دلاری آمریکا از تحریم ایران

مطالعه‌ای نشان می‌دهد اقتصاد آمریکا به واسطه تحریم‌هایی که علیه ایران وضع شده، ده‌ها میلیارد دلار متضرر شده است.

بر اساس بررسی‌های صورت گرفته توسط گروه موسوم به «نایاک» تحریم‌هایی که سال ۱۹۹۵ به بعد از سوی آمریکا علیه ایران وضع شده، علاوه بر اقتصاد ایران، اقتصاد خود آمریکا را نیز با خسارات هنگفت مواجه کرده است. این تحقیق رقم خسارات ناشی از تحریم‌ها برای آمریکا را ۱۷۵.۳ میلیارد دلار تخمین زده است. بنا بر این گزارش، بخش اعظم این خسارات به دلیل عدم صادرات محصولات آمریکایی به ایران بوده است. همچنین سالانه بین ۵۱ تا ۶۶ هزار فرصت شغلی به دلیل همین تحریم‌ها در آمریکا از میان رفته است. به نوشته تایم، در میان کشورهای اروپایی، آلمان با ضرر ۲۳.۱ تا ۷۳ میلیارد دلاری، بیشترین فرصت‌های از دست رفته اقتصادی به واسطه تحریم‌های ایران را تجربه کرده است

جاسوسی اقتصادی

جاسوسی اقتصادی، از دیگر روش‌ها برای ضربه زدن به اقتصاد کشورها و خارج کردن فرصت‌ها از دست کشورها و شرکت‌های رقیب است که مطمئناً این روش نیز علیه کشور ما بکار می‌رود.

رشوه

پرداخت رشوه به طرف‌های ایرانی دولتی که مسئولیت خرید کالاهای خارجی را بر عهده دارند، از راه‌هایی است که برای فروش کالاهای تولید خارج بکار گرفته می‌شود تا رشوه گیرندگان، کالاهای خارجی را بیش از نیاز واقعی و به ضرر تولید به کشور وارد کنند.

اعمال نفوذ سیاسی در سایر کشورها

غرب، از نفوذ خود در سایر کشورها، به‌ویژه در کشورهای که حکومت‌های دست‌نشانده خود در آنجا حکومت می‌کنند، برای ایجاد محدودیت در بازار کالاهای ایرانی استفاده می‌کند.

تبلیغ و تحریک

همان‌طور که قبلاً تأکید شد، علاوه بر مصرف کالاهای خارجی،

اسراف زیادی

در محصولات و تولیدات داخلی نیز صورت می‌گیرد که این اسراف‌ها، زیان‌های زیادی به اقتصاد کشور می‌زند. نمونه این اسراف‌ها، اسراف در مواد سوختی و انرژی‌زاست که بر اثر پرداخت یارانه‌ها صورت می‌گیرد. به نحوی که وزیر نفت ایران میزان اسراف در مصرف سوخت در سال ۱۳۹۲ را معادل ۳۰ میلیارد دلار ارزیابی کرد.

تعادل در مصرف این مواد، با حذف یارانه‌ها امکان‌پذیر می‌باشد؛ ضمن اینکه این سرمایه‌هایی را که هم‌اکنون به یارانه مواد سوختی اختصاص یافته، می‌توان در تولید عمران و اشتغال بکار برد. قابل توجه آنکه با یارانه مواد سوختی و انرژی‌زا می‌توان میلیون‌ها شغل جدید ایجاد کرد.

طبیعتاً حذف یارانه سوخت، عملی بسیار حساس می‌باشد و برای تحقق آن نیاز به درک و حمایت عمومی از آن می‌باشد. رسانه‌های غربی با آگاهی از تأثیر اصلاح اقتصادی مورد اشاره، در رشد و افکار و توسعه کشور، تلاش می‌کنند

از طریق ابزار تبلیغاتی خود افکار عمومی را علیه هرگونه اصلاحی در این ارتباط تحریک کنند.

حال آنکه خود در کشورشان، نه تنها یارانه‌ای برای سوخت نمی‌پردازند، بلکه مالیات بسیار بالایی نیز بابت مصرف این مواد دریافت می‌دارند. مرحله نخست هدفمندسازی یارانه‌ها علی‌رغم مشکلات و اشتباهاتی که صورت گرفت امری مثبت بود و توطئه‌های دشمنان در این ارتباط نیز خنثی گردید و زمینه برای اجرای مراحل بعدی آن فراهم آمد.

دامپینگ

شرکت‌های غربی برای اینکه بازار کالاهای ایرانی در خود ایران را نیز از بین ببرند و به تولید در کشور لطمه وارد آورند، با دامپینگ (پایین آوردن قیمت محصولات خود) و تحمل ضرر به طور موقت، تلاش می‌کنند تولیدکنندگان ایرانی را به ورشکستگی کشانده و از رده تولید خارج کنند. در این صورت، با خروج رقیب ایرانی از میدان رقابت، قیمت‌ها را افزایش داده، ضرر قبلی را جبران می‌کنند. نمونه چنین اقدامی قبل از انقلاب، توسط اسرائیل در ارتباط با بازار تخم مرغ صورت گرفت.^{۲۹۲}

تخریب فرهنگ کار و تولید در کشور

با تخریب فرهنگ کار در کشور می‌توان بر کیفیت و کمیت تولید تأثیر منفی گذاشت. امروزه فرهنگ کار در کشور بسیار ضعیف است و توطئه‌های خارجی در تخریب فرهنگ کار تأثیر به‌سزایی گذاشته است. از جمله می‌توان به توطئه آمریکا برای ترویج باور به "شانس" به جای "کار" به عنوان عامل موفقیت و خوشبختی اشاره کرد. هدف سازمان سیا از ترویج اعتقاد به شانس به عنوان

۲۹۲ - به قصد تصاحب بازار و کسب سود بیشتر، پایین آوردن شدید قیمت برای مدتی محدود برای خارج کردن رقبا از بازار و افزایش قیمت‌ها بعد از شکست شرکت رقیب.

عامل موفقیت، در بین مردم جهان سوم و تبلیغ "شانسی‌بودن" پیشرفت، تضعیف فرهنگ کار بوده است و ما امروز شاهد ضعف مفرط فرهنگ کار و رواج اعتقاد به شانس در کشورمان هستیم به نحوی که شرکت‌ها برای فروش محصولات خود به رواج جوایز مبتنی بر شانس روی آورده‌اند.

بازار مصرف در ایران

وجود بازار مصرف برای هر کالای ساخت کشورمان، موجب رونق تولید و در نتیجه گسترش اشتغال در کشور می‌گردد.

این تأثیر، هم در مورد بازار مصرف داخلی و هم بازار مصرف خارج از کشور صدق می‌کند.

بازار مصرف در ایران برای کالاهای داخلی و خارجی و چگونگی آن و نیز بازار خارجی برای کالاها و خدمات ایرانی، در تولید و اشتغال کشور نقش مؤثری دارد.

این بازار تحت تأثیر عوامل مختلفی است؛ از جمله تحت تأثیر سیاست‌های کشورهای خارجی خصم یا رقیب.

بخشی از این سیاست‌ها جنبه فرهنگی دارند که در این قسمت به این جنبه‌ها پرداخته می‌شود.

فرهنگ مصرف‌زدگی

در کشور ایران فرهنگ مصرف بسیار مخرب است. از طرفی، میزان مصرف به‌طور کلی بالاست و اسراف‌های زیادی در زمینه‌های گوناگون صورت می‌گیرد. از سوی دیگر، مصرف کالاهای خارجی به عنوان یک ارزش و نشانه تشخیص اجتماعی در جامعه می‌باشد.

مصرف بی‌رویه و اسراف در مصرف، موجب اتلاف سرمایه‌ها و در نتیجه موجب جلوگیری از شکل‌گیری سرمایه می‌شود؛ سرمایه‌ای که برای سرمایه‌گذاری در گسترش تولید و عمران و ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی

کشور مورد نیاز می‌باشد. توطئه‌های خارجی نقش مهمی در ایجاد و تقویت فرهنگ غلط مصرف و اسراف روزافزون داشته است.

توطئه فرهنگی

اظهارات آخرین سفیر انگلیس در دربار شاه که خواستار صادرات فقط کالاهای مصرفی به ایران شده بود و نیز اظهارات مدیر انستیتوی مطالعات بین‌المللی استراتژیک لندن که آلوده‌سازی از طریق تجارت از طریق کالاهای غیر استراتژیک را مهم‌تر از تحریم می‌دانست، نشان‌دهنده ماهیت سیاست توطئه‌آمیز غرب در ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی است. این سیاست همچنان توسط آنان دنبال می‌شود.

تأثیر مصرف کالاهای خارجی در اقتصاد کشور

مصرف کالاهای خارجی در ایران تأثیر مخرب در اقتصاد کشور دارد و موجب اتلاف سرمایه‌هایی می‌شود که می‌تواند در تولید و عمران در کشور بکار رود و ایجاد اشتغال کند.

قاچاق

کشورهای خصم یا رقیب و شرکت‌هایی که به بازار ایران دل بسته‌اند، برای ضربه زدن به تولیدکنندگان داخلی تلاش می‌کنند حمایت‌های دولت از تولیدات داخلی را که معمولاً با ممنوعیت کالاهای خارجی یا افزایش تعرفه‌های گمرکی انجام می‌گیرد، خنثی نماید و این کار با حمایت از قاچاق کالاهای خارجی به ایران صورت می‌پذیرد و معمولاً قاچاقچیان که کالاهای صرفاً مصرفی به ایران صادر می‌کنند، از حمایت‌های قانونی در کشورهای خصم و یا رقیب برخوردار بوده و عملاً مصونیت دارند.

قاچاق مواد مخدر

مسئله قاچاق، به قاچاق کالاها ختم نمی‌گردد و قاچاق مواد مخدر و سیگار ... نیز در دستور کار کشورهای خصم قرار دارد. آن‌ها با قاچاق مواد مخدر قصد ضربه زدن اساسی به مردم ایران را دارند؛ اقدامی که هم سرمایه‌ها را هدر می‌دهد و هم نیروهایی را که می‌توانند بالقوه تولیدکننده باشند به نیروهای بالفعل انگلی تبدیل می‌نمایند. هزینه کل مصرف مواد مخدر و سیگار در ایران تقریباً برابر بوده و هر یک معادل بودجه لازم برای ایجاد صد هزار شغل در ایران می‌باشند.

تخریب بازار ایران در خارج

در ادامه طرح عوامل مؤثر خارجی در مبحث اشتغال در کشور، ذیلاً به برخی عوامل اشاره می‌گردد:

بازار خارجی برای کالاها و خدمات ایران

بازار خارجی برای کالاهای داخلی موجب جذب سرمایه‌گذاری در تولید محصولات صادراتی و در نتیجه ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی می‌شود. طبیعتاً برای به‌دست آوردن بازار، کشورهای مختلف به رقابت با یکدیگر می‌پردازند. رقابت سالم از طریق افزایش کیفیت محصولات، کاهش هزینه‌ها و رعایت امانت در عرضه تولیدات، مطابق با نمونه معرفی شده، می‌باشد؛ اما رقابت در بازار، فقط از طرق سالم و صحیح انجام نمی‌گیرد و کشورهای رقیب و به‌ویژه دشمنان تلاش می‌کنند به انحای مختلف بازار را به انحصار خود در آورده یا از دست دشمنان و رقبا خارج کنند و در این مسیر به راه‌های مختلفی متوسل می‌شوند. در بخش کمیّت و کیفیت تولید در کشور، به مسئله تحریم‌های اقتصادی و در بخش بازار مصرف نیز به مسئله جاسوسی اقتصادی اشاره گردید. اما این‌ها تنها راه‌های مقابله با صادرات نبوده است.

طی ۳۵ سال گذشته شاهد انواع و اقسام توطئه‌ها علیه اقتصاد و صادرات کشورمان بوده‌ایم. در اینجا نمونه‌هایی از این توطئه‌ها مورد اشاره قرار می‌گیرد.

فرش

در کنار تحریم واردات فرش از ایران به آمریکا و ایجاد تنگناها در اروپا و سایر کشورها، تلاش گسترده‌ای برای ایجاد و رونق تولید فرش در کشورهای رقیب ایران صورت گرفت از جمله می‌توان به افزایش تولید فرش هند، پاکستان و چین و میدان دادن به آن‌ها برای جایگزینی جایگاه فرش ایران در جهان اشاره کرد. این سیاست نه به دلیل علاقه غرب به این کشورها، بلکه به دلیل خصومت با ایران است.

پسته

با توجه به درآمد ایران از پسته و برای ضربه زدن به این محصول که تقریباً به صورت انحصاری در اختیار ایران بود، علاوه بر تلاش گسترده‌ای که برای تولید پسته در آمریکا و ترکیه صورت گرفت، در تلاشی تبلیغاتی، سعی شد طرفداران پسته ایرانی را از مصرف آن منصرف نمایند. ادعای سرطان‌زایی پسته‌های ایرانی و انعکاس وسیع چنین ادعاهایی در رسانه‌های خارجی، از جمله این ترفندهای تبلیغاتی می‌باشد.

آدامس

یک تولید کننده آدامس در ایران توانست در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس طرفدارانی بین اعراب پیدا کند؛ به نحوی که سالانه صد هزار دلار صادرات به این چند کشور داشت. برای اینکه این بازار را از دست ایرانیان خارج سازند، یک مرکز به اصطلاح علمی را مجبور کردند که ادعا کند که

مصرف این آدامس برای جوانان عرب ناتوانی جنسی ایجاد می‌کند و این ادعا را به صورت گسترده‌ای تبلیغ کردند تا مردم را از مصرف آن منصرف نمایند. موارد فوق نشان می‌دهد که رقابت شدید و توطئه گسترده و همه‌جانبه‌ای برای خارج کردن بازار صادراتی از دست ایران وجود دارد؛ امری که تأثیر خود را بر موضوع سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال در کشور بر جای می‌گذارد.

خدمات فنی و مهندسی

ایران توانایی‌های بالایی در امور فنی و مهندسی به دست آورده است. این سطح از توانایی‌های فنی و مهندسی برای بسیاری از کشورهای جهان سوم دارای سطحی مطلوب می‌باشد. ایران می‌تواند در این کشورها، با شرکت‌های بزرگ غربی به رقابت بپردازد و در ساخت سد، نیروگاه، راه و راه‌آهن، ساختمان، مخابرات، سیلو، مجتمع‌های پتروشیمی، پالایشگاه‌ها، کارخانه‌های مختلف تولیدی و موارد بسیار دیگری، مناقصه‌ها را ببرد.

از آنجا که دستمزد متخصصان ایرانی نسبت به حقوق متخصصان اروپایی پایین‌تر است، موفقیت در این مناقصه‌ها برای ایران امکان‌پذیر می‌باشد؛ لیکن کشورهای غربی با اعمال نفوذ سیاسی و پرداخت رشوه به طرف‌های خارجی، مانع رقابت سالم بین کشورها می‌شوند. علی‌رغم این توطئه‌ها، در موارد قابل توجهی ایران توانسته است به پیروزی در این زمینه دست یابد.

توطئه‌ها علیه جذب سرمایه‌ها

تشکیل، جذب یا فرار سرمایه، در مبحث توسعه، از اهمیت زیادی برخوردار است. تشکیل سرمایه، مقدمه سرمایه‌گذاری است و در نتیجه سرمایه‌گذاری، فرصت‌های شغلی ایجاد می‌گردد. تشکیل سرمایه از چند منبع قابل تأمین است:

- سرمایه‌هایی از منابع داخل کشور؛

- سرمایه‌ها از منابع خارج از کشور شامل:
- سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور؛
- سرمایه‌های سرمایه‌داران خارجی؛
- سرمایه‌های بانک‌های جهانی؛
- و ...

مصادیقی از توطئه‌های خارجی

توطئه‌های خارجی، هم برای جلوگیری از استفاده از سرمایه‌ها از منبع داخلی و هم برای ممانعت از جذب سرمایه‌های خارجی به کشور فعال است. در این راستا، اقدامات زیر عمدتاً توسط کشورهای غربی به رهبری آمریکا، انگلیس و صهیونیسم و با حمایت‌های کشورهای تحت سلطه آنها علیه شکل‌گیری و جذب سرمایه در تولید و عمران ایران بکار می‌رود.

- در ارتباط با سرمایه‌های داخلی کشور، ترغیب سرمایه‌داران ایرانی برای سرمایه‌گذاری در خارج از ایران، از جمله روش‌های معمول این کشورها می‌باشد و در این راستا تسهیلات قابل توجهی نیز برای آنان فراهم می‌آورند.
- کمک به خروج غیرقانونی سرمایه‌ها از ایران از جمله روش‌هایی است که برخی دولت‌های خارجی علیه ایران بکار می‌برند. اقدام سفارت سابق آمریکا در تهران به خروج غیرقانونی ارز ایرانیان ضد انقلاب از طریق پست دیپلماتیک- که در اسناد سرّی سفارت آمریکا در تهران به آن اشاره شده بود- از این قرار است. این اسناد بعداً منتشر شد. بعید نیست این روش کم‌وبیش توسط سایر کانال‌های دیپلماتیک صورت پذیرد.

- همکاری با قاچاقچیان ارز و عدم پیگرد آنان در خارج از کشور علی‌رغم پیگرد قانونی آنان از سوی ایران، از روش‌هایی است که بکار می‌برند.
- امنیت دادن به دزدان و تبهکارانی که موفق می‌شوند پول‌های دزدی و اختلاس را به خارج ببرند و عدم پیگرد قانونی آنان، علی‌رغم پیگرد قانونی آن از طرف ایران، تا بدین طریق، دزدان در ایران به ادامه تخلف ترغیب و از حمایت غرب در این ارتباط اطمینان یابند و بدین‌وسیله در راه شکل‌گیری اقتصاد سالم در ایران کارشکنی کرده باشند. دزدی‌های پی‌درپی از اموال عمومی و تعاونی‌ها و کلاه‌برداری‌ها و فرار به خارج از کشور در این ارتباط، در نتیجه مصونیتی است که در صورت فرار به خارج، از آن برخوردار می‌گردند. به همین لحاظ غرب از استرداد آقای خاوری رئیس سابق رشوه‌خوار بانک ملی امتناع می‌نماید.

مصادرهٔ اموال ایران

سرمایه‌های مستقیم و غیرمستقیم ایران خارج از کشور عبارت‌اند از:

- حساب‌های بانکی دستگاه‌های دولتی ایران در خارج.
- سرمایه‌گذاری‌های ایران در خارج.
- ساختمان‌ها و اموال دولت ایران در خارج.
- هواپیماها یا کشتی‌های ایرانی که در رفت‌وآمد به خارج از کشور، موقتاً در خارج حضور می‌یابند.
- اموال بخش خصوصی ایران در خارج.
- اموال ایرانیان مقیم خارج از کشور.

ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

برخی از توطئه‌های خارجی که برای ممانعت از استفاده از این سرمایه‌ها در کشور صورت می‌گیرد، عبارت‌اند از:

بلوکه کردن اموال ایران

اقدام رسمی به بلوکه کردن اموال ایران، از جمله اقداماتی است که دولت‌های آمریکا و انگلیس، کانادا و ... علیه ایران بکار گرفته‌اند. بلوکه کردن میلیاردها دلار از اموال ایران توسط آمریکایی‌ها، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مهمترین نمونه آن بوده است.

در اختیار گرفتن ساختمان‌های متعلق به ایران در آمریکا بخش دیگری از این سیاست می‌باشد. این خطرات همواره اموال ایران در کشورهای غربی و تحت نفوذ غرب را تهدید می‌کند.

صدور حکم جرائم کلان توسط دادگاه‌های فرمایشی

از اقداماتی که به‌ویژه در آمریکا بارها صورت گرفته است. صدور حکم جرائم سنگین توسط دادگاه‌های فرمایشی آمریکا به دنبال شکایت صوری عده‌ای ایرانی یا خارجی از ایران بوده است.

درحالی‌که طبق قوانین بین‌المللی این دادگاه‌ها حق صدور چنین احکامی را ندارند؛ اما عملاً به آن مبادرت می‌ورزند و تلاش می‌کنند این وجوه را از اموال بلوکه شده ایران به‌دست آورند، گرچه ایران از پرداخت چنین جرائمی امتناع ورزیده است، مگر در موارد مربوط به دادگاه لاهه که بر اساس قرارداد الجزایر بین ایران و آمریکا خارج از اختیار ایران بوده است. نمونه احکام فرمایشی دادگاه‌های آمریکایی، صدور ۳۲۵ میلیون دلار جریمه برای ایران به مناسبت "گشته شدن دو نفر در تل‌آویو به دست مبارزان حماس" به این بهانه که حماس مورد حمایت ایران می‌باشد است.^{۲۹۳}

در تیرماه سال ۱۳۸۰ نیز در یک دادگاه دیگر آمریکایی به بهانه‌های واهی مشابه، ۳۲۳/۵ میلیون دلار ایران را محکوم به پرداخت جریمه کرد. این مبلغ بالغ بر ۴۲۰ میلیارد تومان و با نرخ آن زمان معادل بیش از بودجه چهار سال دفتر مناطق محروم ریاست جمهوری یا معادل بودجه ۲/۵ برابر بودجه سالانه ستاد بازسازی مناطق جنگ‌زده کشور بود. ممکن است این مبالغ از حساب توقیف شده ایران در آمریکا پرداخت شود و به مرور زمان آمریکا ادعا کند که دیگر وجهی از ایران را در توقیف ندارد. این احکام از نظر حقوق بین‌المللی ارزش ندارد؛ همان‌طور که توقیف اموال ایران توسط دولت آمریکا غیرقانونی بود، اما به هر حال سال‌هاست این اتفاق افتاده است.^{۲۹۴}

به‌موجب حکم یک قاضی فدرال آمریکا، ساختمان اداری ۵۰۰ میلیون دلاری "میدتاون" نیویورک که محل استقرار تعدادی از شرکت‌های ایرانی بود مصادره شده و از عواید حاصل از فروش آن بخشی از غرامت کسانی که "قربانیان تروریسم" خوانده شده‌اند، پرداخت خواهد شد.^{۲۹۵}

ممنوعیت فروش بنزین به هواپیماهای مسافربری ایران نیز برای ضربه‌زدن به این بخش از اقتصاد کشور است. احکام مشابهی برای توقیف کشتی‌ها و هواپیماهای ایران نیز صادر شده که مزاحمت‌هایی برای هواپیماها و سفرهای دریایی ایجاد کرده است.

وام‌های توطئه‌آمیز

۲۹۴ - دادگاه‌های ایران نیز می‌توانند دستور پرداخت جریمه برای دولت آمریکا به مناسبت‌های مختلف صادر کند؛ از جمله به‌دنبال شکایت قربانیان تروریسم به دلیل حمایت آمریکا از منافقین، قربانیان جنگ به دلیل حمایت آمریکا از عراق، قربانیان رژیم شاه به دلیل حمایت آمریکا از رژیم شاهی در ایران.

۲۹۵. خبرگزاری تسنیم مورخ ۱۲ فروردین ۱۳۹۳

غرب برای جلوگیری از شکل‌گیری و جذب سرمایه‌ها در کشور و جلوگیری از بکارگیری آن در توسعه و پیشرفت ایران، راه‌های مختلفی را می‌پیماید که به چند نمونه آن اشاره می‌گردد:

سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور

کشورهای غربی عملاً از جذب سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور به ایران جلوگیری کرده‌اند و در این راستا تبلیغات منفی در ناامن جلوه‌دادن امنیت اقتصادی در ایران بیشترین نقش و تأثیر را داشته است.

سرمایه‌های خارجی

سرمایه‌ها با منشأ خارجی شامل: وام‌های بانک‌های جهانی و بین‌المللی، سرمایه‌های بانک‌های خصوصی خارجی، سرمایه‌های دولت‌های خارجی و سرمایه‌های سرمایه‌داران و صاحبان شرکت‌های تولیدی و خدماتی می‌باشد. در این راستا نیز غرب به رهبری آمریکا بیشترین تلاش را برای ممانعت از جذب سرمایه‌ها به ایران عمل آورده است.

اعمال فشار آمریکا بر کشور ژاپن برای عدم پرداخت قسط‌های وام مربوط به ساخت سد بر رودخانه کارون، تلاش برای جلوگیری از پرداخت وام بانک جهانی برای مسائل بهداشتی و نیز طرح فاضلاب در ایران نمونه‌های چنین سیاستی است. طرح‌هایی که به نفع محیط زیست و بهداشت می‌باشد و طبیعتاً هیچ خطری برای امنیت آمریکا ندارد.

تبلیغات گسترده در ناامن جلوه‌دادن سرمایه‌گذاری در ایران نیز تأثیر به‌سزایی در این راستا دارد.

اعطای وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی

اعطای وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی را می‌توان اقدامی در جهت تخریب

اقتصاد ایران محسوب نمود؛ گرچه دستگاه‌های دولتی در ایران ممکن است از این نوع وام‌ها استقبال کنند.

دستگاه‌های ذی‌ربط ایرانی که مورد اعتراض افکار عمومی قرار می‌گیرند، در صورت تأمین کالاهای مصرفی از انتقاد رهایی می‌یابند و ممکن است مسئولان آن ترجیح دهند با رفع نیازهای هر چند غیر حیاتی، از طریق واردات این کالاهای مصرفی از خارج (در دوران مسئولیت خود) موفق جلوه کنند، گرچه کشور را دچار گرفتاری‌های بعدی می‌کنند. واردات میوه‌جات خارجی که موجب وارد آمدن خسارات به کشاورزان ایرانی است، نمونه این سیاست است. دولت‌های غربی ممکن است از دادن وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی استقبال کنند؛ حال آنکه این کشورها از دادن وام برای امور زیربنایی و عمرانی و صنعتی و تولیدی پرهیز می‌کنند.

اظهارات جرال د سگال مدیر انستیتو بین‌المللی استراتژیک لندن که در هفته‌نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ منتشر شده است، در این راستا قابل توجه است. وی می‌گوید:^{۲۹۶}

«... غرب باید به شیوه‌ای که کمونیزم را مهار و آلوده کرد با سایر دشمنان خود عمل کند...»

آلوده‌سازی، شیوه فراوان دارد که تجارت با دشمن ... از راه‌های اصلی آلوده‌سازی جوامع است... اکنون نیز باید یک استراتژی دوگانه مهار و آلوده‌سازی در دستور کار باشد... مهار کافی نیست و آلوده‌سازی مهم‌تر است... خوش‌بختانه آلوده‌سازی شیوه‌های فراوان دارد که تجارت با دشمن- در کالاهای غیر استراتژیک- و... از جمله آن‌هاست...».

« نتیجه مطالعات سال ۲۰۰۰ انستیتو سیاست خاورمیانه واشنگتن که تأکید

۲۹۶- جرال د سگال مدیر مطالعات انیستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن در هفته‌نامه نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ بر مطلب مذکور تأکید کرده بود.

کرده است:^{۲۹۷}

... صادرات کالاهای مصرفی به ایران باید از سر گرفته شود، این کار باعث کم شدن ارز خارجی موجود در ایران خواهد شد...»
مطلب فوق نیز مؤید این مطلب است.

نقش مهاجرت‌ها در اشتغال

مهاجرت‌های بین کشوری، شامل مهاجرت‌های اتباع بیگانه به ایران و مهاجرت اتباع ایرانی به خارج، تأثیر به‌سزایی در موضوع اشتغال در کشور دارد. این مهاجرت‌ها در هر دو صورت، دارای تأثیرات مثبت یا منفی‌ای می‌باشند که ذیلاً مورد بررسی قرار می‌گیرد:

مهاجرت‌های اتباع خارجی به ایران

کشور ایران بیشترین مهاجران خارجی را پس از انقلاب اسلامی پذیرفته است. اتباع افغانستان و عراق عمده مهاجران بوده‌اند. مهاجران خارجی در ایران عمدتاً بی‌سواد و فقیر می‌باشند و به کارهای یدی می‌پردازند. از تعداد مهاجران نسبت به گذشته کاسته شده است. وزارت کشور موظف شده است که مهاجران افغانی را به تدریج به کشورشان بازگرداند. ممکن است تحولات آینده در کشورهای همسایه، مهاجرت و پناهندگی را به ایران تشدید کند.

مهاجرت‌های اتباع ایرانی به خارج

۲۹۷- روزنامه کیهان مورخ ۱۳۸۰/۱/۱۸ به نقل از گزارش گروه مطالعات ریاست جمهوری انیستیتو سیاست خارجی واشنگتن به نقل از اینترنت به آدرس:

وضعیت اتباع ایرانی در خارج و مهاجرت‌های بیشتر، می‌تواند بر موضوع اشتغال تأثیر بگذارد که ذیلاً به ابعاد آن پرداخته می‌شود.

مهاجرت‌های صورت گرفته به خارج

سه نوع مهاجرت تا کنون از ایران صورت گرفته است:

- مهاجرت به کشورها برای کار؛
 - مهاجرت به کشورهای پیشرفته غربی؛
 - مهاجرت برای فراری دادن سرمایه؛
- مهاجرت به کشورهای عربی منطقه و برخی دیگر کشورهای دیگر برای کار که عمدتاً توسط نیروهای یدی از سال‌ها قبل در جریان بوده، مهاجرتی غیرسیاسی است و تعدادی از این نیروها توانسته‌اند موقعیت مالی خوبی برای خود فراهم آورند. این نوع مهاجرت‌ها برای کشور تقریباً بلا ضرر است. البته وهابیت تلاش می‌کند بر مهاجران اهل سنت تأثیر بگذارد و از طریق آنان، وهابیت را در ایران ترویج کند که این موضوع مسئله‌ساز می‌باشد.
- مهاجرت به کشورهای اروپایی و آمریکایی و کانادا و استرالیا که بعد از انقلاب بعضاً به دلیل عدم تمایل به زندگی در جوّ اسلامی ایران بوده است، افرادی از طبقات ثروتمند و تحصیل‌کرده را شامل می‌شده است.
 - مهاجرت به کشورهایایی مثل امارات متحده عربی، به‌ویژه برای فراری دادن سرمایه‌های نامشروع و بکارگیری در تجارت و قاچاق.

مهاجرت‌های آینده

با توجه به کمبود فرصت‌های شغلی در کشور، اعم از نیروهای تحصیل‌کرده و

غیرتحصیل‌کرده، فرصت‌های شغلی در خارج از کشور، فرصتی است برای کمک به حل مشکل اشتغال کشور و می‌بایست برای صدور «نیروی کار غیر مورد نیاز کشور» برنامه‌ریزی صورت گیرد.

مهاجرین خائن

البته متأسفانه شاهد مهاجرت تعدادی از مهندسين صنايع نفت به قطر برای کار در منابع مشترک نفت و گاز با ایران بوده ایم. با توجه که این مهندسين، قطر را در غارت سهم ایران از منابع نفت و گاز یاری می‌کنند، اقدام آن‌ها باید خیانت به وطن محسوب گردد، همانطور که کمک به دشمن برای اشغال سرزمین کشورمان خیانت محسوب شده و دریافت حقوق بیشتر از دشمن، نمی‌تواند توجیهی برای کمک به دشمن در اشغال سرزمین‌مان محسوب گردد.

مهاجرت کارآفرینان

اما باید توجه داشت که نباید نیروهای کارآفرین را از دست داد. کشور به این‌گونه افراد نیاز دارد. کشورهای غربی تلاش گسترده‌ای برای جذب نیروهای کارآفرین دارند و این امر به کشورمان لطمه می‌زند و لذا باید در جهت حفظ آن‌ها تلاش کرد. این در حالی است که دولت‌های غربی برای جذب نیروهای متخصص کارآفرین برنامه‌ریزی می‌کنند.

برای نمونه انگلیس اعلام کرده است که افرادی را که می‌توانند «چیزی برای اقتصاد این کشور به ارمغان بیاورند»، به مهاجرت به این کشور ترغیب می‌کند. معاون وزیر کشور انگلستان^{۲۹۸} در این ارتباط بر اهمیت نقشی که مهاجران واجد توانائی‌های حرفه‌ای و عملی در شکوفا شدن اقتصاد کشور میزبان ایفا می‌کند، تأکید ورزیده است.^{۲۹۹}

۲۹۸ - کیهان، ۱۳۷۹/۵/۶ ص ۱۵.

۲۹۹ - اطلاعات ضمیمه ۳/۵/۱۳۷۹.

دولت انگلستان در کنار تلاش برای جذب مهاجران خلاق، برای جلوگیری از فرار مغزها از انگلستان به سایر کشورها، به‌ویژه فرار به آمریکا و کانادا، در یک مورد مبلغ یک میلیارد پوند اختصاص داد که صرف تحقیقات ملی و پرورش دانشجویان دوره دکتری در رشته‌های اصلی علوم شود.^{۳۰۰}

اشتغال و گردشگری

در جهان از هر ۹ شغل یک شغل در ارتباط با توریسم می‌باشد. با وجودی که ایران از نظر جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی، یکی از ۱۰ کشور اول در جهان می‌باشد، سهم ایران از توریسم بسیار اندک است. ورود گردشگران خارجی به ایران، برای کشور درآمدزا، ارزآور و اشتغال‌زا می‌باشد.

این گردشگران می‌توانند با انگیزه‌ها و مقاصد مختلف، مثل دیدار از زیارتگاه‌ها، به‌ویژه حرم مطهر امام رضا (ع)، مناظر زیبای طبیعی و یا آثار فراوان باستانی ایران وارد کشور شوند. برنامه‌ریزی و ایجاد تسهیلات برای ورود گردشگران خارجی در چارچوب حفظ فرهنگ و ارزش‌های اسلامی مردم می‌تواند در ایجاد فرصت‌های شغلی نقش مؤثری داشته باشد.

تبلیغات رسانه‌ای غرب تلاش دارد با ایجاد نگرانی در گردشگران خارجی نسبت به امنیت خود، آنان را از سفر به ایران منصرف سازند و حتی المقدور ایران را از این درآمدها و فرصت‌ها محروم کنند.

در ایجاد تسهیلات گردشگری، سرمایه‌داران و سرمایه‌گذاران ایرانی و خارجی با مشارکت یکدیگر می‌توانند ضمن بهره‌مندی از سود سرمایه‌گذاری خود،

زمینه را برای حضور هر چه بیشتر گردشگران خارجی در ایران فراهم آورند. در جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی نیز طبیعتاً کارشکنی‌هایی توسط حکام غرب صورت می‌پذیرد.

ذکر مشکلاتی که توسط دشمنان خارجی در این ارتباط و در سایر موارد ایجاد می‌شود، به معنای نداشتن مشکل از منشا داخلی نیست، بلکه در این قسمت به امور خارجی مؤثر بر موضوع اشتغال اشاره می‌گردد.

عزیمت گردشگران ایرانی به خارج

سفر گردشگران ایرانی به خارج از کشور، از نظر اقتصادی موجب هزینه‌شدن سرمایه‌های ایرانی در کشورهای خارجی می‌گردد و جلوی بهره‌مندی از این سرمایه‌ها در پیشرفت کشور را می‌گیرد.

هر گردشگر ایرانی که به خارج سفر می‌کند، باید بداند که با سرمایه‌گذاری حدود ۱۰ هزار دلار، می‌توان یک شغل دائمی در ایران ایجاد کرد؛ سرمایه‌ای که در سفرهای خارجی به نفع اقتصاد سایر کشورها از دست می‌رود.

فشارهای بین‌المللی

اهمیت «احساس امنیت» در مردم بیشتر از برخورداری از خود «امنیت» است. دشمنان بیگانه تلاش می‌کنند هم «امنیت» را در کشور و دست‌کم در نقاطی از کشور، به‌ویژه در نقاط مرزی تضعیف کنند و هم «احساس ناامنی» را در کشور دامن بزنند. بررسی برنامه‌های رسانه‌های بیگانه و ضدانقلاب نشان‌دهنده چنین جهت‌گیری می‌باشد.

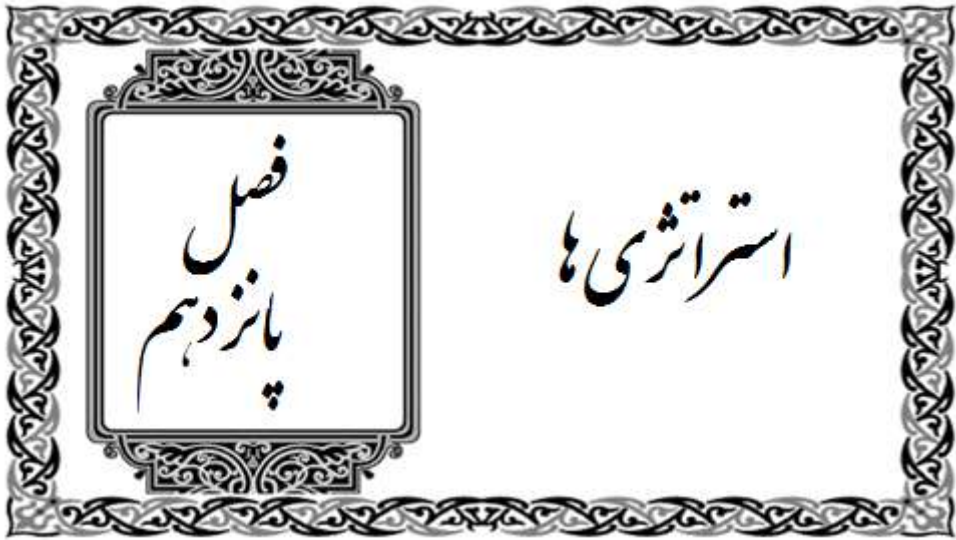
طبیعی است جایی که ناامنی وجود داشته باشد، سرمایه‌گذاری صورت نخواهد گرفت.

بخشی از وضعیت توسعه‌نیافتگی کافی در برخی استان‌های مرزی مثل سیستان و بلوچستان و کردستان، ناشی از احساس کمبود امنیت است و به

همین لحاظ نیز بخش خصوصی کمتر حاضر به سرمایه‌گذاری در این مناطق می‌باشد. هرچند این مناطق بسیار امن‌تر از کشورهای است که امن تلقی می‌گردند.

اینک، با توجه به مطالبی که طی چند قسمت قبلی در بررسی محیط بین‌الملل در ارتباط با موضوع اشتغال ذکر گردید، برخی از فشارهای بین‌المللی را می‌توان به شرح زیر به‌طور کلی خلاصه مطرح نمود:

- ممانعت از ورود داوطلبان کار به کشورهای خارجی؛
- جذب مغزها و کارآفرینان و متخصصین ایرانی به خارج؛
- ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی در ایران؛
- گسترش قاچاق کالا و ارز؛
- محدودیت در بازار خارجی برای کالاهای ایرانی؛
- تلاش برای افزایش توقّعات مردم از حکومت، فراتر از امکانات کشور؛
- تلاش برای رواج فرهنگ مصرف‌گرایی؛
- جاسوسی اقتصادی؛
- تبلیغات تحریک‌آمیز؛
- صدور احکام جرائم مالی توسط دادگاه‌های غیرقانونی خارجی؛
- مهاجرت اتباع افغانی به ایران؛
- ممانعت از سفر جهانگردان به ایران؛
- تلاش برای رواج فساد اقتصادی و رشوه.
- سوءاستفاده از بحران‌های امنیتی برای تجزیه ایران؛
- سوءاستفاده از بحران‌های امنیتی برای سرنگونی نظام؛

نقاط ضعف و قوت بیکاری

در قسمت‌های قبلی، محیط ملّی و بین‌المللی و نقاط قوّت و ضعف داخلی و نیز فرصت‌ها و فشارهای خارجی و همچنین دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار گرفت. با توجّه به نقاط ضعف و قوّت ناشی از بیکاری و نیز فرصت‌ها و فشارهایی که در سطح خارجی در این ارتباط وجود دارد، تهدیدات موجود در ارتباط با بیکاری مشخص می‌گردند.

نقاط ضعف ناشی از بیکاری

در اینجا مواردی از نقاط ضعف ناشی از بیکاری بر اساس اهمیّت ذکر می‌گردد:

- کاهش امید به آینده؛
- کاهش امنیّت ملّی؛

- گسترش نارضایتی از دولت و نظام؛
- کاهش اعتماد به دولت و نظام؛
- کاهش اعتقاد به توانایی دین در اداره امور کشور؛
- کاهش عزت نفس و اعتماد به خود در بیکاران؛
- تضعیف باورهای دینی و ایمانی؛
- گسترش مهاجرت به سمت شهرهای بزرگ؛
- گسترش بی‌رویه شهرها؛
- گسترش حاشیه‌نشینی در شهرها؛
- گسترش جرم و جنایت؛
- گسترش مفاسد اخلاقی و اجتماعی؛
- گسترش آشوب و ناامنی؛
- گسترش مفاسد اخلاقی و اجتماعی؛
- کاهش امنیت شغلی شاغلین؛
- گسترش اعتیاد؛
- گسترش رشوه و فساد در دستگاه‌های دولتی؛
- افزایش تعداد زندانیان؛
- فرار مغزها به خارج؛
- گسترش نفوذ نیروهای معارض نظام و اسلام؛
- طمع کشورهای خصم در سرنگونی نظام و اعمال فشارهای مختلف؛

نقاط قوت ناشی از بیکاری

نقاط قوت ناشی از بیکاری نیز عبارت‌اند از:

- در دسترس بودن نیروی کار فراوان.

- کاهش دستمزدها در رقابت بین داوطلبان کار که قیمت تمام شده کالا و خدمات را کاهش می‌دهد.
 - آمادگی بیکاران برای کار در نقاط محروم.
 - گسترش خدمات در رقابت بین شاغلان برای حفظ شغل.
- طبیعی است وقتی از قوت‌های ناشی از بیکاری مطالبی به میان می‌آید، بدین معنا نیست که بیکاری مطلوب است. همان‌طور که نقاط ضعف ناشی از بیکاری نشان می‌دهد، زیان بیکاری آنچنان زیاد است که نقاط قوت در مقابل آن بسیار ناچیز می‌باشد.

تهدیدات بیکاری

گرچه ضعف‌های ناشی از بیکاری، خود تهدید محسوب می‌شوند، لیکن با توجه به افزایش توقّعات مردم از حکومت، به مقداری فراتر از افزایش امکانات کشور و نیز غفلت عمومی از نقش عملکرد خود مردم در بروز مشکلات، می‌توان برخی از تهدیدات ناشی از بیکاری را به شرح زیر برشمرد:

- ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی در ایران؛
- تبلیغات برای رواج فرهنگ مصرف‌گرایی؛
- تبلیغات برای تضعیف فرهنگ کار در ایران؛
- جذب مغزها و کارآفرینان ایرانی به خارج؛
- جاسوسی اقتصادی؛
- بکارگیری رشوه توسط کشورهای خارجی؛
- محدودیت بازار خارجی برای کالاهای ایرانی؛
- افزایش تبلیغات تحریک‌آمیز؛
- گسترش نفوذ نیروهای معارض نظام و اسلام؛
- افزایش فشار کشورهای خصم برای سرنگونی نظام و تجزیه کشور؛

- تضعیف امنیت ملی؛

فرصت‌ها

- تقویت چشم‌گیر جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف؛
- نفوذ روزافزون ایران در بین کشورهای اسلامی؛
- گسترش روابط ایران با دولت‌های ضد آمریکایی؛
- گسترش بیداری اسلامی؛
- سست شدن پایه‌های دولت‌های خصم در منطقه؛
- تضعیف روزافزون آمریکا و کشورهای هم‌پیمان،
- در جریان بودن سقوط نظام تک قطبی و شکل‌گیری نظام چند قطبی؛
- بروز اختلاف و رویارویی بین قدرت‌های بزرگ (تحولات اوکراین)؛

مراحل تدوین استراتژی

پس از بررسی محیط ملی و محیط بین‌المللی و تعیین نقاط قوت و ضعف در محیط داخلی و نیز بررسی فرصت‌ها و فشارها (تهدیدات) در محیط بین‌المللی و تعیین تهدیدات اصلی که در ارتباط با معضل بیکاری برای کشور وجود دارد، نوبت به بررسی اهداف، سیاست‌ها و استراتژی‌ها می‌رسد. با توجه به نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و فشارها و تهدیدات، باید اهداف را تعیین نمود. در قدم بعدی با توجه به مؤلفه‌های فوق‌الذکر جهت تحقق اهداف، باید سیاست‌ها را مشخص ساخت، آنگاه نوبت تعیین استراتژی فرا می‌رسد.

در پایان بخش استراتژی‌ها، با توجه به ابعاد مختلف استراتژی، استراتژی کلی که در برگیرنده تمامی ابعاد استراتژی‌هاست، جمع‌بندی و تنظیم و ارائه می‌گردد.

با توجه به ارزش‌های مورد اعتقاد مردم و مسئولان خطراتی که از ناحیهٔ بیکاری کشور را تهدید می‌کند و با توجه به نیازها و توانایی‌های کشور، اهداف فرهنگی، اجتماعی برای رفع معضلات به شرح زیر می‌باشند:

اهداف فرهنگی اجتماعی در راستای حل معضل اشتغال

- حاکمیت اسلام و تقویت نظام جمهوری اسلامی؛
- تقویت ایمان دینی و عرق ملی؛
- حفظ استقلال کشور؛
- تأمین و تحقق منافع ملی؛
- تأمین امنیت و آرامش عمومی؛
- ارتقای مشارکت عمومی در ایران؛
- تحقق توسعه‌ی همه‌جانبه؛
- ارتقای آگاهی‌های عمومی و اصلاح فرهنگ عمومی؛
- تقویت عزت نفس، یک‌رنگی، خودباوری، خوداتکایی؛
- تقویت روحیه جست‌وجوگری، آینده‌نگری، برنامه‌ریزی، تلاش و...؛
- تقویت انضباط مالی و اجتماعی؛
- توسعه کیفی نیروی انسانی و پرورش نیروی انسانی مؤمن، با وجدان متفکر، متخصص، کارآفرین، پرتلاش و قانع؛
- ارتقاء روحیهٔ کارگروهی؛
- ارتقا و بهبود محیط زیست

سیاست‌های فرهنگی اجتماعی

برای تحقق اهداف مورد نظر که در قسمت قبلی به آن اشاره شد، سیاست‌های مناسبی که باید اعمال شود، عبارتند از:

- تکیه به ایمان مذهبی و تقویت آن،
- پاک‌سازی باورهای مذهبی از خرافات و تحریفات و ناب‌سازی مذهب،
- تقویت اعتماد عمومی به نظام و امید به آینده،
- تقویت عرق ملی، بویژه در مقابل غرب،
- توسعه علمی، فرهنگی و کیفی نیروی انسانی و پرورش نیروی انسانی
کاردان و کار آفرین،
- تقویت نیروهای فنی و حرفه‌ای در سطوح مختلف،
- تقویت فرهنگ و وجدان کاری،
- شایسته‌سالاری در مدیریت‌های عمومی و دولتی و ترجیح آن بر امنیت
شغلی،
- اصلاح ساختار اداری،
- اصلاح قوانین و مقررات و ثبات آن‌ها،
- شفافیت در امور اقتصادی و اداری،
- پاسخگو بودن دستگاه‌های حکومتی به مردم،
- آمایش سرزمینی،
- استفاده از امکانات بالقوه کشور،
- استفاده از فرصت‌های موجود در سایر کشورها برای اعزام نیروی کار
مازاد بر نیاز کشور،
- جلوگیری از فرار مغزها،
- گسترش فرهنگ تحقیق و مطالعه،
- افزایش آگاهی‌های عمومی،
- گسترش مشارکت عمومی و نهادهای مدنی اسلامی،
- کاهش بار تکفل و افزایش داوطلبان کار در نیروهای بالقوه فعال،

- استفاده از توان زنان در جهت توسعه همه‌جانبه کشور در چارچوب فرهنگ اسلامی،
- با ارزش محسوب شدن هر کار حلال،
- تقویت فرهنگ حفاظت از اموال عمومی و میراث فرهنگی،
- تقبیح تقاضای کمک (یارانه) از بودجه عمومی،
- ترغیب اقامت داوطلبانه در روستاها و نقاط دورافتاده و محروم،
- تنظیم جمعیت (در شرایط فعلی افزایش جمعیت)،
- ایجاد آرزوهای قابل دسترس برای مردم،

استراتژی‌ها

پس از تعیین اهداف و سیاست‌ها نوبت به تدوین استراتژی‌ها فرا می‌رسد. استراتژی‌ها تحت چهار عنوان مختلف ذکر می‌گردند که عبارتند از :

- استراتژی اصلاح فرهنگ عمومی،
 - استراتژی اصلاح ساختار اداری و قوانین،
 - استراتژی اجتماعی،
 - استراتژی تأمین اجتماعی،
- استراتژی‌های فوق باید توأم با بکارگیری استراتژی اقتصادی مناسب باشند که تحت عنوان استراتژی اصلاح ساختار اقتصادی از آن یاد شده است. در این موردِ آخر، جنبه‌های فرهنگی اجتماعی استراتژی اقتصادی نیز ذکر شده است.

استراتژی کلی

با توجه به ابعاد مختلف استراتژی، استراتژی کلی که در بر گیرنده تمامی ابعاد استراتژی‌ها است جمع‌بندی و تنظیم شده است.

استراتژی اصلاح فرهنگ عمومی

- اصلاح فرهنگ کار
- ترویج فرهنگ مصرف بر اساس الگوهای مناسب و قناعت
- ترویج فرهنگ کالاهای تولید داخل نسبت به کالاهای خارجی
- اصلاح فرهنگ صادرات
- اصلاح فرهنگ مالیات
- ترویج فرهنگ پس‌انداز
- ترویج فرهنگ مناسب برای سرمایه‌گذاری دارایی‌ها در توسعه اقتصادی
- ترویج کار گروهی
- ترغیب به مشارکت
- تعدیل توقعات
- پاک‌سازی و ناب‌سازی باورهای دینی از خرافات و انحرافات
- ایجاد قبح در دریافت کمک از بیت‌المال (یارانه)
- ترویج فرهنگ حفاظت از میراث فرهنگی
- ترویج فرهنگ حساسیت و حفاظت از اموال عمومی
- تقویت اعتماد به نظام و امید به آینده
- تقویت اعتماد به نفس و احساس عزت
- تقویت خودباوری و اتکاء به توانائی‌های فردی
- ایجاد آرزوهای مناسب
- معرفی چشم‌انداز ۱۴۰۴
- تدوین چشم‌انداز ۱۴۲۰، ۱۴۴۰، ۱۴۵۰

برخی نظرسنجی‌ها نشان می‌دهد که وقتی از افراد در مورد آرزوهای آنان سؤال می‌شود، ابتدا برخی آرزوهای شخصی، مثل تحصیل، ازدواج، اشتغال، مسکن، و برخورداری از ثروت را برای خود و خانواده خود مطرح می‌سازند. و برخی دیگر ابتدا موضوعاتی نظیر پیروزی اسلام، سربلندی نظام، اعتلای ملت، طول عمر و سلامتی رهبر، رفع مشکلات و محرومیت‌های اقشار ضعیف، ذلت و خواری مزدوران بیگانه و ضدانقلاب، شکست اسرائیل و استکبار جهانی و پیروزی ملل مسلمان را آرزو می‌کنند. گرچه تقریباً همه موارد فوق (خواسته‌ها و آرزوهای فردی و جمعی) مطلوب هر دو گروه است، لیکن برخی ابتدا نیازهای جمعی و سپس نیازهای شخصی را مطرح می‌سازند و برخی دیگر ابتدا نیازهای شخصی و سپس آرزوهای جمعی را طرح می‌کنند.

باید برنامه‌ریزی فرهنگی به سمتی هدایت شود که افراد، نیازهای جمعی را بر نیازهای شخصی ترجیح دهند و روحیه جمعی و گروهی تقویت گردد. اگر افراد چنین روحیه‌ای پیدا کنند، در صورت مواجه شدن با پیشنهاد زندگی راحت‌تر در کشورهای بیگانه، کشور و ملت خود را رها نکرده و خدمت به بیگانگان را به خدمت به ملت خویش ترجیح نخواهند داد و پدیده‌ای بنام فرار مغزها پدید نخواهد آمد.

معرفی برنامه‌ها و اهداف چشم‌انداز ۱۴۰۴ و ترغیب مردم به مشارکت در تحقق آن برنامه‌ها و آرزوهای دست‌یافتنی، می‌تواند در این راستا مؤثر واقع گردد.

استراتژی اجتماعی و اداری

- استراتژی اصلاح ساختار اداری و قوانین
- اصلاح ساختار قانون کار و سایر قوانین،
- ایجاد ساختار مناسب حکومتی برای زمینه‌سازی گسترش اشتغال و...
- حاکمیت شایسته سالاری حتی در مقابل امنیت شغلی،
- شفاف‌سازی امور مالی و اداری دستگاه‌های حکومتی،

- مقابله با مفاسد اداری،
- حاکمیت اصل پاسخ‌گویی و اطلاع‌رسانی،
- حاکمیت اصل مردم‌سالاری (رعایت حقوق و احترام و شخصیت مردم)،
- جلوگیری از اسراف و تجمل،
- اصلاح سیستم اداری برای کاهش نیاز به مراجعه مستقیم و حضوری مردم.

نکته‌ای را که مناسب است به آن بطور مثال اشاره گردد، موضوع پاسخ‌گویی به مردم است که شامل حق مردم در دریافت پاسخ کتبی به درخواست‌های خود است.

ادارات، باید هرگونه درخواست دریافت پاسخ مکتوب از سوی مردم را اجابت نمایند و هرگونه موافقت و یا مخالفت با موضوع مورد تقاضا را مستدل به مقررات و قوانین کتباً ابلاغ کنند. این امر در کنار شفافیت اسناد و مدارک و روال اداری و امکان دسترسی مردم به اطلاعات و قوانین و مقررات، زمینه تخلف کارکنان دولت و نیز زمینه بسیاری از مفاسد اداری را از بین می‌برد، حال آنکه در مقطع کنونی بسیاری از ادارات، حتی از دادن رسید نامه واصله به متقاضیان نیز خودداری می‌کنند و فقط به اعلام شماره و تاریخ ثبت نامه وارده اکتفا می‌نمایند و گاه حتی از اعلام شماره وارده نامه نیز خودداری می‌نمایند.

همچنین وقت زیادی از مراجعین به دستگاه‌ها، برای کسب اطلاع از چگونگی روال اداری و اطلاع از اسناد مورد نیاز برای ارائه به ادارات و برخورداری از خدمات، تلف می‌شود که با یک اطلاع‌رسانی صحیح قابل اجتناب می‌باشد.

متأسفانه بسیاری از ادارات، از پاسخ تلفنی یا مکتوب به متقاضیان اجتناب می‌کنند و از پاسخ‌گویی مکتوب به مکاتبات مردم که از طریق پست واصل شود خودداری می‌نمایند. به منظور رعایت وقت، حقوق، و احترام مراجعان، استفاده

از پست و ارائه پاسخ مکتوب به تقاضای مردم، باید حتماً در اصلاح سیستم اداری گنجانده شود.

استراتژی توسعه نیروی انسانی

- پرورش نیروهای کاردان و کارآفرین،
- ارتقاء سطح علمی مردم،
- جذب نیروهای کارآفرین و مغزها،
- گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مقاطع زیر دیپلم تا فوق‌دیپلم،
- تقویت روحیه خودباوری و اتکاء و استفاده از توانائی‌های ذاتی،

استراتژی اجتماعی

- تنظیم جمعیت در حین تسهیل ازدواج (که در شرایط فعلی کشور نیاز به افزایش جمعیت می‌باشد)،
- کاهش بار تکفل (افزایش داوطلبان کار نسبت به نیروهای بالقوه فعال)،
- جلب مشارکت عمومی در کلیه امور،
- توسعه نهادهای مدنی اسلامی،
- مبارزه با مواد مخدر و مفسد اجتماعی،

استراتژی تأمین اجتماعی

- هدفمند در جهت اقشار ضعیف،
- هماهنگ با توان اقتصادی کشور،
- عدم تشویق تنبلی و کاهلی،
- ترجیح کمک‌های نقدی بر کالایی،

استراتژی اصلاح ساختار اقتصاد

- عدم اتکاء اقتصاد کشور به فروش نفت خام،

- احتساب منابع زیرزمینی به عنوان دارایی و نه درآمد،
- اختصاص دارایی‌ها به امر توسعه عمرانی و تولیدی و...
- اتکاء اقتصاد به کار و تلاش مشروع آحاد مردم،
- جهت‌گیری عدالت اجتماعی و محرومیت‌زدایی،
- استفاده از موقعیت جغرافیایی، اقتصادی و سیاسی و دیگر مزیت‌های کشور،
- شفاف‌سازی اقتصادی،
- واقعی کردن قیمت‌ها،
- حذف یارانه‌های کالاها و خدمات،
- اولویت بخشیدن به واقعی کردن قیمت فرآورده‌های سوختی و انرژی‌زا،
- خصوصی‌سازی،
- اولویت در ساخت امور زیربنائی و تولیدی،
- اولویت طرح‌های نیمه‌تمام و اشتغال‌زا،
- تکیه بر سرمایه‌های داخلی،
- استفاده از سرمایه‌های خارجی به خصوص در امور اشتغال‌زا که امکان صادرات محصولات آن وجود داشته باشد و یا کشور را از واردات بی‌نیاز سازد،
- استفاده از فرصت‌های موجود در سایر کشورها برای اعزام نیروی کار مازاد بر نیاز ایران به خارج به نحوی که درآمد ارزی آنان به ایران باز گردد،
- رعایت محیط زیست (توسعه پایدار)
- استفاده از موقعیت تاریخی و جذابیت‌های مذهبی، باستانی و طبیعی.

نکته‌ای را که در اینجا لازم به تأکید است این است که متأسفانه اقتصاد ایران از شفافیت لازم برخوردار نیست. مثلاً میزان واقعی یارانه‌های مواد سوختی و انرژی‌زا، در بودجه رسمی دولت انعکاس ندارد. از سوی دیگر مردم به دلیل وجود عملی این یارانه‌ها، که نتیجه آن ارزانی فوق‌العاده فرآورده‌های سوختی است، ارزش واقعی این مواد را نمی‌دانند و نمی‌توانند در مصرف آن منافع ملی را در نظر بگیرند. نتیجه این امر، اسراف فوق‌العاده در مصرف و هدر رفتن منابع کشوری‌باشد و شفاف‌سازی اقتصاد موجب آگاهی مردم نسبت به ارزش واقعی محصولات و کالاها می‌گردد و در نتیجه مصرف و هزینه‌ها منطقی می‌شود. بطور مثال افراد کمی می‌دانند که یارانه سالانه مواد سوختی و انرژی‌زا چه مقدار است.

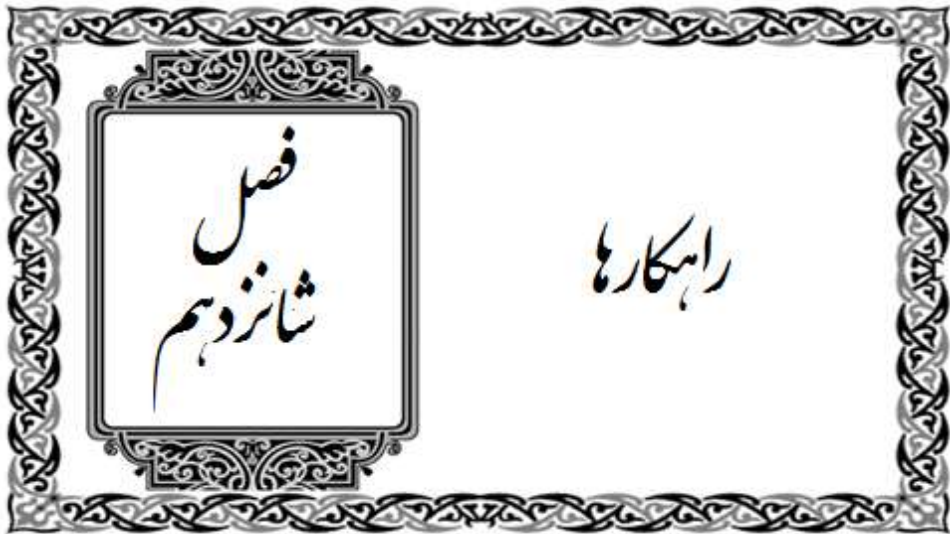
همان‌طور که در استراتژی اصلاح ساختار اقتصادی ذکر شده است، اولویت در کارهای زیربنایی و عمرانی، آن هم در اتمام طرح‌های زیربنایی است. در قسمت بعدی با توجه به استراتژی‌های ذکر شده استراتژی جامع پیشنهادی ارائه می‌گردد.

استراتژی جامع

با توجه به استراتژی‌های مختلف بیان شده، استراتژی جامع مناسب را می‌توان به شرح ذیل مطرح نمود:

اصلاح ساختار اقتصادی در فضای تفاهم و هماهنگی کامل ارگان‌های مختلف نظام، در راستای اتکاء به کار و تلاش مشروع آحاد مردم و عدم اتکاء اقتصاد و امور جاری کشور به دارایی‌های حاصل از فروش نفت خام و احتساب ثروت حاصله از منابع زیرزمینی به عنوان دارایی و نه درآمد، اصلاح ساختار اداری و قوانین و حرکت به سمت خصوصی‌سازی و نیز واقعی‌سازی قیمت‌ها و شفاف‌سازی اقتصاد از طریق هدفمندسازی یارانه‌ها، با اولویت واقعی کردن قیمت فرآورده‌های سوختی و انرژی‌زا و برقراری تأمین اجتماعی هدفمند، در

محدودهٔ امکانات کشور، به منظور محرومیت‌زدایی و استقرار عدالت اجتماعی و ترویج الگوهای مناسب مصرف و صرف سرمایه‌های حاصله در زمینه ساخت امور زیربنائی و تولیدی با اولویت طرح‌های نیمه‌تمام و اشتغال‌زا و تحقق رشد اقتصادی با توجه به موقعیت عالی جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی، مزیت‌ها و حفظ محیط‌زیست و با تکیه بر سرمایه‌های داخلی و نیز استفاده از سرمایه‌های خارجی، به خصوص در امور اشتغال‌زا که امکان صادرات محصولات آن وجود داشته و یا کشور را از واردات بی‌نیاز سازد و فراهم آوردن زمینه‌های لازم به منظور استفاده از فرصت‌های موجود در سایر کشورها برای اعزام نیروی کار مازاد بر نیاز به خارج و نیز اصلاح فرهنگ عمومی و تحول ساختار نیروی انسانی به سمت پرورش نیروهای کارآفرین برای زمینه‌سازی تحقق توسعه و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی همه‌جانبه در راستای آرمان‌های اسلامی و منافع ملی کشور، در چارچوب چشم‌اندازهای ۲۰ ساله تا ۵۰ ساله.

ضعف‌های آموزشی

بسیاری از دارندگان دیپلم، نمی‌توانند وارد دانشگاه شوند و این، علی‌رغم ظرفیت بیش از ۴ میلیون نفری دانشگاه‌های کشور است. این در حالی است که عده‌ای در مراحل پایین‌تر، یعنی در مرحلهٔ سیکل و برخی در پایان دورهٔ ابتدایی درس را رها می‌کنند.

یکی از انتقادهای بر نظام آموزشی، این است که برنامهٔ آموزشی کشور برای آن تعداد از افرادی که به دانشگاه راه می‌یابند، تنظیم شده است؛ حال آنکه باید وضعیت بیشتر آنان، به عنوان یک واقعیت در نظر گرفته شود؛ ضمن اینکه باید ظرفیت دانشگاه‌ها برای ورود تعداد بیشتری از داوطلبان فراهم گردد.

اگر هم اکنون، اساتید مجرب و برجستهٔ دانشگاه در رشته‌های مختلف پزشکی، دندان‌پزشکی، ادبیات، تاریخ و زبان‌های خارجی، در کنکور ورود به دانشگاه شرکت کنند و از آن‌ها فقط در بخش ریاضیات، فیزیک، شیمی و هندسه، در سطح دیپلم امتحان به عمل آورند، نمرهٔ تعداد قابل توجهی از این اساتید، کمتر

از نمرهٔ همین جوانانی خواهد بود که با قبولی در دیپلم، برای اولین بار در کنکور سراسری شرکت کرده و در کنکور رد شده‌اند. علت آن نیز روشن است. یک استاد ادبیات، در رشتهٔ خود، نیازی به حفظ جدول مندلیف ندارد و محاسبات لگاریتمی بکار او نمی‌آید و به همین دلیل نیز به مرور زمان آموخته‌های دورهٔ دبیرستان در این دروس را فراموش می‌کند. چنین اتفاقی برای دیپلمه‌هایی که نتوانستند سد کنکور را پشت سر بگذارند و مرور زمان محفوظات آنان را از یاد آنان برده است، نیز اتفاق می‌افتد.

این در حالی است که وقتی جوانان ما دیپلم می‌گیرند و می‌خواهند وارد بازار کار شده؛ امور زندگی خود را اداره کنند، احساس ناتوانی می‌کنند و دچار مشکل می‌شوند. آن‌ها در حقیقت برای کار و زندگی در جامعه و ادارهٔ امور خود ترتیب نشده‌اند و آموزش‌های لازم را در این رابطه ندیده‌اند. محفوظات آنان در برخی رشته‌ها، در بسیاری از مواقع، فقط در صورتی بکار آنان می‌آید که در همان رشته‌های خاص وارد دانشگاه شده و ادامه تحصیل دهند.

اهداف آموزش

با توجه به واقعیت‌های مختلف، باید هدف از آموزش، حتی در مقطع سیکل، این باشد که دانش‌آموزان از جمله برای کسب هدف‌های زیر تربیت گردند:

- کسب مهارت‌های زندگی؛
- توانایی برای کار و زندگی در جامعه؛
- توانایی برای کار جمعی و گروهی؛
- توانایی برای بهبود بخشیدن به قدرت اقتصادی و اجتماعی خود، خانواده و کشور؛
- قدرت درک تحولات پیرامونی و بین‌المللی؛
- توانایی برای ادامه تحصیل در مقاطع عالی.

• و....

نیازهای آموزشی

باید آموزش‌ها، در مدارس، موضوعاتی را در بر بگیرند که افراد در زندگی روزمره خود با آن‌ها سروکار دارند.

آموزش بایگانی و آرشیو موضوعی

هرکس در هر مقطعی از تحصیل و در هر شغلی - حتی خانه‌داری و کارگری - به نگهداری و بایگانی و آرشیو مدارک و اسناد خود نیاز دارد. تقریباً قریب به اتفاق افراد جامعه، با سیستم نگهداری و آرشیو اسناد و مدارک آشنا نیستند و حتی کسانی که تحصیلات عالی دارند از سیستم «بقچه‌ای» یا «جعبه‌ای» برای نگهداری مدارک خود استفاده می‌کنند؛ به این نحو که مدارک را روی هم در گوشه یا جعبه‌ای نگهداری می‌کنند و به همین دلیل بسیاری از مدارک به مرور زمان گم شده یا در یافتن آن‌ها وقت زیادی تلف می‌گردد؛ لذا به نظر نگارنده آموزش سیستم بایگانی حتی در دوره ابتدایی و راهنمایی امر مفیدی است که در تمام طول زندگی فرد به او کمک خواهد کرد.

آموزش حسابداری

حسابداری از امور دیگری است که همه به دانستن مقداری از آن نیاز دارند. بسیاری از افراد حتی به نحوه نوشتن طلب‌ها و بدهی‌ها در دفاتر مخصوص حسابداری آشنا نیستند. هر کس در هر شغل و سمتی که باشد، حتی اگر خانه‌دار بوده یا داوطلب کار نباشد، به مقداری اطلاعات در امور حسابداری نیازمند است.

آموزش مکاتبات اداری و حقوق اساسی

نحوه مکاتبات اداری و آشنایی با حقوق اساسی فردی و جمعی و چگونگی مراجعه به دستگاه قضایی، برای احقاق حقوق خود، از جمله مواردی است که هم در مقطع سیکل و هم دیپلم لازم است جوانان آموزش ببینند. بسیاری از افراد بر این تصورند که صرف نوشتن نامه به مسئولان قوه قضائیه برای پیگیری امور کفایت می‌کند و از روال قانونی آن بی‌اطلاع‌اند.

آشنایی با وظایف و عملکرد دستگاه‌های حکومتی و نیز آگاهی از نقش عملکرد تکتک افراد در وضعیت کلان کشور و آموزش هر چند محدود، در زمینه اقتصاد خرد و کلان، از نیازهای مهم جامعه است. در این صورت افراد می‌توانند رفتار و عملکرد و توقعات خویش را با واقعیات کشور تطبیق دهند.

ثبت شرکت‌ها

آشنایی هر چند محدود در زمینه مدیریت و چگونگی ثبت شرکت و مؤسسه و معاملات و ... از اطلاعات مورد نیاز هر فردی می‌باشد.

آموزش فیش‌برداری

آشنایی با روش تحقیق، فیش‌برداری، درج منبع و نحوه آرشیو و استفاده از آن نیز در مقاطع مختلف زندگی مورد نیاز افراد می‌باشد.

همچنین به اعتقاد نگارنده با توجه به گسترش صنعت رایانه و اینترنت که در آینده نه چندان دور به همه خانه‌ها راه خواهد یافت و تسهیلات فراوانی را برای همه افراد فراهم خواهد آورد، آموزش اینترنت امری ضروری است. در آینده، با سواد، فقط خواندن و نوشتن نخواهد بود، بلکه توانایی کار با رایانه، در ارزیابی میزان سواد بکار گرفته خواهد شد و کسانی که توانایی کار با رایانه را ندارند، بی‌سواد محسوب خواهند گردید؛ لذا مناسب است کار با رایانه و حتی آموزش تایپ، حتی در مقطع ابتدایی، در دستور کار آموزش و پرورش، قرار گیرد.

البته برخی از موارد فوق‌الذکر در کتب آموزشی سال‌های اخیر گنجانیده شده است. باید این آموزش‌های به مهارت در عمل تبدیل گردد.

راهکار آموزشی

متأسفانه سیستم آموزشی کشور در مقطع تا دیپلم، کاستی‌های قابل توجهی دارد؛

- تقسیم امکانات آموزشی در کل بر اساس نیازهای کشور نیست.
- تعداد نیروهای فنی و حرفه‌ای آموزش دیده محدود است. چند برابر ظرفیت مدارس فنی و حرفه‌ای، ظرفیت برای لیسانس وجود دارد، حال آنکه باید نسبت مذکور معکوس باشد.
- فارغ‌التحصیلان آموزش و پرورش بیشتر دارای محفوظات هستند و کمتر مبتکر، متفکر، متکی به خود و کارآفرین تربیت می‌شوند. از عمده این محفوظات نیز عملاً استفاده نشده، به مرور به فراموشی سپرده می‌شود.

اصلاح سیستم آموزشی

برای اصلاح سیستم آموزشی ضروری است اقدامات زیر صورت پذیرد.

- دوره‌های فنی و حرفه‌ای تقویت شوند؛ به نحوی که افرادی که موفق به ورود به دانشگاه نمی‌شوند، یا پس از طی مقطع سیکل، بتوانند این دوره‌ها را طی کنند. از آنجا که سالانه جمعیت انبوهی، اعم از زن و مرد، به سن بالقوه فعال می‌رسند و ظرفیت‌های دانشگاه‌ها محدود می‌باشد، باید ظرفیت آموزش فنی و حرفه‌ای به شدت افزایش یابد.
- باید شیوه آموزش و پرورش در جهت تربیت نیروهای متفکر، مبتکر و کارآفرین تغییر جهت دهد.

در این راستا دروسی در ارتباط با مدیریت، ارتباطات، حقوق و قوانین، حسابداری و امور مالی، بایگانی، روش مکاتبات اداری، کار با رایانه، شناخت از اقتصاد خرد و کلان و نیز مهارت‌های فنی و حرفه‌ای از مواردی است که گنجاندن آن در دروس آموزش و پرورش ضروری جلوه می‌کند.

صفت‌های دانش‌آموختگان

به طور خلاصه صفت‌هایی که باید در مقطع آموزش و پرورش و حتی دانشگاه به عنوان اهداف آموزشی و تربیتی در نظر گرفته شوند، عبارت‌اند از: با ایمان، پایبند به ارزش‌ها، اهل رعایت آداب، با همت و پشت کار، اهل کار گروهی و مشترک، اهل مشارکت در امور، ترجیح هر کار حلال به بیکاری، کارآفرین، متکی به نفس، مقتصد، اهل فکر، اهل مطالعه، توانا در سخن گفتن و نوشتن، توانا در دفاع از حقوق خود، منضبط، اهل رعایت قانون و حقوق دیگران، دارای حساسیت در حفاظت از اموال عمومی، مسئولیت‌پذیر، فداکار در راه اسلام، میهن و مردم، هوشیار و امیدوار به آینده.

پرورش نیروهای کارآفرین

دانشگاه‌های ما نیز نیازمند بازنگری در دروس خود برای پرورش نیروهای کارآفرین هستند. هر دانشجو باید بتواند هم برای خود و هم برای دیگران اشتغال ایجاد کند، نه اینکه خود منفعلانه منتظر استخدام در یک دستگاه دولتی باشد؛ توقعی که متأسفانه امروزه، عمده دانشجویان از دولت دارند.

خلاصه آنکه دانشگاهیان ما نیز در هر رشته‌ای که تحصیل کنند، نیاز به آشنایی با آموزش‌هایی در ارتباط با روش تحقیق، آرشو و بایگانی، حسابداری، اقتصاد خرد و کلان، حقوق مربوط به رشته درسی خود، ارتباطات، مدیریت، قوانین و مقررات ایجاد موسسات و ثبت شرکت‌ها، رایانه و تایپ دارند. کسی که وارد دانشگاه می‌شود، ضروری است که بداند خود باید برای

خود و دیگران اشتغال ایجاد نماید و لذا باید کارآفرین تربیت شود. البته این موضوع وظیفه دولت را در اتخاذ تدابیر ممکن برای ایجاد اشتغال در کشور منتفی نمی‌کند.

شایسته‌سالاری یا امنیت شغلی؟!

هر مسئولیتی - دولتی، حکومتی، ملی - نظیر مدیرعاملی، ریاست کارخانه‌ها، مؤسسات، دانشگاه‌ها و مدیریت‌های دستگاه‌های دولتی، باید بر اساس شایستگی به افراد واگذار گردد.

بنابراین همواره، شایسته‌ترین افراد باید در مصادر امور قرار گیرند. بر این اساس حتی چنانچه فردی در مقطع انتصاب، شایسته‌ترین فرد برای تصدی آن مسئولیت باشد، ممکن است با گذشت زمان افراد شایسته‌تری، داوطلب این مسئولیت شوند. لذا شایسته‌سالاری ایجاب می‌کند که مسئولیت آن کار به فردی جدیدی که شایسته‌تر است، واگذار گردد و این امر می‌تواند مغایر با آنچه «امنیت شغلی» تلقی می‌گردد و نیز مغایر با استخدام مادام‌العمر محسوب شود.

چگونگی انتصابات

لذا انتصابات در مورد بسیاری از مشاغل باید به صورت زیر صورت گیرد:

- شرایط احراز مسئولیت تعیین و مشخص گردد.
- شرایط مذکور در ارتباط با شغل، هر بار در موقع انتخاب مسئول جدید، از طریق رسانه‌های گروهی به نحو مؤثر و مناسب به اطلاع واجدین شرایط برسد.
- از میان داوطلبان، شایسته‌ترین‌ها به طریق مقتضی - کتبی و شفاهی و...- گزینش شوند.

- قرارداد استخدام موقت (یک تا چهار ساله بستگی به نوع شغل) منعقد شود.
 - در زمان پایان قرارداد، مجدداً از طریق آگهی، داوطلبان دعوت به همکاری شده و شایسته‌ترین فرد برای تصدی مسئولیت انتخاب شود. شاغل قبلی نیز می‌تواند به عنوان یک داوطلب مجدداً شرکت کند و در صورت موفقیت در آزمون، به کار ادامه دهد.
- مطلب فوق بدین معنا است که حتی اگر شاغل قبلی فردی شایسته بوده، تلاش مطلوبی داشته باشد، لیکن فرد شایسته‌تری داوطلب این پست شد، پست را به او واگذار کنند و از این لحاظ از امنیت شغلی در قبال شایسته‌سالاری برخوردار نباشد.
- این شرایط موجب می‌گردد مدیران و کارکنان دستگاه‌های دولتی همواره در صدد ارتقای کیفیت و توانایی‌های خود برآیند. مقدمه لازم برای فراهم شدن شایسته‌سالاری این است که دست کم افراد بتوانند در مشاغلی داوطلب شوند که واجد شرایط آن هستند. برای تحقق این موضوع، باید از نوع مسئولیت‌ها، وظایف و شرایط احراز و چگونگی شرکت در گزینش اطلاع داشته باشند و یکی از بهترین راه‌ها، درج آگهی در رسانه‌های گروهی به تناسب اهمیت مسئولیت مورد نظر می‌باشد و البته اگر قانون، مسئولان را به اتخاذ چنین روالی وادار کند، زمینه عملی شدن آن فراهم خواهد گردید. هم اکنون در مورد استخدام کارمندان، چنین مقرراتی کم‌وبیش وجود دارد، گرچه در برخی از موارد رعایت نمی‌گردد، لیکن در مورد ارتقاءها و انتصابات در رده‌های مدیریتی چنین روالی مرسوم نیست.
- شاید لازم باشد در نظام استخدام مادام‌العمر کارمندان دولت نیز تجدید نظر شود، تا برخی کارمندان تصور نکنند که با قطعی شدن استخدام آن‌ها، دیگر

برای همیشه به اصطلاح جا خوش کرده‌اند و می‌توانند بدون کارآیی و تلاش لازم، همیشه از حقوق دولتی به اصطلاح (آب باریکه) برخوردار گردند. ساعات مفید کاری بسیار اندک در ایران اتخاذ این روش‌ها را ضروری می‌سازد.

شفاف‌سازی اقتصادی

پرداخت یارانه‌ها، مهم‌ترین عاملِ عدم شفافیت اقتصادی است. هدفمندی یارانه‌ها در مرحلهٔ اول و دوم آن، علی‌رغم اشکالات، مفید بود، لیکن هنوز هم قیمت‌های بسیاری از اقلام یارانه‌ای است. شفافیت در هزینه‌های بیت‌المال و شرایط اقتصادی یک امری ضروری است، به خصوص درحالی‌که یارانه‌ها هنوز به طرق مختلف در حال پرداخت می‌باشند.

عوارض قیمت‌های یارانه‌ای

وجود قیمت‌های یارانه‌ای باعث شده است که:

- مردم قیمت واقعی کالاها و خدمات را ندانسته؛ نتوانند منافع اقتصادی را در هزینه‌ها به روشنی ببینند و در نتیجه اسراف بسیار زیادی در مصرف صورت می‌گیرد و زیان‌های جبران‌ناپذیری به اقتصاد کشور وارد می‌آید. در این ارتباط در فصول "یارانه‌ها" و "اسراف" مفصلاً توضیح داده شده است.
- صاحبان صنایع و مدیران و برنامه‌ریزان، در انجام محاسبات مربوط به مزیت‌های اقتصادی، ایجاد یا عدم ایجاد طرح‌های صنعتی و عمرانی و غیره دچار اشتباه می‌شوند و این امر، آن‌ها را در مقاطع مختلف دچار بحران می‌کند و طرح‌هایی که با هدف سود ملی تأسیس شده‌اند، زیان‌ده می‌گردند.

- مردم از میزان برداشت خود از بیت‌المال عمومی بی‌اطلاع باقی می‌مانند؛ حال آنکه گاه تصور می‌کنند که از درآمدهای نفتی سهمی به آن‌ها نمی‌رسد و احساس مغموم بودن و طلبکاری به آنان دست می‌دهد.
- پرداخت یارانه‌ها، عملاً بیشتر شامل افراد ثروتمندی می‌گردد که امکان مصرف بیشتر را دارند. این علی‌رغم توزیع بخشی از درآمد حاصل از هدفمندی بین همه اقشار جامعه است.

شفاف‌سازی هزینه‌های آموزشی

کم نیستند کسانی که با برخورداری از امکانات کشور، رشد کرده و مدارج تحصیلی را پیموده‌اند و در عین حال، بدون در نظر گرفتن هزینه‌هایی که از بیت‌المال مسلمانان برای آنان انجام گرفته با حالتی حق‌به‌جانب، به اندک بهانه‌ای در مقابل پیشنهاد دریافت حقوق بیشتر، خدمت به بیگانگان را بر خدمت به هموطنان خود ترجیح می‌دهند. یا اینکه با تبختر و غرور با مردم برخورد کرده، بر سر آنان منت می‌گذارند؛ حال آنکه به دلیل بهره‌مند شدن از بودجه‌هایی که از بیت‌المال عمومی هزینه شده است، مراحل پیشرفت را پشت‌سر گذاشته‌اند و باید منت‌دار مردم باشند.

این افراد به طور مستقیم و غیرمستقیم از بودجه‌های عمومی و یارانه‌های مختلف شفاف و غیرشفاف، اعم از یارانه‌های عمرانی، آموزشی و خدماتی بهره برده‌اند. که در مواردی این یارانه‌ها، مثل یارانه پنهان مواد سوختی و انرژی‌زا، حتی در بودجه دولت نیز مندرج نیست و لذا این یارانه‌ها عملاً غیرشفاف می‌باشند.

چنانچه این یارانه‌ها شفاف گردند، حداقل خاصیت آن، اطلاع مردم از چگونگی دسترسی و برخورداری از بیت‌المال عمومی است.

علاوه بر یارانه‌های فوق‌الذکر، شفافیت در استفاده از بیت‌المال، در امور آموزشی و بهداشتی نیز امری مفید و ضروری می‌باشد.

برای مثال مناسب خواهد بود که بودجه‌ای را که آموزش و پرورش و نیز دانشگاه‌های دولتی برای مقاطع مختلف تحصیلی هزینه می‌کنند، مشخص شود و این موضوع در موقع ثبت نام دانش‌آموزان و دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی ذکر گردد، گرچه وجه آن را از متقاضیان تحصیل دریافت نکنند.

در این ارتباط ذکر دو مثال منظور نگارنده را روشن می‌سازد:

- موقع ثبت نام در دبیرستان، در فیش ثبت نام ذکر شود که مثلاً شهریه یک سال تحصیلی یک میلیون تومان است، یارانه متعلقه از بیت‌المال عمومی، ۹۹۹ هزار تومان و مبلغ پرداختی توسط والدین دانش‌آموز مبلغ هزار تومان می‌باشد.

۱- موقع ثبت نام در رشته پزشکی، در دانشگاه تهران، در رسید ثبت نام دانشجویان ذکر شود که شهریه یک ترم تحصیلی (شش ماه) مثلاً مبلغ ۱۰ میلیون تومان است؛ یارانه‌ای که از بیت‌المال عمومی برای تحصیل دانشجویان اختصاص می‌یابد، مبلغ ۹ میلیون و نهصد هزار تومان و مبلغی که باید توسط دانشجویان پرداخت شود فقط صد هزار تومان است.

مناسب خواهد بود در هنگام ارائه مدرک تحصیلی به فارغ‌التحصیلان، جمع مبلغ هزینه‌هایی که از بیت‌المال مردم، برای تحصیل نامبرده صورت گرفته است نیز ذکر گردد و برای اینکه شخص فارغ‌التحصیل بتواند در روز دریافت مدرک تحصیلی، با هزینه واقعی و به نرخ روزی که از بیت‌المال برای او هزینه شده است آگاهی یابد، تورم را نیز در محاسبه هزینه‌ها بگنجانند.

بانک مرکزی شاخص نرخ تورم از سال ۱۳۱۵ به بعد را برای تعیین نرخ واقعی مهریه تهیه کرده است. این شاخص توسط دستگاه قضایی مورد قبول واقع

شده و به کلیهٔ دادگاه‌ها برای اجرا ابلاغ شده است. این شاخص، قاعدتاً برای سال‌های آینده نیز بررسی و محاسبه خواهد شد.^{۳۰۱}

مناسب است از این شاخص‌ها برای محاسبهٔ هزینه‌های واقعی تحصیل فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها نیز استفاده گردد و در پایان هر مقطع تحصیلی، کل مبلغی نیز که از دبستان تا مقطع مورد نظر از بیت‌المال صرف آنان شده است، مشخص و به اطلاع نامبردگان برسد.

برخی از کشورها به‌ویژه در مقطع تحصیلات عالی، هزینهٔ تحصیلات عالی را به صورت وام به دانشجویان می‌دهند و دانشجویان مجبور خواهند بود در صورتی که در آینده به ثروت و درآمد مکفی رسیدند، هزینه‌های تحصیلی را به تدریج به دولت برگردانند تا با استفاده از این پول‌ها، امکانات بیشتری برای تحصیل دیگران، به‌ویژه در رشته‌های فنی حرفه‌ای فراهم گردد و ظرفیت دانشگاه‌ها نیز افزایش یابد.

طبیعی است مبلغ هزینه شده برای فارغ‌التحصیلان، به عنوان بدهی فرد به بیت‌المال محسوب گردد. این روال، این حسن را نیز دارد که اگر فردی قصد ترک کشور برای خدمت به سایر کشورها را داشته باشد، موظف خواهد بود بدهی خود را به مردم بپردازد. البته او حتی اگر مخارج تحصیلی خود را بپردازد، همچنان فرصتی را در تحصیل از دست افراد دیگر خارج کرده است؛ افرادی که حاضر بودند علم خود را در خدمت به مردم کشور خود بکار گیرند و خدمت به مردم کشور خود را در هر شرایطی بر خدمت به بیگانگان ترجیح داده و می‌دهند.

فرهنگ‌سازی

فرهنگ عمومی جامعه، مهم‌ترین عامل پیشرفت یا سقوط هر ملتی است. ملت شریف ایران از نقاط مثبت و قوت فرهنگی زیادی برخوردار است؛ نقاط مثبتی که عامل موفقیت‌های بزرگی شده‌اند که از جمله می‌تواند به موارد زیر اشاره کرد:

نقاط مثبت

- پیروزی انقلاب سلامی؛
- شکست توطئه‌های مکرر بیگانگان و عوامل داخلی آنان؛
- مقاومت بی‌نظیر در مقابل تجاوز هشت ساله رژیم عراق، علی‌رغم حمایت‌های همه‌جانبه تمامی قدرت‌های جهان از او؛
- مقابله با محاصره اقتصادی طولانی مدت و مستمر دشمن؛
- رشد و توسعه و پیشرفت کشور در زمینه‌های مختلف اقتصادی و عمرانی؛
- خودکفایی و قطع وابستگی در بسیاری از امور؛
- حفظ استقلال سیاسی و فرهنگی در برابر تمامی فشارها؛
- حضور مردم در صحنه دفاع از انقلاب و

نقاط منفی

همچنین نقاط منفی‌ای نیز در فرهنگ عمومی کشور وجود دارند که تا این نقاط منفی برطرف نگردند، حل بسیاری از معضلات غیرممکن خواهد بود. در پاسخ به این سؤال که چرا ایران، علی‌رغم وسعت سرزمین، گستردگی منابع طبیعی و وجود نظامی اسلامی، دچار مشکلاتی از قبیل رشد بیکاری است؟! باید گفت که نقاط منفی موجود در فرهنگ عمومی مردم از مهم‌ترین عوامل آن می‌باشد؛ البته ضعف مدیریت‌ها و توطئه‌های خارجی را نباید از یاد برد، از جمله حصر اقتصادی، جنگ تحمیلی، انواع توطئه‌های رنگارنگ، اما در این مطالعه مشخص شد که خطرناک‌ترین توطئه دشمن، در بُعد فرهنگی آن است و

استکبار از دیرباز در صدد تخریب فرهنگ عمومی بوده است تا بدین وسیله ضمن جلوگیری از پیشرفت ملت ایران، زمینه سلطه خود را بر آن فراهم آورد.

نقطه عطف حرکت اصلاحی

شناخت وضعیت فعلی فرهنگی و نقاط قوت و ضعف آن، نقطه عطف حرکت به جلو و آغازی برای پایان مشکلات می‌باشد و باید با شناخت فرهنگ مطلوب، به‌ویژه با توجه به آموزه‌های اسلام، مسیر صحیح حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب را شناسایی کرد. در حقیقت باید به یک فرهنگ‌سازی و یا ناب‌سازی باورهای عمومی بر اساس اسلام دست زد. فرهنگ‌سازی به زمانی طولانی نیاز دارد و باید این فرهنگ‌سازی در تمامی ابعاد صورت پذیرد و افراد را از زمان کودکی شامل گردد.

وارد کردن مفاهیم صحیح در کارتونها و قصه‌ها برای کودکان، در کتب و برنامه‌های درسی مهدهای کودک، آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها، در فیلم‌ها، سریال‌ها، اشعار، کالاهای هنری، سخنرانی‌ها، مسابقات و ... بکارگیری شیوه‌های بدیع و هنری به صورت مستمر و غیرمستقیم، در فرهنگ‌سازی تأثیر بسزایی دارد. موضوع آنقدر مهم است که باید مطالعات زیادی صورت پذیرد تا یک حرکت درست و مطمئن تضمین گردد.

در قسمت بعدی پیشنهادهایی برای انجام تحقیق ارائه می‌گردد. باشد تا اهالی تحقیق و مطالعه بدان همت گمارند و راه را برای اصلاح فرهنگ عمومی و در نتیجه برای پیشرفت کشور و سعادت ملت شریف و موفقیت بیش از پیش نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران فراهم آورند.

پیشنهادهایی برای تحقیق

۱: مطالعه در مورد علل پیشرفت سایر ملل:

- نقش ادیان و باورهای دینی در ارتباط با کار و مصرف در پیشرفت سایر ملل؛
- نقش تلاش مردم سایر کشورها (کار و قناعت) در پیشرفت کشورشان؛
- ارتباط بین کار، تولید و مالیات در چگونگی تأمین اجتماعی و رفاه در بین ملل مختلف؛
- بررسی وضعیت فرهنگ کار در کشورهای پیشرفته در دوران سخت گذشته؛

۲: مطالعه تئوری‌ها و نظریات علمی در ارتباط با فرهنگ و وجدان کاری؛

- تأثیر تأمین اجتماعی و بیمه‌ها در انگیزه کار (آیا موجب کاهش یا افزایش انگیزه می‌شود)؛
- نظریات دانشوران جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، اقتصاد و ...

۳: بررسی دیدگاه اسلام در ارتباط با موضوعات فوق‌الذکر در

- قرآن کریم؛
- روایات؛
- مطالعه در مورد چگونگی اداره حکومت در زمان پیامبر اسلام (ص) و حکومت حضرت علی (ع)، از جمله در مورد مناسبت‌های مذهبی و تعطیلات؛
- در سایر مذاهب اسلامی.

۴: مطالعه رفتارها و باورهای عمومی در وضعیت موجود.

مناسب است مطالعات زیر در ارتباط با رفتارهای عمومی صورت پذیرد:

- میزان اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت و پیشرفت؛
- میزان اعتقاد به نقش دولت و نقش فرد در تحقق پیشرفت؛
- میزان توقع از دولت برای تأمین معیشت مردم؛
- میزان تأثیر باور ثروتمند بودن کشور در میزان تلاش و کار؛
- میزان اعتقاد مردم به نقش تلاش و مشارکت خود در حل مشکلات کشور؛
- چگونگی باور مردم درباره نقش دولت و فرد در اشتغال؛
- چگونگی باور درباره نقش پارتی و رابطه در موفقیت؛
- میزان آشنایی مردم در مورد رابطه کار با رفاه و پیشرفت کشور؛
- چگونگی باور مردم در مورد مردم؛
- چگونگی باور مردم درباره مصرف و اسراف؛
- میزان کارآفرینی؛
- ساعات مفید کاری؛

۵: بررسی تاریخی در فرهنگ ایرانی:

- فرهنگ قبل از اسلام؛
 - فرهنگ دوران مختلف اسلامی.
- ۶: بررسی ادبیات گذشته و موجود:

- داستانه‌ها
- اشعار
- ضرب‌المثل‌ها

۷: بررسی توطئه‌های خارجی (تاریخی):

- توطئه‌های انگلیس؛
- توطئه‌های آمریکا؛
- توطئه‌های اسرائیل.

۸: بررسی توطئه‌های خارجی:

- توطئه‌های گذشته دور و نزدیک
- توطئه‌های جاری؛
- توطئه‌های ممکن در آینده.

۹: بررسی وضعیت فرهنگ‌سازی موجود در:

- کارتون‌ها، فیلم‌های سینمایی و سریال‌های داخلی و خارجی؛
- نحوه دوبله فیلم‌ها و انتخاب اصطلاحات فارسی به جای جملات بکار رفته در فیلم اصلی.
- برنامه‌های رادیو و تلویزیونی؛
- مقالات، مجلات، روزنامه‌ها و سایت‌های اینترنتی؛
- اشعار
- کتب
- ضرب‌المثل‌ها.

۱۰: بررسی وضعیت مطلوب:

- فرهنگ کار؛
- فرهنگ مصرف؛
- فرهنگ مشارکت؛

۱۱: بررسی راه‌های تغییر فرهنگ عمومی از وضع موجود به وضع مطلوب:

- فرهنگ کار (بطور مثال):
 - کار را موجب عزّت دانستن؛
 - کار گروهی را بر کار تکی، ترجیح دادن.
 - کار را به بهترین نحو به انجام رساندن؛
 - رعایت کردن سلسله مراتب اداری و گروهی.
 - فرهنگ مصرف (بطور مثال):
 - رعایت قناعت؛
 - ترجیح کالاهای داخلی بر خارجی؛
 - پرهیز از اسراف.
 - فرهنگ پس‌انداز و سرمایه‌گذاری؛
- همچنین مناسب است شعرا، اشعاری در وصف کار و تلاش و سبک زندگی صحیح ایرانی، اسلامی بسرایند و این اشعار به صورت سرود و آواز و ... تولید گردند.

منابع و مأخذ

برای آشنایی کسانی که مایلند به کار تحقیق در این زمینه بپردازند، فهرستی از کتب و منابعی که در این ارتباط مطالبی را به چاپ رسانده‌اند و می‌تواند مورد استفاده محققان قرار گیرد، ذکر می‌گردد:

- قرآن الکریم
- نهج البلاغه، ترجمه سید جعفر شهیدی، تهران: انتشارات آموزش اسلامی، ۱۳۷۰.
- نهج البلاغه، شرح و ترجمه سید علینقی اصفهانی آل محمد دیباج (فیض الاسلام)
- نهج الفصاحه، مترجم و فراهم آورنده ابوالقاسم پاینده، چاپ دهم، تهران: سازمان چاپ و انتشارات جاویدان، ۱۳۴۵
- ابراهیمی پریچهر؛ بیگانگی: بررسی موردی بیگانگی از کار، دانشگاه آزاد واحد تهران.
- اتزیونی، آمیتای؛ سازمان جدید؛ ترجمه مسعود رجوی؛ تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۵۲.
- احمد رجبزاده؛ دانش اجتماعی: کتاب درسی سال اول دبیرستان نظام جدید، ۱۳۷۴.
- ارنسون، الیوت؛ روان‌شناسی اجتماعی؛ ترجمه حسین شکر کن؛ تهران: انتشارات رشد، ۱۳۶۹.
- ازکمپ، استوارت، روان‌شناسی اجتماعی کاربردی، ترجمه فرهاد ماهر، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۰.
- ازکیا، مصطفی؛ جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران، چاپ سوم، تهران: انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۰.
- اسدی، علی؛ «رسانه‌ها و توسعه فرهنگی»، رسانه، شماره ۵، تهران، ۱۳۷۰.
- اسلامی ندوشن، محمدعلی؛ فرهنگ و شبه فرهنگ؛ تهران: انتشارات توسن، ۱۳۵۴.

- اصول علم اقتصاد، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۵۳.
- اقتداری، علی محمد؛ توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه؛ چاپ سوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۸.
- امالی، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۰ق.
- امام خمینی، سید روح الله، صحیفه نور، جلد ۴، چاپ دوم، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۷۱.
- امین زاده، فرخ، جمعیت شناسی کار؛ تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۵۹.
- انصاری، حمید؛ «تعاونی‌های زنان روستایی، ضرورت یا موج، اقتصاد کشاورزی و توسعه»؛ فصلنامه علمی - پژوهشی مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی اقتصاد کشاورزی، سال سوم، بهار ۱۳۷۴.
- انصاری، شیخ مرتضی؛ المکاسب، ۱۱ جلدی، نجف اشرف: مطبعه الآداب، ۱۳۹۲ق.
- اوکلی، پیتر و مارسدن دیوید؛ رهیافت‌های مشارکت در توسعه؛ ترجمه محمود نژاد، تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی، ۱۳۷۰.
- آرون، ریمون، مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی؛ ترجمه باقر پرهام، چاپ دوم، تهران: انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۷۰.
- آریزپه، لوردس؛ «نقش فرهنگ در توسعه بین الملل»؛ ترجمه مهدی قائم، نامه فرهنگ شماره ۲، تهران، ۱۳۷۰.
- آشفته تهرانی امیر؛ گفتار در جامعه‌شناسی مدیریت و تولید؛ قزوین: انتشارات مؤسسه علوی اقتصادی و اجتماعی قزوین، ۱۳۵۱.
- آشوری، داریوش؛ فرهنگ شناخت؛ تهران: انتشارات دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی، چاپ وزارت فرهنگ و هنر، ۱۳۵۴.

- باقری، بهرام؛ بررسی اثرات اشتغال زن بر خانواده، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، استاد راهنما دکتر غلامعباس توسلی، ۱۳۷۴.
- بخشی، علی؛ «خودشناسی درون مایه وجدان کاری»؛ مجله معرفت، شماره ۱۴، سال ۱۳۷۵، ص ۳۰.
- بشیریه، حسین، «پرسش و پاسخ»؛ فرهنگ توسعه، شماره ۳، تهران، ۱۳۷۱.
- بلانچارت کنت؛ سیری در کمال فردی؛ ترجمه محمدرضا آل یاسین، تهران: انتشارات یگانه، ۱۳۶۸.
- بلانچارد، کنت و هرسی پال؛ مدیریت رفتار سازمانی، کاربرد منابع انسانی؛ ترجمه علی علاقیند، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵.
- بهره‌وری نیروی انسانی ستاده نیروی انسانی بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب، مفاهیم اساسی بهره‌وری بنیاد مستضعفان، ۱۳۷۴.
- بیرو، آلن؛ فرهنگ علوم اجتماعی؛ ترجمه یافر ساروخانی؛ چاپ دوم، تهران: انشترات کیهان، ۱۳۷۰.
- پارسونز، آنتونی، غرور و سقوط، ترجمه منوچهر راستین، تهران: انتشارات هفته.
- پترویچ، گایو؛ بیگانگی و از خود بیگانگی؛ ترجمه عزت‌الله فولادوند، ماهنامه نگاه نو، شماره ۳، تهران، ۱۳۷۰.
- پرو، مهدی؛ روان‌شناسی صنعتی؛ چاپ نهم، انتشارات نی، ۱۳۷۵.
- پستمن، نیل؛ « چگونه رسانه‌های همگانی فرهنگ را دگرگون می‌کنند.» مجله اطلاعات سیاسی، اقتصادی، سال ششم، شماره نهم و دهم، تهران، ۱۳۷۱.
- پیامها و سخنرانی‌های امام خمینی در شش ماهه اول، ج ۱، تهران: انتشارات نور، بی تا، ۱۳۵۹.
- پیسی، آرنولد؛ تکنولوژی و فرهنگ، ترجمه بهرام شالوگانی؛ تهران: نشر مرکز، ۱۳۶۷.

- تقوی دامغانی، سید رضا؛ چهل حدیث - کار و کارگر، چاپ دوم، تهران: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- تمیمی مغربی، احمد بن حیون، دعائم الاسلام، قاهره: دارالمعارف بمصر، ۱۳۸۵ق.
- توسعه جهان سوم و نظام بین الملل؛ تهران: انتشارات سفیر، ۱۳۶۹.
- «توسعه و جامعه سنتی»؛ کتاب توسعه، شماره ۵، تهران: نشر توسعه، ۱۳۷۲.
- توسلی، غلامعباس، جامعه شناس کار و شغل، تهران: انتشارات سمت.
- توسلی، غلامعباس؛ جامعه‌شناسی کار؛ تهران: «خانه ترجمه»، ۱۳۴۹.
- تهرانی، آشفته، گفتار در جامعه‌شناسی مدیریت تولید، تهران: انتشارات مدرسه عالی علوم اقتصادی و اجتماعی، ۱۳۵۱.
- جامعه‌شناسی کار و شغل؛ تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۵.
- جامعه‌شناسی کشورهای صنعتی؛ ترجمه رضا عمومی؛ تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۴۸.
- جزوه حقوق کار، تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۰ - ۱۳۷۱.
- جزوه درسی روان‌شناسی اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- جلالی، محمد؛ بررسی شرایط کار کودکان و نوجوانان در حقوق ایران، هند و اسناد بین‌المللی (پایان نامه)، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۶-۱۳۷۷.
- حبیبی، احمد؛ «علل و ریشه‌های توسعه در سرمایه‌داری‌های پیشرفته»؛ کتاب توسعه، شماره ۱، تهران: نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۰.
- حرّ عاملی، محمد بن حسن؛ وسائل الشیعه، جلد‌های ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۵ بیروت: احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ق.
- حرّانی، حسین به شعبه؛ تحف العقول، تهران: کتابفروشی اسلامی، ۱۳۵۵.

- حسنین هیکل، میان مطبوعات و سیاست؛ ترجمه محمد کاظم موسایی؛ انتشارات شرکت الفبا، تهران: زمستان ۱۳۶۴، ص ۱۸۷.
- حکیمی، محمدرضا و همکاران؛ الحیاء، ج ۱-۲، ترجمه احمد آرام تهران: دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۵.
- خزاعی، احمد، اشتغال در جهان سوم؛ تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۸.
- دانشمند، علی اکبر، وجدان کار و انضباط اجتماعی، روزنامه جمهوری اسلامی، ۷ فروردین ۱۳۷۳.
- دفلور، ملوین. ال و همکاران؛ مبانی جامعه‌شناسی؛ ترجمه حمید خضرنجات، دانشگاه شیراز، ۱۳۴۹.
- دورکهایم، امیل؛ تقسیم کار اجتماعی؛ ترجمه حسین حبیبی؛ تهران: انتشارات قلم، ۱۳۵۹.
- دورکیم، امیل؛ تقسیم کار اجتماعی؛ ترجمه پرهام باقر؛ کتاب‌سرای بابل، ۱۳۶۹.
- دیویس، کنت و نیوستورم بان؛ انسانی در کار؛ ترجمه محمدعلی طوسی؛ تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۰.
- رابینز آنتونی، توان بی پایان رمز و راز موفقیت در زندگی، ترجمه محمدرضا آل یاسین، انتشارات یگانه، ۱۳۷۳.
- رابینز، آنتونی؛ توان بی پایان رمز و راز موفقیت در زندگی؛ ترجمه محمدرضا آل یاسین؛ انتشارات یگانه ۱۳۷۳، چاپ اول ۱۳۷۰.
- رحیم‌زاده اسکویی، رحیم؛ «موانع اساسی توسعه اقتصادی در ایران»؛ ایران فردا، سال اول، شماره ششم، تهران، ۱۳۷۲.
- رزاقی، ایراهیم؛ «تکنولوژی و توسعه»؛ کتاب توسعه، شماره ۲، تهران، نشر توسعه، ۱۳۷۰.
- رستگار، خالد، سنجش نگرش جوانان به ابعاد ماهوی شغل و رابطه آن با نیازهای رشد، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۲.

- رستگار، خالد؛ سنجش نگرش جوانان به ابعاد ماهوی شغل و رابطه آن با نیازهای رشد؛ رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۲.
- رضاقلی، علی؛ «توسعه اقتصادی و جهان بینی ما»؛ کتاب توسعه، شماره ۶، تهران، نشر توسعه، ۱۳۷۲.
- رواسانی، شاپور؛ «توسعه نیافتگی و علل آن»؛ فرهنگ توسعه، شماره ۵، تهران، ۱۳۷۲.
- روشه، گی؛ مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی عمومی کنش اجتماعی؛ ترجمه هما رنجانی زاده، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۶.
- روشه، گی؛ مقدمه‌ای بر جمعه‌شناسی عمومی کنش اجتماعی، ترجمه هما رنجانی زاده، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۶.
- ریتزن، جرج؛ نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر؛ ترجمه ثلاثی محسن؛ تهران: انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۴.
- زبیدی، محمد بن محمد؛ اَتحاف السَّادَة المتقین، (بیروت احیاء التراث العربی، بی‌تا)
- زغلول، ابوهاجر محمد السَّعید بن بسیونی؛ موسوعَة اطراف الحدیث النبوی الشریف، بیروت: عالم التراث للطبلعه و النشر، ۱۴۱۰ ق.
- ژیرار، آگوستین؛ توسعه فرهنگی، ترجمه رزین قلم(۴)، سپرده (پ) هاشمی گیلانی (۴)؛ تهران: انتشارات مرکز پژوهش‌های بنیادی، ۱۳۷۲.
- ساروخانی، باقر، فرهنگ علوم اجتماعی، تهران: انتشارات کیهان، ۱۳۷۰.
- ساروخانی، باقر؛ فرهنگ علوم اجتماعی؛ تهران: انتشارات کیهان، ۱۳۷۰.
- سازمان و مدیریت، سیستم رفتار سازمانی، چاپ بیست و یکم، تهران: انتشارات مولوی، ۱۳۶۸.
- ساعتچی، محمود؛ روان‌شناسی در کار، سازمان و مدیریت؛ تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۶۹.
- سانح، علی؛ «دیدگاه اسلام پیرامون ارزش کار» در: تکامل فرهنگ کار، تهران: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲.

- سریع القلم، محمود؛ «اصول ثابت توسعه»؛ اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۳۵، تهران، ۱۳۷۰.
- سعادت، اسفندیار؛ مدیریت منابع انسانی؛ تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۵.
- سید عباس زاده، میرمحمد، وجدان کار، رهیافت علمی و کاربردی، انتشارات آریشا، ۱۳۷۴.
- سید عباس زاده، میرمحمد؛ وجدان کار، رهیافت علمی و کاربردی، انتشارات آریشا، ۱۳۷۴.
- سیدیکی، دیاکیت؛ «توسعه فقط مسئله فن سالاران نیست»؛ کتاب توسعه، شماره ۳، تهران: نشر توسعه، ۱۳۷۰.
- شافع، میرشهیر، کاربرد سلاحهای هسته‌ای از دیدگاه حقوق بین الملل، (پایان نامه) دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۶.
- شیخ صدوق (ابوجعفر محمد بن علی بن بابویه قمی)؛ ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، تهران: کتابخانه صدوق، ۱۴۰۰ق.
- شیدفر، حقوق کار و صنعت، ج ۲، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۷.
- صبور، منوچهر؛ جامعه‌شناسی سازمان‌ها؛ انتشارات تب تاب؛ ۱۳۷۴.
- صدر نبوی، رامپور، چند گفتار در جامعه‌شناسی کار و شغل با تکیه بر کار زن در خانه و بنگاه؛ مشهد: کتابفروشی باستان؛ ۱۳۷۰.
- صدر، محمدباقر، اقتصاد ما، ترجمه محمد مهدی فولادوند، تهران: بنیاد علوم اسلامی، ۱۳۶۰.
- طاهری، پوریا؛ «آیا توسعه پایا و مداوم امکان‌پذیر است»؛ کتاب توسعه، تهران: جلد چهارم، نشر توسعه، ۱۳۷۰.
- طباطبایی یزدی، سید محمد کاظم؛ العروف الوثقی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۷ق.
- طبیبیان، محمدرضا؛ بیکاری و کم‌کاری در ایران، پایان نامه.

- ظیخ طوسی، (ابوجعفر، محمد بن الحسین بن علی بن الحسن الطوسی): تهذیب کتاب التجارة، چاپ قدیم.
- عبادی، شیرین؛ حقوق کودک، تهران: انتشارات روشنگران، ۱۳۷۱.
- عراقی، سید عزت الله، حقوق کار، تهران: انتشارات دانشگاه مّلی ایران، ۱۳۵۶.
- العروسی الحویزی، عبد علی بن جمعه؛ تفسیر نورالثقلین، ج ۳، قم: مطبعه الحکمه، ۱۳۸۳ق.
- عظیمی، حسین؛ فرهنگ و توسعه، ایران فردا، شماره اول و دوم؛ تهران، ۱۳۷۱.
- عقیقی بخشایشی؛ پیکار با فاجعه گرسنگی و فقر، تهران: فی الاحکام الدین، تهران: اسلامیه، ۱۳۴۸.
- علوی، سید امین الله، روان شناسی مدیریت و سازمان؛ تهران: انتشارات مرکز آموزش دولتی، چاپ اول، ۱۳۷۱.
- عمید حسن؛ فرهنگ عمید، جلد ۲، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۴.
- الفروع من الکافی، ج ۵ و ۷، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ق.
- فروند ژولین؛ جامعه شناسی مارکس؛ وبر؛ ترجمه نیک گهر عبدالحسین؛ نشر رایزن، ۱۳۶۸.
- فرهنگ علوم اجتماعی؛ تهران: انتشارات کیهان، ۱۳۷۰.
- فرید، مرتضی (گردآورنده احادیث تربیتی از کتابهای گفتارهای فلسفی) الحدیث ج ۳، تهران: دفتر نشر فرهنگ انتشارات اسلامی، ۱۳۶۵.
- فیض کاشانی، ملامحسن، المحجّة البیضاء، چاپ دوم، تهران: دفتر انتشارات اسلامی، بی تا.
- القاری، ملاعلی؛ اسرار المرقوعه، بیروت: مؤسسه الرساله، ۱۳۹۱ق.
- قاضیان، حسین؛ «نظریه های توسعه و عوامل فرهنگی»؛ فرهنگ توسعه، سال اول، شماره ۴، تهران، ۱۳۷۱.
- قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۶.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

- قانون تأمین اجتماعی.
- قانون کار جمهوری اسلامی ایران.
- قانون مدنی.
- قدیری ایبانه، محمد حسن، برنامه جهاد اداری؛ نجات ارباب رجوع، مرکز چاپ و نشر بنیاد بعثت، ۱۳۹۲.
- قدیری ایبانه، محمد حسن، توهم نفتی و اقتصاد استراحتی، برنامه رهایی از اقتصاد نفتی، مرکز چاپ و نشر بنیاد بعثت، ۱۳۹۲.
- قدیری ایبانه، محمد حسن، زن در اسلام و غرب، مرکز چاپ و نشر بنیاد بعثت، ۱۳۹۰.
- قدیری ایبانه، محمد حسن، کلیدهای پیشرفت، عوامل و موانع فرهنگی کار، تولید و سرمایه، مرکز چاپ و نشر بنیاد بعثت، ۱۳۹۱.
- قدیری ایبانه، محمد حسن، عوامل و موانع فرهنگی کار، تولید و پیشرفت، مرکز چاپ و نشر بنیاد بعثت، ۱۳۹۱.
- قریشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳.
- قمی، شیخ عباس؛ مفاتیح الجنان، پاپ سوم، تهران: نشر افق، ۱۳۷۳.
- کاتوزیان، ناصر؛ حقوق مدنی (معاهدات معوض، عقود تملیکی، چاپ پنجم، تهران: شرکت انتشار، ۱۳۷۳).
- کتاب توسعه، تهران، جلد چهارم، نشر توسعه، ۱۳۷۰.
- کلارک کار، جان؛ نظام صنعتی و انسانی صنعتی؛ ترجمه ابوالقاسم طاهری؛ تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۴.
- کلینی، محمد بن یعقوب؛ اصول کافی، ج ۱، ترجمه و شرح سید جواد مصطفوی، تهران: انتشارات علمیه الاسلامیه، بی تا.
- کورن، لوئیس، زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی؛ ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، چاپ دوم، ۱۳۶۹.

- کورمن، ابراهام؛ روان‌شناسی صنعتی و سازمانی؛ ترجمه حسین شکر کن؛ تهران: انتشارات رشد، ۱۳۷۰.
- مالک، ابن نبی، مشکل فرهنگ؛ مترجم جواد صالحی، تهران: انتشارات قلم، ۱۳۵۹.
- مایکل، لیوف؛ بزرگترین اصل مدیریت در دنیا؛ ترجمه مهدی ایران نژادی؛ تهران: انتشارات مؤسسه بانکداری، چاپ دوم، ۱۳۷۲.
- مبهشری اسداله، ترجمه دو نامه از امام علی (ع) - بخشی از نهج البلاغه، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۵۵.
- مجلسی، محمد باقر؛ بحارالانوار، ج ۴۰، ۷۲، ۷۴، ۱۰۳، تهران: انتشارات کتابچی، ۱۳۷۳ ق، تهران: انتشارات المکتبه الاسلامیه، ۱۲۹۷ ق.
- مجله علمی پژوهشی اقتصاد در مدیریت، مرکز انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی شماره ۳۳، تابستان ۱۳۷۶.
- محدث قمی، سفینه الحار، تهران: کانون انتشارات عابدی، بی‌تا.
- محسنی تبریزی، جزوه درسی روان‌شناسی اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- محسنی تبریزی، علیرضا، بررسی زمینه‌ها و ابعاد جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی اشتغال و فرهنگ کار، گزارش تحقیقاتی، سازمان مرکزی تعاونی روستایی اتحادیه مرکزی، تعاونی‌های روستایی و کشاورزی، بهار ۱۳۷۹/
- محمدی، بیوک؛ توسعه و از خود بیگانگی، جامعه سالم، شماره سیزدهم، تهران ۱۳۷۱.
- مدیریت منابع انسانی و روابط کار (نگرش نظام گران چاپ نقش جهان)؛ ۱۳۷۵.
- مدیریت منابع انسانی، نگرش نظام گرا؛ تهران، ۱۳۶۵.
- مرتضوی، شهرناز؛ «فرهنگ از دیدگاه علم روان‌شناسی بین فرهنگ»، نامه فرهنگ، شماره ۷، تهران، ۱۳۷۱.
- مردوخی، بایزید؛ «برخی عوامل توسعه نیافتگی در ایران»؛ فرهنگ توسعه، شماره ۷، تهران، ۱۳۷۲.

- مصباح یزدی، محمد تقی؛ «کار در نظام ارزشی اسلام» در: تکامل فرهنگ کار، تهران: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲.
- مصباح یزدی، محمد تقی؛ فلسفه اخلاق؛ تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۴.
- مصوبات شورای فرهنگ عمومی کشور، دوره‌های سوم سال ۱۳۷۳.
- معتمدی، فتح‌الله؛ «مختصری از تاریخ کار در ایران»؛ نشریه وزارت کار، تهران، ۱۳۵۵.
- معینی، جهانگیر؛ «ابعاد کیفی نابرابری فرهنگی، سه نیروی جهانی»؛ نامه فرهنگ، شماره ۷، تهران، ۱۳۷۱.
- مقدمه بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی، تهران: انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۰.
- مکارم شیرازی، ناصر (زیر نظر ایشان)؛ تفسیر نمونه، ج ۱۱ و ۲۷، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱.
- ملاذالخیار، ج ۱۱، قم: مکتبه آیه الله مرعشی، ۱۴۰۷ ق.
- مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه، ج ۳، تهران: مکتبه الصدق، ۱۳۹۲ ق.
- منصور فر، کریم؛ روشهای آماری؛ انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۹.
- منطقی سعادت، محسن؛ «گاهی به سوی نهادینه کردن وجدان کاری در سازمان»؛ مجله معرفت، سال ۱۳۵۷، شماره ۱۷.
- «موانع توسعه اجتماعی در ایران»؛ جامعه سالم، شماره ۵، تهران، ۱۳۷۰.
- موتون دوچ روبرت؛ کرواس: نظریه در روان‌شناسی اجتماعی؛ ترجمه کتبی مرتضی؛ مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.
- موسوی خوزستانی، جواد؛ «توسعه ملی: همبستگی در کثرت گرایی» کتاب توسعه، شماره ۱، ۱۳۷۰.
- موسوی، سید فضل‌الله، گفتارهایی درباره حقوق کار؛ تهران، ۱۳۷۹.
- میچل، ترانس، آر؛ مردم در سازمانها، زمینه رفتار سازمانی؛ ترجمه حسین شکرکن؛ تهران: انتشارات رشد، ۱۳۷۳.

- میرباقری، مهدی، بررسی مبانی وجدان کاری، انضباط اقتصادی اجتماعی؛ فرهنگستان علوم اسلامی، ۱۳۷۴.
- میردال، گونارد؛ درام آسیایی؛ ترجمه امیری منوچهر؛ تهران: امیرکبیر، ۱۳۴۶.
- میرزایی، حسن؛ تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر وجدان کار؛ مقاله ارائه شده در دومین اجلاس کار و انضباط اجتماعی، ۸۷ تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۵.
- میرسپاسی، ناصر؛ «فرهنگ کار، وجدان کار و بهر وری»؛ مجله تدبیر سال ۷۳، سال ۵، شماره ۵۰، ۱۳۷۳.
- میزگرد، توسعه و فرهنگ، نامه فرهنگ، شماره ۵ و ۶، تهران ۱۳۷۰
- میزگرد؛ ایران، امروز، «سنت مدرنیته و یا پست مدرن؟»؛ کیان، شماره ۱۵، تهران، ۱۳۷۰
- نظریه‌های جامعه‌شناسی؛ تهران: انتشارات سمت، ۱۳۶۹.
- نوری طبرستانی، میرزا حسن؛ مستدرک الوسایل، چاپ قدیم، ۱۳۱۹ق.
- نولیوآلیتان، کارلو؛ «انسان فرهنگ»؛ ترجمه حسین افشار، جامعه سالم، شماره دوازدهم، تهران، ۱۳۷۱.
- نیایکی، جعفر؛ حقوق کار ایران (کلیات)، تهران: چاپخانه خرمی، ۱۳۶۰.
- نیلی، محمدعلی، انگیزش در سازمان، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۷۳.
- نیواستورم، جان و کیت دیویس؛ رفتار انسانی در کار، ترجمه محمدعلی طوسی، تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۰.
- ویپی پل و دیگران؛ روان‌شناسی اجتماعی کار صنعتی در ایران؛ ترجمه باقر ساروخانی؛ تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، ۱۳۶۵.
- هاشمی راد، محمدعلی؛ اشتغال، مروری بر گذشته و حال مدخلی بر استراتژی؛ تهران: سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۸.

- هاشمی، سید محمد؛ نگرشی بر قانون جدید کار، تهران: دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۰.
- هرسی پال و بلانچارد، کنت؛ مدیریت رفتار سازمانی؛ ترجمه علی علاقه‌مند، تهران: انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۵.
- یوسفی، علی، محقق حلی (ابوالقاسم نجم الدین جعفر بن الحسن)، شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، نجف اشرف: مطبعة الآداب؛ ۱۳۸۹ق.

آثار دیگر مؤلف:

